

O POKUŠENIACH

Potom Duch vyviedol Ježiša na púšť, aby ho diabol pokúšal
(Mt 4, 1)

To, že si Ježiš Kristus vybral púšť ako miesto modlitby, nesmie nás udivovať – predsa pobyt na púšti nebol pre Neho ničím nemorálnym. Nie je tiež zvlášť udivujúce to, že Ho tam zaviedol Duch Svätý – predsa sprievodcom Syna Božieho nemohol byť nikto iný, ako iba Boh. Naproti tomu, čo nás udivuje, je to, že bol pokúšaný zlým duchom, že tento duch temnôt Ho dokonca dvakrát vyniesol nad zem. Keby nám to nevyrozprával inšpirovaný evanjelista, nechcelo by sa nám veriť v pravdivosť tejto udalosti. Keď sa však dlhšie nad tým zamýšľame, prestávame sa diviť a s radosťou v srdci poďakujeme dobrému Spasiteľovi za to, že dovolil, aby bol pokúšaný, aby nám vyslúžil víťazstvo v ťažkých bojoch a útokoch zo strany pekla. Akí sme vďaka tomu šťastní! Od toho času môžeme víťaziť v pokušeníach, len aby sme to skutočne chceli. V dnešnej kázni vám chcem ukázať, aké pôžitky plynú pre nás z pokušení a akým spôsobom máme s pokušeniami mužne bojovať, aby sme v nebi dostali korunu slávy.

Nemusím dokazovať to, že po svete sa túľajú čerti, ktorí nás pokúšajú. Vie to každé kresťanské dieťa, ktoré sa učí katechizmus. Je tam totiž takáto otázka: *Zostali všetci anjeli verní Bohu?* Je tam aj odpoveď: *Nie. Mnohí z nich sa proti Bohu vzbúрили a za trest boli zhodení z neba do pekla.* Na ďalšiu otázku – *Čo robia títo vzbúrení anjeli?* – katechizmus odpovedá: *Pokúšajú ľudí, lebo ich chcú zviest' na zlé.* Máme na to mnoho dôkazov v Písme svätom. Diabol pokúšal prvých rodičov v pozemskom raji (Gn 3, 1). Tu prvý raz zvíťazil a toto víťazstvo ho urobilo veľmi drzým a pyšným. Diabol tiež nahovoril Kaina, aby zabil svojho brata Ábela. (Gn 4, 8). V Starom zákone čítame, že Boh sa pýta satana: *Odkiaľ prichádzaš?*, a ten odpovedá: *Chodil som krížom-krážom po zemi* (Jób 1, 7). A teda zlý duch chodí po svete a pokúša ľudí. Evanjelium hovorí, že keď sa Mária Magdaléna pokorila pred Kristom, pričom ľutovala svoje hriechy, a Spasiteľ jej odpustil, vtedy z jej tela vyšlo sedem diablov (Lk 8, 2). A znovu čítame, že zlý duch, vyhnaný z človeka, si povedal: „Vrátim sa tam, avšak vezmem so sebou ešte horších diablov“.

Treba teda bojovať a odolávať pokušeniam. Keby sme sa opýtali tých kresťanov, ktorí dnes kvília v pekle, a ktorých predurčením bolo predsa nebo – keby sme sa ich teda spýtali, prečo sa dostali do zatratenia, odpovedali by nám: „Preto, že sme podľahli pokušeniam“. A čo zaistilo večné šťastie svätým, čo spôsobilo, že kralujú teraz v nebi? Na takúto otázku šťastní obyvatelia neba by odpovedali jednohlasne: „Pomocou Božej milosti sme sa vzopreli pokušeniam a zvíťazili sme nad diablom“.

Čo je to pokušenie? Je to nahováranie človeka zlým duchom, aby urobil to, čo Boh zakazuje, alebo aby nerobil to, čo Stvoriteľ odporúča a prikazuje. Boh chce, aby sme sa ranné i večerné modlitby modlili na kolenách a s úctou, aby sme v nedele a vo sviatky boli na svätej omši – a ak je to možné, aj na iných pobožnostiach – aby sme milovali všetkých ľudí (a teda aj nepriateľov!), aby sme sa v prikázané dni postili, aby sme sa usilovali poznať a dobre plniť povinnosti svojho stavu, aby sme ochotne z celého srdca odpúšťali urážky, aby sme sa zdržovali kliatby, zlých rečí o ľuďoch, ich osočovania, vyslovovania nemravných slov, nemravných skutkov. Ďalej žiada, aby si deti vážili svojich rodičov, a podriadení svojich predstavených. A ak aj napriek našepkávaniu zlého ducha neporušujete tieto Božie zásady, tak nepodliehate pokušeniu, ale ako ho poslúchate, tak pokušenie víťazí nad vami. Dobré je počas pokušenia položiť si otázku: bol by som v hodine smrti spokojný, že som poslúchol toto pekelné našepkávanie?

Viete, prečo satan s takou zaťatosťou sa usiluje priviesť človeka k pádu? Lebo chce, aby stvorenia preukázali pohrdanie svojmu Bohu. Aké je to šťastie, že Ježiš Kristus sa stal pre nás vzorom a príkladom vo všetkých životných situáciách. Keď, napríklad, nás stretne pohrdanie, pozeráme na Neho, ako ide pred nami s trňovou korunou na hlave, ako Ho obliekajú do červeného plášťa a považujú Ho za hlupáka. Keď trpíme, môžeme nachádzať posilnenie v obraze Spasiteľa, ktorý pokrytý ranami, v strašných bolestiach zomiera na kríži. Keď nás prenasledujú zlí ľudia, nenariekajme nad tým, keď vieme, že Ježiš Kristus ide za svojich katov na smrť; keď nás prepadávajú diabolské pokušenia, neupadajme na duchu, ale pamätajme, že i nášho milovaného Spasiteľa pekelný duch dvakrát vyzdvihol nad zem. A teda vždy a všade, v každom utrpení a v každom pokušení, majme pred očami dušu Boha, ktorý ide pred nami a ktorý nám pomôže zvíťaziť.

Tieto myšlienky musia byť pre kresťana úžasnou posilou – lebo aj on určite nepodľahne pokušeniu, ak sa bude utiekať k Bohu.

I.

Pokúšenia sú natoľko užitočné, že nás poučujú o našej ničote a slabosti. Sv. Augustín nám káže d'akovať Bohu za to, že nás uchránil pred hriechom tak isto, ako za odpustenie vín, ktoré sme spáchali. To, že tak často upadáme do pasce diabla, pochádza z toho, že sme príliš istí vo svojich rozhodnutiach a sľuboch. Keď nás neťaží smútok, keď sa všetko odvíja podľa nás, vtedy veľmi dôverujeme sebe, zdá sa nám, že nás nič nemôže vyvrátiť, zabúdame na svoju ničotu a slabosť. Vtedy slávnostne prehlasujeme, že sme pripravení skôr zomrieť, ako sa poddať hriechu. Príkladom takéhoto postoja je Peter, ktorý hovorí Kristovi: *Aj keby sa všetci pohoršili na Tebe, ja sa nepohorším* (Mt 26, 33). A Božský Majster mu chcel ukázať, že človek sám od seba je veľmi slabý a vlastne preto, aby ho obrátil, nepoužil ani kráľov, ani kniežatá, ani vojská, iba obyčajnú upratovačku. A vtedy Peter, ktorý bol pred chvíľou ochotný zomrieť pre Ježiša, teraz hovorí, že Ho nepozná a nevie, o kom sa tu hovorí. Dokonca prisahá, že je to tak!

Môj Bože, akí sme slabí, keď nás ponecháš na seba samých!

A predsa nájdú sa tak sebaistí ľudia, že takmer závidia svätým ich pokánie a umŕtvovanie. Zdá sa im, že by mohli robiť to, čo oni. Keď čítajú o mučeníkoch, sú pripravení pre Pána Boha vytrpieť to isté ako oni. Hovoria, že utrpenia rýchlo pomíňajú, a odmena za ne trvá večne. Zatiaľ čo Boh využíva akýkoľvek prostriedok, aby nám ukázal, že sami od seba nič nemôžeme! Dovoľuje, aby sa k nám priblížil zlý duch. A ten istý kresťan, ktorý pred chvíľou chcel ísť o preteky s pustovníkmi, ktorí sa živia korenkami a trávou, začína nariekať na malú bolesť hlavy, na malé pichnutie špendlíkom. Iný zasa, ktorý bol pripravený pre Boha prelievať krv, začína mu v srdci hodovať žiarlivosť, neochota, pomsta, nechce vidieť svojho protivníka alebo s ním jedná chladne iba preto, že tamten mu spôsobil drobnú krivdu, že ho trochu ohováral, že mu čosi dobré odplatil nevďačnosťou. A tak ho to poburuje, že často nemôže spať. A teda – ako veľmi sme slabí sami od seba, ako veľmi nemôžeme byť istí vo svojich rozhodnutiach!

Pokúšenie nás teda udržiava v čnosti pokory, bráni nás pred pýchou. Sv. Filip Néry plakal a volal k Bohu: *Bože môj, pomáhaj mi svojou milosťou, lebo vieš, že som hanebný zradca. Keď ma čo len na chvíľu opustiš, tak sa bojím, že Ťa zradím.*

II.

Povedzte mi, kto najviac zakusuje pokušenie? Či opilci, alebo tí, čo stále preklínajú, alebo nečistí ľudia, ktorí sa váľajú vo všetkej špiny? Či lakomec, ktorý sa chce každým možným spôsobom obohatiť? Nie! Týmto ľuďmi satan pohŕda – usiloval by sa ich čo najdlhšie zachovať pri živote, aby svojím príkladom mohli ešte viac duší stiahnuť do pekla. Keby napríklad ten starý nemravník zomrel skôr, keby odišiel z tohto sveta pred pätnástimi či dvadsiatimi rokmi, tak by nezviedol toľké dievčatá, nestiahol by ich do bahna špiny. Nepohoršil by tiež mladého chlapca, ktorý možno až do smrti zotrvá v hriechu. Keby satan naklonil tohto zlodeja k častým prepadam, tak by možno už dávno zahynul na šibenici a nenaučil by iných, ako kraďnúť a rabovať. A toho človeka, keby satan nahováral na opilstvo bez prestávky, tak by bol už dávno zomrel na delírium. Ale že sa mu život predlžuje, tak ešte iných naviedol, aby sa vláčili po krčmách. Keby zlý duch v akejsi bitke pozbavil života toho hudobníka či tamtoho šenkára, nebolo by zatratených toľko ľudí. Sv. Augustín učí, že diabol takýchto hriešnikov veľmi neoslovuje – naopak, pohŕda nimi, akoby pľul na nich.

Kto teda zakusuje najpruďšie pokušenia?

Tí, ktorí najhorlivejšie pracujú na spásu svojej duše; tí, ktorí sa zriekajú zábav a pozemských príjemností. Na nich číhajú celé pekelné armády duchov!

Sv. František z Assisi žil so svojimi rehoľníkmi v malých domčekoch postavených z trstiny v širom poli. Niektorí jeho bratia viedli život plný umŕtvovania. Raz jeden z nich videl očami duše celý pluk pekelných duchov, ktorí sa radia, ako by týchto čnostných a bohobojných bratov zviedli. A jeden z týchto zlých duchov povedal takto: „Títo rehoľníci sú vystrojení peknou čnosťou pokory. Zapierajú sa a úplne sa oddali Bohu. Majú rozvážneho predstaveného a preto ich nemôžeme premôcť. Počkajme, kým on zomrie, a vtedy tu privedieme ľudí bez povolania, ktorí zavedú medzi nimi uvoľnenie a týmto spôsobom ich premôžeme“. Keď tento brat zašiel do mesta, znovu tam videl zlého ducha, ktorý v tomto prípade, namiesto toho, aby pokúšal obyvateľov, sám a nečinne sedel pri bráne. Spýtal sa teda mních svojho Anjela strážcu, prečo sa na rehoľní-

kov vrhli tisíce pekelných duchov, a na zvädzanie celého mesta poslali iba jedného diabla, ktorý i tak sedí a nič nerobí? Anjel mu na to odpovedal, že ľudia vo svete nepotrebujú pokušenia, lebo sami sa topia v hriechoch, ale rehoľníci, aj napriek pasci diabla stále konajú dobré skutky.

Prvým osídлом, ktoré diabol nastavuje osobe, ktorá začína slúžiť Pánu Bohu, je obava pred ľudskou mienkou. Preto sa človek ukrýva so svojimi dobrými skutkami, hanbí sa za ne, bojí sa a hovorí si: Čo by na to povedali ľudia, keby sa dozvedeli, že som sa polepšil? A ak nemôže diabol nič urobiť pomocou obavy pred ľudskou mienkou, tak vzbudzuje v takej osobe výnimočný strach a stále upodozrievanie, že jej spovede sú zlé, že kňaz nepozná opravdivý stav duše, že jej nič nepomôže žiadne pokánie, lebo i tak bude zatratená, že je lepšie zanechať to všetko, ako žiť v stálom strachu a súžení.

Je pravda – keď človek leží v hriechoch a zlovykoch, nepocití uje ani nebadá v sebe žiadne pokušenia. Ale keď chce zmeniť svoj život, tak sa na neho vrhá celé peklo. Počúvajte, čo hovorí sv. Augustín: *Zlý duch pripomína strážcu, ktorý má vo väzení mnoho väzňov. On má pokojne kľúče vo vrecku, lebo je presvedčený, že mu väzni neujdú. – Ani diabol nenastavuje pasce hriešnikovi, ktorý nemyslí na nápravu; iba zaťahuje putá a nemárni čas na nové pokušenia. Necháva na pokoji náruživcov – ak prirodzene bezbožník môže mať pokoj – a čo najstarostlivejšie ukrýva pred nimi stav ich duše a až v hodine smrti v hrozných farbách im stavia pred oči hriechy, ktoré spáchali, aby ich týmto spôsobom priviedol k zúfalstvu. Naproti tomu celkom ináč postupuje peklo s ľuďmi, ktorí chcú rozhodne zmeniť svoj život a oddať sa výlučne službe Bohu.* Augustín to dobre vedel z vlastnej skúsenosti. Dokiaľ žil nemorálne, dovtedy nevedel, čo je to pokušenie. Bol úplne pokojný. Keď sa však odvrátil od zlého ducha, musel s ním päť rokov viesť hroznú vojnu, pričom horko plakal a robil prísne pokánie. Tu sú slová tohto veľkého Doktora Cirkvi: *Metal som sa ako väzeň prikovaný reťazami. V jeden deň som víťazil, ale pozajtra som ležal zvalený na zem. Tento krvavý a urputný boj sa ťahal päť rokov. Nakoniec s Božou pomocou som úplne porazil nepriateľa.*

Pozrime sa ešte na sv. Hieronym, ktorý opustil Rím, vydal sa do Svätej zeme a tam, v jaskyni, viedol kajúci život. Satan, ktorý vedel, že Hieronym svojim príkladom a bohabojným životom vytrhne z jeho pazúrov mnoho obetí, nemohol to zničiť. Používal teda strašné pokušenia, aby zvíťazil nad týmto mužom. V jednom zo svojich listov sv. Hieronym úprimne opisuje, aký ťažký boj musel vybojovať so zlým duchom. *Drahý priateľ – píše – chcem sa s tebou podeliť s utrpeniami, ktoré na mňa zosiela zlý duch. V tejto rozsiahlej púšti, spálenej neznesiteľnou slnečnou horúčavou, vrhajú sa na mňa často rozkoše a príjemnosti Ríma. Vo dne v noci vyliavam potoky slz, moja duša je plná smútku a trpkosti. Skrývam sa na najnedostupnejších miestach, bojujem s pokušeniami a oplakávam svoje hriechy. Moje telo je neforemné a pokryté ostrými lupinami. Mojm lôžkom je holá zem, a mojm pokrmom, dokonca v chorobe, korienky a voda. Aj napriek tejto prísnosti, trápia ma spomienky na špinavé, telesné rozkoše, ktorými je nakazený Rím. Môj duch ešte prebýva v tamtych spoločstvách, v ktorých som toľkokrát urazil dobrého Boha. Na tejto púšti, uprostred ponurých skál, kde mám za spoločníkov škorpiónov a divé zvieratá, moje telo, už napoly odumreté, zakusuje nečisté žiadosti. Zlý duch si dovoľuje stavať mi pred oči špinavé príjemnosti. Zomieram od zdesenia pri samej myšlienke na pokušenie, cítim sa pokorený. Používam všetku prísnosť proti zmyslom, aby som neustratil Boha. Kľakám si na zem pred Ukrižovaným, kropím slzami toto znamenie spásy a keď už nemôžem plakať, tak beriem do rúk kamene, bijem sa nimi do prs, až mi neraz z úst vyráza krv, kričím o milosrdenstvo, aby sa Pán zľutoval nado mnou. Aký nešťastný je môj stav, aké veľké je moje utrpenie – a iba preto, že sa chcem vrúcne páčiť Bohu a iba Jeho milovať. Veľmi ma trápi myšlienka, žeby som mohol podľahnúť pokušeniam a uraziť Boha. Pomáhaj mi svojimi modlitbami, drahý priateľu, aby som účinne odmietal diabla, ktorý mi prisahal večnú záhubu.*

Pozrite, akým skúškam vystavoval Boh svojich svätých. Pravdepodobne je zle s nami, ak sa pekelný duch na nás nevrhá – viditeľne sme jeho priateľmi. Ponecháva nás vo falošnom pokoji, dovoľuje nám spať – pod zámienkou, že nám už nič netreba, lebo sme sa pomodlili pár modlitieb, dali sme almužnu, lebo sme neurobili toľko zla ako iní. Napríklad notorického alkoholika – ktorý je akoby základom, na ktorom stoja rozličné krčmy – akosi nič netrápi. A to pyšné dievča? Spýtajme sa jej, či bojuje? S úsmevom nám určite povie, že všeobecne nemá ani poňatia, čo je to pokušenie. Takýto stav u skazených ľudí je dôkazom toho, že už dávno sú vlastníctvom satana. Zlý duch im špeciálne nepripomína dávnejší život – bojí sa, aby sa im neotvorili oči na strašnú priepasť, ktorá im hrozí. Čaká iba na moment ich smrti, aby mohol vziať svoje obete do pekla. Dobrý kresťan, ktorý sa stará o svoju spásu, všade vidí nebezpečenstvo, neraz sa bojí dokonca oči otvoriť, aby nezakúsil pokušenia, hoci sa mnoho modlí a umŕtvuje. Ale starý hriešnik, ktorý sa už dvadsať rokov váľa v špinavom bahne hriečov, naopak – on odvalu povedať, že nezakusuje pokušenia. Priateľu! Vlastne takýto stav ťa musí prenikať hrôzou. Kto má odvalu hovoriť, že nezakusuje pokušenia, ten akoby tvrdil, že diabla

už niet, alebo on už úplne stratil vplyv na kresťanov. Uvediem vám slová sv. Gregora: *Preto nezakusujete pokušenia, lebo zlí duchovia sú vašimi priateľmi, vodcami a pastiermi; dovoľujú vám viesť pokojný život, a až pri zomieraní vás sotia do priepasti*. A sv. Augustín hovorí, že najstrašnejším pokušením je nezakusovať pokušenia, čo obyčajne prežívajú zavrnutí, opustení Bohom a vydaní na korisť ich vášni.

Pokušenie nás teda udržiava v pokore a nakláňa k dôvere v Boha. Istého pustovníka, ktorého sužovali diabolské pokušenia, jeho predstavený sa opýtal: „Priateľu, chceš, aby som prosil Boha, aby ťa oslobodil od pokušenia?“ A ten mu odpovedal: „Nie, otče môj. Nebezpečenstvo mi pripomína Božiu prítomnosť a nakláňa ma k modlitbe o milosť víťazstva“. Je pravda, že pokušenie je pokorujúcou vecou, ale ono je časom žatvy. Istý svätý muž bol dlhší čas znepokojovaný diablom a bál sa, že bude zatratený. Vtedy ho Boh potešil a dal mu poznať, že v tomto čase vnútorného nepokoja získal najviac zásluh. Treba teda ďakovať Bohu, že nám dáva príležitosť mužne bojovať a víťaziť. Pokušenia ustanú až po smrti. Zlý duch sa nikdy neunaví. Nasledujme teda radu Petra Apoštola: *Buďte triezvi a bedlite, lebo váš protivník diabol, obchádza ako ručiaci lev a hľadá, koho by zožral. Vzoprite sa mu pevní vo viere!* (1 Pt 5, 8).

A Ježiš Kristus nám hovorí: *Modlite sa a bedlite, aby ste neprišli do pokušenia* (Mt 26, 41). Žiadne storočie, žiadne postavenie či miesto nie je oslobodené od pokušení. Egyptanka Mária devätnásť rokov zápasila so zlým duchom, sv. Pavol bojoval s ním od chvíle svojho obrátenia až do konca života. Sv. Augustín prirovnáva diabla k veľkému psovi, ktorý je uviazaný, šteká a robí mnoho hluku, ale pohryzť môže iba tých, ktorí sa k nemu veľmi priblížia. Sv. Makárius vďaka svojej veľkej pokore premohol pekelného hada, hoci ten sa neraz neho priamo hádzal, pričom nadobúdaval viditeľnú podobu. Pre zlého ducha je veľmi hrozná čnosť pokory. Preto sv. Anton sa v čase pokušenia hlboko ponížoval a volal k Bohu: *Bože môj, zmiluj sa nado mnou, veľkým hriešnikom*. Po tejto pokornej modlitbe diabol obyčajne naraz zutekal.

Pripomínam ešte raz, že zlý duch sa vrhá obyčajne na tých, ktorí sa horlivo starajú o spásu duše. Kasián hovorí, že istý mladý pustovník, ktorý zakúsil prudké útoky zlého ducha, išiel pre radu k istému starcovi, ktorý tiež žil na púšti, ale nebol skúsený. Starec sa na neho rozkričal a začal pochybovať, či mladík má vôbec povolanie k takémuto druhu života. Mladík sa už chcel vrátiť do sveta, pričom pochyboval o spásu duše. Až nábožný opát Apolónius ho zachránil a povzbudil v boji, pričom pokarhal aj nerozvážneho starca, ktorý svoji nadávaním priviedol mladíka takmer k zúfalstvu.

Príležitosť k boju s pokušeniami máme takmer vždy, lebo často nás napádajú nečisté, závistlivé či pomstivé myšlienky. Inokedy zasa prichádzajú choroby, osočovania, krivdy, strata majetku, smrť milovaných osôb a tie nás nakláňajú k šomraniu proti Božej prozreteľnosti. A koľko sa v našom srdci prebúda myšlienok prázdnych, samolúbych či pyšných! Napríklad, aké je nám milé, keď sa ľudia zverujú našim modlitbám, alebo ako radi si pripomíname, čo sme urobili dobré pre iných. Prosme teda Pána Boha pri ranných modlitbách, aby sme mohli spoznať pokušenia, ktoré nás napádajú a aby sme sa im ihneď postavili na odpor.

Nasledujme svätých, ktorí tak účinne bojovali s pokušeniami. Svätý Bernard, Marinián, Tomáš Akvinský premohli dokonca najbolestnejšie nečisté pokušenia. Svätý Benedikt a František z Assisi neraz sa válali v trňoch, aby porazili nečistého ducha.

Bojujeme až do samej smrti, lebo až so smrťou pominú útoky pekla. Utiekajme sa v modlitbe k Bohu – a to utiekajme sa rýchlo a s veľkou dôverou. Unikajme nebezpečným príležitostiam a majme na pamäti to, že zlí anjeli pri prvej takejto skúške stratili Boha. Buďme pokorní a pamätajme vždy na to, že iba milosť Božia nás môže uchrániť. Šťastný je ten, kto bude môcť vo chvíli smrti opakovať so sv. Pavlom, že dobre bojoval a zvíťazil a preto očakáva veniec, ktorý mu dá Boh. Amen.

II.

NÁUKA O SMRTEL'NOM HRIECHU

Beda nám, lebo sme zhrešili.
(Žalospiev 5, 16)

Prorok Jeremiáš, presvedčený o tom, že hriech ľudu zaťažuje i jeho samého, volá horkým nárekom: Našimi hriechmi sme stratili to pekné šťastie a radosť, akú zakusovalo naše srdce; radosť sa premenila na smútok, a z našej hlavy spadla koruna. *Beda nám, lebo sme zhrešili.* Treba sa zastaviť nad slovami proroka, ktorý nám opisuje strašné zničenie, ktoré spôsobuje v duši hriech. Sám od seba by som nemal odvahu, aby som vám rozprával o zle hriechu, či o nešťastných následkoch, ktoré hriech priťahuje na človeka. Hriech nedokázali vyničiť prísnyimi nariadeniami a trestami nábožní králi, nezničili ho silou svojej Božskej reči proroci Starého zákona; nedokázali to urobiť Apoštolovia – hoci rozohňovaní Božou milosťou a plní mužnosti, ktorú im udeľoval Duch Svätý – nakoniec ho nepotlačili – preliatím svojej krvi – ani mučeníci. Dokonca sám Ježiš Kristus, hoci je opravdivým Bohom, svojim bolestným umučením a ukrutnou smrťou neodstránil hriech úplne. Ó, prekliaty smrteľný hriech, ako málo ťa ľudia poznajú, a ako často sa ťa dopúšťajú! Spôsobuješ strašné zničenie v našej svätej viere, si katom duší, prameňom odsúdenia, pohrdaním v očiach neba a spustošením zeme. Prekliaty hriech, si príčinou našich dočasných i večných nešťastí, si neúprosným katom samého Ježiša Krista! Môj Bože, keby sme vedeli, čo je hriech – či by sme sa ho tak ľahko dopúšťali? Či by sme mohli pokojne žiť po spáchaní hriechu? Ako veľmi sme slepí! Zamyslime sa teda nad zlom, ktoré spočíva v hriechu, nad nešťastím, ktoré on spôsobuje a nad zaslepením tých, ktorí hriech páchajú.

I.

Nikto z ľudí nie je v stave pochopiť, aké veľké zlo spočíva v smrteľnom hriechu. Keby som mohol otvoriť pekelné brány a ukázať vám všetky obeť tohto hriechu, keby vám každý z odsúdených predstavil strašné utrpenia, ktoré musí znášať po celú večnosť – možno vtedy by ste mali aký taký pojem o tom, čo je hriech. Čokoľvek by som vám nepovedal z ambóny o jeho zle, vždy to bude čosi viac nejasné a vzdialené od samotnej skutočnosti hriechu.

Keby ste sa ma opýtali, čo je smrteľný hriech, tak vám odpoviem podľa sv. Augustína: *Je to odvrátenie sa od Boha a nemúdre oddanie sa stvoreniam.* V podstate hriechu tkvie to, že nás vzdáľuje od Boha, že je to pohrdanie Bohom. Môžeme si predstaviť väčšiu ohavnosť a hroznejšie zlo? Čo je odtrhnutie sa od Boha? To je odpor proti Jeho vôli. Týmto spôsobom hriešnik akoby hovoril Bohu: „Odíd' odo mňa, nechcem Ti slúžiť, nechcem, aby si bol naďalej mojim Bohom. Pohrdam Tebou a Tvojimi dobrami. Ty chceš toto a ja nie. Mne sa páči to, čo sa Tebe oškliví. Kážeš mi robiť to, čo nechcem“.

Chcete ešte lepšie pochopiť ošklivosť hriechu? Počúvajte, čo hovorí bezbožník svojmu Stvoriteľovi. „Kážeš mi modliť sa ranné a večerné modlitby, a ja sa nebudem modliť. Chceš, aby som svätiteľ nedel'u, a ja ju vlastne budem znesväcovať zakázanými prácami a váľaním sa v príjemnostiach a nemravnosti. Prikazuješ mi zachovávať čistotu tela i duše, a ja mám rád čosi iné: teda budem ich špiniť myšlienkami, túžbami a nehanebnými činmi. Kážeš mi odpúšťať nepriateľovi, a ja sa chcem pomstiť. Prikazuješ mi, aby som Ťa miloval, ale ja Tebou pohrdam a oddávam sa stvoreniam. Chceš, aby som využil Božie slovo, ktoré mi hlásajú Tvoji sluhovia; kážeš mi utiekať sa k prameňom milostí, aby som mohol prekonať zlé náklonnosti – ale ja zavrhnem Tvoje slová, smejem sa z kazateľov, šliapem po Tvojich milostiach!“

A takto sa vlastne obraciame k Bohu v každom prípade, keď hrešíme! Nie je divné, že prorok Izaiáš nazýva hriešnikov vzbúrencami, ktorí sa protivia vôli Pánovej (por. Iz 41, 12).

Po druhé, odvrátenie sa od Boha to je prejav akéhosi odporu i odporu srdca proti všetkému, čo sa spája s vierou. A teda je tu pohrdanie pokáním, pohrdanie umŕtvením, pohrdanie prikázaním lásky k nepriateľom. Tohto všetkého sa bojí hriešnik viac ako choroby. Stále sa mu zdá, že Stvoriteľ mnoho od nás vyžaduje, že verne slúžiť Bohu je nemožné, že lepšie je ísť do zatratenia, ako bojovať proti svojim vášniam a vyhýbať zlu. Aká je to strašná slepota, keď márne stvorenie sa búri proti svojmu Stvoriteľovi – proti Tomu, ktorý by ho v jednej chvíli mohol zničiť jedným úkonom svojej vôle.

Po tretie, hriešnik si viac cení stvorenie, ako nekonečný majestáť Boha. Sv. Augustín hovorí: *Keď uspokojujeme svoje vášne, uctievame si cudzích bohov.* Ako veľmi nespravodlivo postupuje hriešnik, keď Boha stavia nižšie ako svoje vášne! Ten istý Doktor Cirkvi hovorí, že nemravník si viac cení vlas nemravnej bytosti, zmyselné pohľady a neviazanosť, ako Stvoriteľa. Nečistý človek žije iba pre telo a špinu. Násilný človek To je bytosť, z očí a nozdier ktorej vybuchujú plamene. A závistlivý? To je ktosi, kto iným robí na zlosť a zožiera sa ich úspechom. A ambiciózný? To je ktosi nadutý, podobný mračnu dymu. Kde teda hriešnik stavia svojho Boha? Má Ho pred očami, má Ho v srdci? Nie! Nešťastný hriešnik, ty Boha hádžeš napospas svojim uneseniam, svojej špinavej žiadostivosti, svojej šialenej zlosti, svojej nadutej pýche. Ach, ty,

keby si mohol, tak by si Ho ponoril do šachty hnusných, ošklivých nečistôt! Ó, Bože – či možno dobre poznať hriech a aj napriek tomu ho páchať ďalej?!

Písmo sväté hovorí, že nebesia i zem nemôžu obsiahnuť majestát Boha. Jeho trón je na slnku i uprostred nespočetných hviezd (por. Jer 23, 24; Ž 18, 6). Nikde sa však nenachádza text, v ktorom by som čítal, že trikrát svätý Boh, Pán nespočetných zástupov, má byť pokrytý špinou a čierny od dymu ľudských vášní. Aká je to strašná vec, že človek, keď hreší, odvažuje sa akosi stiahnuť Boha z Jeho trónu a hodiť Ho pod nohy svojich vášní! Krátka si večnosť, žeby tí nešťastní zúfanci odpykali za to primeraný trest! Sv. Pavol Apoštol jasne hovorí, že ľudské telo je príbytkom Boha, a nemravník ho vydáva skazenému stvoreniu, podľa cudzoložnici (por. 1 Kor 6, 15). Čo by ste si pomysleli, drahí moji, o človeku, ktorý by v ošiali zlosti chytil krv nečistého zvierat'a a nalial ju do kalicha, v ktorom sa po konsekrácii nachádza Najsvätejšia Krv Ježiša Krista? Už pri samotnej spomienke na to, preniká vás zdesenie, a predsa hriešnik ide ďalej, lebo diabla stavia vyššie ako Syna Božieho a dobré vnuknutia a hnutia milosti Božej vôle ako našepkávanie satana.

Po štvrté, smrteľný hriech nás robí slepými a to do takého stupňa, že nerozoznávame zlo, ktorého sa dopúšťame. Keď prichádza pokušenie, poddávame sa mu a ukazujeme pohrdanie Božími milosťami. Pomaly sa naše srdce zatvrdzuje a koľko krokov robíme, takmer toľko ráz padáme. Za trest sa Boh čoraz viac od nás vzdaluje a stávame sa korisťou vášní. Život hriešnika to spleť zločinov a reťazí zla. Srdce takého človeka pripomína rozbúrené more, na ktorom jedna vlna vyvoláva druhú. Prvý hriech prináša so sebou druhý, potom nasleduje zatvrdnutosť, a po smrti – nešťastná večnosť.

Príkladom toho môže byť Amaziáš, nešťastný júdsky kráľ. Mal mnoho pekných, vrozených predností a zdalo sa, že bude dobrým vládcom. Keď vystúpil na trón, mal dvadsaťpäť rokov. Ale po čase ho opanovala pýcha. Povraždil vrahov svojho otca Joasa, potom vzal tristotisíc vojakov a zverboval ešte stotisíc ľudí z izraelského kráľovstva, ktorým zaplatil sto talentov striebra. Vtedy k nemu prichádza Boží muž a prikazuje mu rozpustiť nájomníkov. Amaziášovi bolo škoda peňazí, ktoré zaplatil. Ale keď mu Prorok povedal, že Boh je bohatým Pánom a môže mu vrátiť ešte viac, rozpustil nájomníkov a vydal sa proti Idumejčanom s vlastným vojskom, pričom ich porazil. Po víťazstve však začal vzdávať božskú úctu modlám porazeného národa. Boh napomínal Amaziáša skrze svojho proroka. Ale pyšný víťaz pohrdol týmito napomenutiami, a prorokovi pohrozil smrťou. Boží posol teda odišiel, avšak neposlušnému kráľovi predpovedal trest. A pýcha zaslepovala Amaziáša čoraz viac. Vyhlasuje teda vojnu Joasovi, izraelskému kráľovi, pričom sa stáva hluchý na všetky výstrahy. Púšťa sa do vojny, utrpí porážku a dostáva sa do otroctva. Joas vstupuje do Jeruzalema a odvezie odtiaľ bohaté poklady. Po smrti izraelského kráľa Amaziáš žil ešte pätnásť rokov a zahynul počas povstania, ktoré prepuklo proti nemu v Jeruzaleme (por. 2 Krn 25). A to je vlastne, bratia moji, obraz zatvrdnutého hriešnika – človeka, ktorý pácha jeden hriech za druhým a až v hodine smrti otvára oči a vidí svoj strašný stav.

Po piate, Pán Boh opúšťa zatvrdnutého hriešnika a vydáva ho za korisť vášni. Už ho nič nevzrušuje – on všetkým pohŕda. Vie, že keď zomrie v tomto stave, čaká ho večné zatratenie. Nedbá na to, vysmieva sa zo všetkých spásnych napomenutí. O kázniach i o kňazoch sa vyjadruje zlostne. Hovorí, že kňazi sú na to, aby napomínali, že je to ich zamestnanie, že hovoria klamstvá. Vystupuje proti Bohu i viere, proti duchovenstvu, zúfalo prekračuje Božie prikázania, zahlušuje svoje svedomie, dokonca sa váľa v hriechoch a prebudí sa až v hodine smrti, keď už niet nijakej záchrany, keď vytrhnutie sa z pazúrov pekla je už nepravdepodobné.

V Písme svätom nachádzame na to dobrý príklad. Sýrsky kráľ obliehal mesto Dothan a nastavil tam pascu. Vtedy prorok Elizeus prosil Boha, a zasiahol týchto ľudí slepotou. A skutočne sa tak stalo. Elizeus ich viedol za sebou, pričom im hovoril, že sa pomýlili, že mali obliehať iné mesto. Týmto spôsobom ich zaviedol až do Samárie a tu na prosbu proroka Boh otvoril ich oči a spoznali, že sú v rukách nepriateľov (por. 2 Kr 6).

To je ponurý obraz toho, čo sa obyčajne deje so zatvrdnutým hriešnikom vo chvíli smrti. Kňaz ho potešuje, ukazuje mu veľkosť Božieho milosrdenstva. Zomierajúci sa vtedy upokojuje, nezmeri sa patrične s Bohom. Sväté sviatosti prijaté nehodne, zaslepujú ho ešte viac. Toto zaslepenie trvá až do konca, po čom prichádza smrť a večné zatratenie hriešnika. Aký poľutovaniahodný je stav týchto nešťastných duší! Ako vrúne, so slzami v očiach, sa musíme modliť za ich obrátenie!

II.

Pozrime sa teraz, aké dočasné nešťastia spôsobuje hriech. Najprv je prameňom všetkých Božích trestov. Chudoba, choroby, smútok a všetky iné bolestné údery, a predovšetkým smrť, tu majú svoj prameň. Duch Svätý hovorí na niekoľkých miestach Židom, že ak zachovajú Jeho prikázania, On im udelí požehna-

nie, ich polia bohato urodia obilie a stromy ovocie. Naproti tomu opačne, ak opustia Stvoriteľa, dopustí na nich porážky a nešťastia (por. Dt 7). A skutočne, všetky tresty, tak duchovné ako i telesné, majú začiatok v hriechu. Prečo anjeli padli z neba do pekla? Prečo Adam bol vyhnaný z raja? Prečo na prvých rodičov a ich potomkov dopadlo toľko nešťastí? Dôvodom toho je hriech (por. Gn 3). Či nespôsobili potopu zeme zločiny ľudí (por. Gn 6, 13)? A čo priviedlo na Sodomu, Gomoru a iné mestá oheň z neba (por. Gn 19), ak nie hriech? Ó prekliaty hriech, kto ťa dobre poznal, ten sa ťa nikdy neodváži spáchať! Prorok Nátan hovorí Dávidovi: *Preto od tvojho domu nikdy neodstúpi meč, lebo si opovrhol mnou* (2 Sam 12, 10). Mudrc Pánov hovorí: *Na dome bezbožného kliatba Pánova, ale príbytok spravodlivých požehnáva* (Prís 3, 33). Vyhýbajme, bratia, hriechu, lebo on na nás privádza dočasné nešťastia.

Po druhé, hriech skrakuje život človeka, ako hovorí Duch Svätý. Boh trpí hriešnika neraz veľmi dlho. Keď však vidí, že hriešnik sa nepolepšuje, vezme ho z tohto sveta, vytne ho spomedzi živých, ako neúrodný strom. Keď kráľ Ezechiáš ochorel, Pán poslal k nemu proroka s príkazom, aby si usporiadal veci, lebo za krátko zomrie. Keď to Ezechiáš počul, obrátil sa k stene a začal horko oplakávať svoje hriechy. Pán, pohnutý milosrdenstvom, predĺžil mu život o pätnásť rokov (por. Iz 38). Kráľ Sedekias naopak, keďže nerobil pokánie za zločiny, dokonca s deťmi sa dostal do otroctva, kde mu vykúpili oči a takto úboho skončil svoj život. Bezbožný Antiochus priznáva, že to jeho zločiny pritiahli na neho predčasnú smrť, lebo vylúpil sväté mesto a znevážil svätýňu pravdivého Boha. Červy za života požírali jeho telo (por. 2 Mach 9). Cisár Anastáz videl v noci vo svojej izbe hroznú postavu z knihou v ruke. Táto postava mu kvôli jeho hriechom vyškrtla z knihy jeho života štyridsať rokov. Takéto myšlienky sú pre človeka, ktorý túži po dlhom živote, desivé.

Strašné účinky a škody znáša tiež človek kvôli hriechu na duši. Ako telo bez ducha je mŕtvou, tak duša človeka, pozbavená milosti Božej, je mŕtva a vzbudzuje odpor Boha i anjelov. V tomto stave ona nemôže urobiť nič, čo by zasluhovalo život večný. Svätá Katarína Sienská, keď raz mala víziu duše, ktorá bola v milosti Božej, v údive volala: „Pane, keby mi viera nehovorila, že je iba jeden Boh, myslela by som si, že táto duša je božstvom. Chápem, Bože, že si za takú krásnu dušu mohol zomrieť!“ Keď však človek spácha ťažký hriech, táto zázračná krásna mizne; duša, podobná predtým anjelom, teraz sa stáva škaredou ako diabol alebo zdochlina ležiaca osem dní na slnečnom úpale. Po hriechu človek stráca všetky zásluhy zhromaždené pre život večný, hoci by bol na ne taký bohatý, ako všetci anjeli a svätí spolu. Po páde mu zostáva iba peklo. Ó, prekliaty hriech, aké strašné zničenie spôsobuješ v duši! Bohužiaľ – koľko tu prítomných je v takomto poľutovaniahodnom stave! Kiežby sa ľudia tak báli duchovnej smrti, ako sa boja smrti tela!

Idem ďalej a tvrdím, že smrteľný hriech pozbavuje nás pokoja duše. *Človek jasnej mysle má ustavičné hody*, hovorí mudrc Pánov (Prís 15, 15). Svätý Pavol hovorí, že pokoj duše prevyšuje všetky zmyslové radosti: *A Boží pokoj, ktorý prevyšuje každú chápanosť, uchráni vaše srdcia a vaše mysle v Kristovi Ježišovi* (Flp 4, 7). A naopak, o hriešnikovi prorok Izaiáš hovorí: že jeho srdce trpí neopísateľné bolesti (por. Iz 13, 8). V liste Rimanom sv. Pavol píše, že hriešnikov budú cez celý život trápiť súženia: *Súženie a úzkosť dolahnú na každého človeka, ktorý pácha zlo* (Rim 2, 9). Prečo, priateľu, zotrávaš v hriechu, keď on spôsobuje, že si taký nešťastný?

Ďalej smrteľný hriech uvádza našu dušu do otroctva satana. Človek v stave milosti posväcujúcej je skutočne dieťaťom Božím; po páde do hriechu sa stáva dieťaťom a otrokom zlého ducha. Sv. Ján tvrdí, že kto pácha hriech, ten je pekelným duchom, ktorý zhrešil od začiatku: *Kto pácha hriech, pochádza z diabla, lebo diabol od začiatku hreší* (Jn 3, 3). Keby sme zomreli v stave ťažkého hriechu, tak satan bude naveky vlastniť našu dušu. Biedna duša, predávajú ťa ľudia za pár halierov – opilec za kalíšok alkoholu, lakomec za hrst' sena, žráč za bohatú misu s jedlom, nemravník za ohavnú rozkoš. Ako nízko si ťa cenia, ako strašne ťa podceňujú!

Ďalej. Smrteľný hriech nás robí nepriateľmi Boha a zatvára nám bránu do neba. Duša v stave milosti je priateľkou Boha a má právo na nebeskú vlasť. Môj Bože, aké strašné je nešťastie žiť v nepriateľstve s Tebou, ktorý si sama Dobrota, sama Láska a Šťastie vyvolených! Keby sme vedeli, čo to znamená stratiť Boha, za žiadnu cenu by sme sa neodvážili spáchať hriech. Traja mládenci sa nechali radšej hodiť do ohnivej pece (por. Dan 3). Mučeníci znášali najstrašnejšie týranie, ale nezapreli svojho Spasiteľa. Jedným kládli na hlavu rozpálené uhlie, ako sv. Klementovi, biskupovi z Ancíry, sv. Sabinianovi a sv. Krištofovi. Iným vytrhávali zuby alebo im ich vybíjali kameňmi, ako sv. Apolóniovi a sv. Januárovi. Z iných zažívali s'ahovali kožu, ako to čítame o sv. Bartolomejovi a sv. Regine. Sv. Venant dovolil, aby mu vyrvali vnútornosti a pokojne trpel, keď ho pálili fakľami, lebo nechcel hriechom stratiť milosť Božiu. Mučeníci znášali najťažšie súženia, lebo sa nechceli zrieknuť svojho Boha a Spasiteľa. Beda nám, keď sa zriekame skvelého neba, a zasluhujeme si peklo iba preto, že chceme uspokojiť akési hriešne náklonnosti. Kto pochopí toto obrovské nešťastie? Čo by

ste si pomysleli o človeku, ktorý by sa obrátil na Boha týmto spôsobom: „Nechcem ísť do neba, vyberám si ako dedičstvo peklo; zriekam sa spoločenstva anjelov a svätých, chcem ísť do večného ohňa, ako si odriekať tieto príjemnosti, ako sa zriekať mojich chút'ok, ako odpustiť nepriateľovi či vrátiť cudziu vec“? Možno poviete: My tak nehovoríme! – Ale vaše hriechy akoby hovorili týmto spôsobom! Kto pochopí zaslepenie bezbožného človeka, ktorý stavia zvieraciú rozkoš vyššie ako večnú radosť, akúsi drobnosť vyššie ako Kráľovstvo nebeské, obžerstvo – vyššie ako hostinu Blahoslavených v Božom Meste!

Hriech nakoniec je najväčším nešťastím, aké nás môže stretnúť vo svete. Sv. Terézia videla dušu v stave ťažkého hriechu a tento pohľad ju tak zdesil, že radšej by znášala pekelné muky, akoby spáchala jeden hriech.

Sv. Tomáš sa diví, ako človek, ktorý spáchal hoci iba jeden hriech v živote, môže sa smiať. Svätá Katarína Sienská hovorí, že všemohúci Boh by nemohol spôsobiť človeku takú škodu, akú si on sám spôsobuje, keď sa dopúšťa hriechu. Sv. Katarína Janovská zvolala, že odkedy spoznala zlo hriechu, nediví sa pekelným trestom, lebo oni sú skoro ničím v porovnaní so zlom hriechu. Sv. Magdaléna de Pazzi nemohla pochopiť, ako Ježiš Kristus mohol zomrieť za stvorenia také zvrátené, ako sú hriešnici.

Svätí sa báli na tomto svete iba hriechu. Aj my, keby sme pomocou svetla Božieho lepšie poznali ohavnosť hriechu, chceli by sme radšej tisíckrát zomrieť, ako sa dopustiť jedného takého priestupku. Spomeňte si, čo musel vytrpieť Kristus za hriechy ľudí! To Spasiteľ zomiera na kríži – Jeho telo roztrhané na kúsky pri bičovaní, tvár opl'utá bezbožníkmi, hlava poprebíjaná tŕním – najkrajší z ľudských synov vyzeral ako úbohý červ! Vo chvíli Jeho smrti celý svet sa ocitol v zmätku: slnko sa pokrylo temnotami, zem sa chvela v základoch, skaly pukali, hroby sa otvárali a vychádzali z nich zomrelí. Opýtajte sa samého Krista, prečo znáša takú hanebnú a ukrutnú smrť, a odpovie vám: „Synu, to kvôli hriechu... Keby všetky rozumné stvorenia na zemi i v nebi znášali najstrašnejšie muky, aj napriek tomu by nedokázali napraviť jeden všedný hriech. Preto trpím, aby som zadost'učinil Božej spravodlivosti. Keby ma aspoň ľudia prestali za to znovu urážať“ – Aký nevďačný je človek, keď nechce pamätať na lásku, akú má k nemu Spasiteľ! Večnosť, ty sa nikdy neskončíš a budeš pomstiť urážky, ktoré hriech spôsobil tak dobrému, tak trpezlivému a milosrdnému Bohu.

Ako dlho ešte budeme v tomto zaslepení, ako dlho budeme znovu pribíjať na kríž milovaného Spasiteľa! Nečakajme, bratia, na smrť, lebo vtedy už nič nepomôžu naše úsilia, naše slzy a smútok. Zavčas otvoríme oči, uznajme svoje omyly, robme pokánie a použijeme prostriedky, ktoré Boh ustanovil pre našu spásu. Lepšie je, ak stratíme všetko, akoby sme sa dopustili hriechu. Poďme teda ku krížu, nech sa naše slzy spoja s Najdrahšou Krvou Ježiša Krista, ktorá tečie z Jeho rán. Počúvajte chvíľu a pozerajte očami viery, ako kvília a stenajú zatratení – tí, pre ktorých už niet milosrdenstva! Náš milovaný Spasiteľ ešte nezavrhuje pred svojej tváre; skôr naopak – vystiera k nám svoje ruky a hovorí nám, že nás miluje. Nikdy nezabúdajte, čo je hriech, aké nešťastie pripravuje pre nás v budúcom živote, akých dobier nás naveky zbavuje! Všetci túžme po nebi; vedzme však, že nič poškvrnené nevojde do týchto rozkošných príbytkov. Všetko nás povzbudzuje a vyzýva, aby sme opustili hriech. Syn Boží z kríža nás zaklína, aby sme nešliapali po Jeho Najsvätejšej Krvi. Anjeli a svätí z nebeských výšin nám pripomínajú, akú veľkú slávu nám pripravuje Boh, aká veľká sláva nás čaká, ak budeme vyhýbať zlu. Aj zavrnutí volajú k nám, aby sme ich nenasledovali a neupadli do rúk nahnevaného Boha. bratia, možno o chvíľu nás už na zemi nebude a nájdeme sa medzi svätými alebo zatratenými. Majme to však na pamäti, lebo nepoznáme ani dňa ani hodiny! Tisíckrát šťastnejší je ten, kto je v každej chvíli pripravený postaviť sa pred Boha. Amen.

III

NÁUKA O PÝCHE

*Bože, ďakujem Ti, že nie som ako iní ľudia:
vydierači, nespravodlivci, cudzoložníci, alebo aj ako tento mýtnik.
(Lk 18, 11)*

Takto obyčajne hovoria ľudia falošne nábožní – pyšní, zaľúbení do seba, takí, ktorí kritizujú konanie iných. Podobne hovoria ľudia bohatí, ktorí s pohrdaním pozerajú na chudobných, ako keby chudáci mali inú prirodzenosť. Môžeme dokonca povedať, že je to všeobecný hlas. Lebo aj v nižších spoločenských skupinách stretávame prekliaty hriech pýchy a vidíme, ako sa chce každý vynášať nad druhého, ako preceňuje seba a o sebe má tie najlepšie predstavy. Pýcha je prameňom všetkých priestupkov a príčinou rozličných nešťastí vo svete. Často dochádza k tomu, že ľudia vo svojom zaslepení sú pyšní na to, za čo by sa mali hanbiť. Jedni sú pyšní, lebo sa im zdá, že majú väčšie schopnosti, iní sú pyšní na svoj majetok alebo peniaze a nechcú pamätať na to, že čím kto viac dostal, tým podrobnejšie vyúčtovanie ho čaká pred Bohom. Skutočne, musíme všetci povedať so sv. Augustínom: *Bože môj, daj aby som poznal, čím som a budem plný zahanbenia a bude pohrdat sám sebou.* Budem vám dnes hovoriť o tom: 1. ako pýcha zaslepuje človeka a robí ho odporným v očiach Boha i ľudí; 2. akým spôsobom môžeme tento hriech páchať; 3. aké prostriedky máme užívať, aby sme sa z neho polepšili.

I.

Aby som vám podal náležité poznanie pýchy, je potrebné, aby som so súhlasom Boha vyňal z podsvetia Lucifera a postavil ho na moje miesto, aby vám on sám predstavil hrôzu tohto hriechu a ukázal, aké nebeské dobro kvôli pýche stratil a aké nešťastie na seba priťahol. Tento hriech neraz trvá chvíľu, ale trest, aký po ňom nasleduje, je večný. Zvláštnym spôsobom charakterizuje pýchu to, že osoba, ktorá jej podlieha, nevidí v sebe žiadnu vinu. Pyšný človek nechce uveriť, že je pyšný, nechce priznať, že nemá pravdu. Jemu sa zdá, že všetko, čo hovorí, je dobré. Podľa čoho môžeme poznať veľkosť tohto hriechu? Podľa utrpenia a pokorenia, ktoré prijal Pán Ježiš, aby ho vykorenil. Narodil sa z chudobných rodičov a žil v zabudnutí.

Pozrite, aké veľké nešťastia priviedol na zem tento hriech. Keby nebolo pýchy, nebolo by pekla. Keby nebolo tohto hriechu, Adam by doteraz prebýval v pozemskom raji, my všetci by sme boli šťastní: nepodliehali by sme chorobám a všetkým nedostatkom, nebolo by smrti ani strašného súdu; nemuseli by sme sa báť nešťastnej večnosti, mali by sme zaistené nebo. Dobro by nám bolo na tomto a ešte lepšie na tamtom svete; život by nám plynul na slávu dobrého Boha a kedysi s dušou i telom by sme to isté robili v nebi. Keby nie tento prekliaty hriech, Ježiš Kristus by nebol musel zomrieť. Koľkých utrpení by bol ušetrený Božský Spasiteľ!

Spýtate sa ma, prečo tento hriech spôsobil toľko nešťastí? Preto, že keby Lucifer a jeho anjeli neboli pyšní, nebolo by zlých duchov, nikto by nepokúšal prvých rodičov a preto by vytrvali v dobrom. Dobro viem, že každý ťažký hriech – ako lakomstvo, opilstvo, pomsta, nečistota – zasluhuje si večný trest a že každý z týchto hriechov ťažko zarmucuje Boha. Pýcha však najviac raní Srdce Ježiša. Lebo pyšný človek sa podobá vzbúrencovi, ktorý nielen pohŕda zákonmi svojho vládca, ale sa mu ešte usiluje vraziť nôž do srdca, zosadiť z trónu, pošliapať ho a zaujať jeho miesto. Možno si predstaviť väčšiu zlobu?

Duch Svätý sa tiež jasne vyjadruje o tomto previnení. Hovorí totiž, že pyšný človek je ohydný pred Bohom i ľuďmi. A Ježiš Kristus ďakuje svojmu Otcovi, že ukryl tieto tajomstvá pred múdrymi a vyjavil ich malým. Ak pozorne čítame Písmo Sväté, presvedčíme sa, ako Boh prísne trestá a ponizuje pyšných.

Príkladom toho je kráľ Nabuchodonozor, ktorý sa vo svojej pýche považoval za Boha. Keď začal byť pyšný kvôli svojej moci, zakúsil, že je Boh na nebi, ktorý spravuje kráľovstvá. Lebo Boh dopustil na tohto pyšného človeka pomätenie zmyslov, takže sa mu zdalo, že je zvieraťom, utiekol teda do lesa a ako zvieraťá, živil sa trávou. A tento stav trval tak dlho, kým Nabuchodonozor nevstúpil do seba a neuznal, že je slabým a úbohým stvorením. Pozrite, čo stretlo pyšného Dátana a Abirona ako aj dvesto najvýznamnejších Židov, ktorí bez povolenia chceli prinášať Bohu kadidlovú obeť ako kňazi a búrili sa proti Mojžišovi a Áronovi. Boh ich prikázal odlúčiť od synov Izraela. A keď to urobili, v tej chvíli sa pod nimi otvorila zem a pohltila ich zaživa. Pozrite na Herodesa, ktorý odsúdil na smrť sv. Jakuba Apoštola a uväznil sv. Petra. Pýcha tohto kráľa nemala hraníc. Raz si zasadol na trón v kráľovskom odeve a predvádzal sa rečami pred ľuďmi, ktorý klamne hovoril: „To nehovorí človek, ale sám boh“. V tej chvíli sa anjel dotkol Herodesa strašnou chorobou, lebo červy žrali zaživa jeho telo. A tak pyšný a ukrutný Herodes zomrel hanebnou smrťou. Pyšný Náman chcel, aby všetci padali pred ním na kolena. Rozhneval sa na Mardocheja, že ho neuznával a prikázal pripraviť pre neho šibenicu. Ale keďže Boh sa pyšným protiví, tak Boh dopustil, že na tejto šibenici odvisol sám pyšný Náman.

Istý pustovník bol pyšný na svoju vieru a v prítomnosti sv. Palemona sa hodil do ohňa presvedčený, že sa mu nič nestane. Pôsobením zlého ducha skutočne vyšiel celý z plameňov, ale hneď spáchal hanebný

hriech proti čnosti čistoty, a zlý duch pred očami Palemona vrhol pyšného do rozpálenej pece, v ktorej stratil život.

Tak je to – vždy a všade pyšný stretáva pokorenie, lebo toto previnenie ošklivé Bohu a ohyzdná ľuďom. Lebo pyšný sa nezmieri s nikým, nad rovnakých sa vyvyšuje, vyšším od seba sa chce vyrovnáť – často sa háda a preto ľudia sa držia ďaleko od neho a nenávidia ho. Pýcha divne mení človeka – tak ako zmenila anjela, jedno z najkrajších stvorení, na ohavného diabla. Ona tiež človeka, ktorý je dieťaťom Božím, odovzdáva do otroctva satana.

II.

Priznáte, že pýcha je odporným hriechom, že ťažko uráža Boha a že privádza strašné nešťastia na ľudí. Ale akým spôsobom ju možno rozoznať? Ona sprevádza človeka všade, mieša sa do jeho skutkov i slov, je druhom prísady, bez ktorej sa nezaobíde takmer žiaden pokrm. Sám Pán Ježiš opisuje v Evanjeliu pyšného človeka v osobe farizeja, ktorý prišiel do svätyne a pred ľuďmi sa nahlas modlil týmto spôsobom: *Bože, ďakujem ti, že nie som ako ostatní ľudia: vydierači, nespravodlivci, cudzoložníci alebo aj ako tento mýtnik. Postím sa dva razy do týždňa, dávam desiatky zo všetkého, čo mám.* Teda pyšný človek pripisuje všetko sebe samému, nie Bohu. Nešťastná pýcha zachvacuje starých i mladých, bohatých i chudobných. Každý sa chváli tým, kto je, čo urobil, hľadá potlesk, žobre o márnú slávu u ľudí.

Najčastejšie sa pýcha natíska za prah bohatých ľudí. Ak niekto získal majetok – už mení spôsob života a ak títo farizeji chcú, aby ho ľudia nazývali pánom, aby ho pozdravovali, aby mu dávali prvé miesta. Oblieka sa tiež vyberane. Na uvítanie sotva ráči skloniť hlavu, pričom nesníma ani klobúk; v rozhovore používa vyberané frázy, pýši sa nimi, hoci niekedy nerozumie ich významu. Bude vám hovoriť, aký veľký majetok zdedil, lebo chce ukázať, že je ešte bohatší. Keď sa mu podarí nejaká vec, rozpráva o nej všade tak, že sa to nedá počúvať. Hovorí o svojich cestách a v tom tiež preháňa. Zdá sa mu však, že všetci pozerajú na neho s obdivom, zatiaľ čo oni v duši s poľutovaním sa smejú z jeho hlúposti.

Pyšní nechce iným nič priznať, ostro kritizuje, ponizuje iných, aby povýšil seba. Hovorí tiež o svojich dielach, chváli sa, že iní sa o nich vyjadrovali s uznaním. Keď vidí niekoľko osôb spolu, hneď sa mu zdá, že hovoria o ňom, že ho chvália alebo ohovárajú. Prázdnemu dievčaťu sa zdá, že má peknú postavu a preto chodí vymeranými krokmi, s akýmsi afektovaním a pýchou, ktorá zdá sa, že siaha do oblakov. Ak má mnoho šiat, tak úmyselne nezatvára skriňu, aby to ľudia videli.

Ľudia sú pyšní aj kvôli svojmu výsledku práce, na to, že sa vedia dobre spovedať, dobre modliť, sú pyšní na skromné správanie v kostole. Matka je pyšná na deti, roľník na úrodu polí, lepším obrozením, mladý človek na retiazky či hodinky – preto sa často pozerajú na hodinky. Neraz pri hre niektorý z hráčov vyťahuje z vrečka všetky peniaze, aby ho považovali za bohatého a obdivovali, hoci často sú to peniaze požičané.

Keď sa pyšný ocitne v nejakom novom spoločenstve, bude rozprávať o svojej rodine, majetku, talentoch, len aby pozdvihol obraz o sebe vo verejnej mienke. Ak nejaký otec má dospelých synov alebo dcéry na vydaj, tak hneď počujete, ako bude rozprávať, koľko tisícok peňazí požičal. A poprosiť ho v tej chvíli o päť korún pre chudobného, tak bohatstvá hneď kdesi zmiznú. Krajčír alebo iný remeselník sa vychvaľuje svojím talentom a neraz dokonca na ulici je ukazovať, že on učil také pekné šaty alebo nejakú inú vec.

Prekliaty hriechy pýchy sa tlačí všade, dokonca medzi pastierov a chudobných obyvateľov hôr. Keď drevorubač stína lesné stromy pri ceste, tiež sa usiluje robiť to zručne a obratne, aby tí, ktorí prechádzajú okolo, ho obdivovali. Čo je horšie, že dokonca zlí sú pyšní na svoje previnenia. Opilci rozprávajú, koľko dokážu vypiť a dokonca sa im nezatočí hlava, a iní, keď vypijú to isté množstvo pohárikov, sú úplne opití. Pozorujte, ako neraz ktosi hovorí o sebe s pokorou a skláňa hlavu nadol. Ale ak počuje čosi nepríjemné na svoju tému, hneď sa nadúva a hnevá, čo je jasným prejavom pýchy.

A dokonca k dobrým skutkom sa zakráda tento hriech. Pozrite na ľudí, ktorí len preto konajú dobré skutky, aby ich považovali za milosrdných. Keď podporujú žobráka pred inými, tak úmyselne dávajú väčšiu almužnu, ktorú by nedali nikdy, keby boli sami. Pyšný človek neznáša napomenutie – čo by nepovedal či neurobil, musí byť dobré.

U iných vidíme samé omyly a neraz najšľachetnejšie zámery a intencie si zle vysvetľujeme.

Mnoho máme tiež takých, ktorí vymýšľajú z márnivosti! V rozhovore preháňajú alebo priamo klamú z obavy, aby neboli pokorení. Starci sú pyšní na to, čo neurobili. Keď počujeme ich rozprávania, mohli by sme ich považovať za veľkých bohatierov, ktorí prešli celú zem. Mladší zasa s preháňaním hovoria o tom, čo

urobia v budúcnosti. A tak všetci klamú, pričom utekajú za dymom slávy. Taký je dnes svet. A vy skúmajte svoje srdce a s rukou na srdci povedzte, či nemám pravdu?

Tento hriech veľmi zatemňuje náš rozum. U iných vidíme pýchu, ale nevidíme ju u seba samých. Človek, ktorý hľadá pochvaly u ľudí, je hlúpy. Prečo? Lebo stráca veľké zásluhy za svoje skutky a vystavuje sa odsúdeniu. Hľadá slávu, ale ju nenájde; ľudia ho vysmejú. Čím kto tichšie žije a hľadá menej slávy, tým viac ho oslavuje Boh, tým viac jeho meno sa stáva známe na všetky strany sveta.

Ako farizej je obrazom pyšného človeka, tak mýtnik predstavuje človeka pokorného, naplneného pocitom osobnej ničoty a dôverujúceho Bohu. On zabúda na všetko, čo dobré mohol v živote vykonať a živo uznáva svoju duchovnú úbohosť a nehodnosť. Nesmie stáť pred Bohom ani pozdvihnúť oči k nebu, nejde dopredu, netúži, aby ho videli, stojí v kúte ako vinník pred sudcom, pozerá do zeme, jeho srdce preniká ľútosť, oči má naplnené slzami. Z jeho duše sa vydiera prosba: „Bože môj, zmiluj sa nado mnou, lebo som veľký hriešnik“. Vlastne táto pokora vzrušila Srdce Boha, lebo mýtnik dosahuje odpustenie vín a dostáva pochvalu z úst Ježiša Krista, ktorý hovorí, že sa vrátil domov ospravedlnený, zatiaľ čo farizej vo svätyni zaťažil svedomie novým hriechom. A Pán Ježiš končí svoje rozprávanie upozornením, že kto sa povyšuje, bude ponížený, a kto sa ponizuje, bude povýšený.

Keď sme už spoznali pýchu, pozrime sa teraz na čnosť, ktorá je protikladom tohto hriechu.

III.

Ako pýcha je prameňom všetkých hriechov, tak pokora, naopak, je základom všetkých čností. To je brána, cez ktorú k nám prichádzajú Božie milosti. Ona spásnou príchutou všetkých dobrých skutkov, robí ich milými Bohu a záslužnými pre život večný. Ona je pani Božieho Srdca, lebo Stvoriteľ nič neodmieta pokorným. Podľa sv. Bernarda pokora je poznaním seba samého a pohrdaním vlastnou ničotou. Ona je fakľou, pri ktorej vidíme jasne svoje nedokonalosti. Ona nespočíva v slovách alebo činoch, ale v poznaní seba samého a nespočetných vlastných omylov, ktoré pred ním zahaľuje pýcha. Táto čnosť je k spásu absolútne nevyhnutná. Lebo Pán Ježiš jasne hovorí, že ak sa nestaneme ako malé deti, nevojdem do nebeského kráľovstva. Pokora má zaistené všetko. Ona zaobstaráva odpustenie hriechov, zaistuje víťazstvo v pokušeniach; ona nás robí milými Bohu. A preto Ježiš Kristus ako Človek sa stal sluhom vlastne preto, aby nám dal príklad. Vzhľadom na svoju pokoru našla u Boha milosť aj Panna Mária.

Sv. Anton videl na svete množstvo satanských sietí a strašne sa preľakol. Pýtal sa teda Boha, kto bude v stave uniknúť všetkým týmto nástrahám. Vtedy počul hlas, ktorý hovoril, že iba pokorný človek neupadne do týchto pascí. Sv. Augustínovi položili otázku, ktorá čnosť je najmilšia Bohu a ktorá vedie človeka najistejšie do neba. Po hlbšom zamyslení, odpovedal svätý Doktor Cirkvi, že je to pokora. Sv. Makáriovi sa raz sťažoval zlý duch, že ho nemôže premôcť, hoci sa viac postí ako on a viac bdie, lebo vôbec nejde, nespí, a iba v jednom ohľade ho Makáriu prevyšuje – v čnosti pokory, ktorú zlý duch nemá. Šťastný je ten, kto má túto čnosť, lebo je schopný veľkých vecí. Bez pokory všetky ostatné čnosti sú nanič. Hoci by sme všetko rozdali chudobným, hoci by sme celý život plakali a robili pokánia za hriechy, hoci by sme zomreli na púšti, nevojdem do neba, ak nám bude chýbať pokora. Neďivme sa teda, že svätí sa tak horlivo usilovali získať a zachovať si túto čnosť. Čím viac ich Boh obdaroval milosťami, tým viac sa pokorovali. Sv. Pavol bol unesený až do tretieho neba, a aj napriek tomu sa nazýva veľkým hriešnikom, prenasledovateľom Cirkvi a nevydareným plodom. Svätý Martin i svätý Augustín nesmú vojsť do Cirkvi, tak ich desí vlastná duchovná úbohosť. Aj my musíme byť preniknutí pocitom osobnej úbohosti, ak sa chceme páčiť Bohu. Čím viac je strom zaťažený ovocím, tým viac sa jeho konáre skláňajú k zemi. A my tiež, čím viac dobra konáme, tým viac sa ponizujeme a pamätajme na to, že charakteristickým znamením dobrého kresťana je pokora.

Podľa čoho spoznáme túto čnosť, Pokorný nehovorí o sebe ani dobre, ani zle. On starostlivo venuje pozornosť sebe, oplakáva svoje viny a usiluje sa páčiť Bohu. Nesúdi bližných ostro, nikým nepohŕda, má porozumenie pre omyly iných. O bližnom sa vyjadruje dobre. Ak nemôže o niekom dobre hovoriť, mlčí. Osobným pochvalám sa neteší, vyhýba sa im. Za svojich priateľov považuje predovšetkým tých, ktorí mu povedia jeho omyly a preukazuje dobrodenia tým, ktorí ho očierňujú. Ako pyšný sa rád zdržuje v kruhu pochlebovačov, tak pokorný sa ich stráni. Rád sa rozpráva s Bohom, predstavuje Mu svoju úbohosť a prosí Ho o milosrdenstvo. V práci hľadá jedine chválu Boha, nedbá na ľudské ohľady, nezahňa sa za slávou.

Pán Ježiš, zdá sa, že nerozlišuje medzi Krstom, Pokáním a čnosťou pokory. Hovorí teda, že bez svätého Krstu nevojdem do nebeského kráľovstva, tak isto ako po ťažkom hriechu, bez pokánia neobsiahneme rozehrešenie. Ale Spasiteľ tiež dodáva, že bez pokory – ak sa nestaneme ako deti – nebudeme vidieť Boha. Ak

budeme pokorní, získame odpustenie najťažších hriechov, ale bez tejto čnosti, hoci by sme konali čo najviac dobrých skutkov, nebudeme spasení.

Uvediem vám príklad Písma svätého. Vieme, že kráľ Achab patril k najhriešnejším izraelským kráľom. Oddával sa hriechom nečistoty, kradol majetky poddaným, odvádzal ich od úcty pravého Boha a predbehol zločinmi všetkých svojich predchodcov. Preto Boh poslal k nemu svojho proroka, Eliáša, a prikázal mu, aby povedal, že na tom mieste, na ktorom psy lízali krv nevinne zabitého Nabota, budú lízať aj jeho krv. Výrok Boží bol jasný a rozhodný. Keď Achab počul túto reč, roztrhol si šaty, zakryl sa vrecovinou, postil sa a koril. Boh tiež zmenil svoj výrok a povedal prorokovi: *Videl si, ako sa Achab predom mnou pokoril? Pretože sa pokoril pred mnou, neprivediem nešťastie za jeho života. Za dní jeho syna privediem nešťastie na jeho dom!* (1 Kr 21, 29). Vidíte teda, že pokora preráza nebesia, odzbrojuje pravicu nahnevaného Boha a sama získava odpustenie.

Či som nemal pravdu, keď som hovoril, že pokora je najkrajšia a najcennejšia zo všetkých čností? Keď ju máme, máme i všetky iné čnosti. Bez nej by všetky naše čnosti boli ničím. Dobrého kresťana poznáme podľa toho, že pohŕda sebou, a všetky slová i skutky blížneho vysvetľuje dobre. Som si istý, že ak budete mať čnosť pokory, vaše srdce okúsi šťastie na zemi a nebeské radosti v budúcom živote. Amen.

IV

O ŽIARLIVOSTI

Prečo si myslíte zlé vo svojich srdciach?
(Mt 9, 4)

Zlostní ľudia na všetko nájdu špinu a škvrnu; nikto sa neuchráni pred ich výčitkami, hoci by viedol najsvätejší život. Žiarlivci jed svojich jazykov rozlievajú všade; dokonca najdokonalejšie skutky a čnosti blížnych podrobia kritike a bezohľadnému hodnoteniu. V tomto ohľade pripomínajú jedovatých hadov, ktorí v najkrajších kvetoch zberajú jed, a byliny, ktoré slúžia na lieky, premieňajú vo svojom organizme na smrtonosný jed.

Oni žiarlia, ako hovorí sv. Gregor Veľký, svojim bratom ich najšľachetnejšiu prednosť. Akoby samému Bohu robili výčitky, že nedoprial komusi druhému svoje dobré. Prečo Židia tak tvrdošijne vystupovali proti Kristovi – svojmu najväčšiemu dobrodincovi? Prečo Ho chceli zhodiť zo skaly alebo ukameňovať? (por. Lk 4, 29; Jn 8, 59; 10, 31; 7, 1; 11, 53). Či nie preto, že Jeho svätý život bol pre týchto pyšných ľudí a zločincov veľkou výčitkou? Zázraky Spasiteľa strhávali nespočetné zástupy a židovskí starší sa cítili v tejto situácii izolovaní a pohŕdaní. Z toho vyplývala tá zlosť nepriateľov Krista – zlosť, ktorá bola pre nich vnútorným katom, ktorý ich neustále zabíjal. Preto v návale šialenstva kričali: Načo dlhšie čakať? Treba sa Ho čím skôr pozbaviť, lebo pôjde za Ním celý svet, uchvátený Jeho zázrakmi. Nech zomrie, niet na to inej rady ani spoločnosti (por. Jn 11, 47-48). Aká strašná vášeň je, drahí bratia, žiarlivosť!

Dobrota Ježiša Krista, jas Jeho čností mali naplniť srdcia Židov šťastím a radosťou. Bohužiaľ, zožierala ich žiarlivosť – preto boli smutní a prenasledovali najlepšieho Spasiteľa. Akísi milosrdní ľudia priniesli ku Kristovi, na lôžku, nešťastného ochrnutého (por. Mt 9, 2). Spasiteľ sveta ho uzdravil, pričom mu povedal: *Dúfaj synu, odpúšťajú sa ti hriechy. Vstaň, vezmi si lôžko a chod!* Farizeji, namiesto toho, aby prijali tento zázrak s vdácnosťou, namiesto toho, aby oslavovali dobrotu a moc Ježiša, penia zlosťou a nazývajú Spasiteľa rúhačom.

Žiarlivosť teda oplŕva svojím jedom dokonca najlepšie skutky. A keby prinajmenšom tento hriech vymrel spolu s farizejmi. Bohužial' – zapustil veľmi hlboké korene; korene, ktoré nikto nedokáže vytrhnúť z ľudských srdce! Dnes by som vás chcel presvedčiť, ako veľmi je táto vášeň podlá, a súčasne, ako všeobecne sa vyskytuje vo svete! Po druhé, chcem vám dať na vedomie, že žiarlivosť je veľmi nebezpečným hriechom – že je veľmi ťažké sa jej zbaviť.

I.

Skôr, ako vám ukážem, ako žiarlivosť ponižuje človeka a robí ho podlým, označím najskôr, v čom tento hriech spočíva. Sv. Tomáš Akvinský ho označuje ako smútok a ťažkú bolesť pri pohľade na milosti a dobrodenia, ktoré Boh dáva blížnemu. Ďalej, tento hriech je zlostnou radosťou z toho, že blížny zakusuje neúspechy či akékoľvek nešťastia. Môže byť väčšie a smutnejšie zaslepenie ako to, ktoré spočíva v súžení nad šťastím spolubratov, v šťastí z ich neúspechu?

V tomto hriechu je mnoho podlosti, mnoho zdivočenia a ukrytej zvrátenosti či vierolomnosti. Nech žiarlivý človek povie, prečo sa zlostí, že susedovi sa všetko darí? Predsa to šťastie niekoho mu v ničom neškodí. Aj keby takýto žiarlivec odňal blížnemu jeho talenty, slávu, múdrosť, majetok, vážnosť – či má čosi z toho? Či sám tým čosi získa? Kto mu prekáža, aby sám bol vážny, bohatý, múdry?

Každý iný hriech spôsobuje človeku aspoň chvíľkovú príjemnosť a uspokojenie. Úplne ináč je to so žiarlivosťou. Napríklad zlodej, ten sa teší, keď niekoho okradne; nemravník sa cíti šťastný v momente uspokojenia svojich ohavných chůtok, hoci sa hneď potom prebúdzajú v ňom výčitky svedomia. Opilec pri fľaši vína či alkoholu, pomstivý človek vo chvíli pomsty, tiež zakusujú akési uspokojenie. Naproti tomu žiarlivý človek nemá žiadnu satisfakciu. Jeho hriech sa podobá zmiji, ktorá nosí v sebe vražedný výťažok – keď prichádza na svet, on ju pozbavuje života.

Prekliata závisť, vedie zaťatú, vnútornú vojnu proti človeku, v ktorého duši sa liahne!

Kde je začiatok tohto ošklivého hriechu? V nebi, medzi vznešenými anjelmi, ktorí závideli slávu svojmu Stvoriteľovi. Pre týchto vzbúrených duchov, čiže diablov, Boh za trest stvoril peкло. Od padlých anjelov žiarlivosť prešla na zem a zapustila korene v raji.

Tam vlastne diabol dal veľký sľub žene, sľúbil jej Božiu moc – a zviedol ju, a ona zviedla muža, aby zjedol zakázané ovocie. Vzburá sa úplne podarila – zlý duch, ktorý závidel človeku šťastie v raji, pozbavil ho priateľstva s Bohom a priviedol na neho všetky možné súženia, choroby a smrť.

Od toho času závisť začala zasievať strašné spustošenie vo svete. Ona bola príčinou prvej vraždy. Prečo – pýta sa sv. Ján Apoštol (1 Jn 3, 12) – Kain zabil svojho rodného brata, Ábela? Lebo jeho skutky boli zlé a nepáčili sa Bohu ani ľuďom. Ábel naopak, bol nevinný a milý Bohu. Jeho skutky boli stálou výčitkou pre nečestného Kaina, vzbudzovali závisť a smútok, ktoré nedokázal ukryť; na jeho tvári bolo vidno stopy činnosti týchto vnútorných tyranov. A prvý zločinec na svete nenachádza pokoja, vyvedie brata do poľa, vrhne sa na neho, zabije ho, lebo si myslí, že týmto spôsobom utíši toho vnútorného červa, ktorý ho bez prestania hryzie. Pokoj však nenašiel, a svedomie sa stalo jeho katom, tak ako on sa stal katom vlastného brata.

Aj Ezau spaľovala závisť, že otcovské požehnanie dostal jeho brat, Jakub. On sa tiež rozhodol zabiť brata: *Ezau sa hneval na Jakuba pre požehnanie, ktoré mu dal jeho otec, preto si hovoril: „Čoskoro príde čas, že sa bude smútiť nad mojím otcom. Potom svojho brata zabijem!“* (Gn 27, 41). Úbohý Jakub musel utekať pred hnevom a žiarlivým bratom k svojmu strýkovi Lábanovi. Z toho istého dôvodu nenávideli bratia Jozefa – závideli mu, lebo Jozef bol dobrý a na dôvažok mal sen, ktorý predpovedal jeho budúce povýšenie (por. Gn 37, 8). Aj Saul na konci života s neúprosnou zaťatosťou prenasleduje Dávida – iba preto, že ho viac chválili (por. 1 Sam 8, 8).

Ách, drahí bratia, s akou horlivosťou sa treba starať, aby sa táto slepá vášeň nezakorenila v našom srdci! Lebo keď raz prenikne dušu, nie je ľahké ju odtiaľ odstrániť!

V živote svätého Pafnucia čítame, že istý rehoľník, ktorý býval v tom istom kláštore ako svätec, závidel Pafnuciovi jeho čnosti a všeobecnú úctu. Rozhodol sa teda, že ho poníži pred bratmi. Keď bol v nedel' u sv. Pafnucius na sv. omši, tento sa potajomky zakradol do jeho cely a tam, do kôpky dreva, schoval svoju knižku. Potom išiel s inými bratmi do kostola a po ukončení modlitieb sa sťažoval predstavenému, že mu ukradli knižku. Predstavený nedovolil žiadnemu z bratov, aby odišli z kostola a poslal troch starcov, aby prehľadali všetky cely. V cele Pafnucia skutočne medzi drevom našli knižku. Svätec sa neospravedľoval, lebo aj tak

by to k ničomu nevedlo; ešte by ho obvinili z klamstva. Teda pokojne trpel, plakal, pokoroval sa a postil celé dva týždne. Nakoniec, Pán Boh, keď chcel ukázať nevinnosť svätca, ktorý pokojne znášal túto strašnú výčitku a poníženie, dopustil na závistlivého vinníka strašný trest. Posadol ho totiž zlý duch a mučil ho tak strašne, že ten sa nakoniec priznal, že Boží trest dopadol na neho preto, že chcel predstaviť Pafnucia ako klamného svätuškára. Pafnucius pokojne a bez zlosti vtedy prišiel k posadnutému a prikázal zlému duchu, aby z neho vyšiel. Stalo sa tak v prítomnosti všetkých rehoľných bratov, ktorí počuli, ako závistlivý rehoľník sa priznal k vine a boli svedkami nového triumfu sluhu Božieho, Pafnucia.

Sv. Ambróz hovorí, že na svete je veľmi veľa závistlivých ľudí, ktorým úspechy a milosti, ktoré Boh udeľuje iným, bijú do očí. Správne povedal Jób: *Pošetilca ničí roztrpčenosť, blázna zasa žiarlivosť zabije* (Jób, 5, 2). Lebo skutočne – či to, že sa ktosi trápi a zlostí tým, že susedovi, bratovi či sestre sa lepšie darí, že ich ľudia majú radi, že im Boh požehnáva – či to nesvedčí o jeho rozumovej obmedzenosti? Áno, deti moje, hovorí sv. Gregor Veľký, treba byť veľmi obmedzeným človekom, aby sme sa nechali tyranizovať tejto podlej a hanebnej vášni. Či sa kresťan nemá tešiť zo šťastia iného? Podlá je duša, ktorá závidí druhému človeku a stená v otroctve vášne, pričom sa usiluje ukryť túto závisť pred ľuďmi a zamaskovať rôznym predstieraním. Či to nie je podlé konanie – sužovať sa a zožierať sa preto, že Boh obdaril milosťami kohosi iného?

Závistlivý človek nemá ani chvíľu pokoja. Proti komu sa stavia táto jedovatá pena? Alebo proti nepriateľovi, alebo proti priateľovi, alebo nakoniec proti osobe, ktorá mu je ľahostajná. Avšak ani nepriateľa nemožno nenávidieť, lebo Pán Ježiš slovom i príkladom nás učí láske k nepriateľom (por. Mt 5, 44). Nie je dôležité to, že niekto povedal na vás čosi zlé alebo že vám ukrivdil. Vtedy treba nutne, podľa vzoru svätých, ovládať sa a ukázať istú veľkosť ducha. – Naproti tomu priateľom do očí predstierate, že im želáte dobre, a v srdci túžite, aby stratili slávu a dobré meno u ľudí – či nie ste oškľivými klamári a srdca pozbavenými vierolomníkmi? Priateľ otvára pred vami srdce, a vy idete proti nemu jedom závisti! Keby ktosi konal takýmto spôsobom proti vám, nekričali by ste pobúrení: „To je podliak a klamár!“ – A konečne, ak nejaká osoba je vám úplne ľahostajná, tak čím si zaslúžila vašu nenávisť, že jej želáte zle, tešíte sa z jej nešťastia, s sužujete sa nad jej úspechom?

Sme predsa učeníkmi Krista a musíme sa riadiť ľudským citom. Nech nám za vzor poslúžia svätí, ktorí pre svojich spolubratov, z lásky k blížnemu, obetovali všetko. Mojžiš chcel byť vymazaný z knihy života, len aby Boh odpustil jeho ľudu (por. Ex 32, 31-32). Sv. Pavol slávnostne dosvedčuje, že by ochotne tisíckrát položil svoj život, len aby zachránil bratov (por. Rim 9, 3). Závistlivému človeku by čosi také ani nenapadlo – to sú čnosti, ktoré sa rodia z lásky a ktoré sú najkrajšou ozdobou a hrdosťou kresťana. On by chcel nutne priviesť svojho brata k ruinám. Každý znak Božej dobroty voči blížnemu prebodáva mu srdce smútkom a ako ostrá dýka, vnútorne ho zabíja. Sme údmi Ježiša Krista, musí teda medzi nami panovať jednota a sväté puto; naše srdcia – ako učí sv. Pavol (por. Rim 12, 15) – musia byť plné radosti zo šťastia blížneho, a smútku kvôli jeho nešťastiu. Bohužiaľ, závisť preklína a zlostí sa, keď sa blížnemu darí dobre – tak, akoby mu to malo priniesť úľavu v jeho smútku, ktorý pochádza z pekla.

Hriech, o ktorom hovoríme, dokázal dýkou, otravou, alebo podobnými metódami odstraňovať z trónu cisárov a kráľov. Vzbúrencom nechýbal chlieb ani nápoj, tiež mali kde bývať; k zločinu ich hnala iba závisť a snaha vyvýšiť seba. Alebo pozrite na závistlivého predavača, ktorý chce, aby všetci kupovali iba u neho! Ak niekto ide do iného obchodu, už ho to zlostí a bolí. Začína teda svojho konkurenta kritizovať; hovorí, že tamten má úbohý tovar a že klame na váhe. Rozpráva to ľuďom, akoby s dôverou prosil, aby to nešírili a týmto spôsobom chce ešte pevnejšie podkopať svojho rivala. Pracovník tiež nerád pozerá na to, že okrem neho prijímajú do práce ešte niekoho iného. Hospodár závidí druhému hospodárovi, svojmu susedovi, že ten má krajšiu úrodu. – Keď matka počuje, že chvália pred ňou čiesi deti, hneď zlostne pridá: „Nie je to pravda, nie sú také dobré a dokonalé, ako sa vám zdá“. – Ach, nemúdra žena, predsa pochvala číhosi detí neuberá prednosti tvojím deťom! Závisť rozdeľuje aj manželov. Keď jeden z nich odíde na chvíľu z domu, s kýmsi sa rozpráva, hneď sú podozrenia a zvolávajú hromy, blesky na najnevinnejšie osoby, ktoré posudzujú z flirtovania. – Tento prekliaty hriech dokáže rozdeliť medzi sebou aj bratov a sestry. Keď otec či matka jednému z detí dá čohosi viac ako druhému, tak hneď sú z toho hádky, smútok, že rodičia uprednostňujú jedno z detí. Stávajú sa prípady, že táto prekliata vášň na celý život rozdeľuje príbuzných a privádza peklo do domov a rodín.

Tento hriech sa objavuje už u detí, ktoré neraz sa hnevajú, ak rodičia niektorému z detí preukážu väčšiu náklonnosť. Mladí ľudia sa zasa sužujú, keď vidia, že iní majú veľké úspechy a sú viac ocenení; chceli by, aby na celom svete iba oni sa blýskali múdrosťou a bystrosťou rozumu. Koľko dievčat by sa chcelo považo-

vať za jediné božstvo na zemi a preto plače a sužuje sa, že iné sú bohatšie, majú krajšie šaty a viac pútajú pozornosť ako ony. Aká slepá je táto vášeň a ako neustále sužuje človeka!

Bohužiaľ! Stretávame ju aj medzi osobami, ktoré sa chcú považovať za nábožné. Zvlášť ženy venujú pozornosť tomu, ako sa ktorá sponď, ako sa modlí, a potom kritizujú, ohovárajú a posudzujú z klamstva. Často aj chudobní sa nadávajú, ak niektorý z nich dostane väčšiu almužnu a navzájom si kvôli tomu ubližujú. Ošklivá závišť sa vrhá na duchovné i materiálne dobrá blížneho.

Povedali sme, že táto vášeň je znakom obmedzených myslí. Nie je divné, že každý sa s ňou ukrýva a svoju nelásku k blížnemu maskuje rôznym predstieraním. Ak niekto hovorí pred nami dobre o blížnom, tak mlčíme, lebo nás to zarmucuje. Ak treba niečo o tom chválenom človeku povedať, robíme to chladne a ľahostajne. U závistlivého človeka, bratia moji, niet lásky. Sv. Pavol hovorí: *Radujte sa s radujúcimi a plačte s plačúcimi* (Rim 12, 15). Závistlivý človek živí v sebe skôr opačné city. Tento hriech je pritom veľmi nebezpečný, lebo často sa ukrýva pod pláštikom čnosti a priateľstva. Podobá sa ukrývajúcejmu sa v lístí levovi či hadovi, ktorý sa nečakane na vás vrhne a hryzie. To je strašná epidémia, ktorá neušetří nikoho. Dokonca v rodinách vyvoláva nezhody a hádky.

Koľko zlosti má v sebe tento hriech, jasnejšie vám ukážem na príklade. Sv. Vincent Fererský hovorí, ako sa isté knieža dozvedelo, že v jeho meste žijú dvaja zvláštni ľudia – jeden z nich bol lakomec, a druhý závistlivec. Knieža ich prikázal zavolať k sebe a povedal, že urobí pre nich všetko, o čokoľvek ho poprosia, avšak pod tou podmienkou, že ten, ktorý prvý vysloví prosbu, dostane iba polovicu toho, čo druhý.

Táto podmienka veľmi znepokojila obidvoch pánov. Lakomec chcel veľmi dostať peniaze, ale hovoril si: „Ak predložím svoju prosbu ako prvý, tak dostanem i ba polovicu, čo tamten“. Závistlivec chcel tiež prosiť, ale sa bál, že druhý dostane o polovicu viac ako on. Čas plynul, a žiadne z nich nepredložil žiadnu prosbu, lebo jedného zdržiavala lakomosť, druhého závišť. Knieža nechcel dlho čakať, prikázal, aby svoju prosbu vyslovil najprv závistlivec. A viete, čo tento vykrikol, unesený hrozným zúfalstvom? „Keďže vaša kniežacia milosť sľúbila, že urobí všetko, o čo poprosíme, chcem, aby mi vylúpili jedno oko“. Lebo si myslel, že aspoň s jedným okom uvidí, ako tamtomu vylúpia obidve oči. A sv. Vincent dodáva, že nikdy nevidel rovnako zlostnú vášeň, ako závišť. Či to nebola ona, ktorá uvrhla do levovej jamy úbohého Daniela (por. Dan 6, 4)?

A ako veľmi je tento hriech rozšírený vo svete! Preniká všetkých a všetko. A predsa ho ľudia nechcú v sebe vidieť, a tým viac, nechcú sa z neho polepšiť.

II.

Aby sme sa pokorili, vyspovedali a napravili, nutne treba najprv hriech poznať. Závišť zaslepuje: preto človek, ktorý podlieha tejto vášni, stáva sa zatvrdnutý a veľmi zriedkavo sa obracia. Priznáva, že každý hriech zaslepuje človeka. Ale zriedka ktorý ho obklopuje takou hustou hmlou a prepúšťa do duše tak málo svetla, ako to robí závišť. Správne radí Pánov mudrc, aby sme nenadväzovali kontakty so závistlivými ľuďmi, lebo oni sú pozbavení rozvážnosti: *Nejedávaj chlieb u závistlivého (človeka) a nežiadaj si jeho lahôdok! Lebo ako zmýšľa v duši, taký je. „Jedz a pi!“, vraví ti, ale jeho srdce ti nežičí!* (Prís 23, 6-7).

Úbohý závistlivec! On si nahovára, že jeho hriech je ničím, že mu neprináša hanbu pred svetom, ako iným krádež, rúhanie či cudzoložstvo. Zdá sa mu, že je to drobnosť, za ktorú možno ľahko získať odpustenie. Nemyslí na to, že tento hriech vysušuje šľachetnejšiu čiastku človeka a vlieva do duše vražedný jed, ktorý zahubil Kaina. Hoci tento bratovrah pociťoval strašné výčitky svedomia, hoci krv Ábela volala o pomstu do neba, tak predsa závišť ho tak veľmi zaslepila, že napriek všetkému sa neobrátil a úboho zahynul. Pozrite na farizejov, ktorí sa dožadujú smrti Ježiša Krista! Či sa obrátili, keď videli zázraky Spasiteľa? Nie! Zomierali vo svojich hriechoch! Sv. Bazil hovorí, že závistlivý človek je strašným netvorom, ktorý za dobro odpláca zlom. Tento hriech sťahuje do čoraz hlbšej priepasti, vzdáľuje od Boha, zaslepuje a zatvrdzuje čoraz viac – preto obrátenie závistlivého je každým dňom ťažšie.

Keď Mojžišova sestra šomrala proti svojmu bratovi, vyvolenému sluhovi Božiemu a vodcovi izraelského národa, Boh sa jej za trest dotkol malomocenstvom (por. Nm 12). Prečo Boh potrestal závistlivú sestru Mojžiša vlastne touto chorobou? Lebo medzi závišťou a malomocenstvom jestvuje veľká podobnosť. Ako malomocenstvo ničí celé telo človeka, tak závišť kazí všetky sily duše. Malomocenstvo spočíva v nákaze krvi a často spôsobuje smrť. Podobne závišť – ona je duchovným vredom, ktorý preniká človeka až do špiku kosti. Ťažko je teda vyliečiť človeka z tejto choroby. Kore, Datan a Abiron závideli Mojžišovi poctu a hovorili: „Či nie sme mu rovní? Prečo nemôžeme obetovať Pánu Bohu kadidlo tak ako on?“ Nepomohli žiadne vyjednávania. Títo vzbúrenci chceli byť rovní Mojžišovi a Áronovi. Boh ich za to ťažko potrestal,

lebo vo chvíli, keď chceli uspokojiť svoju prehnanú ambíciu, zem sa roztvorila pod ich nohami a pohltila ich zaživa.

Ako je ťažko povstať z tohto hriechu, keď sa navlečie do duše! Vidíme, že hnev a závisť trvajú mesiac, roky, neraz celý život. Niekedy takíto ľudia predstierajú priateľstvo – ale v skutočnosti by najradšej nikdy nevideli svojho protivníka. Vyhýbajú sa mu, držia sa od neho ďaleko, radi počúvajú ohovárania, ktoré sa ho týkajú. A keď na neho narazia, otvorene hovoria: „Radšej by som ho nikdy nevidel, stretnutie s týmto človekom ma sužuje, nepáči sa mi spôsob jeho života“.

Mýliš sa, priateľu! Závisť ťa zaslepuje, odstráň ju zo svojho srdca, a budeš mať rád protivníka a budeš s ním žiť tak isto, ako s inými ľuďmi. Ako príklad nenávisťi a závisťi môže poslúžiť faraón. Nepáčilo sa mu, že Pán Boh požehnal izraelský ľud, preto zaťažoval Židov prácami. Pán Boh chcel mimoriadnymi znameniami a zázrakmi pokoriť zaslepeného a zatvrdnutého faraóna. Keď nakoniec všetci prvorození v Egypte poumierali, tak nakoniec súhlasil s prepustením ľudu z otroctva. Ale hneď ľutoval tento krok a s celým vojskom sa pustil za Mojžišom a jeho ľuďmi, aby ich prenasledoval, pričom našli smrť v morských vlnách. Tak aj pyšný Šaul (pozri 1 Sam 18, 7-8) iba zo závisťi prenasledoval Dávida. (Lebo treba vidieť, že pýcha a závisť idú spolu). Za trest stratil život – sužovaný zlým duchom, siahol si na život.

Vidíte, bratia, ako veľmi sa treba báť tohto hriechu, z ktorého je tak ťažko povstať. A vtedy – po akých prostriedkoch treba siahnuť? Predovšetkým treba sa priznať k vine. – Bohužiaľ, ľudia veľmi často nepoznajú vlastnú dušu, nevidia dokonca štvrtinu svojich hriechov. Tým viac nevidia v sebe závisť, ktorú považujú, nanajvýš, za ľahký hriech proti láske. Prosme Ducha Svätého, aby nám udelil svetlo k poznaniu seba samých. Zotrvajte v pokore srdca, ktorá je veľmi dôležitým prostriedkom na poznanie seba. Ak pýcha zaslepuje, tak pokora osvetľuje tajomstvá duše. Sv. Augustín sa veľmi bál hriechnej nevedomosti a často sa k Bohu modlil: *Kiež by som poznal seba, aby som sa znenávidel. - Noverim me, oderim me.* Ach, koľko osôb, dokonca nábožných podlieha tejto vášni a nechce sa k nej priznať!

Keby som sa spýtal nejakého dieťaťa, ktoré sa už učí katechizmus, aká je opačná čnosť k závisťi, odpovedalo by mi: „Láska k blížnemu a štedrosť voči chudobným“. Akí šťastní by boli ľudia, keby sa kresťansky milovali! Tešili by sa zo šťastia a úspechu blížneho, a sužovali by sa kvôli nešťastiu a porážke, ktoré blížneho stretávajú; ďakovali by Bohu, že požehnáva ich susedovi. Tak konali svätí. Pozrite, ako sa Ježiš Kristus sužoval nad ľudskou úbohosťou a ako veľmi túžil urobiť všetkých šťastnými! Opustil svojho Otca v nebi a prišiel na zem. Pre naše šťastie a spásu obetoval svoju slávu, ba dokonca život, dobrovoľne zomrel na kríži ako zločinec. Pozrite, akú súcit preukazoval chorým, s akou horlivosťou ich liečil a dvíhal na duchu. Vidí na púšti hladný zástup ľudu – je mu ich ľúto a preto urobí zázrak, aby ten zástup nakrmil (por. Mt 15, 32). Apoštolovia tiež darovali všetko, aby urobili šťastnými svojich bratov. A prví kresťania, ako veľmi sa navzájom milovali! Duch Svätý hovorí o nich, že *mali jedno srdce a jednu dušu* (Sk 4, 32). Nepoznali závisť. Svätí Pánovi ochotne kládli pre spásu bratov svoj život. Preto opustili majetok, alebo ho rozdelili medzi chudobných a trpiacich. A keď už nič nemali, sami seba predávali do otroctva, aby z otroctva vykupovali zajatcov. Zem by sa stala rajom, keby medzi ľuďmi panovala čnosť Božej lásky. Ľudia by sa tešili zo šťastia svojho suseda, z jeho slávy, a spoločne by trpeli jeho núdzu, smútok a súženia.

Nepripúšťajme do svojich srdc prekliaty hriech závisťi, lebo keby zapustil v nás korene, stali by sme sa veľmi nešťastní. Keď nám pekelný duch ponúka závistlivé myšlienky, bojujme proti nim a preukazujme blížnemu priateľstvo, nesprávajme sa voči nemu ľahostajne a chladne. Dokonca opačne, ochotne mu preukážme nejakú službu. Ak by sa nám jeho skutky zdali zlé, tak si pomyslime, že pravdepodobne nemáme pravdu. Okrem toho pamätajme, že Boh nás nebude súdiť za cudzie veci, iba za naše vlastné hriechy. – Komusi sa vodí lepšie a tým sa rodí v našom srdci závisť: okamžite si spomeňme, že dobrý kresťan musí ďakovať Bohu za dobrodenia, ktoré On zosiela na jeho brata. Keby nás prenikala závisť pri pohľade na človeka, ktorý je čnostnejší a nábožnejší, ako sme my, pomyslime si: „Vďaka Bohu, že sú na svete ľudia, ktorí dávajú Stvoriteľovi zadosťučinenie za moje zneváženia“.

Končím, bratia, pričom opakujem, že ak sa chceme zbaviť závisťi, musíme priať dobro blížnemu, tešiť sa z jeho šťastia, a sužovať sa z jeho nešťastia. Totiž sv. Ján Apoštol hovorí: *Ak niekto povie: „Milujem Boha“, a nenávidí svojho brata, je luhár. Ved' kto nemiluje brata, ktorého vidí, nemôže milovať Boha, ktorého nevidí* (1 Jn 4, 20). Pozrime sa na skvelý vzor, ktorým je pre nás Ježiš Kristus. Keď nás chcel vyliečiť z prekliateho hriechu závisťi, zomrel za svojich nepriateľov – zomrel, aby nás, hriešnikov, urobil šťastnými. Amen.

O NEČISTOTE

*Zviažte mu nohy a ruky a vyhod'te ho von do tmy;
tam bude plač a škrípanie zubami.*

(Mt 22, 13)

Ak nás každý smrteľný hriech môže uvrhnúť do pekla, tak čo potom hovoriť o hanebnom hriechu nečistoty? Či už samotný názov tohto hriechu nedesí každého človeka, a tým viac kresťana? Ách, keby som vám mohol predstaviť dôkladne, akým čiernym a odporným priestupkom je tento hriech, tak by ste sa mu možno starostlivejšie vyhýbali a cítili by ste voči nemu väčší odpor! Môj Bože! Ako sa môže kresťan oddávať vášni, ktorá tak strašne ponizuje, ktorá ho zahanbuje a uponizuje ako nerozumné zviera! Ako sa môže oddávať tomuto – jednoducho povediac – zločinu, ktorý šíri v ľudskej duši také strašné zničenie? A predsa on, kresťan, je svätynou Boha a živým údom toho Mystického Tela, ktorého Hlavou je Ježiš Kristus. – A prečo sa človek topí v blate ohavnej neviazanosti, ktorá mu skracuje život, pozbavuje ho dobrého mena a vystavuje nešťastnej večnosti? Aby ste sa vystríhali tomuto hriechu, predstavím vám najprv celú jeho ošklivosť; po druhé, poviem vám, akým spôsobom sa ho môžeme uchrániť; po tretie, ukážem vám príčiny tohto hriechu, a nakoniec vás poučím, aké prostriedky treba používať, aby ste sa pred ním uchránili.

I.

Keď vám chcem správne predstaviť ťažkosť tohto prekliateho hriechu – hriechu, ktorý toľko duší privádza do zatratenia – je potrebné, aby som otvoril pred vašimi očami pekel s celou jeho hrôzou a ukázal vám, ako strašne Božia všemohúcnosť trestá nešťastné obete tohto hriechu. Dáte mi za pravdu, že človek nedokáže celkom pochopiť ani ošklivosť tohto hriechu, ani Božiu prísnosť, ktorá trestá nečistých naveky. Poviem iba toľko, že kto pácha nečistý hriech, ten sa dopúšťa svojho druhu svätokrádeže, lebo znevažuje údy Kristove a svätynú Ducha Svätého, akou je naše telo (por. 1 Kor 6, 15 i 19). Z tohto možno urobiť záver, akú veľkú urážku Boha tvorí tento hriech a aký veľký trest si zasluhuje. Bratia moji, treba tu teraz pred vás postaviť nehanebnú kráľovnú Jezabel, ktorá svojím cudzoložstvom zahubila toľko duší; ona sama vám musí namaľovať strašný, ponurý a zúfalý obraz múk, ktoré teraz znáša v pekle a bude znášať naveky. Počuli by ste, ako uprostred plameňov, ktoré ju pohlcujú, kričí: „Beda mi! Ako strašne trpím! Krásne nebo, nikdy ťa neuvidím – pre mňa sa už všetko skončilo. Prekliaty nečistý hriech, za teba sú odmenou plamene, ktoré ma teraz pália. Ako draho musím platiť za špinavú, chvíľkovú príjemnosť! Keby som sa mohla ešte raz vrátiť na zem, dokázala by som si oceniť čnosť čistoty!“

Podme ešte ďalej, aby ste mohli dôkladnejšie poznať ošklivosť tohto hriechu. A nehovorím predsa o pohanoch, ktorí nemali šťastie poznať dobrého Boha; mám na mysli kresťana, ktorý musí vedieť, že tento hriech ho pozbavuje nebeského dedičstva, že on mení synov Božích na synov hnevu a zavrnutia. Ešte raz opakujem, že hovorím o kresťanoch, ktorých Ježiš Kristus vykúpil svojou Najsvätejšou Krvou a urobil príbytkom Boha. Ťažko mi je pochopiť, ako sa môže kresťan oddávať takej ošklivosti. Už samotná myšlienka na to musí človeka smrteľne vydesiť. Duch Svätý hovorí, že úbožiak, ktorý sa odovzdáva neviazanosti, zasluhuje si to, aby pekelný duch po ňom šliapal tak, ako ľudské nohy šliapu po smetiach. *Každá cudzoložná žena, bude pošliapaná ako hnoj na ceste* (Kaz 9, 10?). Sv. Brigitte kedysi Kristus zjavil, že pripravil pre nemravníkov strašné mučiarnie a že takmer všetci ľudia padli za obeť tohto hanebného hriechu.

Vezmime do rúk Sväté písmo, a uvidíme, ako prísne Boh trestá nečistých ľudí už od začiatku sveta. Pozrite, ako ľudia už pred potopou sa oddávajú tejto odpornej nemravnosti. Milosrdný Boh nemôže zničiť tento pohľad – ľutuje, že stvoril človeka a rozhodol sa prísne ho potrestať. Otvárajú sa teda nebeské vodopády, vody potopy zalievajú celý svet a očisťujú zašpinenú zem (por. Gn 6). Podme ďalej. Obyvatelia Sodomy a Gomory ako aj susedných miest sa oddávajú ošklivým hriechom. Boh, unesený správnym hnevom, spúšťa na tieto prekliate mestá ohnivý dážď a spaľuje všetky živé bytosti, ktoré tam žijú. Oheň a síra zabili všetko: ľudí, zvieratá, stromy, dokonca zem i kamene sa stali obeťou Božieho hnevu. Tam, kde boli predtým úrodné

polia a krásne skalnaté pahorky, tam teraz vidíme Mŕtve more, v ktorom nemôže prežiť žiadna ryba. Niekedy stretneš na jeho brehoch čosi, čo pripomína ovocie, sú to však iba hrudky popola, ktoré klamú ľudské oko (por. Gn 19). Zasa na inom mieste čítame, že Pán Boh prikázal potrestať smrťou dvadsaťštyri tisíc ľudí za to, že sa oddávali nemravnosti (Nm 25, 9).

Smelo môžeme povedať, že tento prekliaty hriech skoro vždy bol príčinou všetkých nešťastí vyvoleného ľudu. Pozrite na Dávida, na Šalamúna alebo na iné biblické postavy. Čo bolo dôvodom trestu, ktorý dopadol na nich a na ich poddaných – či nie tento prekliaty hriech? Môj Bože, koľko duší Ti odníma tento hriech! A koľko obetí prináša peklu!

V Novom zákone tresty za nemravnosť tiež nie sú menšie. Sv. Ján v Apokalypse vidí hriech nečistoty predstavený v podobe ženy, ktorá sedí na znetvorenom zvierati, ktoré má sedem hláv a sedem rohov (Apk 17, 3). Chce nám tým ukázať, že telesný hriech sa vrhá na všetky Božie prikázania, že on je dôvodom ich porušovania – že obsahuje v sebe všetky hlavné hriechy. Ak sa chcete presvedčiť, či je to skutočne tak, pozrite sa na hriechy nečistého človeka. Uvidíte na vlastné oči, že keď ide za žiadostivosťou tela, porušuje všetky prikázania a stáva vinný vo všetkých hlavných hriechoch. Nemusím tu uvádzať podrobnosti – sami to vidíte na vlastné oči. Iba dodám, že žiaden iný hriech nebýva dôvodom toľkých svätokrádeží. Mnoho ľudí to nevidí; iní – hoci si to dobre uvedomujú, nechcú sa spovedať zo svätokrádeží – typických dcér neviazanosti. Až na Poslednom súde uvidíme, koľko ľudí nečistota vrhla do večného zatratenia. Áno, bratia, tento hriech je výnimočne ošklivý a preto ho ľudia páchajú potajomky. Chcú ho ukryť dokonca vlastným očiam, lebo dobre vedia, ako veľmi ich uponižuje.

II.

Aby vám bolo ľahšie pochopiť, ako často sa vyskytuje tento hriech medzi kresťanmi, vysvetlím vám teraz, koľkými spôsobmi sa ho možno dopustiť. Lebo proti šiestemu prikázaniu sa ľudia previňujú: myšlienkami, túžbami, pohľadmi, slovami, skutkami i situáciami.

1. *Najskôr myšlienkami.* Mnohí nedokážu rozlíšiť myšlienky od túžob – preto tak ľahko dochádza k svätokrádežnej svätej spovedi. Zlá myšlienka je hriešna vtedy, keď sa nad nejakou neslušnou vecou, ktorá sa vzťahuje na nás samých alebo na iných, dobrovoľne pozastavujeme: hoci ešte nemáme ochotu realizovať tieto myšlienky, tak predsa sa ňou plazíme po týchto špinavých a nemravných témach. Pri spovedi treba vždy hovoriť, ako dlho ste mysleli na nejakú nemravnú vec; treba tiež vyznať, či ste sa vracali myšlienkami k nejakému nemravnému rozhovoru, hriešnej dôvernosti alebo čomusi, čo ste videli. – Zlý duch vám stavia pred oči rozličné nemravné veci, lebo ráta, že vás nakloní aspoň v myšlienkach k hriechu.

2. Hrešíme aj *túžbami*. – Rozdiel medzi myšlienkou a túžbou spočíva v tom, že túžba smeruje k vykonaniu toho, na čo myslíme. Túžbou hreší ten, kto chce hriech nečistoty spáchať, kto k tomu hľadá príležitosť. Samozrejme, že pri spovedi treba povedať, či takáto túžba bola ešte skrytá v hĺbke duše, ale sme už použili nejaké prostriedky na jej splnenie, alebo sme obťažovali prosbami kohosi, pričom sme mali zlý úmysel; potom: koho sme chceli nakloniť k zlému – či brata, či sestru, či dieťa, či matku, či sesternicu, či bratranca, či strýka. – Keby niekto z vlastnej viny nevyznal takéto okolnosti, tak jeho spoveď by nemala žiadnu hodnotu. Je jasné, že netreba nikoho menovať podľa mena. Ale niekto nevyznal, že sa dopustil čohosi nečestného s bratom či sestrou, a iba by sa všeobecne obviňoval, že „zhrešil proti čnosti čistoty“ – tak také vyznanie by určite bolo nedostatočné.

3. Hreší aj ten, kto *sa pozerá* na nečisté predmety a všeobecne na veci, ktoré nás ľahko môžu priviesť k pádu. Zrak je bránou, cez ktorú často vstupuje do duše hriech. Preto spravodlivý Jób povedal: *S očami som si takú zmluvu ujednal, že nepozriem sa nikdy na pannu* (Jób 31, 1).

4. Hrešiť môžeme aj *slovami*. Rečou navonok vyjadrujeme to, čo si myslíme, čo sa deje v našom srdci. Treba sa teda spovedať zo všetkých nečistých slov a dodávať, ako dlho trval takýto nečistý rozhovor, ako pohnútky nás k tomu naklonili, v prítomnosti koľkých a akých osôb sme hovorili o nečistých veciach. Ách, bratia, pre koľké deti by lepšie bolo upadnúť do pazúrov tigra či leva, ako sa dostať do spoločenstva zvrátených ľudí. Z plnosti srdca hovoria ústa. Ak toto vieme, ľahko pochopíme, ako veľmi musia byť skazené srdcia týchto nehanebníkov, ktorí sa špinia a váľajú v blate nečistoty. Ó, Bože, Ty sám si povedal, že po ovocí poznáme strom! Podľa odporných rozhovorov poznáme duchovnú hnilobu človeka.

5. Hrešiť možno d'alej *skutkami*. K takýmto skutkom patria okrem iného nedovolené dotyky seba alebo iných či nemravné bozky. Nechcem o tom bližšie hovoriť, lebo dobre chápete, o čo ide. Ale, bohužiaľ – kde sú tí, čo by sa z takýchto vecí spovedali! Nie je divné – ešte raz to opakujem – že nečistý hriech sa stáva dô-

vodom toľkých svätokrádeží. Dozvieme sa o tom presne v strašný deň pomsty Božej! Koľko dievčat strávi osamote dve alebo tri hodiny s nemravnými ľuďmi? Aké ohyzdné rozhovory tam vedú, ako sa ústa stávajú skutočne pekelnými čelustami! Ó Bože, ako sa uprostred tohto prudkého ohňa nemá rozpáliť žiadostivosť?!

6. Nakoniec sa hreší, keď sa niekomu vytvára *príležitosť* k nečistému hriechu alebo keď takejto príležitosti podliehame. Vzťahuje sa to predovšetkým na ženy, ktoré sa prehnane obliekajú a tým spôsobujú pohoršenie u iných. Až na Božom súde sa dozvedia, koľko pádov tým spôsobili. Veľkú vinu nesú tie osoby, ktoré sa dopúšťajú rôznych flirtov a koketovania. Nemožno tiež ospravedlniť človeka, ktorý s takýmito osobami sa púšťa do rozhovoru. Možno, že on nenachádza v ňom príjemnosť, ale koná zle, lebo dobrovoľne sa vystavuje nebezpečenstvu. Nech teda veľmi uvažujú tí, ktorí pod zámienkou už dohovoreného manželstva sa vidia príliš často, pričom trávia neraz spolu množstvo času, dokonca v noci. Tieto všetky objatia, ktoré sa uskutočňujú, dýchajú zmyselnosťou a skoro vždy sú smrteľnými hriechmi. Preto snúbenci majú konať veľmi ostražito, aby ich Boh kedysi ťažko nepotrestal za hriechy spáchané pred uzatvorením manželstva. Aj príbuzní musia dávať pozor, aby sa im neprihodili rôzne dôvernosti. Veľká zodpovednosť dopadá na rodičov, ktorí nebedujú na konaní svojich detí.

Proti svätej čistote hreší aj ten, kto sa v noci ukazuje ľuďom bez patričného odevu – napríklad, kde ide otvárať dvere alebo pomáhať chorému. Aj matka musí dávať pozor, aby nepozerala nečisto na svoje deti a nedovolila si nepotrebné dotyky. Otcovia i matky ako aj predstavení veľmi zodpovedajú za to pred Bohom, ak sa ukáže, že z ich viny sa objavili hriechne dôvernosti medzi deťmi či podriadenými.

Hriechu sa dopúšťa ten, kto číta zlé knihy alebo ich požičia iným, a tiež ten, kto ľahkomyselne šíri piesne. Zlé sú aj precitlivené listy alebo korešpondencia. Ďalej – na cudzom hriechu má účasť ten, kto uľahčuje mladým ľuďom stretnutie pod zámienkou nahovárania na manželstvo.

Ak chcete, aby boli vždy vaše spovede dobré, musíte vyznať všetky pritŕažujúce okolnosti. Ak sa dopúšťate hriechu s osobou, ktorá sa oddáva nemravnosti, tak sa stávate sluhami a otrokmi diabla a vystavujete sa večnému zatrateniu. Ale ak by ste kohosi mladého priviedli k hriechu prvý raz, ak by ste ho pozbavili nevinnosti a kvetu panenstva, ak by ste otvorili diablu bránu do srdca takej osoby – ak tej duši, ktorá bola predmetom lásky Najsvätejšej Trojice, by ste zatvorili nebo, a urobili by ste z nej predmet hodný prekliatia na zemi i v nebi, tak by ste spáchali hriech oveľa ťažší a ako z takého, museli by ste sa z neho spovedať. Zhrešiť s osobou slobodného stavu, nevydatou, nie príbuznou, je podľa nauky sv. Pavla ťažkým previnením – je hriechom, ktorý zatvára nebo, a otvára večné zatratenie. Oveľa ťažší je však zločin, ak niekto hreší s vydatou osobou. Je to totiž strašná nevera, ktorá profanuje a ničí všetky milosti sviatosti manželstva; je to strašná vierolomnosť a pošliapanie prísahy zloženej pri oltári nielen v prítomnosti anjelov, ale aj pred Ježišom Kristom! Takýto zločin privádza prekliatie na celý dom a farnosť. Hriech s osobou, ktorá nie je v príbuzenstve a nevydatou je smrteľný a zatracuje nás naveky. Kto však hreší aj napriek manželskému zväzku, či príbuzenstvu (ako napr. otec s dcérou, matka so synom, brat so sestrou, prirodzený brat s prirodzenou sestrou, bratranec so sesternicou) pácha taký ťažký zločin, že si väčší už nemožno predstaviť. Takýto človek sa totiž vysmieva z najsvätejších pravidiel hanblivosti, pohŕda a šliape po všetkých zákonoch náboženstva i prírody. A nakoniec hriech s osobou zasvätenou Bohu, ktorý je vrcholom zla, lebo je strašnou svätokrádežou.

Ó môj Bože, ako sa môžu kresťania oddávať takýmto nehanebnostiam! Keby sme sa aspoň po týchto strašných pádoch utiekali k Bohu, prosili Ho o odpustenie, aby nás ráčil vytrhnúť z tej hlbokkej priepasti! A čo si myslieť, keď veľká časť ľudí, aj napriek spáchaným hriechom nečistoty, žije si pokojne a bez mihnutia oka idú do večného zatratenia?

III.

Možno sa teraz spýtate, čo tu zvyčajne vedie k pádu. Každé dieťa, ktoré sa učí katechizmus, ľahko odpovie, že dôvodom toho bývajú tance, plesy a dôverné kontakty s osobami opačného pohlavia, hudba, príliš voľné slová, neslušné oblečenie, nemierny vzťah k jedeniu a pitiu.

Prečo nekontrolovanie sa pri jedení a pití vedie k zlému? Nuž preto, že telo si žiada, čo je proti duchu, túži po jeho záhube. Nutne ho teda treba umŕtvovať – ináč skôr či neskôr ono uvrhne dušu do pekla. Osoba, ktorej záleží na spáse duše, každý deň sa umŕtviuje – hoci v malej veci, ako v pokrme, nápoji či odpočinku. Sv. Augustín tvrdí, že opilstvo veľmi ľahko vedie k nečistote. Vojdite na chvíľu do nejakej krčmy alebo pobudnite chvíľu v spoločensťve opilca, a presvedčíte sa, že z úst opitej osoby skoro vždy vychádzajú odporné a špinavé slová; presvedčíte sa tiež, že aj správanie takýchto ľudí je hanebné – robia veci, ktorých by sa

triezvi nikdy nedopustili. Ak teda, drahí bratia, chcete si zachovať čistotu duše, tak nutne musíte čosi odmietat' svojmu telu – ináč vás ono privedie do zatratenia.

Aj plesy a tance sú v tomto ohľade veľmi nebezpečné. Najmenej tri štvrtiny mladých ľudí sa kvôli nim dostáva do pazúrov nečistého ducha. Nemusím vám to dokazovať, lebo to už, bohužiaľ viete z vlastnej skúsenosti. Koľko zlých myšlienok, koľko špinavých túžob a nemorálnych hriechov spôsobujú tance! Vôbec sa nedivím, že až osem francúzskych synôd pod ťažkými trestami zakázalo svojvoľné zábavy. Ale poviete mi: Prečo niektorí kňazi to nechápu ako ťažký hriech? Poviem iba toľko, že každý bude za seba zodpovedať pred Bohom. Prečo sa toľko mladých ľudí blúdi? Prečo nepristupujú k svätým sviatostiam? Prečo zanechávajú modlitbu? Dôvodom toho sú zábavy a tance, ktoré sa preťahujú do neskorej noci. – Koľko dievčat stratilo kvôli tomu dobré meno – ba ešte viac: svoju biednu dušu, nebo i Boha! Sv. Augustín tvrdí, že menším zlom by bolo celú nedeľu pracovať, ako ju stráviť na tancovačke! Áno, bratia moji, až na Poslednom súde sa presvedčíme, že týmito zábavami dievčatá, ktoré sa tak rady na nich zúčastňujú, spáchali viac hriechov, než majú vlasov na hlave. Koľko sa vtedy prihodí nečistých pohľadov, koľko túžob, koľko nečistých dotykov, koľko žiarlivosti a hádok? – Dobre povedal trpiaci Jób: *Vyspevujú si pri bubne, citare a pri zvuku píšťal sa radujú. Tak celkom šťastne môžu skončiť svoje dni a do podsvetia odísť spokojne* (Jób 21, 12-13). Prorok Ezechiel z príkazu Boha hovorí Židom, že za tance dopadne na nich prísny trest, aby sa celý ľud Izraela začal toho obávať. Sv. Ján Chryzostom tvrdí, že patriarchovia Abrahám, Izák a Jakub nedovoľovali vystrájať plesy na svojich zábavách, lebo sa báli trestu neba. Nakoniec, nepotrebujeme na to hľadať dlhé dôkazy. Iba sa spýtam: povedzte úprimne – chceli by ste zomrieť hneď po návrate z tanca? Určite nie. Sami sa priznáte, že nezmyselné oddávanie sa zábavám je zlou vecou a že sa treba z toho spovedať. Za čias Karola Boromejského osoby, ktoré viedli hlučný štýl života odsúdili na prísne pokánie, a niekedy ich dokonca exkomunikovali. V hodine smrti sa presvedčíte o pravdivosti toho, čo hovorím, ale pre mnohých už nebude čas na nápravu. Iba slepí môžu dokazovať, že pri tanci im nehrozí žiadne nebezpečenstvo. Keby tak malo byť, tak prečo ľudia, ktorí chceli získať nebo, tak starostlivo sa vyhýbali zábavám a tancom, prečo tak veľmi ľutovali šialenstva mladosti? Teraz sa môžeme myliť, ale raz príde deň, keď nám padnú z očí lupiny – deň, keď nám budú zbytočné veľké výhovorky; v ten deň budeme inými očami pozerat' na svet.

Nemravnosť a preháňanie v obliekaní tiež vedú k tomu odpornému hriechu. Prázdnota, ktorá sa prejavuje v spôsobe obliekania, veľmi často sa stáva príčinou nečistých pohľadov, nečistých myšlienok a dvojznačných, oplzlých rozhovorov. Ak by si čo len trochu chcel pochopiť zlo, ktoré z toho vyplýva, tak musíš prinajmenšom na chvíľu padnúť na kolená pred krížom – padnúť tak, akoby si vlastne v tej chvíli mal byť súdený naveky. „Sveta znalí“ ľudia sú prameňom nečistoty a vražedným jedom pre tých, ktorí nemajú dostatočnú silu do boja s príležitosťami, ktoré sa im naskytujú. Pohoršujúci majú často veľmi vyzývajúcu tvár a smelý pohľad. Z ich správania hneď možno poznať, že sú otrávení nečistotou a pokúšajú sa nakaziť smrteľnou chorobou tých, ktorí pozerajú na nich bez patričnej ostražitosti. Uvážte, koľko zhnitých srdc sa túla po svete – srdc spaľovaných žiadostivosťou, srdc ktoré sú ako horiaci snop slamy?!

Ak ste pochopili, akým veľkým zlom je nečistota a koľkými spôsobmi sa možno dopustiť tohto hriechu, tak proste dobrého Boha, aby vás naplnil svätou bázňou a uchránil vás od týchto ošklivých pádov.

IV.

Zamyslíme sa teraz, čo treba robiť, aby sme sa ubránili týmto strašným hriechom – hriechom, ktorý toľko úbohých duší vlečie do zatratenia. Prostriedky na to nám ukazuje už náuka katechizmu: preto by vám ju vedelo povedať nejedno dieťa. Základné z týchto prostriedkov sú: sústredený život, modlitba, účasť na svätých sviatostiach, vrúcna zbožnosť k Matke Božej, vyhýbanie nebezpečným príležitostiam, rýchle zavrnutie nečistých myšlienok, ktoré nám ponúka zlý duch.

Povedal som, že teba milovať sústredený život. Vôbec vám nekážem, aby ste sa ukryli v samotných lesoch alebo v kláštorech – čo by bolo pre vás veľkým šťastím. Chcem vás iba povzbudiť, aby ste sa vyhýbali osobám, ktoré radi hovoria o nemravných veciach, ktoré môžu poškvrniť predstavivosť, a tiež osobám, ktoré sa zaoberajú iba dočasnými vecami, a vôbec nemyslia na Boha. Zvlášť v nedeľu, namiesto chodenia na návštevy, vezmite si do rúk knihu – napríklad *O nasledovaní Krista* alebo *Životopisy svätých* a čítajte ju pozorne. Vďaka tomuto čítaniu sa naučíte, nad koľkými pokušeniami zvíťazili Pánovi vyvolení, koľko priniesli obetí, aby sa páčili Bohu a spasili svoju dušu. Nábožné čítanie vám dodá zápalu k čnosti a bohabojnému životu. Keď budete čítať *Životopisy svätých*, možno si poviete tak, ako kedysi povedať ťažko ranený Ignác z Loyoly: „Prečo by som nemal robiť to, čo robili svätí? Či mi dobrý Boh nepomôže zvíťaziť, ako pomohol tamtým? Či

nie je pre mňa určené to isté nebo, ktoré oni už získali? Či sa nemám báť toho istého pekla, ktorého sa oni báli?“ Áno, bratia moji, treba sa vyhýbať ľuďom, ktorí nemajú v srdci Božiu lásku. Iba z nutnosti, keď nás k tomu vyzýva povinnosť, obcujme so svetom.

Potom – ak si chceme zachovať čistotu srdca, musíme milovať modlitbu. Lebo čnosť nevinnosti je darom neba – preto sa treba o ňu modliť. V modlitbe sa spájame s Bohom, anjelmi a svätými a stávame sa duchovnými. Naše srdce i rozum sa pomaly odtrhávajú od stvorenia, ponárajú sa do vyšších vecí a čoraz viac milujú nebeské dobrá.

Nemyslite si však, že každý pokušením urážame dobrého Boha. Hriech závisí od súhlasu vôle a od príjemnosti, ktorú človek v ňom hľadá. Hoci by pokušenie trvalo osem, alebo pätnásť dní, vyjdeme z neho celkom a dokonca krajšie, ako mládenci z rozpálenej pece v Babylone, avšak pod jednou podmienkou – že budeme mať odpor k hriechu. Treba sa teda čo najskôr utiekať k Bohu, treba mu povedať: „Bože, ponáhľaj sa mi pomáhať! Ty vieš, že bez Teba nemôžem nič urobiť, že som tak veľmi náklonný k hriechu. Ale posilnený Tvojou milosťou, určite zvíťazím! Najsvätejšia Panna, nedovoľ, aby diabol strhol moju dušu - dušu, za ktorú toľko vytrpel Tvoj Božský Syn!“

Aby sme si zachovali čistotu, treba tiež hodne pristupovať k svätým sviatostiam. Kto často a nábožne čerpá z týchto zdrojov Spasiteľa, ten si ľahko zachová túto peknú čnosť. Dobré to vie pekelný duch a preto sa usiluje odviesť nás od spovede a svätého prijímania alebo sa usiluje nakloniť nás k svätokrádežnému prijímaniu týchto sviatostí. Vzbudzuje v nás obavu, nepokoj i odpor. Nahovára nám, že zle robíme, že kňaz nás nepozná, že ho klameme. Týmto intrigám pekla netreba venovať pozornosť, ale naopak – treba zdvojnásobiť úsilie, často pristupovať k týmto prameňom milosti, úplne sa oddať milosrdnému Bohu. Keď vás bude zlý duch odvádzať od svätých sviatostí, volajte s dôverou: „Bože, Ty vieš, že hľadám iba Teba a spásu mojej biednej duše!“ Skutočne – hrozí pre satana sa nestaneme ničím iným, ako iba častým a hodným prijímaním Najsvätejšej Sviatosti, ktorá je tým zázračným vínom, ktoré rodí panenstvo: *Čo je jeho vzácnosť a čo je jeho krása? Obilie oživí mladíkov a mladé víno panny (Zach 9, 17)*. Ako možno byť nečistým, keď do srdca prijímame Kráľa čistoty? Ak si teda chcete zachovať alebo získať túto peknú čnosť, ktorá robí ľudí rovnými anjelom, tak pristupujte často a nábožne k svätým sviatostiam. Vtedy vám neuškodí peklo – hoci by vynakladalo najväčšie úsilia a nastavovalo najhoršie pasce na vašu čnosť.

Ak si chceme v sebe zachovať svätýňu Boha v celom lesku, tak majme veľkú úctu k Najsvätejšej Matke, lebo ona je Kráľovnou panien. Ona prvá rozvinula vlajku tej neporovnateľnej čistoty.

A zamyslite sa, ako veľmi si Boh cení túto čnosť. Narodí sa z chudobnej a nikomu neznámej matky – ale čistej a svätej. Ako pestúna si vyberie sv. Jozefa, ktorý tiež vlastne miloval túto čnosť v dokonalom stupni a ju vlastnil – hoci samozrejme v nižšom ako jeho prečistá Snúbenica. Sv. Ján Damascénsky nás vrúcne povzbudzuje, aby sme sa modlili k Najsvätejšej Matke, ktorá oplývala neporovnateľnou čistotou, pričom jasne tvrdí, že dostaneme od Boha všetko, o čokoľvek Ho budeme prosiť v mene privilégia Kráľovnej panien. Ten istý Cirkevný Otec dodáva, že táto čnosť je taká milá anjelom, že v nebi neustále spievajú: „Panna panien, chválime ťa a velebíme ťa, Matka krásneho milovania“. Veľký sluha Márie, sv. Bernard, hovorí, že viac obrátil duši modlitbou *Zdravas Mária*, ako všetkými svojimi kázňami. A tento svätec nám hovorí: *Zakusujete pokušenia? Vžívajte o pomoc Máriu, a určite mu nepodľahnete*. Keď sa modlíme *Zdravas Mária*, celé nebo sa teší, a peklo sa trasie, lebo si pripomína, že Mária sa stala v rukách Božích nástrojom krotenia jeho veľkých úsilí. Vlastne preto tento veľký svätec nám tak vrúcne odporúča pobožnosť k Božej Matke. Ak si vás zamiluje Najsvätejšia Matka, tak vás bude milovať jej Syn, Ježiš Kristus.

Keď si chceme zachovať čnosť čistoty, musíme bojovať s pokušeniami a vyhýbať príležitosti k zlému, tak ako to robili svätí. Napríklad, Jozef, patriarcha, zanechal polovicu plášt'a v ruke hriechnej ženy Putifára, ktorá ho nahovárala na hriech a utiekol, lebo nechcel uraziť Boha (por. Gn 39, 12). Čistá Zuzana riskovala radšej smrť, len aby nestratila túto čnosť (por. Dan 13).

Počúvajte ešte, čo sa prihodilo sv. Martiniánovi, ktorý žil na púšti životom zasväteným Bohu. Prišla do jeho cely akási hriechna žena. Predstierala, že poblúdila v lese a prosila pustovníka, aby sa nad ňou zľutoval. Svätý ju prijal do pustovne, ale sám odtiaľ odišiel. Keď sa v nasledujúci deň vrátil, aby sa dozvedel, čo sa stalo s tou ženou, stretol ju celú vystrojenú. Počul tiež od nej, že ju tam poslal Boh, špeciálne za tým účelom, aby uzatvorila s Martiniánom zmluvu. Potom ešte dodala, že má v meste obrovský majetok, z ktorého bude možné rozdávať veľké almužny. Svätý sa rozhodol, že sa presvedčí, či to všetko skutočne pochádza od Boha, alebo je to dielom zlého ducha. Prikázal teda žene čakať. Povedal jej, že každý deň tam prichádzajú ľudia, ktorí sa zverujú jeho modlitbám a preto on musí ísť teraz na pahorok, aby videl, či niekto neprichádza, aby náhodou nepoblúdila a neodišiel naprázdno. Keď teda vyšiel na pahorok a počul tajomný hlas: „Martinián,

Martinián, prečo počúvaš hlas satana?“ Tak ho to vydesilo, že po návrate do svojej pustovne založil veľký oheň a skočil do neho. Strach pred hriechom a bolesť, akú zakúsil v plameňoch, spôsobili, že začal hlasno kričať. Vtedy pribehla táto nešťastná žena a začala sa dopytovať, kto ho vrhol do ohňa. Svätec na to odpovedal: „Keď teraz nemôžem znášať pozemský oheň, tak ako znesiem pekelný, ak spácham hriech, na ktorý ma nahováraš?“ Tieto slová uviedli ženu do takého zdesenia, že sa rozhodla navždy zostať v pustovni svätca, ktorý si postavil celu značne ďalej a tam viedol kajúci život.

Svätý Tomáš Akvinský vyhnal zlú ženu zo svojho príbytku rozpálenou hlavňou. Svätý Benedikt, keď mal nečisté pukušenia, váľal sa v trní a ranil sa až do krvi. Inokedy sa ponoril po krk do mrazivej vody, aby týmto spôsobom uhasil nečisté žiadosti. Nakoniec, ťažko je zadržať vzrušenie, keď čítame takéto vyznanie veľkého Doktora Cirkvi, sv. Hieronyma:

V tejto rozľahlej púšti, spálenej slnkom, neprestávam plakať pri nohách Ukrižovaného, pričom sa živím čiernym chlebom a bylinami, spávam na holej zemi a pijem vodu z prameňa – dokonca počas choroby. Keď mi chýbajú slzy, beriem do rúk kameň a bijem sa do prs tak, že mi krv tečie z úst, a aj napriek tomu zlý duch mi nedá pokoja – vždy treba mať v ruke zbraň.

Aký teda, bratia moji, z toho všetkého urobiť záver? Niet čnosti, ktorá by nás robila viac milými Bohu, ako čistota. A naopak – žiaden hriech nespôsobuje toľko radosti zlému duchu, ako nemravnosť. Musíme sa teda účinne brániť pred útokmi pekla a starostlivo bdieť nad svojím zrakom, myšlienkami i hnutiami srdca, často sa utiekať k modlitbe, vyhýbať zlým príležitostiam a zlému priateľstvu, tancom či zábavám – musíme umŕtvovať svoje telo, zverovať sa Najsvätejšej Panne a často prijímať sväté sviatosti. Budeme blahoslavení, ak si nepošpiníme svoje srdcia týmto prekliatym hriechom – lebo Ježiš Kristus jasne povedal, že čistí budú vidieť Boha naveky (por. Mt 5, 8). Amen.

VI

O CHLADNOSTI

*Takto, že si vlašný, ani horúci ani studený,
už-už ťa vyplúvam z úst.
(Apk 3, 16).*

Kto sa nevydesí, nábožní poslucháči, keď počuje z úst samého Boha taký prísny rozsudok proti biskupovi, ktorý ako sa zdalo, svedomito vykonával všetky svoje povinnosti ako verný sluha Cirkvi? Jeho život bol bezúhonný: svoj majetok užíval správnym spôsobom, trestal previnenia, nedával najmenšie pohoršenia, konal zdanlivo vzorne a príkladne. A aj napriek tomu Pán mu hovorí ústami sv. Jána, že ho zavrhuje, že ho potrestá, ak sa nezmení. Tento príklad je tým hroznejší, že tou istou cestou idú mnohí, pričom nemajú žiadne obavy o spásu svojej duše. Nepatríme aj my k nim? Sme na správnej ceste? To nevieme a preto sa bojíme. Aká strašná je táto neistota!

Pousilujme sa však rozoznať, či patríme k zástupu nešťastníkov, ktorých nazývame vlašnými. Teda v prvej časti mojej kázne budem hovoriť o znakoch, podľa ktorých možno spoznať lenivosť a chladnosť v službe Božej, a v druhej uvediem niektoré prostriedky proti tejto chorobe duše.

I.

Keď dnes hovorím k vám, drahí priatelia, o strašnom stave chladnej duše, tak vôbec nemám na mysli ľudí, ktorí žijú v smrteľnom hriechu a nechcú z neho povstať. Takýto stav je tiež hrozný a zúfalý, lebo týchto hriešnikov čaká v druhom živote strašná pomsta Božia. Dotknutí takýmto nešťastím sú tu určite medzi mojimi poslucháčmi, ale to nehovorím im – možno by ich to ešte utvrdilo v zlom a zaslepilo. Keď hovorím o vlašnej duši, nehovorím o tých, ktorí dokonca na Veľkú noc nejdú na svätú spoveď a na sväté prijímanie. Tí nech pamätajú, že aj napriek svojim modlitbám a dobrým skutkom pôjdu do zatratenia. Nech zotrývajú

v zaslepení, ak im je s tým dobre. Ale poviete mi, že predsa nie všetci, ktorí vo veľkonočnom čase pristupujú k svätému prijímaniu – či dokonca častejšie počas roka sa spovedajú – budú spasení.

To je pravda! Avšak v tomto malom počte vyvolených budú len tí, ktorí prijímajú najsvätejšie sviatosti, naproti tomu nenájde sa tam ani jeden z tých, ktorí dokonca vo veľkonočnom čase sa stránia spovede a veľkonočného svätého prijímania. Uverte mi, nedôverujúci, zaslepení a zatvrdnutí hriešnici – bez spovede a bez veľkonočného svätého prijímania niet pre vás neba a večného šťastia!

K vlažným rátam aj tých, ktorí by chceli súčasne patriť i Bohu, i svetu, ktorí sa koria pred svojim Stvoriteľom, ale znovu vystierajú ruky k svetu. Takéto osoby si obyčajne vyhľadajú láskavého spovedníka, ktorý je blahosklonný k ich hriechom. Často možno vidieť mladú osobu, ktorá ešte pred dvoma týždňami či pred mesiacom kľáčala v spovednici, a dnes vystrojená sa oddáva tancom, zábavám, neslušne rozpráva s mládenkami. Aký to smutný pohľad, aké je to odporné v očiach Božích! Kto chce slúžiť Bohu, i svetu súčasne, ten znevažuje Krv Spasiteľa, hoci sa spovedá, pričom si vyhľadá kňazov, ktorí pozerajú cez prsty na jeho nemravnosť a ľahko ho rozhrešujú.

V čom teda, drahí poslucháči, spočíva vlažnosť v Božej službe? Vlažná duša neodumrela úplne v očiach Božích: ešte je v nej viera, nádej i láska. Avšak viera – bez horlivosti, nádej – bez sily, láska – bez ohňa a zápalu.

Vykonajme si porovnanie medzi horlivým a ľahostajným kresťanom v Božej službe.

Dobrý kresťan nielen prijíma všetky pravdy našej viery, ale o nich aj rozjíma a usiluje sa ich náležite naučiť. Rád počúva Božie slovo, a čím častejšie ho počúva, tým viac ho vychutnáva a viac ho využíva, pričom uniká tomu, čo Boh zakazuje a horlivo plní to, čo Boh prikazuje. Čas venovaný počúvaniu o otázkach viery je pre neho najprijemnejší, lebo vtedy sa predsa dozvedá, ako ísť do neba a spasť svoju dušu. Nielen vie, že Boh vidí všetky jeho skutky a že ho bude za ne súdiť v hodine smrti, ale sa tiež chveje pri myšlienke na spravodlivý Boží súd a horlivo sa usiluje o pokrok v dobrom; za tým účelom používa všetky možné prostriedky a pokánie. To, čo urobil doteraz, považuje za nič; ľutuje, že stratil toľko času, v ktorom si mohol nahromadiť tak mnoho pokladov pre život večný.

A ako veľmi sa líši vlažný kresťan! V skutočnosti verí vo všetko, čo učí Cirkev, ale jeho viera je taká slabá, že vôbec nevlplyva na srdce. Nepochybuje, že Boh ho vidí každú chvíľu, ale to ho nechráni od pádov. Dobré vie, že keď zotrúva v stave vlažnosti, nepáči sa Bohu, ale nerobí nič, aby z tejto duchovnej letargie precitol. Vie, že Ježiš Kristus vo sviatosti pokánia odpúšťa hriechy a dáva vzrast v čnosti. Vie, že táto sviatosť udeľuje mnoho milostí primerane usposobeniu, s akým ju prijímame – ale to nezanecháva na ňom žiadny vplyv; ďalej zotrúva v lenivosti a chladnosti. Je presvedčený, že Ježiš Kristus v Najsvätejšej Sviatosti je pre jeho dušu opravdivým pokrmom – on však po tejto nebeskej Manne netúži. Jeho spovede i sväté prijímania sú veľmi zriedkavé; pristupuje do spovednice iba pri príležitosti nejakého výročného sviatku, jubilea, či misii a to preto, že iní tak robia, a nie z vlastného presvedčenia. Neraz závidí tým, ktorí častejšie čerpajú milostí zo zdrojov Spasiteľa. O Božích veciach počúva nerád a ľahostajne; nenájdeš u neho pocit a porozumenie pre vyššie veci. Kázeň ho nepohne, nudí sa na nej: zdá sa mu, že všetko to vie. Cíti odpor k dlhšej modlitbe, ráno a večer sa modlí roztržite; ešte žije, ale pre nebo nevie a nechce pracovať.

Nádej dobrého kresťana je silná, a dôvera v Boha neotrasiteľná. On nikdy nezabúda na posledné veci. Často uvažuje o utrpení Ježiša Krista, pričom srdečne s Ním spolutrpiť. Raz si pripomína peklo a trest za hriech, čo ho chráni pred pádmi; inokedy – povznáša myseľ k nebu a premýšľa, aký dobrý a štedrý je Boh k tým, ktorí Ho milujú. Predstavuje si, aká veľká odmena čaká človeka, ktorý z lásky k Bohu opúšťa všetko na svete. Túži iba po Bohu; dočasné dobré sú pre neho ničotou, pozemská radosť ho naplňa odporom – lebo vie, že je učeníkom Ukrižovaného. Jeho život je životom slz a utrpenia. Smrť nie je pre neho strašná, lebo predsa ona oslobodzuje od dočasných utrpení a navždy spája človeka s Bohom.

Chladná duša nevenuje pozornosť dobrám a trestom budúceho života; možno niekedy myslí na nebo, ale nemá silnú túžbu, aby vlastnila večné šťastie. Vie, že hriech uzatvára brány neba, a napriek tomu sa nepolepšuje a stále zotrúva v tom istom stave. – Túto biednu dušu zvädza zlý duch. On jej dovoľuje robiť predsavzatia pre nápravu: vlažný človek má občas dobrú vôľu: že sa bude umŕtvovať, že bude opatrnejší v rozhovoroch, trpezlivý v ťažkostiach, úprimnejší k bližným. Bohužiaľ! Aj napriek takýmto rozhodnutiam jeho život celé roky je stále taký istý. Pripomína človeka, ktorý komusi závidí, že ten ide na triumfálnom voze, a sám nechce urobiť ani krok, aby dosiahol samotné šťastie. Nechce sa zriekať večných dobier, ale okrem toho vzdychá za pozemskými dobrami; keby mohol žiť na svete bez kríža a utrpenia, nikdy by nemyslel na smrť. Keď mu poviete, že dočasný život je plný bied, odpovie, že je to tak iba vtedy, keď všetko nie je po našom. Keď dobrotivý Boh zosiela na neho kríže a ťažkosti, vtedy sa oddáva smútku, sťažuje sa, šomre,

a neraz upadá dokonca do zúfalstva. Zabúda, že dobrotivý Boh ho chce týmito utrpeniami odtrhnúť od sveta, a priblížiť k sebe. Dokazuje, že trpí nezaslúžene, že mnoho ľudí neporovnateľne horších od neho sa teší zo šťastia a slobody.

V šťastí vlažná duša nezabúda celkom na Boha, ale príliš myslí na seba, rada počúva pochlebovania, netoleruje napomenutia a pokorenia.

Dobry kresťan všetky milosti pripisuje Bohu, pamätá na svoju úbohosť a svoje nedokonalosti. Nedôveruje pochlebovačom, a za najlepších priateľov považuje tých, ktorí ho upozorňujú na omyly a pády. Veľmi starostlivo sa vyhýba každej príležitosti k hriechu, lebo vie, že môže ľahko padnúť; nedôveruje svojim dobrým predsavzatiam, silám a čnostiam. Z vlastnej skúsenosti vie, ako veľmi je náklonný k hriechu, teda celá jeho dôvera a nádej sú v Bohu. Pretože zlý duch sa bojí duše, ktorá je oddaná modlitbe, teda horlivý katolík koná tak, aby celý jeho život bol aktom stálej modlitby a sladkého zjednotenia sa s Bohom. Myšlienka na Boha je dýchaním jeho duše, jeho srdce túži po Stvoriteľovi, ako najlepšom Otcovi, Priateľovi a Dobrodincovi. Zriedka sa zaoberá pozemskými vecami – počúva o nich tak ľahostajne, ako svetskí ľudia o nadprirodzených veciach. Jeho šťastie spočíva v križoch a trápeniach, v modlitbe, pôste a v rozjímaní o Bohu.

Chladná duša ešte dôveruje Bohu. Keď sa vystavuje príležitosti k hriechu, nazdáva sa, že nepadne, a ak padne, tak svoj pád pripisuje blížnemu a uisťuje, že v ďalšom prípade sa bude lepšie brániť.

Kto úprimne miluje Boha a hľadá spásu svojej duše, ten podľa možnosti čo najhorlivejšie uniká príležitosti k hriechu, vystríha sa tak väčších pádov, ako i menších omylov. Čo odsudzuje Boh, to aj on odsudzuje – v jeho očiach je ťažkým zlom všetko, čo sa nepáči Stvoriteľovi. Pamätá, že sa štvára po štebl'och rebríka a nestráca ani chvíľu, aby sa zastavil na jej poslednom stupni. Každodenne napreduje v dobrom, až do smrti, keď sa začína pre neho šťastná večnosť. On je orlom, ktorý lieta v povetrí, či skôr bleskom, ktorý od chvíle objavenia sa až po zánik nestráca nič zo svojej rýchlosti. Tak koná, drahí moji, duša, ktorá pre Boha pracuje a čo najvrúcejšie Ho túži vidieť. Ona, ako blýskavica, nevie, čo je do odkladanie a prekážka, dokiaľ nespochíne v lone svojho Stvoriteľa. Ako sa naša myseľ neslýchanou rýchlosťou prenáša z jedného kraja sveta na druhý, tak aj náš duch a naše túžby musia smerovať k Bohu.

Naproti tomu v ľahostajnej duši niet lásky k Bohu, ktorá prelamuje všetky ťažkosti na ceste spásy. Vlažnú dušu možno porovnať so slimákom, ktorý ide tak pomaly, že ťažko možno spozorovať, či mení polohu. Jej láska k Bohu pripomína maličkú iskierku, ktorá drieme pod vrstvou popola – lebo vlažný človek sa stráca v pozemských myšlienkach a túžbach, ktoré túto lásku zahlušujú ako popol zahlušuje iskru, sťažujú jej pokrok v dobrom, a niekedy ju úplne uhasia. Vlažný sa nebojí večnej záhuby. Jeho láska je bez ohňa, bez činnosti a sily. Sotva urobí to, čo je nutne potrebné k spásu, na zvyšku mu alebo nezáleží, alebo to považuje za drobnosť. Ach, drahí priatelia, tá biedna vlažná duša pripomína zaspávajúceho človeka, ktorého morí sen – chcel by čítať alebo čosi robiť, a zatiaľ mu všetko vypadáva z ruky. Vôľa vlažného človeka je slabá, nemá sily a odvahy vykonať rozhodnutia a dobré túžby.

Vlažný kresťan prinajmenšom zdanlivo plní svoje povinnosti: ranné a večerné modlitby sa modlí na kolenách, každý rok na Veľkú noc ide na spoveď, a možno i častejšie; ale ukazuje pritom toľko odporu, toľko ľahostajnosti, tak málo sa pripravuje a polepšuje, že to najvýraznejšie robí z nejakého návyku a chladnej bezduchej rutiny. Netvrdím, že spovede a sväté prijímania vlažného kresťana sú svätokrádežné, ale neprinášajú duši najmenší úžitok, a namiesto toho iba zaťažujú jeho svedomie pred Bohom. Jeho modlitby sú bez prípravy, bez zjednotenia s Bohom, lebo hneď po prebudení myslí nie na Stvoriteľa a na svoju dušu, ale na práce a záujmy, ktoré ho čakajú počas dňa. Jeho myseľ je tak veľmi zaujatá bežnými záležitosťami, že myšlienka na Boha si v ňom nenájde najmenší kútik. Lebo stále premýšľa iba nad tým, čo má sám urobiť, alebo aké príkazy má vydať svojim pracovníkom a deťom. Keď si kľaká k modlitbe, nemyslí na to, o čo má prosiť Boha, čo je pre neho nutné – dokonca nevie, v prítomnosti Koho sa nachádza. Svedčí o tom jeho nesprávny postoj pri modlitbe. Podobá sa úbožiakovi, ktorý pozná svoju úbohosť, ale nechce z nej vyjsť, lebo mu je s ňou dobre. Pripomína chorého, ktorý stratil všetku nádej na získanie zdravia – nechce lekára, nechce užívať lieky. Počas modlitby je pripravený rozprávať – keď sa mu dá hocijaký naivný dôvod; okrem toho odkladá modlitbu na „neskôr“, hoci nemá na to nejakú vážnejšiu príčinu. Vlažný človek počas modlitby hýbe rukami, opravuje si oblečenie, volá na deti a služobníkov. Ak dokonca predpokladáme, že táto jeho roztržitosť nie je dobrovoľná, aj tak nevidno z jeho strany žiadnu starostlivosť, aby sa jej pozbavil.

Vlažný hospodár či hospodárka skutočne v nedele a sviatky ťažko nepracuje, ale nestará sa o služobníctvo, aby bolo na pobožnostiach; prikazuje pastierovi, aby sa celé týždne staral o dobytok na poli, vôbec ho neposiela na sväté omše a na náuku katechizmu do kostola.

Vlažný sa bude spovedať každý mesiac, a možno i častejšie. Ale, aké sú to spovede! Niet pri nich žiadnej prípravy ani túžby po náprave, alebo je tá príprava taká malá a slabá, že ju sotva vánok vetra rozfúka. Pri spovediach sa obviňuje z toho, čo sa už spovedal možno pred dvadsiatimi rokmi; ak príde na spoveď o dvadsať rokov, bude sa spovedať z toho istého. Smrteľným hriechom sa vyhýba – avšak nevyhýba sa ohováraniu, klamstvu, závisti, pokrytctvu, nelásky k bližnému. Ak takejto osobe nepreukážete primeranú úctu, bude sa tým zožierať a bude prechovávať trpkosť v srdci.

Vlažný, zrána, pred svätým prijímaním, bude myslieť na svoje záujmy. Muž sa napríklad bude zaoberať myšlienkami o nákupe a predaji; žena bude myslieť na hospodárstvo a na deti; dievča – na oblečenie; chlapec – na zábavy. Vlažný, zatvorí Boha vo svojom srdci ako v temnom a špinavom väzení; neusmrtí Ho, ale zanechá Ho vo svojej duši bez radosti a útechy. Po svätom prijímaní celý deň nepozdvihne svoju myseľ k Bohu.

Vlažná osoba sa nepozastavuje nad stavom svojej duše, je spokojná so svojimi spovedami, nebojí sa dávnejších hriechov. Na svätú omšu ide zo zvyku, pričom vôbec nemyslí na význam najsvätejšej Obety. Iné nábožné praktiky z hocakého dôvodu vynecháva. V kostole je roztržitá, nesnaží sa o sústredenie ducha. Pôstu škrupulózne nezachováva, ale jedáva alebo viackrát cez deň do sýtosti, alebo skôr, ako treba. Dobré skutky vykonáva bez náležitého úmyslu – lebo, napríklad, ak chce komusi urobiť príjemnosť alebo z prirodzeného súcitu, alebo neraz preto, aby sa zapáčila svetu. Vlažní by radi konali dobré skutky, keby sa to nespájali s úsilím. Navštevovali by chorých, keby oni sami k nim prišli. Dávali by almužnu núdznym, ale čakajú, že ich žobrák sám o to poprosí.

Zamyslite sa dobre, drahí priatelia, do ktorej skupiny patríte. Či k hriešnikom, ktorí nemyslia na spásu svojej duše, ktorí už celkom zahlušili výčitky svedomia? Alebo možno ešte k počtu spravodlivých, ktorí myslia iba na Boha a po Bohu túžia, ktorí majú o sebe skromnú mienku a považujú sa za najnehodnejšie bytosti vo svete? Alebo možno patríte k tým bojazlivým, vlažným a ľahostajným dušiam, ktoré sme tu práve charakterizovali? Ktorou cestou kráčame? Kto môže s istotou o sebe povedať, že nie je veľkým hriešnikom, ani ľahostajným človekom, ale spravodlivým a vyvoleným? Ach, drahí poslucháči, koľko kresťanov, v očiach sveta horlivých, je pred Bohom, ktorý pozná najskrytejšie tajomstvá srdca, vlažných!

II.

Teda, aké prostriedky treba používať, aby sme sa dostali z tohto oplakania hodného stavu?

Skôr, ako odpoviem na túto otázku, musí najprv zdôrazniť, že stav vlažnosti je oveľa nebezpečnejší, ako stav veľkého hriešnika. Lebo veľký hriešnik, ktorý vynecháva veľkonočnú spoveď a je zamotaný do habebných hriechov, z času na čas stoná jednak nad svojou morálnou úbohosťou a s Božou pomocou časom z nej povstane. Avšak ľahostajná duša je so sebou spokojná; zdá sa jej, že je v priateľstve s Bohom, zatiaľ čo Pán Boh pozerá na ňu s odporom a nakoniec ju vyhodí zo svojich úst, čiže ju odsúdi na zatratenie. Koľko duší zahynulo týmto spôsobom – môj Bože! Keď vlažnému človeku spomeniete, že je na zlej ceste, tak vám odpovie, že nechce byť svätým, že mu stačí, ak sa nejako dostane do neba. Ty hovoríš, že nechceš byť svätým, a ja ti hovorím, že iba svätí sa dostanú do neba, že musíš byť alebo svätým, alebo zatrateným – tu niet inej voľby!

Ak chcete, drahí poslucháči, dostať sa z vlažnosti, preneste sa z času na čas myslou k bránam pekelných prierastí a počúvajte tam nariekania a stony odsúdených, ktorí preto zahynuli naveky, že v otázke spásy svojej duše boli leniví a vlažní.

Potom sa povzneste myslou k nebu a pozrite, akú slávu si zaslúžili svätí preto, že keď boli na svete, mužne bojovali, pričom násilne potláčali vášne.

A ďalej choďte v myšlienkach do divej púšte a do ponurých lesov, kde uvidíte množstvo svätých ľudí, ktorí päťdesiat i sedemdesiat rokov oplakávali svoje hriechy a robili za ne prísne pokánie. Pozrite, milí poslucháči, ako oni ťažko pracovali pre nebo! Pozrite, s akou veľkou úctou sa korili pred Majestátnom všadeprítomného Boha! Ako nábožne strávili takmer celý život v modlitbe. Opustili pozemské dobré, opustili rodičov a priateľov, aby slúžili iba samému Bohu.

Pozrite, ako mužne sa vzopreli pokušeniam zlého ducha! Pozrite na rehoľníkov – ako usilovne sa starali o to, žeby často a hodne mohli pristupovať k svätým sviatostiam! Pozorujte, ako radi odpúšťali a preukazovali dobro svojim prenasledovateľom, nepriateľom i tým, ktorí ich ohovárali; akí boli pokorní, ako mysleli o sebe s pohrdaním, ako sa držali ďaleko od pochvál a potleskov sveta, ako sa chránili pred najmen-

šími hriechmi, koľko slz vyliali za spáchané viny, akým čistým úmyslom sa riadili pri konaní dobrých skutkov, lebo sa chceli páčiť iba samému Bohu!

Čo viac ešte môžem povedať? Pozrite na nespočetné zástupy mučeníkov, ktorí chceli čoraz viac trpieť z lásky k Bohu, ktorí išli s väčšou radosťou na popravu, ako králi na tróny!

Skončíme, nábožní poslucháči. Nič nie je také nebezpečné ako vlačnosť a ľahostajnosť v otázke spásy duše, lebo skôr sa obráti veľký hriešnik, ako vlačná duša. Z celého srdca prosme milosrdného Boha, aby nám pomohol dostať sa z tohto nešťastného stavu a túžme po nebi a večnom šťastí, poďme tou cestou, ktoré išli všetci svätí. To vám najvrúcnejšie želám. Amen.

VII

NÁUKA O OHOVÁRANÍ

*V tej chvíli sa mu rozviazal spútany jazyk
a správne rozprával.
(Mk 7, 35)*

Veľmi by sa žiadalo, aby o každom z nás bolo možné povedať to, čo hovorí Evanjelium o hluchonemom, ktorého Kristus uzdravil – že *hovoril dobre*.

Nemohli by nám však správne vyčítať, že hovoríme zle – zvlášť, keď sa zaoberáme našim blíznym? Väčšina kresťanov rada kritizuje, očierňuje a posudzuje. Je to dnes najrozšírenejšia chyba – chyba, ktorá všade privádza bolestné rozdelenie a zmätok. Kiežby Boh službou svojho anjela dal nám ten zázračný uhlík, ktorým by mohol očistiť jazyky všetkých ľudí tak, ako boli kedysi očistené ústa Proroka!

Koľko zla by zmizlo z povrchu zeme, keby sme sa zbavili ohovárania! Kiež by som vás mohol naplniť tak veľkým odporom k tomuto hriechu, žeby ste ho navždy zavrhlí! Preto vám chcem dnes povedať: 1. Čo je to ohováranie? 2. Aké sú príčiny a účinky? 3. Nakoniec, ukážem vám, že krivdu spôsobenú ohováraním treba napraviť.

I.

Ohovárať znamená toľko, ako vyjavovať chyby a omyly blížneho za účelom poškodenia jeho mienky. Tento hriech možno spáchať rozličným spôsobom.

1. Ohovárania sa dopúšťa ten, kto blížnemu vyčíta čosi nespravodlivo, alebo mu pripisuje chybu, ktorú nemá. Tento druh ohovárania nazývame osočovaním. Lebo musíte vedieť, že ohováranie od osočovania delí neraz iba malý krok, vzdialenosť medzi nimi je malá. Lebo ľudia, keď počujú o blížnom čosi zlé, tak to zveličujú, a keď vec prejde jazykmi niekoľkých osôb, už nie je tým istým – a ten, kto ju prvý povedal, nespoznal by ju, toľko v nej urobili zmien a dodatkov. A preto mám pravdu, keď tvrdím, že ten, kto ohovára človeka, skoro vždy sa ukazuje ako osočovateľ, a každý osočovateľ je podlý. Jeden z Otcov hovorí, že ľudí, ktorí ohovárajú, bolo by treba vyhnáť z ľudskej spoločnosti ako divé zvieratá.

2. Ďalej. Ohovárania sa dopúšťa ten, kto zveličuje zlo, ktorého sa dopustili blížni. Blížnemu sa pošmykla noha, a vy, namiesto toho, aby ste jeho pád zakryli plášťom lásky, ešte zveličujete jeho rozmery v rozprávání. Robotník si chvíľu odpočinie a vy hneď hovoríte, že je to lajdák, lenivec, ktorý okráda svojho chlebobarca. Stáva sa, že si niekto odtrhne strapec hrozna na poli alebo ovocie v sade – čo samozrejme nemá robiť – a vy hneď o tom hovoríte ľuďom: že je to zlodej, pred ktorým sa treba mať na pozore. Pekne hovorí na túto tému sv. František Salezský: Nemožno vyhlasovať, že ten alebo onen je opilcom alebo zlodejom, iba preto, že ste ho videli raz opitého alebo raz siahol po cudzom vlastníctve. Noe i Lót sa náhodne opili jeden raz; a predsa ani jeden, ani druhý neboli opilcami. Sv. Peter nebol rúhačom, hoci raz zaprel Krista. A teda osoba, ktorá sa dopustila previnenia jeden raz – a hoci aj niekoľko ráz – nemôže byť považovaná za notorika. Šimon Malomocný, keď videl pri nohách Krista Pána plačúcu Magdalénu, hovoril: *Keby tento človek bol prorokom, vedel by, že táto žena je hriešnica*. A veľmi sa pomýlil, keď takto tvrdil, lebo Magdaléna už nebola hriešnicou, ale svätou kajúcnicou, ktorá získala odpustenie hriechov. Pyšný farizej sa nahlas vychvaľoval

vo svätyni svojimi dobrými skutkami, pričom ďakoval Bohu, že nie je cudzoložníkom, nespravodlivým človekom ani zlodejom, *ako ten mýtnik*. – Ale pomýlil sa, lebo v tej chvíli mýtnik už bol ospravedlnený. Milosrdenstvo Božie je také veľké, že v jednej chvíli odpúšťa kajúcnikom najťažšie hriechy a preto nemôžeme tvrdiť, že ten, kto bol včera hriešnikom, je ním aj dnes.

3. Ohovárania sa dopúšťa aj ten, kto bez dostatočného dôvodu vyjavuje skrytý omyl alebo vinu blížneho. Kto koná týmto spôsobom, zvlášť proti čnosti lásky, ktorú Boh tak vrúčne odporúča. Nakoniec zdravý rozum hovorí, že to, čo nám nie je milé, nemáme robiť blížnemu. Bolo by nám príjemné, keby ktosi hovoril ľuďom o našich tajných omyloch? Dobré meno je cennejšie ako majetok, a toto meno hynie, ak odhaľujeme skryté omyly jednotlivcov alebo rodín.

4. Ohováranie je, keď si niekto vysvetľuje skutky blížneho vo svoj neprospech. Sú ľudia, ktorí ako opilci najlepšiu vec premieňajú na otravu. Úbohý je človek, ktorý sa dostane na jazyky ohovárajúcich, lebo je ako zrno, ktoré padlo medzi mlynské kolesá: bude rozpučený a roztrhaný na kúsky. Zlostní ľudia nám pripisujú neraz najhoršie zámery, ktoré nám nikdy ani len nenapadli. Ak sa nábožne modlíme a plníme si povinnosti našej svätej viery, často nás nazývajú pokrytcami a hovoria, že sme anjelmi v kostole, ale diabliami v dome. Keď konáme dobré skutky, myslia si, že sa riadime pýchou, že chceme, aby nás videli a chválili. Ak sa stránime sveta, tak nás nazývajú podivínmi, hovoria o slabosti a temnote mysle, šetrnosti – skúposti. Jazyk ohovárajúceho, ktorý sa zavíra do najlepšieho ovocia, vidí zlo dokonca v najšľachetnejších skutkoch. To je húsenica, ktorá chodí po najkrajších kvetoch a pokrýva ich odporným slizom.

5. Neraz sa možno dopustiť ohovárania dokonca mlčaním. V našej prítomnosti chvália nejakú osobu, ktorú poznáte. Vy na to nič nehovoríte, alebo ju chváľte skromne. Z vášho mlčania ľudia si urobia záver, že viete o nej čosi zlé. Niekedy sa dopúšťame ohovárania dokonca súcitom. „Škoda – ktosi napríklad hovorí – že tá osoba sa dala zviest'. Nemôžem tomu uverit'“. Sv. František nazýva takéto ohováranie otrávenou strelou, ktorú niekto namáča do olivového oleja, aby tým lahodnejšie ranila. Kto sa významne usmieva, potriasa hlavou, kto hovorí „ale“, ten neraz tiež veľmi škodí dobrému menu blížneho.

Najtrpkejším vo svojich následkoch je ohováranie vtedy, keď ktosi donáša druhému to, čo o ňom hovoril ktosi iný. Tu je totiž začiatok nenávisti, pomsty, hnevu, ktorý neraz trvá do smrti. Preto Duch Svätý umiestňuje takéto donášanie medzi sedem vecí, ktoré sa oškľivia Bohu.

Hľa, koľkými spôsobmi sa možno prehrešiť ohováraním. A teraz s rukou na srdci sa spýtajte sami seba, či tu nemáte žiadnu vinu.

Keď nás budú ľudia nesprávne obviňovať a ohovárať, odovzdajme sa Bohu a nepomstíme sa. Sv. František Salezský s úplným pokojom v duši trpel, keď ho nespravodlivo ohovárali, keď mu vyčítali, že spôsobil smrť istého človeka, so ženou ktorého mal udržiavať nemravný vzťah. Svätec mohol dokázať svoju nevinosť, ale sa rozhodol, že obranu ponechá Bohu. Strašnou skúškou sú tieto osočovania – Boh ich zosiela iba na vyvolených, lebo nedokonalí ľudia by ich neznesli: mohli by im iba uškodiť.

Ohováranie, očierňovanie a nactiutľhanie môžu byť smrteľným hriechom. To závisí od výčítiek, ktoré adresujeme druhému, čiže od matérie, a tiež od postavenia, aké ohováraná osoba zastáva. Väčším hriechom je, keď ktosi ohovára predstavených, ako keď očierňuje súkromných ľudí. Väčším hriechom je ohovárať otca, matku, ženu, muža, bratov, sestry a vôbec príbuzných, ako celkom cudzie osoby. Že hovoriť o služobníkoch Cirkvi, o duchovných osobách, je hriechom oveľa väčším, lebo z toho vyplývajú škody pre vieru, lebo sa týmto spôsobom ubližuje kňazskému charakteru. A preto hovorí Duch Svätý skrze Proroka: *Kto sa vás dotkne, dotkne sa zrenice môjho oka*. A teda pohrdanie spôsobené svojim sluhom, Boh stavia na úroveň osobného zneváženia. Aj Pán Ježiš jasne učí: *Kto vami pohŕda, mnou pohŕda*. Nezačínajte si teda s ľuďmi, ktorí zle hovoria o svojich dušpastieroch.

Z hriechov ohovárania sa treba dôkladne vyspovedať a povedať, či sme hovorili o blížnom zle z ľahkomyselnosti, či z nenávisti, alebo z pomsty? Či sme tým chceli poškodiť dobré meno kohosi? Koho sme ohovárali: či predstaveného, či osobu rovnú v postavení, či duchovného, či laika? Pred koľkými osobami sme ohovárali? – Nech sa nikto neospravedľňuje a nezastiera tým, že o chybe blížneho už vtedy vedeli, že aj tak nič nové nebolo povedané. Lebo, či je dovolené slabú a chorú osobu zhodiť do priepasti, nad ktorou stojí, pod zámienkou, že aj tak sama do nej padne? – Ale niekto sa ešte vyhovára: „Povedal som to priateľovi, ktorý zachová tajmstvo“. – Mýliš sa, môj drahý. Sám nezachovávaš sľuby, prezrádzaš tajomstvá, a žiadaš ich zachovanie od iného človeka.

A teraz: aké sú príčiny ohovárania? Jedni ohovárajú zo závisti – aby uškodili blížnemu v jeho záujmoch. Kupec ohovára kupca, spochybňuje hodnotu jeho tovaru, presnosť váhy. Pracovník, remeselník, myslí o druhom, že ten zle pracuje, že sa iba zabáva a nepracuje, že ľudia sú s ním nespokojní. Tu teda vstupuje do hry osobný zisk a on je príčinou ohovárania.

Inokedy pohnútkou k ohováraniam býva pomsta a osobnou nenávisťou. Ak niekoho nenávidíme, ak niekoho nestrpíme – tak vidíme na ňom samé zlo. Najčastejšie však ohováranie pochádza z ľahkomyselnosti a svrbenia jazyka. Hoci vtedy ono býva menším hriechom, tak predsa vždy je zlom, lebo naruša dobré meno blížneho.

Následky ohovárania sú bolestné, lebo sa zasieva nezhoda, rozdelenie, ničí sa puto priateľstva, sťažuje sa porozumenie, podporuje sa vášeň, hádajú sa rodiny, naplňuje brata roztrpčením proti bratovi, muža proti žene, nevlastného syna proti macoche, atď.

Ohovárania sa týkajú nielen živých, ale i zomrelých – dokonca v hrobe nenechávajú ľudí na pokoji. Niekedy sa hovorí o zomrelých: „To bol opilec, lajdák, zlodej, podvodník, nemravník“. A zatiaľ čo nemožno o živých bez potreby zle hovoriť, tak tým viac si treba vážiť dobré meno zomrelých. Kto vie, či tí, ktorých obťažujeme v hrobe, nezomreli v milosti Božej, a či ich duše nie sú teraz v nebi! Pozerajme na seba, a blížneho nechajme na pokoji. Neprekrúcajme blížnych, lebo sami nie sme oslobodení od omylov. Zlostný jazyk vykonáva na zemi strašné spustošenia – ich veľkosť ukáže Boh až na Poslednom súde. Zvrátený Námán obviňuje pred kráľom celý národ iba preto, že sa mu nepoklonil Mardochej, že bola jeho pýcha podráždená. A keby sa vtedy Boh nebol ujal nevinných, koľko krvi by vyteklo? Kvôli ohováraniam dieťa stráca úctu k otcovi i matke, pracovník k zamestávateľovi, muž upadá do konfliktu so ženou, kupec a robotník strácajú dôveru k svojim odberateľom a zamestnávateľom, a dušpastier nenájde vážnosť a nebudú ho počúvať vo farnosti, čím spôsobujú ohovárači škodu viere i Cirkvi, pričom sa stávajú obyčajne dôvodom záhuby mnohých duší.

III.

Z ohovárania sa nestačí vyspovedať – treba ešte napraviť spôsobené zlo. Tak ako zlodej nedostane odpustenie, dokiaľ nevráti cudziu vec – ak je v stave to urobiť – tak isto i ľudia, ktorí ohovárali iných, musia napraviť krivdy, ktoré spôsobili.

Kto sa dopustil osočovania, ten ho musí odvolať pred tými osobami, ktoré ho počuli. Treba to urobiť, hoci nás budú považovať za podvodníkov a klamárov, hoci by nám to bolo veľmi ťažké.

Kto vyjaval opravdivé chyby, ten nemôže odvolať to, čo hovoril, lebo by sa dopustil klamstva. Naproti tomu je zaviazaný hovoriť dobre o osobe, ktorej spôsobil krivdu na dobrom mene. Vidíme, že sa toľko ľudí na svete oddáva ohováraniam a očierňovaniu iných, a málokto sa snaží napraviť toto zlo. A preto mnohí pôjdu do zatratenia!

Na okraj ešte dodám, že ten, kto hovorí o chybách detí ich rodičom alebo o previneniach pracovníkov ich zamestnávateľom – za tým účelom, aby oni vplývali na ich nápravu – ten sa nedopúšťa ohovárania. Naproti tomu chcem zdôrazniť, že počúvanie ohovárania a očierňovania so záľubou je hriechom. Lebo keby nebolo počúvajúcich, nebolo by ani tých, ktorí ohovárajú. A teda počúvajúci nesú tiež vinu na tomto previnení. Diabol sedí na jazyku osočujúceho a v ušiach počúvajúceho. Čo teda treba robiť, ak sa nájdeme v spoločenstve človeka, ktorý ohovára svojich blížnych? Niekomu, kto má nižšie postavenie od nás, prikážme mlčať, pričom poukážme na zlo tohto hriechu. V prípade osoby, ktorá nám je rovná postavením, zručne prenesme rozhovor na inú tému. Naproti tomu, ak osoba, ktorá ohovára, má vyššie postavenie od nás, nemôžeme ju pokarhať, ale správajme sa vážne – prejavom tváre preukážme smútok na znamenie, že sa nám to nepáči.

Aký záver z toho všetkého máme urobiť? Vystríhajme sa zlozvyku hovorenia o iných, skúmajme sami seba, a vtedy uvidíme mnoho zlého vo vlastnom srdci a staneme sa pokornejší. Blahoslavený je človek, ktorý prosí o odpustenie svojich hriechov, a jazyk používa na slávu Boha! Amen.

VIII

O LAHKOMYSEL'NOM POSUDZOVANÍ BLÍŽNEHO

*Bože, ďakujem Ti, že nie som ako ostatní ľudia:
vydierači, nespravodlivci, cudzoložníci,
alebo aj ako tento mýtnik.
(Lk 18, 11)*

Tak hovorí človek pyšný, zaľúbený do seba, človek, ktorý pohŕda blížnym, ktorý prekrúca a odsudzuje dokonca jeho najlepšie skutky. Žiadne slovo a žiadna práca iných ľudí nenájde u neho uznania. Najmenšia zámienka mu stačí, aby prísne posúdil blížneho. Ó, prekliaty hriech, koľko spôsobuješ sporov, koľko hádok a nenávisti, koľko duší strhávaš do večného zatratenia! Keď nad niekým zavládneš, tak ten chudák sa zo všetkého vysmieva a na všetko nadáva. Takéto zlostné scény, takéto súdy, ktoré spôsobujú krivdy na dobrom mene blížneho, musí Pán Ježiš veľmi nenávidieť, keď uvádza ten príklad o pyšnom farizejovi a dodáva, ako veľmi touto pýchou a zlosťou uškodil svojej duši. Aby som vás pred tým vystríhal, budem hovoriť o zlobe jazyka a o tom, akým spôsobom sa musíme brániť pred ľahkomysel'ným posudzovaním iných ľudí.

I.

Posudzovanie, to je myšlienka alebo slovo, pozbavené základov, ktoré spôsobuje krivdu dobrému menu blížneho. Taký ľahkomysel'ný súd má svoj prameň v srdci, ktoré je skazené, závistlivé alebo plné pýchy. Dobrý kresťan pozná svoju vlastnú úbohosť a nepripisuje iným zlé veci – iba ak má povinnosť o niekoho sa starať a s úplnou istotou vie o jeho chybách. Naproti tomu človek plný pýchy a závisti má najlepšiu predstavu o sebe, a sužuje sa a zožiera, keď vidí čosi dobré na druhom človeku. Kain sa sužuje, že jeho brat sa páči Bohu a preto sa ho rozhodne zabiť. Z toho istého dôvodu na život svojho brata, Jakuba, číha pomstivý Ezau. Nepomohlo nič, že čestný Jakub sa mu pokúšal všetkými možnými spôsobmi preukázať svoju lásku a náklonnosť. Zlostný a závistlivý Ezau zle hodnotí najčistejšie zámery brata, pripravuje voči nemu podozrenia a chce jeho smrť. Skutočne – tento hriech pripomína červíka, ktorý vo dne i v noci zožiera biedne ľudské srdce. To je druh horúčky, ktorá pomaly zožiera svoju obeť. Preto ľudia, ktorí podliehajú tomuto zlu, stále sú smutní, mlčia a nechcú sa priznať, čo na nich dolieha – lebo im to pýcha nedovolí. Ó, Bože, aký smutný je život takého človeka! A človek, ktorý je oslobodený od tejto duchovnej choroby, naopak – je spokojný, korí sa pred Bohom, nezmysľá zle o iných a s dôverou dúfa v Božie milosrdenstvo. Na dôkaz toho uvediem vám pekný príklad zo života Otcov púšte.

Kedysi zomieral istý rehoľník, ktorý viedol pekný a čistý život. Predstavený sa ho vtedy pýtal, čo by sa v ňom najviac mohlo páčiť Bohu? Zomierajúci pustovník odpovedal: „Pre svätú poslušnosť, otče, ti poviem tajomstvo môjho srdca, hoci mi je to ťažké. Od mladých rokov som zakusoval ťažké diabolské pokušenia. Ale v týchto ťažkých bojoch ma podporoval a potešoval dobrý Pán Boh, a raz sa mi ukázala dokonca Najsvätejšia Matka v celej sláve, oslobodila ma od pekelných prepádov, povzbudila ma, aby som vytrval v čnosti a podala mi prostriedky, ktoré mám užívať, aby som sa mohol páčiť Bohu a víťaziť nad nepriateľom mojej duše. Prikázala mi menovite pokorovať sa, umŕtvovať sa pri jedle, skromne sa obliekať, v tichosti vykonávať dobré skutky a nehľadať pritom pochvaly sveta a nikdy neposudzovať prísne blížneho. Poslúchol som tieto rady a preto som získal početné zásluhy pre život večný“.

Musíme sa teda báť vynášania unáhlených súdov, ľahkých súdov, lebo neraz sa presvedčíme, že sme sa pomýlili a potom to budeme ľutovať, ako to ľutovali tí sudcovia, ktorí na základe obvinenia dvoch falošných svedkov odsúdili na smrť čistú Zuzanu, pričom jej nedali čas na obranu. Takto konali aj zlostní Židia, ktorí Kristovi povedali, že sa rúha a že je diablom posadnutý, tak postupovali aj farizeji voči Magdaléne: okríkli ju ako hriešnicu, hoci si dôkladne neovarili, či náhodou nezanechala zlý život. A predsa ju videli smutnú a uplakanú pri nohách Ježiša.

Tak isto farizej, o ktorom hovorí Ježiš Kristus v Evanjeliu: myslí zle o mýtnikovi, upodozrieva ho a odsudzuje, a pritom sa opiera len o domnienky – nechce vidieť, ako sa mýtnik bije do pŕs, ako rosí slzami dlažbu svätyne a prosí Boha o milosrdenstvo.

Ľudia preto často ľahkomyselne posudzujú blížnych, lebo to považujú za akúsi drobnosť, a zatiaľ obyčajne týmto spôsobom páchajú smrteľný hriech. Nie je dôležité, že tieto súdy sa rodia iba v srdci. Ale ani v mysli nemožno posudzovať druhého človeka, lebo naše srdce má milovať Boha i blížneho a vystríhať sa zlosti a nenávisť. Čo je pravda, posudzovanie v myšlienkach je menším hriechom ako ohováranie, ale predsa zlostná myseľ vždy bude vnútornou otravou.

Chráňme sa pred vynášaním ľahkomyselných súdov a dobre sa zamyslime skôr, ako vyjadríme akékoľvek hodnotenie. Nasledujme v tom sudcu, ktorý má odsúdiť človeka na smrť. Vypytuje sa svedkov, jedného po druhom, skúma ich, zamýšľal sa, či sa ich výpovede zhodujú, pozerá na nich prísne, aby ich vystrašil a spôsobil, žeby hovorili pravdu, usiluje sa ich dokonca nakloniť k vyznaniu samého obvineného. A ak má len nejakú pochybnosť, tak odkladá rozsudok. Naproti tomu, keď po vykonaní starostlivého rozsudku musí predsa vyhlásiť rozsudok smrti, tak to robí s akousi bázňou a so strachom, žeby mohol odsúdiť nevinnú osobu. Bolo by vo svete menej posudzovania, menej duší by horelo v pekle, keby ľudia zachovávali takúto ostražitosť. Sám Boh nakoniec nás učí, že nesmieme ľahkomyselne súdiť a odsudzovať. On sám dobre vedel o hriechu Adama, a predsa, aby nás vystríhal a poučil, vypočúval prvých rodičov, aby ich naklonil k vyznaniu viny, a až potom vyniesol rozsudok.

Poviete mi: Predsa my posudzujeme na základe toho, čo sami vidíme alebo čo počujeme od iných, teda sa nemýlime. Nič vám nepomôže takéto vysvetľovanie – vinník už mohol ľutovať a polepšiť sa; a kto vie, či on kedysi nepôjde do neba, a vás bude čakať večné zatratenie.

Kto ľahkomyselne nesúdi blížneho, ten sa ľahko spasí a bude spokojný v hodine smrti. Raz zomieral pustovník, ktorý všetci považovali za veľmi nedokonalého. Predstavený zbadal, že v takej strašnej chvíli tento zomierajúci mních vôbec nepocituje strach. Začal ho teda upodozrievať, či tento pokoj niekedy nepochádza od zlého ducha, lebo predsa v hodine smrti sa báli neraz dokonca najväčší svätci. Spýtal sa teda ťažko chorého, čo mu dáva taký pokoj a útechu? Ako odpoveď počul: „Za života som nemyslel ani nehovoril o nikom zle. Považoval som seba za najhoršieho z bratov a vždy som zakrýval cudzie omyly, lebo dobre viem, že Pán Ježiš jasne povedal: *Nesúďte a nebudete súdení*. Z toho pramení moja dôvera a môj pokoj. Vtedy udivený predstavený, keď počul tieto slová, vykrikol: „Ó, krásna čnosť, akú hodnotu máš v očiach Boha! Môžeš, drahý brat, zomierať, lebo nebo je bez pochyb tvoje!“

Ohováranie stretávame veľmi často. Nieкто vychvaľuje prednosti nejakej dievčiny – počuje to zlostný jazyk, teda hneď dodáva: „Má pekné prednosti, ale má aj chyby, lebo sa stretáva s človekom, ktorý nemá dobrú mienku. Zdá sa mi, že sa nestretávajú za dobrým účelom“. Tamtá zasa sa strojí a oblieka svoje deti nad svoje možnosti – lepšie by urobila, keby zaplatila dlhy. A tá sa zdá úprimná a sladká, ale mali by ste o nej inú mienku, keby ste ju poznali dobre takú, aká je. Tú svoju dobrotu iba predstiera. A ten sa chce s ňou oženiť. Ja by som mu radil, keby sa mňa opýtal, lebo je to skazená osoba. Nieкто sa pýta, ako sa menuje okoloidúca osoba. „Dobre, že ju nepoznáš – znie odpoveď. – Viac ti nemôžem povedať. Lepšie je nestretávať sa s ňou, všetci na ňu ukazujú prstom. Táto žena iba predstiera nábožnú a statočnú, ale horšieho človeka od nej nestretnesť – takí ľudia obyčajne ukrývajú pod pláštikom čnosti svoje chyby“.

Na svete je plno farizejov, ktorí všade vidia iba hriechy, ktorých všetko pohoršuje. Keď sa spýtame človeka, ktorý kohosi ohovára, na čom zakladá svoje predpojatosti, tak povie, že všetci tak hovoria. Ale to nestačí, aby sme posudzovali iných. Hoci by si dokonca sám videl či počul čosi nesprávne, ani tak sa nesmieš vyjadrovať zle o tom človeku, lebo nepoznáš jeho vnútorné pohnútky, nevieš, s akým úmyslom koná. Sv. Mikuláš vstal v noci a išiel k domu, kde bývali tri mladé dievčatá s veľmi zlou povestou. Nejaký uštipačný a zlostný jazyk by to hneď využil, aby vyhlásil Mikuláša za pokrytca. A my dobre vieme, že on potajomky v noci podhodil týmto dievčatám veno, lebo kvôli svojej biede boli vystavené veľkému nebezpečenstvu. A urobil to v noci, aby týmto spôsobom ukryl svoj dobrý skutok a nepokoril dievčatá touto podporou. A keby ste tak videli krásnu Juditu, ako sňala svoje vdovské šaty, nádherne sa obliekla a tak išla do stanu nemorálneho vodcu nepriateľských vojsk, hneď by ste povedali: „To je prostitútko“. A predsa vieme, že to bola osoba veľmi nábožná, nevinná a milá Bohu – žena, ktorá riskovala svoj život pre záchranu milovaného národa. A ktosi, kto by videl nevinného Jozefa, ako uteká z izby Putifárovej ženy, a potom by videl túto ženu, ako s krikom ukazuje kúsok jeho plášt'a, určite by hneď uveril, že ten človek chcel spôsobiť krivdu poctivej žene. A skutočne muž uveril klamnej žene a vrhol nevinného mladíka do väzenia, odkiaľ ho až Boh – obranca ukrivdených a nevinne prenasledovaných – zázračne vyviedol.

Z týchto príkladov vidíte, ako ostražito treba postupovať a že nikdy bez dostatočných dôkazov nemožno odsudzovať iných. Iba vtedy – a to po dôkladnom uvážení veci – musíme karhať tých, ktorí skutočne blú-

dia, keď je to našou povinnosťou, to znamená, otec, matka alebo predstavení, ktorí sú zodpovední za takú osobu.

Okrem toho ľudia obyčajne generalizujú chyby. Keď vidia jedného zlého človeka, odsudzujú celý stav. Nájde sa vo farnosti jeden zvrátený človek, a už hovoria, že celá dedina nestojí za nič. V duchovnom stave vidia niekoho, kto má ľahké zvyky, a už hádžu kamene odsúdenia na všetkých sluhov Cirkvi. Mylné sú takéto závery. Keď bol Judáš zlý, či môžete povedať, že iní Apoštolovia neboli nič hodní? Kain bol zvrátený. A či môžeme preto na jednu rovinu s ním postaviť jeho brata Ábela? Jozefovi bratia mali mnoho chýb. A či preto môžeme povedať, že ani Jozef nebol od nich lepší? Stáva sa, že niekto raz odmietne almužnu dotieravému žobrákovi. Či môžeme povedať, že je lakomec, že má srdce tvrdšie ako kameň, že nestojí za nič? A či vieme, že on potajomky koná pekné skutky milosrdenstva, ktoré Boh odhalí až na Poslednom súde? Bratia drahí, nerozvážne sudy sa bijú s čnosťou lásky k blížnemu! Musíme sa báť vynášať také sudy, lebo záležitosti blížnych nepatria nám, ale iba samému Bohu. Každý sa bude zodpovedať za svoje vlastné omyly, nech teda pozerá na seba samého, neodsudzuje druhých. Lebo Pán Ježiš jasne hovorí: „Nesúďte a nebudete súdení. Akou mierou meriate, takou namerajú aj vám“. Nerobme iným to, čo je nemilé nám.

II.

Aké prostriedky treba použiť, aby sme sa polepšili z tohto zlozvyku? Po prvé, vyhýbajme prílišnej zvedavosti, nezaoberať sa inými – prísne skúmame a posudzujeme iba seba samých. Nech svet robí, čo chce. Keď to nepatrí nám, nemiešajme sa do jeho vecí. Tak konali svätí. Kedysi vyčítali sv. Tomášovi, že má dobrú mienku o ľuďoch a že ho preto využívajú. Svätec na to odpovedal: „Možno; ale ja iba o sebe zmýšľam zle a seba považujem za najväčšieho ničomníka na svete. Chcem, aby ma iní klamali, než aby som klamal sám seba, pričom by som zmýšľal zle o blížnych“.

Po druhé, treba vždy rozlišovať medzi skutkom a úmyslom konajúceho. Tak – ako hovorí sv. Ambróz – konal cisár Valentinián. On nikdy nehodnotil blížnych zlostne a tiež sa nenáhlil s potrestaním, keď poddaný porušil nejaký zákon. Ak bol vinník v mladom veku, tak pripisoval jeho omyly ľahkomyselnosti a nedostatku skúsenosti. Ľudí v pokročilom veku tiež bránil, pričom hovoril, že sú slabí, že bojovali s pokušením a že už určite ľutujú svoj pád. O osobách s vyšším postavením hovoril, že sa im pošmykla noha preto, lebo hodnosť a dôstojnosť sú veľkým a nebezpečným bremenom. O chudobných a jednoduchých ľuďoch hovoril, že sa dopustili zla iba z úbohosti, lebo nemali čo jesť, že keď ukrivdili blížnemu z nutnosti, mali neskôr zámer túto krivdu vynahradiť. Keď viny jasne bili do očí, kládol ich za vinu diabolským sieťam; nakoniec vždy predpokladal u človeka ľútosť a hovoril si: „Keby mňa Pán Boh vystavil podobnej skúške, tak kto vie, či by som nepostupoval omnoho horšie. Pán Boh všetko posúdi, On jediný dôkladne pozná srdce človeka, pred Jeho okom sa nič neukryje, ale my chodíme v temnotách“. Takto zmýšľal cisár, lebo bol oslobodený od ošklivej pýchy a od hanebnej závidi, ktorým my, bohužiaľ, tak často podliehame. Keby sme tak chceli pozeráť na to, čo sme v uplynulých rokoch nášho života urobili, tak by sme oplakávali svoje vlastné pády a nemiešali by sme sa do cudzích vecí.

Po tretie, nezabúdajme na to, že svätým sa strašne ošklivilo ohováranie. Nasledujme ich a určite sa vyliedime z tohto ošklivého zlozvyku. Sv. Pachómios nemohol vydržať, keď ktosi v jeho prítomnosti hovoril zle o iných a tvrdil, že z úst kresťana nesmú nikdy vyjsť slová, ktoré ubližujú druhému človekovi. Keď už nemohol prekaziť ohováranie, utiekol z takého miesta. Sv. Ján Almužník osobu, ktorá ohovárala – dokiaľ sa nepolepšila – nedovolil pustiť do domu. Sv. Augustín vo svojej jedálni prikázal napísať slová: „Kto uráža dobré meno blížneho, ten pri tomto stole nemôže sedieť“. A keď sa niekto príliš bezohľadne vyjadroval o iných, hoci to bol biskup, upozornil ho: „Alebo zmaž tieto slová zo steny, alebo sa vráť domov; ak to neurobiš, ak neprestaneš ohovárať ľudí, odidem a nechám ťa tu samého“. Dosvedčuje to Pozidius, ktorý to videl na vlastné oči, a potom písal život sv. Augustína. Raz sa na cestách sv. Augustín ocitol v spoločenstve akýchsi pustovníkov. Tí, zo začiatku hovorili o dobrých veciach, ale neskôr, ako to obyčajne býva, začali sa zabávať ohováraním ľudí. Bol v tom spoločenstve jeden čestný stavec, ktorého sa ku koncu cesty sv. Augustín opýtal, či sa mu dobre putovalo medzi tými pustovníkmi. A ten odvetil: „Je pravda, že sú to dobrí ľudia, iba nemajú na domoch dvere“. Chcel tým povedať, že nevedia udržať svoj jazyk a tým spôsobujú krivdu menu blížneho.

Drahí bratia! Skutočne – mnoho ľudí nemá dvere, nemá zámky, na svoje ústa. Šťastný je taký človek, ktorý nehovorí zlostne o blížnom, ktorý myslí iba na seba a na svoje omyly, ktorý sa usiluje polepšiť zo svo-

jich omylov. Šťastný je ten, kto sa srdcom vznáša k nebu – kto používa jazyk na odprosenie Boha, a oči na oplakávanie svojich hriechov! Amen.

IX

O MODLITBE HRIEŠNIKA, KTORÝ NECHCE ZANECHAŤ HRIECH

*Keď Ježiš zostúpil z vrchu, išli za ním veľké zástupy.
Tu prišiel k nemu istý malomocný, poklonil sa Mu
a vravel: Pane, ak chceš, môžeš ma očistiť.*

(Mt 8, 1-2)

Keď čítame tieto slová, predstavujem si slávnosť, počas ktorej zástupy ľudí idú do kostola a prichádzajú k Ježišovi Kristovi, ktorý dnes zostupuje už nie z hory, ale z neba, na naše oltáre. Viera nás učí, že Kristus Pán je Kráľ uprostred svojho ľudu, Otec obklopený deťmi, Lekár – chorými. Jedni – tomuto Bohu, ktorého nebo i zem nemôžu objasť, vzdávajú poklonu čistým svedomím, ako Pánovi svojich srdc. Vedie ich tu láska, lebo chcú Bohu vzdávať vďaky a oslavovať Jeho veľkosť – dobre vedia, že tento milosrdný Boh ich obdarí rôznymi milosťami, nepustí ich od seba s prázdnyimi rukami. Iní – pred týmto nekonečne čistým a svätým Bohom stoja pokrytí hriechmi, lebo vidia nešťastný stav, v akom sa nachádzajú, cítia odpor k svojmu doterajšiemu životu, rozhodujú sa pre nápravu, približujú sa ku Kristovi s veľkou dôverou, padajú k nohám najlepšieho Otca a prinášajú Mu na obeť skrúsené a pokorné srdce. Pre nich, skôr ako vyjdú z kostola, sa už otvorí nebo, a peklo sa zatvorí.

Ale je ešte tretí druh ľudí. To sú hriešnici, ktorí vo svojich neprávostiach spia, ktorí nemienia opustiť svoje hriechy, a aj napriek tomu sa prichádzajú modliť. Nebudem hovoriť o tých, ktorí prichádzajú na pobožnosť so srdcom čistým a milým Bohu, len ich povzbudzujem, aby vytrvali. Skrúsení hriešnici nech zdvojnásobia svoje modlitby, slzy a pokánie, a určite dosiahnu odpustenie (pozri Ž 50, 19), získajú priateľstvo Boha a právo na nebo. Ale dnes budem hovoriť o hriešnikoch, ktorí žijú iba zdanlivo, lebo už dávno poumierať. Modlitba takéhoto hriešnika – hriešnika, ktorý sa nechce polepšiť – je podľa Ducha Svätého ošklivá v očiach Pána (por. Prís 28, 9); ona je smiešnou činnosťou, plnou rozporu a klamstva – je znevážením Boha. Počúvajte ma chvíľu a sami sa o tom dostatočne presvedčíte.

I.

Nebudem sa dlho zastavovať pri tom, aké podmienky musí mať modlitba, aby sa páčila Bohu a priniesla duši úžitok. Nebudem veľa hovoriť na tému jej sily. Iba pripomeniem, že modlitba je sladkým rozhovorom duše s Bohom - našim Stvoriteľom, Pánom a Posledným cieľom. Modlitba je obcovaním neba so zemou. My posielame do neba naše modlitby a skutky, a nebesia nám zosielať milosti potrebné na posvätenie. Modlitba dvíha našu dušu i srdce k nebu a učí nás pohrdať svetom a jeho príjemnosťami. Modlitba privádza Boha k nám, preniká nebeské priestory, vystupuje až k trónu Ježiša Krista, odzbrojuje spravodlivosť Jeho Otca, povzbudzuje Ho k milosrdenstvu, otvára poklady milostí, pričom obohacuje toho, kto sa dobre modlí. Žeby sme sa o tom presvedčili, stačí otvoriť knihy Starého či Nového zákona – oni nás učia, že Boh nikdy neodmietne to, o čo sa modlíme správnym spôsobom.

Vidím tridsaťtisíc ľudí; ľudí, ktorých sa rozhodol Boh – za ich hriech - zničiť z povrchu zeme. Vtedy Mojžiš padá na kolena pred Pána a prosí Ho o milosrdenstvo. Sotva začal svoju modlitbu, hneď nahnevaný Pán mení svoj výrok, sľubuje ľudu odpustenie, svoje priateľstvo a starostlivosť. To dosiahla modlitba jedného človeka (pozri Ex 32, 28-34). A znovu. Vidím Jozueho (pozri Joz 10), ktorý chce dokonca vyhubiť ne-

priateľov, zatiaľ čo slnko sa už kloní k západu. Padá teda na kolená, modlí sa k Pánovi, po čo rozkazuje slnku, aby sa zastavilo a slnko, mimoriadne zázračne, počúva jeho hlas! A znovu. Boh posielal Jonáša do veľkého mesta Ninive – hriešneho mesta, ktoré Pán za trest sa rozhodol zničiť za štyridsať dní. Keď Ninivčania počujú túto správu, padajú všetci tvárou na zem a hľadajú záchranu v modlitbe. Pán okamžite odvoláva svoj rozsudok a pozerá na skrúšených Ninivčanov s dobrotou (pozri Jn 1-4). Keď sa pozriem ešte na inú stranu, vidím proroka Eliáša, ktorý prosí Boha, aby potrestal hriešny ľud a nespustil kvapku dažďa na zem. A oblaky poslúchli Proroka okamžite, lebo jeden a pol roka nespadať kvapka dažďa, dokiaľ znovu nepoprosil Boha o zmilovanie (pozri 1 Kr 17, 1; 18, 44).

Keď zo Starého zákona prejdeme do Nového, pozorujme, že modlitba vôbec nestráca svoju silu, ale účinkovaním milosti sa stáva ešte účinnejšou. Pozrite na Magdalénu. Len sa vrhla k nohám Spasiteľa, a On jej naraz odpustil hriechy a vyhnal z nej sedem zlých duchov (pozri Lk 7, 47; 8, 2). Peter zaprel svojho Majstra a hľadá pomoc v modlitbe – Spasiteľ pozerá na neho milosrdne a odpúšťa mu (pozri Lk 22, 61-62). Keby sa zradca Judáš modlil, namiesto zúfalstva, Pán by aj jemu odpustil viny. Skutočne – dobrá modlitba je taká mocná, že keby celé peklo, všetky stvorenia nebeské i pozemské sa dožadovali pomsty a keby už Boh mal spustiť blesky svojho hnevu na hriešnika, tak napriek všetkému mu určite odpustí, len aby ten hriešnik padol na kolená, ľutoval svoje hriechy, aby sa rozhodol milovať Boha a prosiť Ho o milosrdenstvo. Ježiš Kristus slávnostne prisľúbil, že Boh nám neodmietne nič, ak Ho budeme prosiť v Jeho mene (por. Jn 14, 13-14). Aká je to pre kresťana sladká a potešujúca vec, že môže dostať všetko, o čo sa bude modliť!

Teraz sa ma opýtate, aká má byť modlitba, aby mala u Boha takú moc? Odpoviem krátko – musí byť oživená vierou ako aj silnou a statočnou nádejou, že pre zásluhy Ježiša Krista dostaneme to, o čo sa modlíme. Nakoniec, musí našu modlitbu sprevádzať vrúcna láska.

1. Musíme mať pri modlitbe *živú vieru*. A prečo? Lebo viera je základom dobrých skutkov – bez nej skutky nemajú zásluhy pre večný život. Pri modlitbe musíme byť hlboko preniknutí Božou prítomnosťou – musíme sa v tom podobať chorému, ktorého spaľuje vysoká horúčka a ktorému sa zdá, že vidí, že sa dotýka akéhosi predmetu a nechce uveriť, že je to klam, že je to chorobné videnie. S takou silnou vierou hľadala Spasiteľa Mária Magdaléna – hľadala Spasiteľa, ktorého v hrobe už nenašla. A jej myseľ bola tak veľmi pohľtená Pánom, ktorého hľadala, že On, Ježiš Kristus, sa nemohol dlhšie ukrývať pred jej hľadaním a ukázal sa jej v podobe záhradníka, a spýtal sa, za kým plače a koho hľadá. A táto svätá milá Mu neodpovedá, že hľadá Spasiteľa, ale volá: *Ak si Ho zobral, tak mi povedz, kde si Ho uložil a ja si Ho vezmem* (Jn 20, 15). Jej viera bola taká živá a vrúcna, že keby dokonca Ježiš nebol v lone svojho Otca, prinútila by Ho prísť na zem. Nech kresťan s takouto vierou predstupuje pre tvár Boha, a vtedy On neodolá jeho prosbe.

2. S vierou sa musí spájať *silná a neotrasiteľná nádej*, že Boh nám daruje všetko, o čo Ho prosíme. Chcete na to príklad? Pozrite teda na kanaánsku ženu (pozri Mt 15). Jej modlitba bola oživená vierou a nádejou takou silnou, že neprestala prosiť a naliehať, dokiaľ ju Kristus nevypočul. Nevenovala pozornosť tomu, že ju odháňali, že zo začiatku dokonca sám Ježiš si zapchával uši na jej volanie – vrhla sa na kolená a celou jej modlitbou boli tieto slová: *Zmiluj sa nado mnou, Pane, syn Dávidov*. A vtedy jej Ježiš povedal: *Žena, veľká je tvoja viera! Nech sa ti stane, ako chceš. A od tej hodiny bola jej dcéra zdravá* (Mt 15, 28).

Takáto viera a takáto nádej získajú triumf a odstránia všetky prekážky, ktoré sa nachádzajú na ceste spásy. Pozrite, čo hovorí matka svojmu synovi, Symfóriánovi, keď ide na mučenícku smrť: „Odvahu synu! Ešte chvíľka trpezlivosti a tvojou odmenou bude nebo!“ Povedzte mi, bratia, či nie táto svätá nádej podporovala mučeníkov počas mučenia? Sv. Vavrinec sa tešil, keď ho položili na rozpálenú pahrebu. Sv. Vincent sa správa pokojne, hoci jeho vnútornosti trhali železnými hákmi. Kto im dával túto nadľudskú silu k znášaniu takých ukrutných utrpení – ak nie nádej na nebeské dobro? Či tá istá nádej nepomáha kresťanovi odstrániť všetky pokušenia diabla a roztržitosť pri modlitbe? Viera mu hovorí, že Boh ho vidí, nádej mu dáva istotu, že kedysi dostane večné šťastie.

3. Modlitba kresťana má byť *oživená láskou*, to znamená, že on musí z celého srdca milovať dobrého Boha a zo všetkých síl nenávidieť hriech. Keď sa hriešnik modlí, musí úprimne ľutovať a túžiť čoraz viac milovať Boha. Keď sv. Augustín odišiel do záhrady modliť sa, postavil sa do Božej prítomnosti a silno dúfal, že Boh sa nad ním zľutuje, hoci je hriešnikom. Pri modlitbe oplakával svoje dávne omyly sľuboval, že zmení svoj život a bude milovať Pána Boha z celého srdca [Por. *Vyznania*, 8. kniha, 8. riadok]. Skutočne – nemožno súčasne milovať i Boha, i hriech. Kresťan, ktorý skutočne miluje Boha, má odpor k tomu, čo Boh nenávidí. Z toho vyplýva, že modlitba hriešnika, ktorý sa nechce polepšiť, nemá žiadnu hodnotu.

II.

Modlitba takého hriešnika vôbec nespĺňa podmienky, o ktorých sme hovorili. Je teda činnosťou v istom zmysle smiešnou, plnou rozporu a klamstva. Pozrime sa na jeho modlitbu – pozrime sa na chvíľku, lebo nakoniec sotva sa taká modlitba začne, hneď sa končí. Počúvajte, ako sa správa človek morálne slepý a hluchý počas modlitby.

Nekóná úprimne, keď sa prežehnáva a vyslovuje meno Najsvätejšej Trojice. Vtedy by sme mu mohli povedať: Priateľu, čakaj chvíľu. Začínaš svoju modlitbu v mene Otca i Syna i Ducha Svätého. A zabudol si, že pred ôsmimi dňami si bol v spoločenstve, kde tvrdili, že smrťou sa všetko končí, čiže – z čoho vyplýva – že niet Boha, pekla, ani neba? Ak to veríš, tak tvoja modlitba je iba jalovým a pustým zabíjaním času. – Poviete mi, že takéto rozhovory sú zriedkavé. – Nejde o to. Aj napriek tomu rozhodne tvrdím, že okolo tri štvrtiny takých, sú tu teraz v kostole, zotrelo vo svojej duši obraz Najsvätejšej Trojice a hriechmi vyhnalo Boha zo svojho srdca. Nejednen zatvrdnutý hriešnik sa modlí: „Môj Bože, silno verím, že si tu prítomný“. Priateľu! Pred Bohom sa trasú svätí anjeli, ktorí sa neosmelujú pozdvihnúť oči k Nemu, teda zahaľujú si krídlami svoju tvár, lebo nemôžu zniesť žiaru Jeho majestátu. A ty, pokrytý hriechmi, kľakáš si na jedno koleno, a druhé držíš vo vzduchu! A teda tie slová, ktoré vychádzajú z tvojich úst – že veríš v Božiu prítomnosť – sú čímisi odporným. Podobáš sa opici, ktorá nasleduje to, čo vidí u iných. Taká modlitba je prázdnu hračkou. Kresťan, ktorý verí, je do hĺbky duše preniknutý prítomnosťou Božou, správa sa pri modlitbe pokorne, lebo vidí z jednej strany veľkosť Boha, a z druhej – svoju vlastnú nehodnosť. Bojí sa, aby sa neotvorila zem a nepohltila ho zaživa. Jeho srdce je plné ľútosť, že urazil Boha takého dobrého a milosrdného, a súčasne je plné vďačnosti, že ten Pán ho chce znášať vo svojej prítomnosti. Naproti tomu pre hriešnika, ktorý sa nechce zmeniť, naopak: kostol je, ako to tak poviem, plesovou či koncertnou sálou, nie domom Božím. Čím sa zaberáte, keď idete na priateľské stretnutie? Ľuďmi, ktorých tam stretnete. Blúdite teda očami na všetky strany, pozeráte na steny, dekorácie, vítate sa so známymi a rozprávate. Kiežby prinajmenšom vaše myšlienky, keď ste v dome Božom, boli hoci len ľahostajné, a nie hriešne! Ale vy sa pri modlitbe pozeráte na všetky strany, vítate prichádzajúcich, rozprávate sa s nimi, pozeráte, kto je ako oblečený, odevy vzbudzujú vašu zvedavosť, a z toho sa rodia v duši zlé myšlienky a zlé túžby. Či to tak nie je dokonca počas svätej omše?

Podme ďalej. V modlitbe niekedy hovoríte Bohu: „Vzdávam Ti úctu a česť; milujem Ťa, Pane, z celého srdca“. – Klameš sa, priateľu, ty zveľubuješ nie Boha, ale svojho bôžika. A tvojim bôžikom je tá mladá osoba, ktorej si oddal srdce a ktorá bez prestávky zamestnáva tvoju myseľ. – A tvojím Bohom, kto je, sestra? Či nie ten mladý človek, ktorému sa snažíš zapáčiť dokonca v kostole – tu, kde máš oplakávať svoje hriechy a prosiť Boha o odpustenie? Počas modlitby chodia človeku po hlave jeho obľúbené predmety a im sa klania ako svojmu „Bohu“. Raz stojí pred tebou obžerstvo a dožaduje sa, aby si mu vzdával úctu, lebo myslíš, čo budeš jesť, keď prídeš domov. To znovu tvoju dušu ovláda bôžik prázdnoty, lebo myslíš, že ľudia ťa musia zveľobovať a oslavovať. Vtedy akoby si hovoril Bohu: „Zostúp z trónu, urob mi miesto“. Je to strašné, ale pravdivé! Vždy, keď sa chcete niekomu páčiť, vždy je vašom bôžikom pýcha a prázdnota. V inom prípade pánom a bohom vášho srdca sa ukazuje žiadostivosť alebo nečistota. Počas svätej omše alebo počas modlitby napadne vám závistlivá myšlienka alebo chuť na pomstu. Ak milujete dobrého Boha viac, ako takéto myšlienky, tak ich rýchlo zavrhnite. Ale ak ich od seba neodháňate, tak tým ukazujete, že viac si ceníte takéto myšlienky ako Boha, že ony sú hodné, aby kraľovali vo vašom srdci. Maznáte sa s nimi dobrovoľne, správate sa tak, akoby ste hovorili Bohu: „Bože, vyjdi z mojej pamäte, nech je pánom mojich citov zlý duch“.

Vidíte teda, že počas modlitby nevzdávate úctu pravému Bohu, ale zlým náklonnostiam a vášniam. Možno poviete, že hovorím prisne. A ja vám hovorím, že mám pravdu. Predsa spovedník vás nahovára, aby ste zanechali zlé zlozvyky, krčmy, tance, nečisté myšlienky, lakomstvo: sľubujem vám za to Božiu milosť, rozhrešenie, Boha vo svätom prijímaní – a vy, čo? Zanechávate hriech a úprimne sa naprávate?! Keby sa naša hlavná vášeň mohla ukázať našim očiam – keby nadobudla materiálnu podobu – tak by sme ju videli ako rozvetvený konár so siedmimi hlavnými hriechmi.

1. Modlitba hriešnika sa nespája s vierou a nádejou, ktoré uprostred najhroznejších mučení boli oporou mučeníkov. Či hriešnik, keď začína modlitbu, myslí na nebeskú odmenu? Všetko má v hlave v tom čase, len Boha nie. Modlí sa iba náhlivo, pri obliekaní alebo pri práci. Jeho predstavivosť je zaujatá prácou, alebo dokonca nenávisťou a pomstou, je poškvrená nečistými myšlienkami. Počas modlitby kričí na deti a pracovníkov.

2. Jediná nádej, ktorú hriešnik živí pri modlitbe, to je tá, že modlitbu rýchlo skončí. Keby veril v posledné veci, keby očakával večné dobrá, nenasledoval by našepkávania pekelného ducha. Skutočne – zatvrdnutý hriešnik celkom stratil vieru. To je biedny človek, lebo zlý duch mu zatvoril oči – odňal mu du-

chovný zrak – a na tenkej nitke ho drží nad strašnou priepasťou. Jeho rany sú také hlboké, a choroba tak zosťarila, že on si dokonca neuvedomuje svoj oplakania hodný vzťah. Pripomína väzňa, ktorý odsúdený na smrť, veselo sa zabáva, hoci zakrátko bude vykonaný rozsudok. Zbytočné je presvedčať ho, že už hneď zomrie – on to počúva tak, akoby mu ktosi prinášal veselú správu o tom, že ho čaká veľké šťastie. Ó, Bože, aký nešťastný je stav hriešnika!

Ako on živí nejakú nádej, tak je to nádej úplne zvieracia. Šťastie zvieratá spočíva v jedení, pití a telesných príjemnostiach. A hriešnik tiež – nepozná iné šťastie ako toto. V skutočnosti ešte chodí na svätú omšu a modlí sa niektoré modlitby, ale nerobí to preto, aby sa zapáčil Pánu Bohu a spasil svoju dušu, ale z jednoduchého zvyku a z rutiny, akú nadobudol v mladosti. Keby nedel'á pripadla raz za rok alebo raz za desať rokov, tak on by sa ukázal v kostole iba raz za rok alebo raz za desať rokov. Chodí do kostola iba preto, že to robia iní. Preto nádej hriešnika možno prirovnať k zvieracej nádeji, ktorej šťastie spočíva v dočasnom užívaní. On koná tak, akoby po smrti už nič nebolo, akoby so smrťou všetko malo skončiť. Zbytočne, milovaný Spasiteľu, zbytočne si zomrel za takých hriešnikov, ktorí sa neraz horšie ponížujú ako zvieratá!

3. Predtým sme povedali, že modlitba dobrého kresťana musí byť oživená láskou k Bohu a nenávisťou voči hriechu ako najväčšiemu zlu, a tiež úprimnou túžbou vyhýbať tomuto hriechu a odsúdiť ho na každom kroku. Avšak i túto podmienku nespĺňa modlitba hriešnika, ktorý vôbec neľutuje to, že urazil dobrého Boha, keď prestávky Ho križuje vo svojom srdci. Keď ľutuje, hrá sa na klamára a obyčajného blázna. Nech si hovorí: „Bože, Ty vidíš moje hriechy, ale pozri aj na ľútosť môjho srdca!“ – Kde je tá tvoja ľútosť, človeče? Iba sa vychvaľuješ, ale ľútosť v sebe nemáš. Mali ju svätí pustovníci, ktorí žili v lesoch – ľudia, ktorí deň a noc oplakávali svoje hriechy. Keby sme prešli podrobne každú modlitbu, ktorú sa modlí hriešnik, videli by sme tú istú faloš a klamstvo.

V Evanjeliu čítame, že žoldnieri priviedli Ježiša Krista do pretória, vyzliekli Mu šaty, hodili Mu na ramená šarlátový plášť, vtláčili na Jeho hlavu tŕňovú korunu, bili Ho kyjmi po hlave, dávali Mu zauchať, pľuli Mu do tváre a posmievačne si pred Ním kľakali. Môže byť väčšie zneváženie ako toto? Tak isto koná hriešnik, ktorý vôbec nemá zámer sa polepšiť. Lebo vo svojom srdci znovu križuje Krista a klame Ho, lebo všetko, čo robí, robí preto, aby Spasiteľovi spôsobil novú smrť – len aby On mohol ešte raz zomrieť. Teda, dokiaľ zotrávame v hriechoch, dovtedy podľa vzoru Židov križujeme Krista vo svojich srdciach, a podľa vzoru žoldnierov výsmešne zohýbame pred Ním kolená, keď si navonok obliekame postoj modlitby.

Možno povie: „Ale my to nechceme, keď sa začíname modliť. Nech nás Boh chráni od podobného rúhania!“ Je to pekná výhovorka! Kto hreší, nechce stratiť milosť a predsa ju stratí. Či je kvôli tomu menej vinný? Odsúdenci, ktorí teraz horia v pekle, tiež neboli ochotní ísť do zatratenia. Ale, či sú kvôli tomu menej vinní? Nie. Lebo dobre vedeli, že takýmto činom a takýmto slovami sa dopúšťajú smrteľného hriechu. Hriešnik, ktorý sa modlí, nemá zámer vysmievať sa z Boha, a predsa sa vysmieva, keď napríklad nechce povstať z hriechu, hovorí: „Bože môj, milujem Ťa“. Lebo nemiluje Stvoriteľa, keď miluje hriech. Takáto modlitba nemôže byť aktom nábožnosti; ona je klamstvom a falošnosťou a nemôže byť vzdávaním úcty Bohu. Je hanebným znevážením, ak v ústach máme meno Ježiša Krista, a súčasne Ho v srdci križujeme...

Priznajte teda, že modlitba hriešnika je iba spleťou klamstiev a rozporov. Túto pravdu potvrdzujú slová Ducha Svätého: *Kto odvracia svoje uši, aby nepočúval zákon, jeho modlitba je priam hanebnosť* (Prís 28, 9). Bohužiaľ, možno polovica tých, ktorí ma teraz počúvajú, patria do radu týchto zaslepencov! A predsa títo ľudia stoja tu spokojní – moje slová ich nudia, akoby sa ich vôbec netýkali. Diabol ich zaslepil, omotal ich srdcia a premenil ich na kameň. Ó drahý Bože, do akej úžasnej priepasti vedie človeka hriech!

Ale možno povie: „Z toho vyplýva, že treba sa prestať modliť, keď to tak veľmi uráža Boha“. – Nie o to mi išlo, keď som dokazoval, že vaše modlitby v stave hriechu sú klamstvom. Chcel som toľko, aby ste volali k Bohu: „Bože, ja Ťa teraz nemilujem, ale daj, aby som Ťa miloval“. Namiesto toho, aby ste hovorili: „Bože, veľmi ľutujem, že som Ťa zarmútil“ – hovorme skôr: „Bože, necítim ľútosť nad hriechmi; daj mi ľútosť, ktorú tak veľmi potrebujem. Aby som zavrhol zlobu, aby som sa jej bál. Ó Bože, daj, aby som mal hriech vo večnej nenávisti, preto, že je to Tvoj najväčší nepriateľ – nepriateľ, ktorý spôsobil Tvoje umučenie a smrť na kríži, ktorý pozbavil človeka Tvojej milosti a priateľstva a navždy ho oddeľuje od Teba“. Daj, Božský Spasiteľu, aby naše modlitby pochádzali zo srdca oslobodeného od hriechu, ktoré Ťa miluje. Amen.

O NEHODNOM SVÄTOM PRIJÍMANÍ

Duša, ktorá hreší, zomrie.

(Ez 17, 4)

Ak každý hriech pozbavuje dušu života, oddeľujú ju navždy od Boha a vrhajú do strašného nešťastia, čo potom hovoriť o následkoch svätokrádeže? Možno si správne predstaviť žalostný stav človeka, ktorý sa dopustil hriechu svätokrádeže? To je strašné spustošenie na svätom mieste, o ktorom hovoril prorok Daniel – spustošenie, ktoré spomína aj Spasiteľ sveta! Aká je to strašná bolesť pre milosrdného Boha, keď bezbožní ľudia zneuctievajú Jeho najdrahšie Telo a Najsvätejšiu Krv! Už sv. Pavol hrozil tým, ktorí sa dopúšťajú svätokrádeže, strašným Božím súdom. Aká je to veľká bolesť pre Ježišovo Srdce – Srdce, ktoré nás milovalo až po krížovú cestu – keď Ono vidí, že Ho tak strašne urážajú! A aký ťažký, aký prísny trest čaká kresťanov, ktorí sa dopúšťajú tohto zločinu! Keby dnes, v tomto kostole, Boh zhodil záclonu zo srdc všetkých, ktorí sú tu, tak by sa ukázalo, že na mnohých týchto srdciach je vyrytý rozsudok zatratenia kvôli nehodným svätým prijímaniam. Lebo mnoho osôb pristupuje k Stolu Pánovmu po zlej spovedi, lebo zatajili hriechy, alebo nemali ani najmenšej ľútosti a rozhodnutie pre nápravu. Iní zasa pristupujú k svätému prijímaniu v hneve a s naviazaním na hriechy a týmto spôsobom znevažujú Telo a Krv Krista. Skúmajte sami seba, či náhodou ste nespáchali kedysi svätokrádež! Keby som bol v stave vytiahnuť z plameňov pekla zradcu Judáša a ukázať vám, ako tam on ukrutne stená a trpí za to, že nehodne prijal Telo a Krv Pánovu, tak by ste sa možno aspoň trochu vydesili! A čo bude s hriešnikmi, ktorí sa takmer celý život odpúšťajú takýchto svätokrádeží! Skutočne, bratia moji – svätokrádež je najťažším zločinom, lebo je útokom na samého Boha; a aj na človeka privádza obrovské nešťastia!

I.

Keby som hovoril k modlárom alebo heretikom, tak by som vám najprv dokazoval skutočnú prítomnosť Ježiša Krista v Najsvätejšej Sviatosti. Ale o tejto pravde tu nikto z vás nepochybuje. Pre posilnenie vašej viery vám však pripomeniem jeden príklad. Jeden z kňazov slávil kedysi svätú omšu, pričom pochyboval, či je Pán Ježiš skutočne prítomný vo svätej hostii. Po konsekrácii a pozdvíhaní sa hostia pokryla krvou. Týmto zázrakom chcel Pán Ježiš posilniť vieru kresťanov a odstrániť pochybnosti svojho sluhu. Hostia vtedy vyliala zo seba toľko krvi, že boli ňou pokryté: korporál, plachty i oltár. Oznamili to pápežovi, ktorý prikázal uchovávať tento korporál v kostole a každý rok slávnostne ho niesť v procesii na Božie Telo.

Nedokážem vám to správnym spôsobom predstaviť, akým veľkým hriechom je svätokrádežné sväté prijímanie. Spasiteľ sveta iba raz podstúpil smrť na zemi, zatiaľ čo zvrátení ľudia stále obnovujú toto umučenie Jeho nehodným prijímaním do svojich srdc. Svätí Otcovia porovnávajú nehodné sväté prijímanie k zrade Judáša a k zneucteniu, aké Pán zakúsil od židovských katov a od ničomných rímskych žoldnierov. Keď sa blíži k stolu Pánovmu ten, čo sa dopúšťa svätokrádeže, zdá sa, akoby mu Spasiteľ hovoril, ako kedysi Judášovi: „Priateľu, prečo si prišiel? Znakom pokoja, bozkom zrádzaš Syna Človeka. Zastav sa, synu, zmiluj sa nado mnou“. Ale tieto prosby nepomáhajú, tak ako nemajú účinok výčitky svedomia. Neveriaci aj napriek tomu všetkému majú smelosť dopúšťať sa tohto strašného činu! Už idú – chcú odňať život svojmu Bohu a Spasiteľovi. Môže byť väčší zločin, môže byť väčšie spustošenie na svätom mieste? Dokonca peklo by nemohlo preukázať Bohu väčšie pohrdanie.

Jeden z pohanských cisárov umiestnil na Kalvárii, a tiež na hrobe Krista, sochy bôžika a týmto spôsobom znesvätil sväté miesta. Ale zlý kresťan koná horšie. On prikazuje Kristovi prebýva uprostred vášni, a to sú pre Neho opravdiví kati. Ťažko je na to myslieť a nie sa báť sa hnevu, ťažko nebyť smutným. Menšou bolesťou je pre Spasiteľa zlo spôsobené Židmi či pohanmi, ako nehodné zaobchádzanie opovážlivých kresťanov s najsvätejšími vecami. Kedysi sa Pán Ježiš sťažoval na Židov a hovoril im: „Prečo ma prenasledujete? Či preto, že som navrátil zrak slepých, že som uzdravoval chorých, že som kriesil zomrelých a že som liečil rôzne choroby?“ – Takúto sťažnosť, plnú bolesti prednáša Pán teraz ústami proroka nám (pozri Ž 54, 13-14). Keby toto zneuctenie zakusoval zo strany nepriateľov, bolo by pre Neho menej bolestné. Ale bohužiaľ tí, ktorých On miloval najviac, zúrivo Ho prenasledujú! Nenávidia Ho tí, ktorých On prijal do svojej Cirkvi

a ktorým dal bohatstvo toľkých cenných darov! Aká hrozná nevďačnosť! Kto to dokáže pochopiť! Ešte vám je málo, že Spasiteľ trpel pre vás krvavé bičovanie, že Jeho telo roztrhali na kúsky, že niesol pre vás ťažký kríž? „Vy nechcete – On hovorí – nechcete uznať moju lásku. Vy ma znovu prenasledujete a ochotne, keby to bolo možné, ešte raz by ste mi vzali život!“

A kto by mal po týchto bolestných výčitkách ešte odvahu ísť k Stolu Pánovmu, keby mal srdce poškrvené hriechmi? Kto by chcel jesť a piť svoj výrok zatratenia? Komu by napadlo, že tí, čo sa dopúšťajú svätokrádeže, okrem toho budú Kristovi pripravovať novú Kalváriu!

V srdci plnom hriechu Spasiteľ nekoná – On je tam bez pohybu, utrpel duchovnú smrť, ktorá je pre Neho v istom zmysle bolestnejšia ako smrť na kríži. Židia Ho ukrutne prenasledovali iba počas Jeho pozemského putovania – tí, ktorí nehodne pristupujú k sviatostiam, prenasledujú Ho a znevažujú dokonca v príbytku slávy. Smrť Krista na Golgote bola skutočne strašná a bolestná, ale kvôli nej sa pokryla smútkom celá príroda, dokonca nerozumné stvorenia mali s Ním súcít a zdieľali s Ním Jeho bolesť. Avšak vo svätokrádežnom svätom prijímaní urážaný Spasiteľ nenachádza žiaden súcít. Podlý lajdák križuje Spasiteľa sveta a okolo sa rozlieha hluché mlčanie a nevidno žiaden súcít. Slnko sa nezatemní, zem sa nechveje v základoch, neprevráti sa oltár. Či v takejto situácii nie je oveľa pravdivejšie volanie Krista na Kalváriu: „Otče, prečo si ma opustil, prečo si ma vydal napospas mojím zaťatým nepriateľom? Prečo musím zomierať deň za dňom?“

Ako môže kresťan pristupovať k Stolu Pánovmu s ťažkým hriechom?! Peklo nevymyslí nikdy nič horšie ako svätokrádež – lebo ona je najbolestnejším úderom so Srdca Boha.

A ktorí ľudia páchajú tento strašný hriech?

Najprv tí, ktorí v sa v spovednici spovedajú ľahostajne, bez najmenej ľútosti, akoby rozprávali nejaký príbeh. Potom tí, ktorí sa po spovedi vôbec nepolepšia a stále sa vracajú k tým istým hriechom alebo tí, ktorí hriechy, zo strachu či hanby zamlčia, skrývajú. A pýtam sa: prečo idete k Stolu Pánovmu v takomto stave? Chceme – odpovedajú – zachovávať cirkevné prikázanie o veľkonočnej spovedi a svätom prijímaní. – Ale, milovaní! Na akom mieste – kde?! – bude Ježiš, keď vaše oči sú ušpinené špinavými, cudzoložnými pohľadmi, vaše ruky – hanebnými dotykmi, vaše ústa i jazyk – nehanebnými bozkami, keď je vaše srdce čierne a hnusné, podobné zuhoľnatenému drevu, ktoré niekoľko týždňov ležalo na ohnisku? Priateľ, chceš ísť na sväté prijímanie? Chod', úbožiak! Zachovaj sa ako Judáš, ktorý predal Božieho Majstra a upadol do zúfalstva! Chod', lajdák, predaj Krista satanovi, poukrywaj svoje hriechy pri spovedi! Vybuduj kríž vo svojom srdci; máš tu v rukách svoju obeť, dokonči ten zločin, stlmi výčitky svedomia, pristúp k Stolu Pánovmu, otvor tie poškrvené ústa, aby si prijal Chlieb anjelov... Ale pamätaj: ťažký Boží trest sa ťa dotkne. Svätý Cyprián hovorí, že keď podával sväté prijímanie istej žene, ktorá mala srdce pošpinené hriechmi, Boh zoslal blesk z neba, ktorý na mieste túto osobu zabil. Svätý Pavol hovorí, že Židia by neukrižovali Spasiteľa, keby Ho poznali (por. 1 Kor 2, 8). A ty, priateľ, vieš, Koho prijímaš, lebo kňaz ti pred podaním svätého prijímania hovorí: *Hľa, Baránok Boží, ktorý sníma hriechy sveta*. On – Svätý a čistý! Ak sa teda cítiš v hriechu, nepristupuj, lebo Boh by ťa mohol potrestať bleskami svojho hnevu, a tvoju dušu uvrhnúť do pekla!

II.

Nebudem tu hovoriť o dočasných nešťastiach, ktoré so sebou prinášajú svätokrádežné sväté prijímania. Židia za zabitie Boha, za ukrižovanie Ježiša Krista robili strašné pokánie. Ulice Jeruzalema boli plné mŕtvol a tiekla nimi krv, a počas obliehania mesta Rimanmi panoval taký hlad, že matky zabíjali svoje deti a týmto spôsobom sa bránili smrti hladom.

Sv. Ján Damascénsky hovorí, že v druhom živote Kristus vyleje plnú čašu svojho hnevu zvláštnym spôsobom na tých, čo sa dopúšťajú svätokrádeže. O istom človeku, ktorý sa dopúšťal svätokrádeže, hovoria, že v hodine smrti prišiel k nemu diabol a povedal: „Keďže si nehodne prijímal sviatosti celý život, dnes prijmeš prijímanie z mojich rúk“. Zomierajúci, keď počul tieto slová, zúfalo zvolal: „Dopadla na mňa pomsta Božia!“ A takto úboho skončil život. Keby si človek uvedomoval, aké veľké zlo je svätokrádež, radšej by tisíckrát zomrel, ako by sa jej čo len raz dopustil. Svätokrádež je najstrašnejšou nevďačnosťou voči Bohu – ona otravuje srdca a umŕtvuje v hriešnikovi dušu, pričom spôsobuje, že duša sa stáva príbytkom a otrokyňou satana. Tento strašný hriech sa podobá ostrému meču, ktorým hriešnik zabíja samého seba, pričom korist' odovzdáva peklu. Svätokrádežné sväté prijímanie neprináša človeku ani úžitok, ani útechu, ani poctu – dokonca naopak, spôsobuje mu najväčšiu škodu, zaťažuje ho strašnými výčitkami svedomia a pripravuje mu nešťastnú večnosť. Istú ženu, napríklad, po nehodnom svätom prijímaní posadol zlý duch a upadla do takého šialenstva, že si odhryzla jazyk a tak zomrela v zúfalstve.

Nie je divné, že svätý Pavol vystríha Korint'anov pred svätokrádežným svätým prijímaním a hrozí Božím súdom tým, ktorý zneuct'ujú Telo a Krv Pánovu (por. 1 Kor 11). Kvôli svätokrádežiam Pán Boh často trestá ľudí vojnou, hladom, chorobou a náhlou smrťou. Sv. Godfríd, biskup Amiensu, kedysi zakázal pri veľkonočnej spovedi udeľovať rozhrešenie tým, ktorí porušovali Veľký pôst. Istý bezočivý človek oklamal spovedníka a prijal Krista Pána nehodne. A tohto hriešnika náhle zvalila na zem neviditeľná moc, začali sa mu peniť ústa ako šialencovi a v takomto stave vydýchol dušu. Za svätokrádežným svätým prijímaním teda obyčajne nasleduje zatvrdnutosť srdca a nešťastná smrť.

Niektorí povedia, že lepšie je vôbec neísť k Stolu Pánovmu, ako sa vystavovať takému veľkému nebezpečenstvu. Drahí bratia! Je vás nechcem odrádzať od prijímania Najsvätejšej Sviatosti. Chcem vám iba otvoriť oči, aby ste čo len trošku pochopili, akým strašným hriechom je svätokrádež – aby ste sa jej vystríhali a vždy prijímali Pána Ježiša s čistým a nevinným srdcom. Ak niekto z vás, tu prítomných, by sa dopustil tohto zločinu, nech otvorí oči, dokiaľ je ešte čas a nech sa zmieri s Bohom, nech napraví zlo! Kiežby od dnešného dňa naše spovede a sväté prijímania boli také, aké by sme ich túžili mať v hodine smrti, keď budeme stáť pred súdom Ježiša Krista! A kiežby sme mohli dostať z Jeho rúk nebeskú odmenu! Amen.

XI

O ODKLADANÍ POKÁNIA

*Odchádzam a budete ma hľadať,
ale zomriete vo svojom hriechu.
(Jn 8, 21)*

Naozaj, bratia, aká je to veľká úbohosť a aké pokorenie, že sme boli počatí v dedičnom hriechu, že prichádzame na svet ako deti prekliatia! Avšak oveľa väčšia hanba je žiť v hriechu, a už vrcholom nešťastia je v ňom zomrieť. Dedičnému hriechu uniknúť nemôžeme, osobných hriechov sa však môžeme uchrániť; môžeme tiež, s pomocou Božej milosti, z nich povstať. Prečo zotrávame v hriechu, ktorý nás vystavuje večnému nešťastiu?! Predsa každý z nás sa musí báť tej hrozby Ježiša Krista, že hriešnik Ho bude kedysi hľadať, ale už nenájde Boha a zomrie vo svojom hriechu. Dobře hovorí Duch Svätý, že hriešnici sa túlajú, že ich srdcia i mysle sú slepé, že sami seba zahubia (por. Múd 5, 6). Oni odkladajú obrátenie na neskôr a aj napriek hriechom, v ktorých zotrávajú, očakávajú šťastnú smrť.

Aby ste mohli lepšie poznať škodlivosť tohto zaslepenia, ktoré sa dotklo hriešnika, ukážem vám dnes: 1. že človek sa obracia tým ťažšie, čím dlhšie zotráva v zlých vášniach; 2. že čím dlhšie pohrdame Božou milosťou, tým viac sa od nás Boh vzd'ahuje a následkom toho sa stávame čoraz slabší, a pekelný duch nás čoraz silnejšie drží v otroctve.

I.

Ako by som mohol o smrti kresťana – kresťana, ktorý zakúsil, aké sladké je milovať Boha, ktorý vie, aké krásne dobrá pripravil Ježiš Kristus tým, ktorí sa boja hriechu – ako by som mohol o takej smrti hovoriť, že je nešťastím? Týmto spôsobom by som mohol hovoriť pohanom, ktorí nepoznajú Boha a nevedia nič o odmene, akú On pripravil pre svoje milované deti. Aký slepý je človek, ktorý sa pozbavuje takých veľkých dober a privádza na seba strašné nešťastia! A predsa vidíme ľudí, ktorí zle žijú, ktorí pohrdajú Božími milosťami, ktorí nedbajú na výčitky svedomia a nechcú nasledovať pekné príklady. Zdá sa mi, že Boh ich privinie k sebe v každej chvíli, len čo sa vrátia k Nemu. Nevedia, že zatiaľ im pripravuje miesto diabol v pekle.

Písmo Sväté na mnohých miestach nám pripomína, aby sme z hriechov povstávali čo najskôr. Vzťahuje sa na to mnoho hrozieb, prirovnaní, postáv, podobenstiev a príkladov.

U sv. Jána Evanjelistu čítame: *Chod'te, dokiaľ máte svetlo, aby vás nezastihla tma, lebo kto chodí po tme, nevie, kam ide* (Jn 12, 35). A na inom mieste nás Kristus napomína: *Majte sa na pozore, bdejte, lebo neviete, kedy príde ten čas* (Mk 13, 33). Vždy sa modlite, žeby ste si zaslúžili pomoc do boja s mocnými a chytrými nepriateľmi.

Ježiš Kristus nám pripomína, že smrť príde ako zlodej. Keby hospodár vedel, kedy zlodej napadne jeho dom, bdel by, kládol by odpor: *Preto aj vy buďte pripravení, lebo Syn človeka príde v hodinu, o ktorej nevie- te* (Mt 24, 44). Svoj príchod na súd Kristus prirovnáva blesku: *Lebo ako blesk vzíde na východe a vidno ho až po západ, taký bude aj Syn človeka* (Mt 24, 27). Dnes je človek plný života a zdravia, ale zajtra ľudia opláčú jeho úmrtie. Nevedel, prečo žil, aký bol jeho konečný cieľ, zomrel v zaslepení. Aký bol jeho život, taká bola aj jeho smrť.

Istý chorý lakomec prikázal, aby mu priniesli skrinku zlata, ktorá bola jeho bohom – chcel spočítať svoje zlaté mince, ale už nemal toľko síl; iba položil na ne ruku a tak zomrel. Inému lakomcovi spovedník ukázal obraz Ukrižovaného a povzbudzoval ho k ľútosti. A hriešnik na to: „Keby ten Kristus bol zo zlata, tak by sa to oplátilo“. Z tohto príkladu vidno, ako za zlým životom obyčajne nasleduje nešťastná smrť.

Podobenstvo o múdrych a hlúpych pannách obsahuje tú istú výstrahu. Múdre, ktoré vstúpili na hostinu, predstavujú dobrých kresťanov, ktorí sú vždy pripravení odpovedať na hlas Boží. Hlúpe predstavujú zlých, ktorí nekonajú dobré skutky. A náhle klope smrť. Ježiš Kristus ich pozýva pred súd, aby vydali účet zo svojho života. V tejto desivej chvíli by chceli usporiadať svoje svedomie, ale už nemajú čas, nemajú síl, a možno nemajú ani milosť Božiu, ktorú treba, aby povstali. Prosia Boha o zľutovanie, a On odpovedá, že ich nepozná, zatvára pred nimi bránu – čiže vrhá ich do pekla. Takýto osud čaká mnohých hriešnikov, ktorí si dnes pokojne žijú vo svojich nepravostiach. Či aj ty, brat, patriš k nim? Vystríhal by som ťa: priateľ, prečo chceš zahubiť svoju dušu? Čo zlé ti ona urobila, že ju chceš naveky urobiť nešťastnou? Ako veľmi slepý a nemúdry dokáže byť človek! Ako Ezau za misu šošovice predáva svoje poklady – predáva ich za chvíľkovú rozkoš, za pomstivú myšlienku, za pomstu, pohľad alebo neslušný dotyk, za trošku zeme alebo za pohárik alkoholu. Duša, tak krásna, ako nízko si ťa ľudia cenia! Hriešnici žijú nejaký čas pokojne – tak sa im aspoň zdá – myslia na príjemnosti a bohatstvá sveta a až neskôr, po nejakom čase, ako ten Ezau, začínajú plakať a preklínať Boha, aby im dal stratené nebo. Ale Pán odpovedá na to, že je neskoro, lebo už ktosi iný vzal ich požehnanie (pozri Gn 24, 34).

Zatvrdnutý hriešnik sa podobá nešťastnému Sisarovi, ktorého zradná Jahel podala trochu mlieka, a keď zaspal, prebila mu stanový kolík cez hlavu, takže ihneď skončil a nemal čas oplakať svoju zaslepenosť, ktorá mu kázala dôverovať zradnej žene (pozri Sdc 4).

Ako nenašiel odpustenie bezbožný Antiochus, tak nebude odpustenia ani pre zatvrdnutého hriešnika. Veľmi bude sklamaný ten, kto zúfalo hreší, pričom si myslí, že sa obráti v hodine smrti.

Ty, brat a sestra, tiež často zneužívaš Božie milosti. Počas choroby robíš predsavzatia, že len čo ti Boh navráti zdravie, tak sa zmeníš. Vyzdravel si, ale si sa nepolepšil. Ba čo viac – konáš ešte horšie ako predtým. Dokonca veľkonočnú spoveď vynechávaš. Zapamätaj si, že príde druhá choroba, zomrieš bez pokánia a prídeš do pekla.

Čím dlhšie niekto spoveď odkladá, tým ťažšie mu je polepšiť sa. Sami viete, že kedysi robila na vás dojem myšlienka na Posledný súd a na peklo, takže ste dokonca plakali. Dnes vás už tieto strašné pravdy nede- sia, vaše srdcia sa stali bezcitné – viditeľne vás Boh pomaly opúšťa. A keď sa naplní miera hriechov, neodvo- lateľne bude nasledovať Boží trest.

Možno povie, že mnoho ľudí sa obrátilo až v hodine smrti. Pravdou je, že lotor po pravici sa obrátil až v poslednej chvíli. Ale on predtým nepoznal Ježiša Krista, a len čo Ho spoznal, hneď v Neho uveril. Po- viete ešte, že mnoho ľudí dlho ležalo v hriechu, a predsa sa obrátili. Bud' ostražitý, priateľ, aby si sa neoklamal; skutočne mnohí ľutovali, ale nie všetci sa obrátili. Príkladom môže byť Šaul, ktorý aj napriek tomu, že ľutoval, išiel do zatratenia (por. 1 Sam 15, 24.30). Judáš tiež ľutoval, vrátil peniaze... a obesil sa (por. Mt 27, 3). Hovorím vám, ak nezanecháte hriech, zomriete v ňom, dokonca o tom nebudete vedieť a pôjdete do zatra- tenia. Ak zostanete dlhý čas v náruživostiach, nedáte si rady, aby ste povstali vlastnými silami; k tomu treba zvláštnu Božiu milosť, ktorú si vôbec nezasluhujete, lebo pohrdáte milosťami dobrého Stvoriteľa.

II.

Všimnime si hriešnika na smrteľnej posteli. Blíži sa koniec, treba si vykonať spoveď, treba otvoriť taj- né komory srdca, v ktorom sú predsa také hrozné priepasti... Treba zostúpiť do jeho hlbín, hoci to srdce sa podobá kríku s hroznými trnami, takže nevieme, kde začať, a kde skončiť... A zatiaľ vedomie a sviežosť mysle sa rýchlo stráca, treba sa polepšiť a zmieriť s Bohom. Chorý odpúšťa, sľubuj Bohu polepšenie, tak isto ako to robili pri predchádzajúcich chorobách. Zdá sa mu, že i v tomto prípade oklame Boha. Spovedník sa usiluje pomôcť mu, aby si vzbudil úprimnú ľútosť, ale vidí, že zomierajúci upadá do bezvedomia. Pravdu povediac,

mohol by sa ešte zmieriť s Bohom, ale je mu to veľmi ťažké, lebo spravodlivý Boh ho opúšťa, a týmto spôsobom ho trestá za premárnené milosti.

Ako často zatvrdnutí hriešnici stoja v hodine smrti pre Bohom bez ľútosti a nápravy! Tak končí ten notorik, ktorý všetkým pohrdal a zo všetkého sa vysmieval, keď hovoril, že pre neho sa všetko smrťou končí. Tak končí aj ten rozkošný mladík, ktorý ešte pred dvoma týždňami spieval po krčmách nehanebné pesničky, zabával sa a tancoval. Tak končí aj mladá ľahkomyselná dievčina, ktorá sa oddávala akejsi prázdnote, povyšovala sa nad iných a žila tak, akoby nikdy nemala zomrieť. Bohužiaľ, smrť je čoraz bližšie, a s ňou sa blíži aj veľká zodpovednosť za premárnený život. A hľa, už – oči vyhasínajú, na dvere klope smrť; všetci prítomní sú akísi zmätení, pozerajú na chorého so smútkom. A ten, keď otvorí hasnúce oči, ukazuje v nich strach, čo ešte viac desí tých, čo stoja okolo neho. Niekedy dokonca prítomní nechcú na to pozerieť, utekajú od lôžka zomierajúceho, ktorý zomiera tak, ako žil.

Pozrite sa dobre na tento obraz vy všetci, ktorí toľko rokov odkladáte svoje obrátenie „na neskôr“. Vidíte tie chladné, chvejúce sa pery, ktoré už predpovedajú, že treba zomrieť a ísť do zatratenia? Vyjdí, opilec, na chvíľku zo svojej krčmy a pozri na tie bledé líca, pozri na vlasy, celé zaliate smrteľným potom. Vidíš, ako zomierajúcemu stávajú na hlave vlasy? Viditeľne ho preniká zdesenie a strach. Pre neho sa už všetko skončilo, blíži sa smrť a odsúdenie. Choď aj ty, dcéra a sestra, odtrhni sa na chvíľu od muziky a od tancov; pozri sa, čo sa bude aj s tebou kedysi diať. Vidíš, aký zlý duch nahovára zomierajúceho na zúfalstvo? Vidíš, aké má úžasné krčče? Všetko je stratené. Duša musí opustiť telo. A kam pôjde? Bohužiaľ – jej príbytkom bude peklo.

Zostali možno ešte štyri minúty života. Prítomní padajú spolu s kňazom na kolená a modlia sa k Bohu, aby sa nad touto úbohous dušou zmiloval. Kňaz sa modlí za zomierajúcich a v mene Cirkvi vyzýva: *Duša kresťanská, odíď z tohto sveta!* Ale kamže ona pôjde, keď iba na svet myslela, keď žila tak, akoby sa nikdy nemala rozísť so zemou. Kňaz jej želá nebo, ktoré ona nepoznala, na ktoré dokonca nemyslela. Bolo by jej treba skôr povedať: „Odíď z tohto sveta, hriešna duša, choď do ohňa, na ktorý si pracovala cez celý život“.

Duša kresťanská – hovorí ďalej kňaz – *vstúp do nebeského Jeruzalema*. Ako to? Ona má ísť do toho krásneho nebeského mesta, ona – pokrytá toľkými hriechmi? Predsa celý jej život bol jedným pokračovaním nečistoty! Ona má bývať spolu s anjelmi a s Ježišom Kristom, ktorý je sama Čistota? Pre ňu je najzodpovednejším miestom peklo!

Bože – modlí sa ešte kňaz – *Stvoriteľ všetkých vecí, pamätaj, že táto duša je dielom Tvojich rúk*. Môže Boh prijať túto dušu, ktorá je hromadou všetkých hriechov a morálnej hniloby? Lepšie by bolo obrátiť sa k duchom temnôt, aby si ju vzali, predsa im za života slúžila.

Bože – modlí sa ešte kňaz – *prijmi túto dušu, ktorá Ťa ako svojho Stvoriteľa a Spasiteľa miluje*. A kde sú dôkazy jej lásky k Bohu? Či sa nábožne modlila? Či sa platne spovedala a prijímala Najsvätejšiu Sviatosť? Ved' dokonca počas veľkonočných sviatkov neprijímala sväté sviatosti! Nech stíchne kňaz, lebo sa o ňu uchádza zlý duch – jemu dávno patrí. Diabol jej dal prostriedky na pomstu a on jej dal príležitosť k uspokojeniu nečestných túžob. Načo jej hovoriť o nebi, ktoré nechcela? Chcela sa totiž pohrúžiť do priepasti, a nie stáť pred tvárou Najsvätejšieho Boha.

Zomierajúceho preniká zúfalstvo a pochybnosti, lebo vidí hanebnú minulosť, hroznú súčasnosť i budúcnosť. Vidí, že premárnil sväté vnuknutia a upadá do zdesenia, ktoré nemožno opísať. Teraz je už ťažko hovoriť o spovedi. Preto kňaz ukazuje zomierajúcemu kríž s Ukrižovaným a nakláňa ho k ľútosti a dôvere. „Priateľ môj, hľa, Boh, ktorý zomrel pre tvoje vykúpenie; dôveruj Jeho nekončenému milosrdenstvu“. Ale takéto povzbudenie iba zväčšuje zúfalstvo hriešnika. Je takmer nepravdepodobné, žeby táto ľahkomyselná žena mohla v takej chvíli mať dôveru v Krista s tŕňovou korunou na hlave! Predsa ona sa celý život obliekala, aby sa pripodobnila svetlu. A ako Kristus, obnažený zo šiat, bude vyzeráť v rukách lakomca! Bože, ako veľmi ho tento obraz desí! Pokrytý ranami má sa ocitnúť v rukách milenca!... Boh zomierajúci za svojich nepriateľov v rukách pomstivého človeka! Nie, zatvrdnutému hriešnikovi nič nepomôže – hoci by sme mu podali Krista pribitého klineciami na kríži! Pre neho sa všetko skončilo, jeho odsúdenie nastane hneď teraz. Treba zomierať a zahynúť naveky, aj napriek toľkým prostriedkom spásy! Môj Bože, bude naveky zožierať kresťana v pekle!

Zomierajúci by sa ešte chcel rozlúčiť s tými, čo sú okolo neho a namáhavo dostáva zo seba slová rozlúčky: „Lúčim sa s tebou, otec i matka, navždy! Lúčim sa s vami, deti!“ – Ale nikto ho už nepočuje, všetci odišli, lebo si myslia, že už vydýchol ducha. A on, zdá sa, ešte hovorí: „Beda mi, som odsúdený... Ach, buďte múdrejší, ako som bol ja!“ Skôr, ako padne do pekla, ešte dvíha oči k nebu, ktoré navždy stratí. „Lúčim sa s tebou, pekné nebo, nádherné sídlo vyvolených, ktoré som stratil pre drobnosti! Lúčim sa s vami, krásni anjeli i ty, môj anjel strážca, ktorý z vôle Božej si ma bez prestávky sprevádzal. Ale zbytočne si pri mne prac-

val; som stratený! Lúčim sa s tebou, najláskavejšia Panna a Matka! Keby som ťa bol vzýval o pomoc, určite by som bol našiel odpustenie. Lúčim sa s Tebou, Ježišu Kriste, Syn Boží, ktorý si toľko vytrpel pre moju spásu. Zahynul som naveky vlastnou vinou! A načo mi bolo to pekné náboženstvo i prikázania, ktoré som mohol zachovať? Lúčim sa, môj duchovný pastier! Pohrdal som tebou i tvojou horlivosťou, spôsobil som ti tak veľa smútku, keď som ťa nechcel poslúchať. Kiežby aspoň tí, čo žijú na svete, mohli uniknúť tomuto nešťastiu. Pre mňa je všetko stratené! Stratený je Boh, stratené je nebo, stratené je šťastie! Čaká ma večný plač a nariekanie! Zmizla už pre mňa všetka nádej!... Bože, aká strašná je Tvoja spravodlivosť – odsudzuješ ma na večné slzy a ston preto, že som odkladal pokánie, že som sa nechcel obrátiť, že som do konca žil v hriechoch. Myslel som si, že pred smrťou budem mať čas zmieriť sa s Tebou. Strašne som sa sklamal.

Kedysi sv. Hieronym bol pozvaný k zomierajúcemu. Prišiel, a keď videl, jeho zdesenie, spýtal sa na jeho príčinu. Počul túto odpoveď: „Otče môj, som zatratený“. Len čo zomierajúci vyslovil tieto slová, ihneď skonal. Naozaj, strašný osud čaká hriešnika, ktorý odkladá obrátenie na hodinu smrti! Koľko je ľudí, ktorí sú sebaistí, sú presvedčení, že sa obrátia – koľko takých strhol diabol do pekla? A čo poviete na to vy všetci, ktorí sa nemodlite, nespovedáte, zostávate v tom hroznom stave, z ktorého môžete každú chvíľu padnúť do večnej priepasti?

Bože, daj nám živú vieru, osviet' náš rozum, aby sme pochopili, akým strašným nešťastím je odsúdenie – aby sme to pochopili a vďaka tomu čo najstarostlivejšie aby sme odteraz vyhýbali hriechu. Amen.

XII

O POKÁNÍ

*Kajajte sa teda, obráťte sa,
aby sa zotreli vaše hriechy.*
(Sk 3, 19)

Sv. Peter Apoštol vyčíta Židom ich nevd'ačnosť voči Ježišovi Kristovi a Jeho zavraždenie. Tí, ktorí pri tom boli, začínajú vtedy plakať a hovoria: „Čo máme robiť, aby sme získali odpustenie?“ Apoštol ich potešuje a ukazuje, že jediná ich nádej je spása v Ježišovi Kristovi, ktorý zomrel za hriechy všetkých ľudí a vstal z mŕtvych: *Kajajte sa teda, obráťte sa, aby sa zotreli vaše hriechy!*

Avšak aj mnohí kresťania zapreli Ježiša Krista – tým, že Ho ťažko urazili svojimi hriechmi. Aký im teda zostáva prostriedok na záchranu? Pokánie a úprimné obrátenie. Kto žil pre svet a pre zlého ducha, nech začne život pre Boha a pre večné šťastie. V dnešnej kázni vám chcem povedať, ako treba robiť pokánie za spáchané hriechy.

I.

Nie je nič také sladké v živote a pri smrti, ako slzy a bolesť srdca nad spáchanými hriechmi. Iba pokánie môže zadosťučiniť Božej spravodlivosti. Sv. Augustín hovorí, že ak sa nebudeme sami trestať za naše viny, tak nás potrestá Ten, proti ktorému sme hrešili. Ak chceme uniknúť trestu od Boha, trestajme sa sami.

Pán Ježiš hovorí, že bez pokánia všetci zahynieme (por. Lk 13, 3-5). Po hriechu sa zmysly búria proti rozumu. Ak teda chceme, aby telo podliehalo duši, musíme ho držať na uzde. Ak a chceme zjednotiť s Bohom, musíme sa umŕtvovať aj duchovne.

Písmo sväté jasne ukazuje, že po páde treba robiť pokánie a ľutovať. Príkladom takéhoto postoja je Dávid, ktorý sa tak prísne postil, že od slabosti ledva stál na nohách (pozri Ž 58, 24). Hoci mu bolo oznámené, že Boh mu hriech odpustil, tak napriek všetkému, do konca života neprestal oplakávať svoje previnenie – slzami máčal svoje lôžku. Tak isto robil pokánie sv. Peter.

A prečo my cítime odpor k pokániu? Prečo nel'utujeme hriechy, ktoré sme spáchali? – Lebo sa nepozastavujeme nad tým, akú ťažkú krivdu sme spôsobili Bohu, ani nad tým, aké veľké nešťastie budeme zakusovať po celú večnosť. Niekedy sa priznávame, že treba robiť pokánie, ale vo svojej zaslepenosti odkladáme pokánie na neskôr, akoby sme boli pánmi času a Božej milosti. Zatiaľ čo každý sa musí báť o seba, lebo ne-

vie, kedy zomrie, a okrem toho – Pán Boh udeľuje milosť iba do istej miery. Milosrdenstvo Božie voči hriešnikovi má isté hranice. Keď sa človek zúfalo topí vo svojich hriechoch a naplní mieru neprávosti, Boh ho opustí, ako to sám hovorí ústami proroka Jeremiáša (pozri Jer 18, 17). Bezbožný Antiochus, na ktorého dopadla ťažká choroba, obracia sa na Boha, plače a kajá sa, sľubuje napraviť všetky urážky, ktoré spôsobil svätému mestu. Nenachádza však odpustenie, lebo jeho pokánie nebolo úprimné, lebo pre tohto zločinca sa už vyčerpalo Božie milosrdenstvo. To isté stretlo bezbožného Voltéra, D'Alemberta, Diderota, Jána Jakuba Rousseau a ich zvrátených spoločníkov.

O nich všetkých možno povedať to, čo čítame o spomínanom Antiochovi: *I modlil sa ten ničomník k Pánovi, ktorý sa už nemal nad ním zmilovať* (2 Mach 9, 13). Hanebný Aman nepomyslel na to, že odvisne na tej šibenici, ktorú pripravil pre Mardocheja (por. Est 7, 9). Aj kráľ Baltazár nepomyslel, že pitie zo svätých nádob, ukradnutých v Jeruzaleme bude jeho posledným zločinom (por. Dan 5, 28). Dvaja nemravní starci, ktorí nahovárali na zlé nevinnú Zuzanu, tiež sa nenazdávali, že budú ukameňovaní (por. Dan 13, 61).

Prečo tieto príklady nevzbudzujú vo vás svätú bázeň? Prečo odkladáte pokánie „na neskôr“? Predsa tie isté pravdy spôsobili, že mnoho ľudí opustilo svoje mestá, lebo predsa tieto pravdy zaľudnili pustovníkmi samotky, oni zrodili neslýchané množstvo mučeníkov.

II.

Po hriechu treba nutne robiť pokánie – v tomto alebo budúcom živote. Prečo Cirkev určila dni pokánia – lebo nám chce pripomínať, že po páde sa treba postiť a umŕtvovať. Mojžiš sa postil a robil pokánie štyridsať dní. Aj Ježiš Kristus zostal na púšti taký istý čas, pričom nič nejedol, nepil. Týmto svojím príkladom nám ukázal, že náš život musí plynúť v slzách, v pokání a umŕtvovaní.

Bez pokánia si ťažko možno zachovať vieru. Istý bezcharakterný človek nemohol zničiť to, že jeho žena a syn vedú nábožný život – že v nedeľu, a aj po pobožnostiach navštevujú chorých a čítajú im nábožné knihy. Špeciálne im teda podstrčil zlé knihy, ktoré zo začiatku nechceli čítať. Neskôr ich však zo zvedavosti začali prezeráť a zachutili im nemorálne veci, zostali otrasení vo viere, zanechali náboženské praktiky, začali sa oddávať zábavám a zruinovali majetok. Vtedy ten človek, ktorý sám sa stal príčinou pádu svojej ženy a syna, upadol do šíaleného hnevu a zúfalstva – zabil obidvoch, a nakoniec sám spáchal samovraždu.

Bez pokánia a bdenia, bez konania dobrých skutkov, ťažko je vytrvať v Božej milosti. Ako je dýchanie nutne potrebné k fyzickému životu, tak je pokánie nevyhnutné k skutočnému kresťanskému životu. Ak chceme, aby naše telo bolo podrobené duši, a duša Bohu, tak sa musíme umŕtvovať – fyzicky i duchovne.

Z Božieho príkazu sudca Gedeón išiel do boja s Madiánčanmi. Pred bitkou mu Pán prikázal, aby prepustil domov žoldnierov, ktorí sa báli. Pri Gedeónovi zostalo vtedy desaťtisíc ľudí. Z tohto počtu si ponechal iba tristo bojovníkov – takých, ktorí si odriekli všetky výhody, ktorí keď chceli utíšiť smäd, naberali vodu rukou, a to za pochodu a stojačky (pozri Sdc 7, 6). Tento príklad nás učí, ako málo osôb pôjde do neba – kvôli nedostatku umŕtšovania. Túto čnosť si zamiloval sv. Pavol Apoštol, ktorý prísne zaobchádzal so svojim telom, aby, kým ohlasoval Evanjelium iným, sám nebol zavrhnutý.

Kto miluje dočasné príjemnosti, kto hľadá výhody, vyhýba utrpeniu, kto je znepokojený a narieka, keď sa mu čosi nepodarí – ten je kresťanom iba podľa mena. *Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme každý deň svoj kríž a nasleduje ma* (Lk 9, 23). Zmyselný človek nevlastní čnosti, ktoré robia dušu milou v očiach Boha a vedú ju do neba. Pekná ruža musí byť obklopená pichliacimi. A najkrajšia z čností – čistota – kvitne uprostred umŕtšovania. Prorokovi Danielovi archanjel Gabriel hovorí, že Boh preto vypočul jeho prosby, lebo ich vysielal k nemu v pôste a popole.

III.

Umŕtvovanie môže byť vnútorné a vonkajšie; jedno je podporou pre druhé. Vonkajšie spočíva v umŕtvovaní tela a jeho zmyslov.

1. Musíme krotiť *zrak*: odvracať ho od vecí, ktoré môžu privádzať zlé myšlienky. Netreba čítať knihy, ktoré nás žiadnym spôsobom nebudujú, alebo skôr vzbudzujú nečisté myšlienky a podkopávajú vieru.

2. Musíme, ďalej umŕtvovať *sluch*, teda vyhýbať sa nepotrebným rozhovorom, nemravným piesňam, počúvaniu kliatby a osočovania. Nebuďme až takí zvedaví, že chceme všetko vedieť, čo hovoria a robia iní.

3. Treba umŕtvovať *čuch*, ako to robil napríklad sv. František Borgiáš.

4. Niekedy treba čosi odmietnuť svojmu *podnebiu*. Netreba byť z lakomosti, alebo príliš veľa, alebo mimo určenej doby. Dobrý kresťan sa pri každom jedle usiluje spôsobiť si nejaké umŕtvenie.

5. Treba umŕtvovať *jazyk* a používať ho na plnenie povinností, na Božiu chválu a na budovanie blížneho. Touto čnosťou sa Ježiš Kristus vyznačoval zvláštnym spôsobom, lebo do tridsiateho roku žil takmer v mlčaní a zabudnutí. Z týchto rokov nám aj Evanjelium podáva iba málo podrobností. Aj Jeho najsvätejšia Matka hovorila iba vtedy, keď si to vyžadovala Božia sláva a úžitok blížnych. Evanjelium iba štyri razy uvádza jej slová. Hovorila s anjelom, keď jej zvestoval, že bude Matkou Božou. Prehovorila pri návšteve Alžbety; ďalej – k svojmu Synovi, keď Ho našla vo svätyni a nakoniec na svadbe v Káne Galilejskej, keď chcel pomôcť chudobným novomanželom.

Kvôli tomu je tak prísne zachovávané mlčanie v rehoľných zhromaždeniach. Sv. Jakub Apoštol nazýva dokonalým človeka, ktorý nehreší jazykom: *Kto sa neprehrešuje slovom, je dokonalý muž* (Jak 3, 2). Zvláštnym spôsobom sa treba vyhýbať nečistým rozhovorom, neslušným piesňam, ohováraniam, osočovaniam, kliatbe a hlúpym výrazom.

6. Niekedy sa tiež musíme umŕtvovať *v odpočinku* – aby sme si nenavykli na lenivosť.

Veľmi je človeku potrebné aj *vnútorné* umŕtvenie.

A tak: zdržujme svoju *predstavivosť*, aby neblúdila po akýchsi neužitočných či nebezpečných témach, ktoré by nám mohli podstrčiť zlé myšlienky a túžby. Tu zlý duch nastavuje na ľudí najviac osídel. A pritom rôzne nepotrebné sny nudia človeka, odvádzajú ho od vážnych myšlienok. Namiesto toho, aby sme sa oddávali prázdny snom, myslime často na konečné veci, na umučenie a smrť Ježiša Krista.

Musíme umŕtvovať svoj *rozum*, chrániť sa kritizovania právd viery. Nakoniec umŕtvujme svoju *vôľu*, pričom ju podrobíme príkazom predstavených. Nikdy nám nebude chýbať spôsob na drobné umŕtvenia, lebo žijeme medzi ľuďmi, ktorí sa často riadia rozmarmi, chvíľkovými náladami – uprostred ľudí, ktorí majú mnoho chýb. A skutočne – ten, kto sa neumŕtvuje, napríklad v jedení a pití, nebude sa môcť páčiť Bohu. Opilec do neba nevojde, lebo niet žiadnej podobnosti medzi jeho životom a životom Ježiša Krista. A čo sa raz stane s nami, keď Ježiš Kristus porovná svoj život s našim a nenájde medzi nimi najmenšiu podobnosť?

Iba slzy a pokánie môžu naplniť naše srdce útechou v hodinu smrti. Vlastne vďaka nim sv. Hilarion mohol povedať, keď zomieral: „Čoho sa bojíš, duša moja? Toľko rokov si slúžila Bohu, plnila si Jeho vôľu. Dúfaj, lebo Pán sa zmiluje nad tebou“. Sv. Ján Klimakus hovorí, že istý mladý človek sa pripravoval na svoju poslednú chvíľu ťažkým pokáním. Keď sa smrť konečne blížila, vyzval predstaveného a povedal mu: „Otče, aký sa cítim šťastný, že som strávil život v slzách a v pokání. Dobrý Boh mi za to sľúbil nebeské kráľovstvo. Dovidenia, otče, idem sa už navždy spojiť s mojím Bohom, ktorého som sa usiloval verne nasledovať. Ďakujem ti ešte raz, že si ma povzbudzoval, aby som kráčal po takej šťastnej ceste“. – I pre nás veľkou útechou v tej chvíli bude myšlienka, že sme žili pre Boha, že sme sa starostlivo vyhýbali hriechu, že sme si odriekali príjemnosti – nielen zlé, ale niekedy aj tie dovolené – že sme pristupovali hodne k svätým sviatostiam a že sme z nich čerpali silu do boja s diablom, svetom a so zlými náklonnosťami. Takúto radosť, po prísnom pokání, zakúsila v hodine smrti Tais, ktorá bola kedysi slávna nemravným životom, ale pričinením sv. Pafnucia sa obrátila.

Prví kresťania sa nebáli robiť pokánie. Ak ťažko urazili Boha, usilovali sa Ho odprosiť dlhoročným, tvrdým pokáním. V deň, keď si posýpali hlavy popolom, prichádzali v skromnom oblečení k bránam kostola. Keď už vošli do svätyne, posypali im hlavy popolom a dávali im vrecovinu, ktorú mali nosiť po celú dobu pokánia. Potom padali na zem a vtedy sa modlili nad nimi sedem kajúcich žalmov, aby im vyprosili Božie milosrdenstvo. Biskup alebo kňaz k nim prehovoril, povzbudzoval ich k horlivému pokániu a povzbudzoval ich v nádeji. Po tomto príhovore ich vyviedli z kostola, tak ako kedysi Boh, po hriešnom páde, vyhnal z raja Adama. Tí, ktorí mali robiť verejné pokánie, veľmi ťažko pracovali, žili osamote, v niektoré dni týždňa žili iba o chlebe a vode, museli sa neraz dlho modliť, s tvárou sklonenou k zemi, spávať na tvrdých doskách, a niekedy tiež, namiesto toho, aby išli spať, museli v noci oplakávať svoje hriechy. V tomto pokání prechádzali niekoľkými stupňami. Videli ich, ako v nedeľu stáli pri bráne kostola vo vrecovine, s popolom na hlave a na kolenách prosili veriacich, ktorí išli do svätyne, aby sa za nich modlili. Po istom čase im bolo dovolené vojsť do kostola a vypočuť si kázeň, ale po nej museli vyjsť von. Niektorí až v hodine smrti dostávali odpustenie. Pokánie trvalo niekedy desať, dvadsať rokov, ba dokonca i dlhšie. Od pastiera až po cisára všetci sa mu podrobovali. Za príklad nám môže poslúžiť Teodózius. Keď tento cisár ťažko zhrešil, sv. Ambróz mu napísal list, v ktorom ho informoval, že mal v noci videnie od Boha, v ktorom dostal príkaz, aby nepúšťal vládcu do kostola. Keď si cisár prečítal tento list, horko zaplakal. Prišiel však ako obyčajne do svätyne, pričom očakával, že jeho slzy a pokánie obmäkčia srdce biskupa. Keď ho Ambróz uvidel, postavil sa k dverám kostola

a zvolal: „Zastav sa, cisár, lebo nie si hoden vojsť do Pánovho domu“ – Nato cisár odpovedal: „To je pravda, zhrešil som, ale i Dávid zhrešil, a Boh mu odpustil“. – A svätý Ambróz povedal: „Ak si nasledoval Dávida v hriechu, nasleduj ho aj v pokání“. – Po týchto slovách sa cisár mlčky vrátil do svojho paláca, sňal svoje kráľovské oblečenie, vrhol sa tvárou na zem a srdečne oplakával svoj hriech. Osem mesiacov nebol v kostole a závidel svojim domácim to, že nie sú pozbavení tohto veľkého šťastia. Keď sa už mohol zúčastňovať na verejných pobožnostiach, správal sa v kostole s veľkou pokorou, kľáčaľ a bil sa do prs, pričom oplakával svoje viny. Spomienka na hriech ho neopustila do konca života. hľa, čo dokázal pre spásu duše urobiť cisár.

Aj my musíme plakať a robiť pokánie za hriechy – v tomto alebo budúcom živote. Vyberme si, čo je pre nás užitočnejšie. Čo bude s nami, keď príde smrť, a my sa neodplatíme ešte prísnejšie Božej spravodlivosti? Aký smútok a trpkosť preniknú našu dušu pri myšlienke, že sme nechceli robiť pokánie a odprosiť milosrdného Boha, že sme stále žili v hriechoch a že sme odkladali nápravu na poslednú chvíľu! Drahí bratia, vyberme si inú cestu, a ona vo chvíli smrti nás naplní šťastím a radosťou. Plačme nad svojimi hriechmi a znášajme trpezlivo všetky smútky a nešťastia, ktoré sa zapáčia Bohu, aby na nás zoslal! Nech náš život plynie v ľútosť nad hriechmi a v láske k Bohu – aby sme sa mohli s Ním spojiť naveky. Amen.

XIII

O VEĽKONOČNEJ SPOVEDI

*Blízko boli židovské sviatky Veľkej noci.
(Jn 6, 4)*

Keby sme sa narodili za čias prvých kresťanov, tak by sme videli, s akou svätou radosťou očakávali Veľký pôst! Svätý deň spásy a milosti, čo sa s tebou stalo? Kde sa podela tá svätá radosť, ktorú vtedy prežívali vyvolené Božie deti?

Áno, veriaci kresťania, čas Veľkého pôstu sa môže obrátiť na našu spásu, ak ho využijeme a budeme spolupracovať s milosťou Božou; môže sa však pričiniť o naše odsúdenie, ak ho nevyužijeme. Čo znamená to slovo – „Pascha“, Veľká noc?. Ono znamená toľko, ako prechod. Je to teda prechod zo smrti hriechu do života milosti. Ak budeme na to pamätať, lepšie budeme môcť oceniť, či sme sa do tejto doby dobre pripravovali na sviatky Veľkej noci a či zvlášť vy, muži – ktorí iba raz do roka, vo veľkonočnom čase, z donútenia idete na svätú spoveď a na sväté prijímanie – môžete byť s touto prípravou spokojní.

I.

Prečo kresťania, Cirkev ustanovila Veľký pôst? Poviete – preto, aby nás pripravila na dobrú spoveď a na hodné slávenie Veľkonočných sviatkov. A skutočne, tak nás učí katechizmu. Ale, keby som sa opýtal niektorého dieťaťa, aký pácha hriech kresťan – katolík, keď zanedbáva veľkonočnú spoveď, odpovedalo by mi: „Pácha smrteľný hriech“. A na ďalšiu otázku, koľko treba spáchať smrteľných hriechov, aby sme boli zatratení, odpovie mi znovu: „Stačí spáchať iba jeden ťažký hriech a zomrieť v ňom bez pokánia“. A čo na to poviete? Vykonalí ste si veľkonočnú spoveď? Odpoviete – nie. Budete teda zatratení, ak vás v tomto stave duše prekvapí smrť. A čo si myslíš, priateľ – nezáleží ti vôbec na spásu? Ale povieš: „Ak budem zatratený, tak nie sám“. Úbohá duša! Priateľstvo v pekle ti nič nepomôže, ba čo viac – ešte zväčší tvoje utrpenia. Zbytočne budeš stonať a vzdychať v plameňoch, pričom nebudeš mať žiadnu nádej dostať sa z nich! Ách, prečo duša nepamätáš, koľko si stála Ježiša Krista? Prečo sa sama odlučuješ od Neho navždy? Prečo si si brat, nevykonal veľkonočnú spoveď? Povieš: „Nechcelo sa mi“. Ale ak zomrieš v takomto stave, budeš zatratený. Či si myslíš, že smrťou sa všetko končí? Vez, že je večnosť – šťastná alebo nešťastná! To je dogma našej svätej viery!

Nie je pravda, sestra – vynechala si veľkonočnú spoveď? V pôste si žila v hriechu a po Veľkej noci tak isto? Prečo? Dôvod je taký – stratila si vieru, myslíš iba na príjemnosti sveta a čakáš na moment, kedy ťa

hodia do pekelného ohňa. Uvidíš, drahá sestra, uvidíš kedysi. Tak je to – uvidíme tvoje slzy, tvoje večné zúfalstvo. Prečo, veriaci kresťania, odvraciamе oči od tejto strašnej pravdy a žijeme v špine hriechu?

Zamyslime sa teraz, akým spôsobom sa spovedajú a prijímajú Najsvätejšiu Sviatosť ľahostajní ľudia vo veľkonočnom čase – urobme to, aby sme si mohli odpovedať na otázku, či kresťania, ktorí prijímajú Najsvätejšiu Sviatosť iba z donútenia, raz do roka, môžu byť spokojní, alebo nie.

Keby k dobrej spovedi stačilo iba vyznanie hriechov pred kňazom a vykonanie pokánia, ľahko by sme mohli získať stratenú Božiu milosť, cesta spásy by nebola ťažká. Ale netreba sa klamať, že Boha možno nadobudnúť čímkoľvek. Spasiteľ jasne povedal v Evanjeliu mládencovi, že cesta, ktorá vedie do neba, je úzka a ide po nej málo ľudí.

Celý rok ste sa zaoberali svetskými záležitosťami, starali ste sa o majetok, zháňali ste sa za príjemnosťami života a vôbec ste nepracovali na svojom zdokonalení, nakoniec okolo Veľkej noci prichádzate na spoveď a vyznávate svoje hriechy, ako keby ste rozprávali nejaký príbeh. Nakoniec bezmyšlienkovito a mechanicky sa pomodlite pár modlitieb a už sa vám zdá, že ste sa zmierili s Bohom. Hneď po spovedi sa vraciate k dávny m zlým návykom, chodíte do krčiem a podvodných herní, na zábavy a plesy – nevidno ani stopy po náprave. Z roka na rok robíte to isté! Sviatosť pokánia – v ktorej Boh akoby zabúdal na svoju spravodlivosť a preukazuje iba milosrdenstvo – pre mnohých je druhom zábavy a rozptýlenia. Pamätaj, človeče, že tvoja spoveď, ak ju konáš takýmto spôsobom, nie je nič hodná, ba dokonca je možno svätokrádežná.

II.

Aby sme si vykonali dobrú spoveď, treba nenávidieť hriech z celého srdca a ľutovať, že sme urazili tak dobrého Boha, že sme pohrdli milosťami, že sme neposlúchli hlas svedomia, že sme dlhý čas zotrvali v stave hriechu. Kto má opravdivú ľútosť, ten sa usiluje zmieriť s Bohom a napraviť krivdy čo najskôr. A zle robí ten, kto odkladá nápravu zo dňa na deň, kto sa nechce čo najskôr zmieriť so Stvoriteľom, ktorý je našim najlepším priateľom. Ak niekto zostáva v hriechu po celý rok a s bolesťou myslí na čas Veľkého pôstu – lebo vtedy sa treba spovedať – ak niekto odkladá svoju spoveď mimo veľkonočného času alebo pristupuje k nej s postojom zločinca, ktorého vedú na smrť – či možno usudzovať, že taký človek má postoj duše, aký je nutné potrebný k platnosti sviatosti pokánia?

Skutočne, sú ľudia, ktorí by sa spovedali až na smrteľnej posteli, keby to Cirkev neprikazovala robiť každý rok. Nakoniec, mnohí si vykonávajú túto povinnosť ľahostajne, iba zo zvyku. Nevedie ich k tomu ani láska Božia, ani ľútosť, či snaha po náprave. Keď skutočne milujeme Boha, tak nespáchame hriech tak ľahko, či dokonca s takou príjemnosťou, ako sa to často stáva. Kto sa skutočne bojí hriechu, ten nebude s ním chodiť až do Veľkej noci – vyspovedá sa hneď po páde a bude sa usilovať o polepšenie.

Nechcem dnes hovoriť o tých nešťastníkoch, ktorí ukrývajú pred kňazom svoje hriechy, lebo sa boja, že nedostanú rozhrešenie, ani o tých, čo zakrývajú svoj nemravný život pláštikom čnosti a tak prichádzajú k Stolu Pánovmu, jedia svoje odsúdenie, dávajú Boha za korisť satanovi a svoju dušu vystavujú večnému zatrateniu.

Myslím si, že vy, ktorí sa spovedáte iba raz do roka, že máte lepšiu prípravu – že sa spovedáte pokornejšie a úprimnejšie, že ľutujete nielen preto, že ste si kvôli hriechom zaslúžili večné tresty, ale i preto, že ste hriechmi urazili Pána a Stvoriteľa. Opravdivý kajúcnik s bolesťou v srdci sa vrhá k nohám Boha a sám seba obviňuje, aby získal odpustenie. S pokorou srdca hovorí o sebe: Som hriešnik, nie som hoden nazvať sa Božím dieťaťom, lebo som doteraz žil úplne opačne, ako mi prikazuje viera – cítil som odpor k tomu všetkému, čo sa týka Božej slávy; nedele a sviatky boli pre mňa dňami zábav a neviazanosti. Nič som doteraz neurobil pre spásu mojej duše: budem stratený a zatratený, ak sa Boh nado mnou nezmiluje.

Takýto postoj musí mať kresťan, ktorému sa skutočne oškľiví hriech. Ale povedz, či ťa týmto spôsobom obviňujú tí, ktorí sotva raz do roka – aj to neradi – idú na spoveď? Ospravedlňujú sa, hovoria, že ich k hriechu nečistoty naklonili iní, že k hnevu ich ostrým slovom podnietil sused, že vynechali svätú omšu kvôli spoločenstvu, že v pôste raz jedli mäso, ale neurobili by to, keby ich iní nenahovorili, že sa zle vyjadrovali o blížnych, ale to ľudia im dali príležitosť na ohováranie. Bohužiaľ, nie je to zriedkavé, že pri spovedi muž obviňuje ženu, žena muža, brat sestru, sestra brata, pán sluhu a sluha pána. Pri všeobecnej spovedi, obviňujú sa sami, keď hovoria: *moja vina*; a o dve minúty neskôr sa bránia, pričom zvaľujú vinu na iných. A nepreukazujú žiadnu pokoru ani ľútosť.

Taký je postoj veľkej časti tých, ktorí sa spovedajú raz do roka. A kňaz pozná, že im je ťažké dať rozhrešenie. Káže im prísť k spovedi neskôr, lebo ich chce uchrániť od svätokrádeže. A oni na to hundrú, že

nemajú čas, že neskôr nebudú lepšie pripravení, dokonca sa vyhrádzajú, že pôjdu k inému spovedníkovi, menej prísnemu, ktorý im dá rozhrešenie bez ťažkostí. Sami sebe škodia títo zaslepení ľudia! Spovedník zo spôsobu, ako sa obviňovali, spoznal, že nie sú pripravení na hodné prijatie tejto sviatosti. Ich vyznanie hriechu bolo polovičaté, preto im musel položiť tisíce otázok.

Končili všeobecným vyznaním, vôbec nerozlišovali myšlienky od žiadostivosti. Spovedník sa ich pýta: „Neurážali ste Boha v myšlienkach pýchou, prázdnotou, pomstou alebo nečistotou? Predsa dobre viete, že i myšlienkami možno Boha ťažko uraziť, zvlášť, ak sú myšlienky nemravné a neodháňame ich“. – Možno, odpovedá penitent, ale nepriznáva si to. – Ďalej sa spovedník pýta na počet hriechov, hoci približne. Kajúcnik hovorí: „Ach, môj otče, chceš, aby som si pamätal všetky hriechy z celého roku? To nie je možné!“ – Drahý Bože, koľko kvôli tejto ľahkomyselnosti býva svätokrádežných svätých spovedí!

A aj preto sa ľudia zle spovedajú, že nepovedia okolnosti, ktoré menia podstatu hriechu. Hovoria napríklad: opil som sa, ohováral som blížneho, spáchal som hriech proti čnosti čistoty, hneval a pomstil som sa. Keby spovedník nekládol otázky, bolo by po všetkom, ale kňaz sa pýta: Koľkokrát to bolo? Spáchal si hriech v kostole? Alebo v prítomnosti tvojich detí? Tvojich pracovníkov? Bolo pri tom mnoho ľudí? Či utrpelo dobré meno blížneho tvojim ohováraním? Dlhú si sa zaoberal myšlienkami pýchy? Či myšlienky proti čistote sprevádzala snaha spáchať hriech? Či si tento alebo iný hriech spáchal z nepozornosti, alebo vedome a zlostne? Nespáchal si jeden hriech za druhým, pričom si si myslel, že je to všetko jedno, či sa spovedáš z malého počtu hriechov, alebo veľkého? – Ó, môj Bože, čo si myslieť o takejto príprave! Kde sú hriešnici, ktorí skutočne oplakávajú svoje viny?

Treba priznať, že sú ľudia, ktorí si robia dôkladné spytovanie svedomia, škrupulózne vypočítavajú svoje hriechy, ale robia to ľahostajne, chladno, ani raz si nevzdychnú, nevyronia ani jednu slzu. Vôbec u nich nevidno bolesť srdca, že urazili najlepšieho Boha. Kňaz im dáva rozhrešenie, lebo si myslí, že majú lepší postoj duše, ako to ukazujú navonok. Viem dobre, že slzy a vzdychy nie sú neomylnými znakmi ľútosti a nápravy. Veľmi často sa stáva, že tí, ktorí plačú pri spovedi, vôbec nepatria k najlepším kresťanom. Ťažko je však, žeby ktosi, kto skutočne ľutuje a robí pokánie, nevzrušil sa a nesmútil vnútorne. Preto úplná ľahostajnosť a chladnosť pri spovednici je zlým znakom. Keby nejaký zločinec vedel, že skrúšeným vyznaním svojich vín povzbudí sudcu k milosrdenstvu a odpusteniu, či by sa neobviňoval s bolestným stenáním a plačom? Chorý ukazuje svoje rany lekárovi s dojatím. Keď nám priateľ hovorí o svojich starostiach a problémoch, tak z jeho pohybov, tónu, hlasu i spôsobu hovorenia poznáte, že jeho srdce prežíva veľký smútok a bolesť. Kto je pri spovedi chladný, pravdepodobne nemá v srdci úprimnú ľútosť. Preto správne z vonkajších znakov robíme záver, čo sa deje v duši. Ak sa budete zle a zriedkavo spovedať – iba vo veľkonočnom čase – nestanete sa lepší a ostražitejší a budete sa vracieť k dávnyh hriechom.

Povedali sme, že opravdivá ľútosť sa musí nutne spájať so silným predsavzatím viac nehrešiť. Ak je snaha po náprave úprimná, budeme sa skutočne vyhýbať hriechu, zlým, pomstivým, nečistým myšlienkam, budeme sa chrániť všetkých príležitostí, ktoré vedú k hriechu a použijeme všetky prostriedky, aby sme sa zbavili zlých návykov. A teda, môj priateľ, snaha po náprave musela byť veľmi pochybná a iba zdanlivá, keď ťa znovu vidia po krčmách a v takých spoločenskvách, kde sa ti často prihodili pády. Nevidno u teba väčšiu ostražitosť v konaní a ako si žil predtým, tak i teraz žiješ ľahkomyselne. Ťažko je neupodozrievať, že tvoja spoveď bola zlá a tvoja ľútosť podozrivá.

Chceš na to dôkaz? Pýtam sa ťa teda, z akých hriechov si sa spovedal v uplynulom roku? Z opilstva, nečistoty, pýchy, hnevu, zanedbávania pobožností. A z čoho si sa spovedal v tomto roku? Z tých istých hriechov. Z čoho sa budeš spovedať v budúcom roku, ak ti Boh ešte dopraje života? Myslím si, že znovu z tých istých hriechov. A prečo? Lebo nechceš viesť život viac bohabojný, lebo sa spovedáš iba zo zvyku, z istej rutiny – k dávnyh hriechom ti pribúda ešte svätokrádež a si hračkou v rukách satana.

Nemysli si, že ťa chcem odvieť od spovede, že ťa chcem vystrašiť. Konám tu ako lekár, ktorý predpisuje chorému liek, ktorý ho môže uzdraviť. Lekár odchádza od tých, ktorí pohrdajú jeho radami, a naopak, horlivo sa zaoberá tými, ktorí jeho odporúčania škrupulózne vykonávajú. Myslím si, že pod vplyvom mojej náuky sa ne jeden z vás začne obávať, či náhodou nevykonal svätokrádežnú svätú spoveď. A želal by som si to, aby ste pôsobením Božej milosti pozbavili sa tohto nepokoja svedomia a ešte dnes aby ste využili prostriedky, ktoré Boh ustanovil pre vašu spásu.

Spýtate sa ma však: Čo máme robiť, aby sme napravili zlo? Zopakuj, brat, tvoje spovede, počnúc od tej, ktorá mohla byť svätokrádežná. Povedz tiež, koľko bolo takých zlých spovedí a nehodných svätých prijímaní; povedz presne, ktorý hriech si zatajil a či si sa usiloval polepšiť z iných hriechov.

V Evanjelii o Ježišovi Kristovi čítame, že keď raz vyšiel z hrobu, tak už viac sa tam nevrátil. A vy, keď sa raz vyspovedáte z hriechov, nesmiete ich neskôr znovu spáchať. Kedysi ste sa hnevali, keď sa vám dostalo najmenej urážky. Nech je teraz vo vašich srdciach láskavosť, dobrota, úprimnosť a ľútosť. Kedysi ste ráno a večer vynechávali modlitby alebo ste sa ich modlili bez sústredenosti ducha. Ak sa teraz skutočne chcete polepšiť, modlite sa ich radi, nábožne a pozorne, pamätajte pritom na prítomnosť Boha. Kedysi ste prichádzali do kostola neskoro, keď sa pobožnosť už dávno začala. Teraz sa pousilujte vybaviť všetky veci skôr, aby ste boli na celej svätej omši. Kedysi nejedna matka sa motala od domu k domu, ohovárala pritom iných. Teraz nech sa starostlivo stará o dom a o výchovu detí, nech jej správanie svedčí, že nastúpila na cestu čnosti.

Istá mladá osoba, ktorá sa nejaký čas oddávala nehanebným zábavám, keď sa zamyslela nad hrozným stavom svojej duše, tak sa vydesila, že sa rozhodla úplne zmeniť svoj život. A tak sa stalo. O nejaký čas neskôr stretla mládenca, s ktorým sa predtým veselo zabávala. Ten k nej hovoril tým istým spôsobom, ako predtým. A ona pozrela na neho s odporom, lebo si pripomenula, ako často sa tento nešťastník pričiňoval o to, že ťažko urážala Boha. Udivený mladík sa teda pýta, či ho nepozná. „Ale, dobre ťa poznám – odpovedala – Vidím, že si ďalej taký istý, že si ďalej pohrúžený v blate hriechov; ale ja, vďaka Bohu, už nie som dávna hriešnica, už nepácham hriechy, ktoré poškrňovali moju biednu dušu. Chcem radšej tisíckrát zomrieť, ako sa vrátiť k dávny pádom“. Aký to krásny vzor k nasledovaniu!

Aké je z toho všetkého, čo sme doteraz povedali, mravné poučenie? Poučenie je to, že ak nechceme byť odsúdení, nesmieme sa uspokojovať so spoveďou raz za rok, lebo ako dlho zotrváme v hriechu, hrozí nám nebezpečenstvo, že zomrieme v hriechu a budeme zatratení. Ak si zatajil, drahý brat, nejaký hriech z obavy či z hanby; alebo ak si sa spovedal bez ľútosti a silného rozhodnutia pre nápravu; alebo dlhší čas nevidíš v sebe po spovediach najmenšiu zmenu k lepšiemu – z toho urob záver, že tvoje predchádzajúce spovede neboli nič hodné, že boli svätokrádežné, za ktoré ťa čaká zatratenie.

A k tým, ktorí vôbec nepristupujú k veľkonočnej spovedi, sa teraz neobraciam. Môžu sa odsúdiť, ak po tom túžia. Nám nezostane nič iné, ako iba plakať nad ich nešťastím a slepotou a modliť sa k Bohu, aby pohliadli. Vrucne prosme Stvoriteľa, aby sme sami neupadli do podobného zaslepenia a zatvrdnutosti! Mužne odmietajme pokušenia sveta a diabla a bez prestania vzdychajme po opravdivej vlasti – po nebi – lebo tam nás čaká sláva, odmena i večné šťastie. Amen.

XIV

O VLASTNOSTIACH ČIŽE PODMIENKACH SPOVEDE

*Vstanem, pôjdem k svojmu otcovi a poviem mu:
Otcé, zhréšil som proti nebu i voči tebe.
(Lk 15, 18)*

Naša ľútosť nad hriechmi sa musí podobat' ľútosti márotnatného syna, ktorý vstúpil do seba, uznal svoju veľkú úbohosť, a tiež straty, ktoré utrpel, keď opustil tak dobrého otca. „Pôjdem – zvolal – vrátim sa k otcovi, padnem mu k nohám, budem ich umývať slzami, poviem, že nemám odvahu pozrieť na nebo i na neho, lebo som mu spôsobil ťažkú krivdu; nech ma prijme hoc aj ako pracovníka“. Tisíckrát šťastnejší je hriešnik, ktorý vlastne s takýmto pocitom ľútosti a dôvery sa vracia k Bohu! Určite nájde v ňom otca plného dobroty a citlivosti – otca, ktorý mu rád odpustí hriechy a navráti stratenú milosť.

O čom vám chcem dnes k vám hovoriť? Nuž, tešte sa, lebo vám budem zvestovať veľké šťastie! Rozviním pred vašimi očami nevyčerpatel'né poklady Božieho milosrdenstva! Raduj sa biedna duša, ktorá ako by so slepcom pri Jerichu voláš: *Ježišu, Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou!* (Lk 17, 38). Môžete pristúpiť k sviatosti pokánia – musíte však splniť pritom isté podmienky. Nech je vaša spoveď: 1. pokorná; 2. jednoduchá; 3. rozvážna; 4. úplná; a 5. úprimná. Len ak splníte tieto podmienky – určite dosiahnete odpustenie.

Spoveď má Božský pôvod. Ustanovil ju Ježiš Kristus – urobil to vtedy, keď povedal Apoštolom a ich nástupcom: *Prijmite Ducha Svätého. Komu hriechy odpustíte, tým budú odpustíte, ktorým zadržíte, budú im zadržané* (Jn 20, 22-23). A potom: *Čo zviažete na zemi, bude zviazané v nebi, a čo rozviažete na zemi, bude rozviazané v nebi* (Mt 18, 18). Z týchto slov vyplýva, že spoveď má Božský pôvod a že je nutne potrebná. A či by spovedníci mohli odpúšťať hriechy alebo ich zadržovať, keby sme ich nepoznali? Naproti tomu môžu ich poznať, ak hriešnik v pokore srdca sa z nich vyspovedá. Sviatosť pokánia je pre človeka veľkým dobrodením. Keby nebolo pokánia, už po jednom smrteľnom hriechu by sme boli Bohom naveky zavrnutí. Táto sviatosť nás zmieruje s Bohom a navracia nám zásluhy, ktoré sme si zhromaždili pre večný život, ktoré sme predtým, následkom hriechu stratili. Keby sme sa spýtali zatratených v pekle, prečo horia večným plameňom, odpovedali by nám, že preto, že nevyužili sviatosť pokánia. Akou veľkou útechou pre kresťana, ktorý padol, je presvedčenie, že sú v katolíckej Cirkvi prostriedky, pomocou ktorých môže ľahko získať odpustenie hriechov.

Bohužiaľ, mnoho ľudí sa hanbí za krátke pokorenie a cíti odpor k spovedi. Či nie je lepšie päť minút zakúsiť hanbu, ako sa vystaviť večnej hanbe? Jedni sa hanbia ísť k spovedi preto, že stratili vieru, iní preto, že sú pyšní, nepocitujú rany svojej duše a nevedia, akou radosťou naplnia srdce kresťana dobrá spoveď. Zapamätajte si, že Kristus prikazuje pod stratou spásy spovedať sa zo všetkých hriechov. Nikto nie je oslobodený od tejto povinnosti – počínajúc Svätým Otcom, a končiac posledným nádenníkom.

Naša spoveď musí byť predovšetkým *pokorná*. Pred tribunálom pokánia sme ako vinník, ktorý stojí pred sudcom. Obviňujeme sa sami, nečakajme na otázky spovedníka – nasledujme kráľa Dávida, ktorý si hovorí: *Vyznal som sa ti zo svojho hriechu a nezatajil som svoj priestupok. Povedal som si: „Vyznám Pánovi svoju nepravosť“*. *A ty si mi odpustil zlobu môjho hriechu* (Ž 32, 5). S pokorou vyznávajme svoje hriechy; nepodobajme sa tým, ktorí vyznávajú svoje hriechy ľahostajným spôsobom, akoby rozprávali nejaký príbeh – ľudom, u ktorých nevidno ľútosť, ktorí pri spovedi namiesto toho, aby odprosovali Boha za dávne hriechy, páchajú ešte svätokrádež. Ak vám spovedník udelí nejaké napomenutie, ktoré možno zraňuje vašu sebalásku, ak vám uloží ťažšie pokánie alebo dokonca odmietne rozhrešenie – nešomrite, ale prijmite to v duchu pokory. Neodpovedajte nikdy arogantne a nehádajte sa, ako sa to neraz stáva zatvrdnutým hriešnikom, ktorí niekedy, keď si dokonca nepokľaknú, s hnevom vybehnú z kostola. Tribunál pokánia je tribunálom samého Ježiša Krista, v ktorom On sám počúva vaše obvinenia, On sám sa pýta, hovorí a vyhlasuje rozsudok oslobodenia. Tu treba s pokorou obviňovať seba samého a nezvalovať nikdy vinu na iných, ako to napríklad urobil Adam, keď obviňoval Evu, a ona vzájomne jeho. Stáva sa, že človek náklonný k hnevu obviňuje svoju ženu a deti, že mu dávajú dôvody k nepokoju; opilec obviňuje svojho kolegu, ktorý mu ponúkol pohárik; pomstivý človek hovorí, že iní mu spôsobili krivdu; ten, čo rád zle hovorí o iných, či ich dokonca očierňuje, dokazuje, že on predsa hovorí pravdu; ktosi, kto ťažko pracuje v nedeľu, ospravedlňuje sa, že jeho záujmy neznesú odklad; matka, ktorá sa s dieťaťom nemodlí ranné a večerné modlitby, vyhovára sa na nedostatok času. Kto takýmto spôsobom zvaluje vinu na iných, ten nemá v sebe pokoru. Predstavujeme sa spovedníkovi v pravdivom svetle a hovorme Bohu spolu so Žalmistom: *Pane, k mojim ústam postav stráž a hliadku na okraj mojich perí. Nedaj, aby sa moje srdce naklonilo k zlému, aby bezbožne vymýšľalo výmysly s ľuďmi, čo páchajú nepravosť* (Ž 141, 3-4).

Po druhé, nech je vaša spoveď *jednoduchá*, to znamená, vyhýbajme sa nepotrebným slovám a vyrozprávaniu všetkých škrupúl stokrát za sebou, lebo to zaberá spovedníkovi čas, unavuje a prináša netrepezlivosť tým, ktorí tiež čakajú na spoveď, a nakoniec to uhasí nábožnosť. Keď je čosi pochybné, predstavme to ako pochybné. Keby ste povedali, že ste sa nezaoberali nečistými myšlienkami, ale nie ste si istí, či ste nenachádzali v takých myšlienkach príjemnosť, tak už to by bolo nedostatkom úprimnosti. Keby si povedal: „Spovedám sa, otče, z hriechu, na ktorý som zabudol pri predchádzajúcich spovediach“ – a zatiaľ si tento hriech v skutočnosti nevyznával nie preto, že si zabudol, ale z falošnej hanby a lenivosti – tak kvôli neúprimnosti by si spáchal svätokrádež. Stáva sa i tak, že hriešnik by nevyznal nejaký hriech, keby mu spovedník nepoložil priamo otázku na tento hriech; všeobecne vyznáva tento hriech, ale ďalej sa nechce priznať, že ho chcel zatajiť. A znovu: kvôli nedostatku otvorenosti takáto spoveď sa môže ľahko ukázať neplatná a svätokrádežná.

Vyhýbajte sa, bratia, klamstvu. Nech je vaše srdce počas spovede ako na vašich perách. Spovedníka možno uviesť do omylu, ale Pána Boh nikto neoklame. Keby vás zlý duch nahováral na klamstvo, povedzte si: Predsa týmto ešte viac zaťažím svoje svedomie a spácham ťažký hriech svätokrádeže – ukryjem sa pred kňazom, ale neukryjem sa pred Pánom Bohom, ktorý ma pozná najdôkladnejšie, ako je to len možné. Musím

sa pokoriť, to je pravda. Ale čo je to v porovnaní s verejnou hanbou, aká by ma mohla stretnúť na Poslednom súde? Keď sa chce chorý vyliečiť, tak smelo hovorí o svojich ťažkostiach, hovorí otvorene a nič neukrýva. Keď vás desí hanba a ťažko vám je priznať sa k nejakému hriechu, poproste o pomoc spovedníka. „Otče – povedzte – pomôž mi, lebo mám na svedomí hriech, ktorý nemám odvahu vyznať“.

Po tretie, spoved' musí byť *rozvážna*, a teda treba pri nej použiť skromné slová a nikdy netreba hovoriť o cudzích hriechoch.

Po štvrté, spoved' má byť úplná, čiže treba vyznať všetky smrteľné hriechy, ich druh, počet, a tiež dôležitejšie príťažujúce okolnosti. Nič nebude hodné ich vyznanie, keď niekto povie všeobecne, že mnoho zhrešil; musí podrobne vymenovať hriechy, či to boli krádeže, klamstvo, nečistota, atď. Ďalej treba uviesť počet hriechov. Zle sa spovedá, kto hovorí, napríklad: „Zanedbával som sväté omše, kradol som, preklíňal som, robil som nemravné veci, atď.“ Takáto spoved' nestačí – treba povedať, koľkokrát sa to stalo. Treba tiež povedať okolnosti, ktoré vplývajú na veľkosť a druh hriechu. Kto sa dopustil nečistého hriechu s druhou osobou, musí vysvetliť, či ona bola jeho príbuzná, ak áno, tak v akom stupni. Niektoré okolnosti, ako sme už hovorili, menia hriech, čiže spôsobujú, že on nadobúda inú podstatu a charakter. Dopustiť sa hriechu s vydatou osobou to je cudzoložstvo, s príbuznou – krvismilstvo. Naproti tomu zastaviť sa pri zlej myšlienke, súhlasiť so zlou túžbou, pozeráť na nemravné predmety – to je hriech proti čistote. Niektoré okolnosti skutočne nemenia hriech, ale spôsobujú, že sa hriech stáva ťažší, ak sa ho dopúšťa niekto v prítomnosti väčšieho počtu osôb alebo pred deťmi, lebo vtedy spôsobuje pohoršenie iných. Aj chodenie po krčmách a opíjanie sa v nedeľu je ťažším hriechom, ako keď sa to robí vo všedný deň – lebo nedeľa a sviatok sú určené na službu Bohu. Pri návykových hriechoch treba povedať, ako dlho trvá návyk. Spovedajúci sa hriešnik si tu má brať príklad z chorého, ktorý dôkladne informuje lekára o priebehu choroby, o jej prejavoch, vývoji a čase trvania.

Treba tiež uviesť počet hriechov. Vynechanie počtu alebo jeho umenšovanie, v prípade smrteľných hriechov by bolo svätokrádežou. Spoved' človeka, ktorý by mal na svedomí tri ťažké hriechy, a priznal by sa len k dvom, bolo by ťažkou urážkou Pána Boha. Musíme cítiť strach pred dopustením sa svätokrádežnej svätej spovede a svätého prijímania, lebo mnoho duší stená za to vo večných plameňoch. Kto si presne nepamätá počet svojich hriechov, nech povie aspoň približne. Hriechy náhodne zabudnuté Pán Boh odpúšťa. Stačí ich povedať pri nasledujúcej spovedi – ak si na ne spomenieme.

Z ľahkých hriechov sa tiež treba spovedať – je to veľmi užitočná vec, ako to učí Tridentický koncil [XIV. Sesia, 5. kap.]. Ako je pravda, tieto hriechy odpúšťa aj ľútosť srdca, modlitba, pôst, almužna a účasť na svätej omši. Treba sa však z nich spovedať, a to z niekoľkých dôvodov. Po prvé, hriech, ktorý je ľahký v našich očiach, môže byť ťažkým hriechom v očiach Božích. Po druhé, vo sviatosti pokánia možno oveľa ľahšie získať odpustenie týchto hriechov. Po tretie, spovedanie sa zo všedných hriechov nás povzbudzuje k väčšej bdelosti. Po štvrté, napomenutia spovedníka sa môžu pričiniť o našu nápravu. Po piate, rozehrešenie, ktoré dostávame, nám dodáva síl, aby sme mohli vyhýbať týmto hriechom v budúcnosti. Je jasné, že tieto hriechy, hoci ľahké, treba tiež ľutovať a treba sa usilovať z nich polepšiť. Ak by niekto mal na svedomí iba všedné hriechy, tak nech pre vzbudenie väčšej ľútosti, pripojí k spovedi nejaký ťažší hriech z dávnejšieho života.

Také sú podmienky dobrej spovede. A teraz sa zamyslite, či tieto podmienky sprevádzali všetky vaše predchádzajúce spovede. Ak by ste došli k záveru, že ste sa zle spovedali, tak nestrácajte čas, ale čím skôr sa pousilujte napraviť zlo.

II.

A teraz vám poviem, akým spôsobom možno zhrešiť proti týmto znakom dobrej spovede, čiže ukážem vám, kto sa zle spovedá.

Istá osoba žila dlhý čas nábožne a verne si plnila kresťanské povinnosti. Zlý duch ju pokúšal na hriech – zarmútila teda Boha. Teraz sa blížil sviatok, keď ona normálne pristupovala k Stolu Pánovmu. Chce teda aj v tomto prípade tak urobiť, lebo sa bojí, že budú o nej hovoriť, že sa pokazila. Bojí sa tiež, ak vyzná tento ťažký hriech, tak spovedník bude mať o nej zlú mienku. Zatají teda tento hriech a tak pristupuje k svätému prijímaniu. A týmto spôsobom, neraz celé roky, sa tiahne reťaz svätokrádeží.

Zle sa spovedá ten, kto nechce napraviť krivdu, ktorú niekomu spôsobil – hoci to môže urobiť. Zlé sú spovede aj ženy alebo dievčatá, ktoré udržuje nebezpečný vzťah a nechce ho ukončiť.

Takíto ľudia najčastejšie sa nepriznajú k vine a pri spovedi ukrývajú svoje hriechy.

Kto zatajuje hriechy, ten nechce oklamať kňaza – chce oklamať samého Boha, a to je predsa nemožná vec. A zatiaľ prudké vzrušenia predstavujú ľudia často pri spovedi ako obyčajnú netrepezlivosť; rozhovory skutočne nemorálne a vzbudzujúce pohoršenie – ako trochu príliš slobodné výpovede; žiadostivosť a nemravné skutky – ako menej slušné dôvernosti; veľké krivdy – ako drobné nespravodlivosti; prehnanú lakomosť – ako trochu väčšiu naviazanosť na pozemské dobrá. Z toho pochádza celé pásmo svätokrádeží.

Často sa odhaľujú aj okolnosti hriechov. Ohovárania, zlostná kritika, osočovanie, sa označuje napr. ako „neužitočné vyjadrovanie sa o blížnom“, pričom nechceme priznať, že všetko toto pochádza z pýchy, zo závišti, z nenávisťi a urážky. Nehovorí sa tiež, akú veľkú škodu sme spôsobili dobrému menu blížneho. Spovedajte sa, že ste zle hovorili o ľuďoch, a nie menovite, o kom ste tak hovorili; nechcete sa priznať, že ste vystupovali proti svojmu duchovnému pastierovi alebo proti inej osobe zasvätenej Bohu – osobe, ktorej dobré meno je zvlášť dôležitou vecou. Nehovoríte, či to bolo osočovanie a klamstvo. Spovedáte sa, že „ste vystupovali proti viere a morálke“, ale zamĺčite tú okolnosť, že ste chceli otriasť vieru mladej osoby preto, aby ľahšie súhlasila a podľahla vašej žiadostivosti. Rozprávali ste jej, že nie je v tom nič zlé, že sa netreba z toho spovedať. Alebo – dievča sa sťažuje, že sa tak obliekala preto, aby sa pripodobnila iným, ale nedodá, že mala zámer vzbudzovať v nich zlé myšlienky. Otec hovorí, že chodil do krčmy, že sa opil, ale mlčí o pohoršení, aké dal celej rodine. Všeobecne, keby sme chceli zachádzať do podrobností, videli by sme, koľko spôsobov dokážu ľudia používať, aby sa v lepšom svetle predstavili pri spovedi. Niektorí sa to pokúšajú dosiahnuť tónom hlasu a isté hriechy hovoria tak ticho, aby ich spovedník nepočul. Najprv sa spovedajú z ľahkých hriechov. Hovoria, napr.: „neprežehnal som sa ráno a večer svätenou vodou, bol som roztržitý pri modlitbe“ a pod. A keď už týmito drobnosťami akoby uspia pozornosť spovedníka, vtedy stíšeným hlasom rýchlo vymenujú ťažké hriechy. Pravda, môžete týmto spôsobom vylúdiť rozhrešenie, ale Boha neoklamete – On toto rozhrešenie nepotvrdí. Nakoniec sami musíte priznať, že takáto spoveď neprináša vášmu svedomiu pokoj, že sa po nej necítite šťastní a vnútorne spokojní. Keď chcete zahlušiť svedomie, hovoríte si, že neskôr napravíte svoje spovede, že sa zo všetkých hriechov vyspovedáte znovu.

Nebudem už hovoriť o svätokrádežných spovediach, ktoré vyplývajú z nedostatku ľútosti; možno inokedy bude na to príležitosť.

Nahováraš si, priateľ, že kedysi sa zmieriš s Bohom. Musíš však žiť v strachu, lebo možno už nebude času na toto zmierenie, lebo možno ťa smrť zaskočí nečakane, pohrúženého v týchto svätokrádežiach. Zvyčajne nakoniec ich výsledkom sa ukazuje zatvrdnutosť srdca a zúfalstvo v hodine smrti.

Čo máte robiť, aby ste unikli takémuto obrovskému nešťastiu? Napravte rýchlo predchádzajúce spovede úprimným a úplným vyznaním hriechov. Ak to neurobíte, Boh ich kedysi vyhlási pred celým svetom. Ak ich vy sami vyznáte, upadnú do večného zabudnutia. A bojte sa toho, aby vás v hodine smrti neprepadlo zúfalstvo. Spomeňte si na Ananiáša a jeho ženu, ktorí padli mŕtvi k nohám sv. Petra kvôli klamstvu (pozri Sk 5, 1-11). Použite teda pokyny, ktoré som vám podal, a nájdete s spovedi odpustenie hriechov, pokoj duše, a život večný v hodine smrti. Amen.

XV

O ZLEJ SPOVEDI

*I priviedli mu hluchonemého.
(Mk 7, 32)*

Hluchonemý je neraz obrazom kresťana, ktorý prichádza na spoveď. Nájdú sa ľudia, ktorí sú hluchí na výčitky svedomia; iní sa ukazujú nemí, keď sa majú obviniť zo svojich hriechov. A aké je to strašné nešťastie, keď niekto z hanby alebo zo strachu ukrýva smrteľný hriech – lebo klame Ježišovi Kristovi, a liek i milosrdenstvo, ktoré Ježiš Kristus preukazuje tu skrúšeným hriešnikom, on mení na jed. A predsa mnohí sa pri spovedi dopúšťajú svätokrádeže. Kiežby tento hriech bol na svete taký zriedkavý, aké zriedkavé sú netvory! Kiežby sa moja reč nevzťahovala na nikoho z tých, ktorí sú tu v kostole! Lebo, skutočne – či možno spôsobiť väčšie zneuctenie Bohu a Spasiteľovi? Dnes vám ukážem, ako hrozne krivdí Ježišovi Kristovi ten, kto pácha svätokrádež a aké veľké je milosrdenstvo Božie, ktoré trpí takéhoto ničomníka.

I.

Spoveď je vo svätej Cirkvi najcennejšou inštitúciou – mohli by to dosvedčiť tak blahoslavení v nebi, ako i naveky odsúdení v pekle. Tí prví sú spasení prevážne preto, že hodne pristupovali k sviatosti pokánia, druhí zhylni naveky, lebo sa alebo nespovedali, alebo sa zle spovedali!

Z akých dôvodov sú zlé spovede?

Po prvé, preto, že niekedy si nevykonáme dobré spytovanie svedomia. Hlbiny svojho srdca treba skúmať so svetlom a s váhou v ruke, nemožno pred sebou nič ukrývať, tak ako sa nič neukryje na Poslednom súde. Neraz v nás svedomie stená a hovorí: „Zmiluj sa nado mnou a vytrhni ma z tejto strašnej priepasti! Či mám byť navždy odlúčený od Boha a nikdy Ho nevidieť? Aké je to strašné nešťastie!“ Kto sa zriedkavejšie spovedá, ten nech venuje spytovaniu svedomia dlhší čas, nech si vykoná toto spytovanie po modlitbe k Duchu Svätému a nech sa najskôr zverí Najsvätejšej Matke. Bolo by dobre, keby s úmyslom vyprosiť si milosť dobrej spovede, zúčastnil sa na svätej omši, vykonal nejaký dobrý skutok, aby sa umŕtvoval v jedení a spaní. Odporúča sa zopakovať si niekoľkokrát v mysli hriechy tak, aby sme si ich zapamätali. Ak si niekto pred prijatím Najsvätejšej Sviatosti spomenie nejaký smrteľný hriech, nech nepristupuje k Stolu Pánovmu, ak naň zabudol z vlastnej viny.

Po druhé, počas spovede sa treba z hriechov obviniť dôkladne, hoci je to ľudskej prirodzenosti, ktorá je plná pýchy, ťažké. Okrem hriechu treba uviesť, koľkokrát sme ho spáchali a aké sú príťažujúce okolnosti. Tu veľmi klame kajúcnika zlý duch, ktorý mu káže hľadať alebo láskavého spovedníka, alebo ho nahovára, aby zatajil hriechy a klame úbožiaka nádejou, že sa neskôr vyspovedá lepšie. Do tejto pasce už chytil diabol mnoho duší, pričom ich zahubil naveky. Lebo následkom svätokrádežnej spovede je zaslepenie a zatvrdenosť srdca, ktoré neopúšťajú človeka neraz až do smrti. Mnoho odstrašujúcich príkladov na dôkaz toho by mohli uviesť svätí misionári. Následkom svätokrádeže strácame Božiu milosť, satan silnejšie ovláda dušu, stráca sa bázeň Božia a na tých, ktorí páchajú svätokrádež, sa plní hrozba Spasiteľa: *Budete ma hľadať (...), ale zomriete vo svojich hriechoch* (Jn 8, 21).

Zvlášť hriechy proti čistote bývajú dôvodom zlých spovedí. Istého rehoľníka považovali za vzor dokonalosti a keď zomrel, mal povest' svätca. A predsa sa ukázalo, že išiel do zatratenia preto, že sa hanbil vyspovedať z nečistej myšlienky. Nič mu nepomohlo prísne pokánie, modlitby umŕtšovania. Na druhý deň po pohrebe v kostole, sluha hneď ráno videl, že telo leží vonku. Tento zjav sa opakoval niekoľko ráz. Nakoniec počas slávnostného exorcizmu zomrelý, keď sa ho predstavený opýtal, vyznal, že je naveky zatratený a žiadal, aby jeho telesné pozostatky pochovali na neposvätenom mieste.

Niektorí povie: „Vari nikto si nedovolí skrývať svoje hriechy a týmto spôsobom sa vystavovať ešte ťažším výčitkám svedomia“. – Bratia moji! Keby som to mal potvrdiť pod prisahou, neváhal by som povedať, že tu medzi vami, teraz, v kostole, je päť zo šiestich takýchto hriešnikov. Presvedčíte sa o tom na Poslednom súde a spomeniete si na to, čo som vám povedal.

Ako sa môže kresťan od hanby alebo zo strachu vystavovať takémuto nešťastiu? Priateľ, rozmyšľaj, čo ťa čaká za zatajovanie hriechov! Nemáš odvahu otvoriť svedomie pred svojim farárom? Ale či je iba on na svete? Či by si nenašiel iných kňazov, ktorí by ťa s veľkou dobrotou vypočuli pri spovedi? Bojíš sa, že by si dostal dlhé pokánie? Neboj sa, spovedník ti pomôže; ešte sa bude za teba modliť a spolu s tebou bude oplakávať tvoj hriech, aby ti vyprosil hojné Božie zmilovanie. Priateľ, zľutuj sa nad svojou biednou dušou, ktorá toľko stála Ježiša Krista! Ó, ako veľmi slepí sú hriešnici, ktorí sa hanbia či boja vyspovedať zo svojich pádov! Načo je také ukrývanie, keď raz budú tajomstvá srdca odhalené pred očami celého sveta? Jedným slovom – mohli by ste sa teraz uchrániť pred strašnou hanbou, aká vás čaká na Poslednom súde, a svoje peklo mohli by ste premeniť na večné šťastie. Ach, k čomu vedie človeka svätokrádež! Nechcel by som zomrieť v hriechu, a nemať sily opustiť ho! Bože, sužuj týchto nešťastných a zaslepených ľudí výčitkami svedomia – sužuj ich, aby im nemohli odolať, aby sa nakoniec obrátili!

Po tretie, zle vykonané spovede sú aj kvôli nedostatku ľútosti a preto musíme vrúcne prosiť Boha a ľútosť. Keď zatajíme hriech, zakusujeme akýsi vnútorný nepokoj, čosi nás hryzie ako divý tiger. Ale keď nemáme ľútosť, tak vo svojom zaslepení vôbec tomu nevenujeme pozornosť. Preto o ľútosť srdca, ako som už spomenul, treba sa modliť k Bohu. Kto by si chcel overiť, či mal pri spovedi správnu ľútosť, najlepšie sa to dozvie, keď pozerá na to, či zmenil svoj život – či sa už neoddáva pýche, závidia, lakomstvu, či neklame, či sa umŕtviuje, či miluje čnosť čistoty, či je horlivý v službe Božej, atď. Kto vedome neuvádza počet ťažkých hriechov, alebo vo chvíli, keď spovedník mu ukladá pokánie, nemá úprimný úmysel ho vykonať – ten sa zle

spovedá. Kto nevie čítať, nech povie spovedníkovi, aby mu nedával pokánie z knižky – nejakú pobožnosť. Niekedy sú ľudia takí pyšní, že nevedia čítať, a pokánie, ktoré dostali, nevykonajú. Nemáme sa prečo hanbiť, len treba otvorene poprosiť o zmenu pokánia.

Často sú zlé spovede preto, že kajúcnik už počas rozhrešenia nemá ochotu napraviť krivdu, ktorú spôsobil blížnemu.

Z toho, čo som povedal, môžete sa už zorientovať, z času na čas sa treba zamyslieť nad predchádzajúcimi spovedami, odstrániť a napraviť nedostatky, ktoré sme v nich postrehli.

II.

Tí, ktorí zatajujú hriechy v spovediach, sú skutočne nešťastní – nosia predsa v srdciach ukrutného kata. Ľudia, keď si nahovárajú, že pred smrťou si ešte vykonajú dobrú spoveď a napravia svoje svätokrádeže, klamú sami seba. Sú slepí, lebo si neuvedomujú, že diabol im to nedovolí, že on bude všetkými spôsobmi tomu prekážať. Poviem vám príklad, ktorý to ukazuje.

Keď slávny Ján Avila povedal kázeň v jednom zo španielskych miest, zavolali ho k lôžku ťažko chorého dievčaťa, aby ho vyspovedal. Matka vychovávala dievča v nábožnosti a vštepovala mu do srdca vrúcnu nábožnosť k Najsvätejšej Matke – nábožnosť, ktorou sa sama vyznačovala. Chorá niekoľko ráz počula vrúcne kázne Avilu a rozhodla sa pred ním v spovedi otvoriť svoje svedomie. A skutočne, vyznávala svoje hriechy s takou veľkou ľútosťou a so slzami, že otec Avila, keď to videl, rozhrešil ju bez akýchkoľvek obáv o jej spásu. Avšak stalo sa čosi mimoriadne. Braček, ktorý sprevádzal Otca a počas spovede čakal na neho v druhej izbe, videl čiernu, zarastenú ruku, ktorá držala chorú za hrdlo, akoby ju chcela zadusiť. Po návrate do kláštora to vyrozprával predstavenému a predstavený to povedal otcovi Avilovi, pričom mu prikázal, aby išiel ešte raz k chorej a vyzval ju, aby sa ešte raz úprimne vyznala, či ešte niečo netrápi jej svedomie. S tým istým spoločníkom sa teda otec Avila vydal na cestu, ešte v tú noc, do domu, v ktorom ležala chorá. Keď stáli pri bráne, počuli plač a nárek. Len čo zaklopali, vybehol k nim sluha, ktorý im povedal, že chorá zomrela, že hneď po spovedi stratila reč, upadla do bezvedomia a nebola v stave prijať Najsvätejšiu Sviatosť. Vstúpili do vnútra, pozreli na zomrelú, potom sa vrátili do kláštora a vyrozprávali všetko predstavenému, ktorý sa nad tým veľmi trápil. Sám otec Avila sa vybral pred Najsvätejšiu Sviatosť, padol na kolená a začal sa vrúcne modliť, aby milosrdný Boh uchránil toto nešťastné dievča od večného zatratenia. Keď sa takto modlil, po krátkej chvíli počul šramot reťazí. Obrátil sa na tú stranu, odkiaľ šramot pochádzal a videl osobu zakutú od nôh po hlavu železnými okovami a temnými plameňmi. Otec sa vydesil a spýtal sa tej osoby, kto je. A na svoju otázku dostal takúto odpoveď: „Som duša tej nešťastnej dievčiny, ktorú si ráno spovedal a za ktorú sa teraz zbytočne modlíš. Klamala som svet svojím klamstvom a falošnou nábožnosťou. Po smrti mojej matky sa do mňa zaľúbil istý mladý človek. Spočiatku som sa vzpierala jeho naliehaniam, ale nakoniec som sa poddala jeho vôli. Dopustila som sa ťažkého hriechu, cítila som strašné výčitky svedomia, bála som sa zatratenia, ale zlý duch mi nedovolil vyspovedať sa z tohto hriechu, aj napriek tomu, že som sa často rozhodla, že to urobím. Bála som sa, že spovedník bude mať o mne zlú mienku a tak som sa stále svätokrádežne spovedala a nehodne som prijímala Najsvätejšiu Sviatosť. Keď som počula tvoje kázne, ktoré mi prebodávali srdce ako strely, rozhodla som sa, že sa vyspovedám u teba a preto ťa pozvali ku mne. A keby som bola začala svätú spoveď svätokrádežami a nie drobnosťami, bola by som zachránená. Ale potom som už nemala odvahu vyznať ten zatajený hriech. Som navždy odsúdená, zbytočne sa modlíš za mňa!“ – „Čo je pre teba teraz najväčším utrpením?“ – spýtal sa otec Avila. – „To – odpovedala – že tak ľahko som mohla byť spasená, keby som bola vyznala iba jeden svoj hriech“. Po týchto slovách bytosť zmizla, pričom úžasne vykrikla a strašne búchala reťazami.

Hľa, čo čaká dušu, ktorá sa predstaví pred súd Ježiša Krista zaťažená svätokrádežami! Drahí bratia, skúmajte tajomstvá svojich svedomí, a ak tam nájdeme zatajené hriechy, vyznajme ich hneď pri spovedi. Lebo ani pokánie, ani almužny ich nedokážu zničiť. Jedinou záchranou je tu iba sviatosť pokánia. Nedovoľte, aby vás ďalej klamal pekelný duch, ktorý odníma človeku bázeň a hanbu pred hriechom, a vracia mu ju až pri spovedi. Zavrhnime pýchu, ktorá sa bojí pokorenia. Za päť minút hanby – ak sa úprimne obviníme pred ľútoštvým kňazom – uchránime sa večného nešťastia a večnej hanby. Kto za života zneužíva Božie milosrdenstvo, ten ho nenájde vo chvíli smrti!

K istej chorej zavolali v noci misionára. Ten je priamo povedal: „Pani, ste vo vážnom nebezpečenstve; ak sa dobre nevyspovedáte, tak pre vaše ťažké hriechy pôjdete do zatratenia“. – „Je to možné, že ja už zomie-

ram? Áno, je pravda, že dlhší čas som sa zle spovedala a pre hanbu som zatajovala svoje hriechy...“. V tom momente stratila reč a zomrela; pravdepodobne išla do zatratenia.

A aká hanba stretne tých, ktorí sa dopúšťali svätokrádeže na Poslednom súde! Vtedy budú túžiť, aby na nich padli hory, ktoré by ich mohli zakryť pred očami celého sveta. Čo si myslí taká osoba, ktorá vylúdi rozhrešenie od spovedníka? Či sa jej nezdá, že počuje akoby z neba hlas, ktorý napomína kňaza: „Zastav sa, lebo Najdrahšia Krv Spasiteľa volá a dožaduje sa pomsty na tomto človeku, ktorý sa dopúšťa svätokrádeže. Nerozhrešuj, lebo ja zavrhum a preklínam túto dušu!“ Vy, ktorí sa dopúšťate svätokrádeže – predávate Krista ako vierolomný Judáš! Keď sa s hriechmi blížite k Najsvätejšej Sviatosti, spôsobujete Spasiteľovi novú smrť! Nepočujete, ako On k vám volá zo svätostánku: „Synu, čakaj, zastav sa, nespôsobuj smrteľný úder svojmu Bohu!“ Istý otcovrah stále počul okolo seba hlas: „Syn môj, prečo si ma zadusil, prečo si mi odňal život?“ Podobné výčitky svedomia zakusuje ten nešťastník, ktorý nehodne prijal Telo a Krv Pánovu.

Aké poučenie z toho pre nás vyplýva? Používajme všetky možné prostriedky, aby naše spovede boli dobré. Nevlúdme si rozhrešenie, keď sme v akomsi zlozvyku a nemáme úprimný úmysel polepšiť sa. Nevykonávajme naše spovede náhlivo, nevyberajme slová, ktoré by zahalovali naše hriechy a umenšovali ich zlo. K tribunálu pokánia pristupujme s ľútosťou – s ľútosťou, o ktorú treba Boha vrúcne prosiť. Ak sme niekoľko rokov ukrývali nejaké hriechy, tak sa vyspovedajme z nich čím skôr, neberme do úvahy našepkávanie diabla. Nepredstavujme si, že ich vyznáme neskôr, alebo že v najhoršom prípade to urobíme v hodine smrti – lebo vtedy už môže byť neskoro, lebo vtedy Boh vo svojich nepochopiteľných rozsudkoch nám môže odmietnuť milosť. A keby sme mali ochotu skrývať hriechy, tak si pomyslime, čo nám povie na Poslednom súde – aké výčitky nám bude robiť – ten spovedník, ktorého sme klamali! Všetko, čo robíme, robme tak, akoby sme to chceli urobiť v hodine smrti – vtedy nepoblúdime. Amen.

XVI

O SPOVEDI

*Tomu, kto tají svoje previnenia, povodí sa zle,
kto sa však z nich vyzná a opustí hriech,
dosiahne milosrdenstvo.*

(Prís 28, 13)

Nedávno sme hovorili o tom, že ak chcem obsiahnuť odpustenie, tak musíme nutne vyznať pri spovedi všetky smrteľné hriechy, ich druh, počet i priťažujúce okolnosti. To je strašný zločin, ak niekto zo strachu či hanby úmyselne zatajuje svoje hriechy. Niekedy dôvodom svätokrádežnej spovede býva lenivosť. Stáva sa tak vtedy, keď si niekto nerobí starostlivo spytovanie svedomia a nechce správnym spôsobom poznať svoje hriechy. Veľmi by zhrešil ten, kto by si konal generálnu spoveď iba preto, aby mohol do nej vložiť svoje hriechy spáchané naposledy – týmto spôsobom sa niektorí chcú vyhnúť hanbe, pričom sa usilujú vyvolať dojem, že tieto nové, ťažké hriechy spáchali už dávno. Kto takto koná, ten klame spovedníka, ale Boha neoklamá.

Jedným z veľmi zhubných následkov hriechu je to, že on zaslepuje človeka. Toto zaslepenie spôsobuje, že ľudia si vypestujú určitú rutinu pri spytovaní svedomia: pripomínajú si niekoľko hriechov, ktoré sa u nich najčastejšie vyskytujú – ako kliatby, branie mena Božieho nadarmo, hnev – a vôbec nesiahajú do hĺbky srdca, aby dôkladne rozoznali počet a zlo svojich hriechov. Iní sa zasa premýšľajú, v akej forme majú podať svoje hriechy, aby sa nemuseli hanbiť. Možno oklamať spovedníka, ale nie Boha, ktorý zvažil a spočítal všetky hriechy ľudí!

Sú i takí, ktorí idú na spoveď, a to bez spytovania svedomia, lebo si myslia, že sa ich spovedník sám na všetko opýta. A hoci by to aj tak bolo – tak kedy budete prosiť Boha o ľútosť, ak prichádzate do spovednice úplne nepripravení? Až po spovedi, keď dostanete rozhrešenie?! Ak budete takto konať, dopustíte sa svätokrádeže. Preto vám v dnešnej náuke chce ukázať, že k spovedi je nutne potrebné dôkladné spytovanie svedomia. Po druhé, poučím vás, ako sa treba spovedať; po tretie, vysvetlím, kedy sa človek spovedá zle, a nakoniec vám poviem, ako treba napraviť zlé spovede.

I.

Hriech zaslepjuje rozum človeka a preto vlastne sa treba skúmať veľmi hlboko. Spytovanie svedomia to je starostlivé preskúmanie všetkých hriechov, ktoré človek spáchal po svätom krste alebo od poslednej spovede. Takéto poznanie seba samého vôbec nie je ľahkou vecou, ako sa vám môže zdať. Treba na to čas i úsilie.

Ak si chceme spytovanie svedomia vykonať dôkladne, treba svoje srdce i myseľ odtrhnúť na istý čas od dočasných záujmov – od obchodu, od hospodárstva – a držiac v jednej ruke fakľu, a v druhej váhu, zostúpiť do hĺbín srdca a tam presne skúmať počet, okolnosti a druh spáchaných hriechov. Tieto hĺbiny dôkladne pozná jedine Boh. Na Neho sa teda obracajme vtedy s pokornou prosbou a s dôverou – vrúcne prosíme Ducha Svätého o svetlo, ktoré potrebujeme. Keď vstúpime do seba, volajme z celého srdca: „Bože môj, zmiluj sa nad nešťastným hriešnikom, ktorý toľko zhrešil, a nedokáže rozoznať ani počet svojich hriechov, ani zlo, ktoré je v nich. Utielam sa k Tebe, ktorý si Svetlom sveta. Zošli svoje lúče, ožiar moje srdce a ukáž mi moje hriechy, aby som ich mohol ľutovať a obsiahnuť Tvoje odpustenie“. – Bez Božej pomoci človek sa stratí v temnotách, ktoré vyvoláva v duši hriech. Príkladom tu môže byť pre nás kráľ Dávid: jeho duša pred hriechom bola jasná a priezračná. Keď však spáchal ťažký hriech, stratilo toto duchovné svetlo. Nielenže spáchal cudzoložstvo, ale ešte prikázal zavraždiť Uriáša. V tomto nešťastnom stave zotrval celý rok, pričom neoplaškával svoje zločiny. Až sám Boh cez proroka Nátana mu otvoril oči a ukázal priepasť, v akej sa ocitol.

Ak nebudeme prosiť Ducha Svätého o svetlo, tak nikdy nespoznáme stav svojej duše a tiež nebudeme mať nikdy úprimnú ľútosť. Viete, komu sa podobá hriešnik? Ohyzdnému a škaredému človeku, ktorému sa zdá, že je pekný a dôstojný – lebo sa nikdy nepozrel do zrkadla. Ak sa však pozrie na seba pozornejšie, tak zbadá svoju ošklivosť a sám bude z nej zdesený. To isté sa deje s hriešnikom, ktorý už dlhší čas zotráva v náruživostiach a nikdy ešte nevstúpil do seba. Až keď preskúma svoje svedomie a spozná vlastnú úbohosť, zdesí sa, prežije otras a nebude v stave pochopiť, ako mohol tak dlho zotrvať v takom strašnom stave. Vlastne takýto „hlboký pohľad do seba“ vyvoláva slzy hriešnikov.

Druhým dôvodom, pre ktorý potrebujeme pomoc Ducha Svätého je to, že naše srdce je plné pýchy a preto ukrýva alebo umenšuje svoje omyly.

A nakoniec, ešte preto potrebuje hriešnik Božiu milosť, aby mohol úplne zanechať zlo, ktorého sa stal otrokom. Je mnoho ľudí, o ktorých by sme si mohli myslieť, že sa už celkom polepšili, a zatiaľ oni sú stále ešte s akousi záľubou mysle vo svojich dávnych návykoch. Iba Božia milosť môže naplniť naše srdcia veľkým odporom k hriechu.

Povedzte, či ste doteraz prosili Boha pred spovedňou o duchovné svetlo, aby ste nezneuctili túto sviatosť? Slepec pri Jerichu poznal svoj žalostný stav, pričom sa so živou vierou a dôverou obrátil na Boha, prosil Ho o navrátenie zraku. Niekoľko ráz zvolal: *Ježišu, Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou* (Lk 18, 35-42). Spasiteľ nezostal hluchý na tieto prosby a spýtal sa ho: „Čo chceš odo mňa?“ – A slepec odpovedal: „Pane, daj, aby som videl“. A Spasiteľ nezavrhol jeho prosby – navrátil mu zrak. Aj my vo svojej duchovnej slepote musíme hovoriť spolu so Žalmistom: *Bože môj, osviet moje temnoty* (Ž 17, 29). Alebo volať s trpezlivým Jóbom: *Koľko mám pokleskov a hriechov? Tak moje viny oznám mi* (Jób 13, 23). Boh, ktorý tak vrúcne túži po našej spáse, nezavrhne naše prosby.

A až teraz začíname spytovanie svedomia, pričom postupne prechádzame prikázania Božie i cirkevné ako aj hlavné hriechy, pričom sa zamýšľame, či sme nespáchali nejaký priestupok. Pozrime sa ďalej, či sme nezhršli zanedbaním povinností svojho stavu. A nezabúdajme pri spytovaní svedomia, že zhrešiť možno myšlienkami, túžbami, slovom, skutkom a zanedbaním konania dobra.

Teraz ďalej vstúpme do podrobností a zamýšľajme sa, či pri doterajších spovediach sme vyznali všetky ťažké hriechy, či sme úprimne ľutovali a či sme mali skutočne silné predsavzatie vyhýbať nielen samému hriechu, ale aj jeho najbližšej príležitosti. Či sme sa napríklad vyhýbali pobytu v dome, kde sa nachádzal človek, ktorý nás nakláňal k zlému? Keby ste to zatajili, pričom by ste sa báli, že vám spovedník zakáže chodiť do takého domu, vaša spoveď by nemala žiadnu hodnotu. Treba si tiež pripomenúť, či sme v určenom čase vykonali pokánia a napravili spôsobené škody.

Treba sa skúmať, či ste zanedbali povinnosti svojho stavu. Zvlášť veľká zodpovednosť spočíva na rodičoch – či sa starali o výchovu svojich detí, či im vstúpili čnosti, či ich odvádzali od hriechu, či im boli dobrým príkladom. Zamyslite sa tiež, či ste zanedbávali svojich domácich i pracovníkov, či ste ich posielali na náuku katechizmu, na svätú omšu, alebo ste ich možno jednoducho chápali ako dobytok na prácu.

Pracovníci nech sa tiež zamyslia, či neklamali a neokrádali svojich hospodárov a zamestnávateľov, či im boli poslušní a či svedomito vykonávali určené práce.

Treba sa tiež vysporiadať s hriechom zanedbania dobrého, na čo skoro nikto nemyslí. Ak napríklad, mohli ste dávať almužnu – či ste ju dávali, alebo naopak, ste to nerobili?

Do hĺbky treba skúmať to, čo je našim návykovým hriechom. Treba tiež vyznať okolnosti a počet hriechov. Ak ste zle hovorili o ľuďoch, tak povedzte, či to bolo zo závisti, či z ľahkomyselnosti; či ste to robili v prítomnosti niekoľkých osôb a či ste tým kohosi pohoršili. Povedzte tiež, koľkokrát ste zle hovorili zle o ľuďoch a preklínali ste ich? Ak máte nejaký zlovyk, treba povedať, ako dlho v ňom zotrúvate.

Ak si chceme dobre vykonať spytovanie svedomia, treba tomu venovať nejaký čas, treba k tomu poznať katechizmové pravdy, treba nakoniec sústrediť pozornosť. Čím zriedkavejšie sa niekto spovedá, tým viac času potrebuje na spytovanie svedomia, tým pozornejšie sa musí nad sebou zamyslieť. Všeobecne sa pri spytovaní svedomia zachovať tak, ako pri dôležitej svetskej veci, na vybavení ktorej nám veľmi záleží.

Nemusím vám hovoriť ani to, akým veľkým šťastím je dobrá spoveď, ani to, akým nešťastím je zlá spoveď. Dobrá – navracia nám priateľstvo Boha a právo na nebo; zlá – pozbavuje nás večného šťastia a vrhá nás do priepasti pekla. Z toho vidno, ako starostlivo sa musíme pripraviť na túto sviatosť. Zatiaľ tu však mnoho ľudí strašne blúdi. Keď nemajú veľké hriechy – také, ktoré za ktoré by sa dokonca ani pohania nehanbili – už sú spokojní a hovoria, že sa nemajú z čoho spovedať. Nechce sa im zostupovať do hĺbky srdca, lebo vedia, že keby tam začali dôkladne hľadať, tak by našli mnoho nepravostí. Spytovanie svedomia treba robiť každý večer, a dôkladnejšie raz za týždeň – vtedy pred samou spoveďou nám bude ľahšie spoznať stav svojej duše. Usilujme sa súdiť seba tak, ako keby nás súdil Ježiš Kristus. Musíme sa tiež báť skrytých hriechov, o ktorých nemáme dokonca poňatia, a s kráľom Dávidom volať: *Od mojich skrytých hriechov očisť ma, Pane* (Ž 18, 13). Skutočne – o niektorých svojich hriechoch sa nikdy nedozvieme na tomto svete! Myslím napríklad na pohoršenie, ktoré dal opilec alebo žena či dievča, ktoré sa rado zabáva! Posudzujme prísne sami seba teraz, aby sme kedysi – ako hovorí sv. Pavol – vyhli strašným súdom Božím (pozri 1 Kor 11, 31).

Keď si už pripomenieme všetky hriechy, prosme Boha ďalej o úprimnú ľútosť a o silne predsavzatie pre nápravu.

II.

Potom sa priblížme s úctou – a tiež s istým strachom – k tribunálu pokánia. Nenasledujme deti, ktoré sa často obzerajú na všetky strany, smejú sa a rozprávajú. Ako mýtnik z Evanjelia sklopme skromne zrak k zemi a pokorme sa pred Bohom (por. Lk 18, 13). Ak sa vám stane, že budete musieť dlhšie počkať na spoveď, tak si vtedy znovu pripomeňte hriechy, vzbudte si ľútosť, vykonajte silné predsavzatie a modlite sa k Bohu, aby sa nad vami zmiloval. Netlačte sa k tým, čo sa spovedajú, veľmi sa k nim nepribližujte, aby ste náhodou nepočuli hriechy kohosi. Ak počujete niečo z cudzej spovede, tak ste viazaní takým istým tajomstvom ako kňaz. Keby ste vyjavili iným týmto spôsobom počuté hriechy, museli by ste sa z toho vyspovedať.

Keď už príde rad na vás, zapamätajte si, že v osobe kňaza sedí v spovednici sám Ježiš Kristus. S úctou sa prežehnajte a povedzte: „Požehnaj ma, duchovný otče, aby som sa mohol dobre a úprimne vyspovedať. Povedzte úvodnú formulu a nečakajte na otázky kňaza, ale sami povedzte, kedy ste sa spovedali naposledy, či ste dostali rozhrešenie – a ak nie, tak prečo – či ste vykonali uloženú pokutu, či ste vynahradili krivdy, či ste sa zmierili s protivníkmi, či ste vyznali všetky hriechy, alebo ste čosi dobrovoľne zatajili. Nakoniec vyznajte hriechy spáchané po poslednej spovedi – vyznajte ich s pokorou, úprimne, rozvážne a úplne. A keď to urobíte, dodajte: „Môj otče, na viac hriechov si už nepamätám. Všetky svoje hriechy z celého srdca ľutujem, a teba prosím o pokánie a rozhrešenie“.

Po spovedi kňaz – ak to uzná za vhodné – položí vám niekoľko otázok. Odpovedajte mu úprimne. Napomenutia a povzbudenia, ktoré vám dá, počúvajte pozorne, nemyslite vtedy na hriechy a neprerušujte spovedníka. Vzbudte si túžbu, aby ste uložené pokánie vykonali čo najlepšie.

Keby ste nedostali rozhrešenie, prijmite to bez šomrania. Naproti tomu, keď vám kňaz bude udeľovať rozhrešenie, pokorte sa tak, ako sa pokoril Ježiš Kristus vtedy, keď sa modlil v Getsemanskej záhrade – prosť Boha, aby toto rozhrešenie potvrdil v nebi.

Po obdržaní rozhrešenia, odchádzajte od spovednice skromne a ďakujte dobrému Bohu za milosti, ktoré ste dostali vo sviatosti pokánia. Pripomeňte si, aké prostriedky k náprave vám ukázal spovedník a rozhodnite sa ich použiť.

A čo máte robiť, aby ste vytrvali v dobrom a nevrátili sa viac k hriechu? Predovšetkým nedôverujte sebe samým a majte sa na pozore. Po druhé, čo najstarostlivejšie vyhýbajte príležitosti k zlému, a tiež zlým priateľstvám. Bez toho bude vaša náprava klamná. Po tretie, utiekajte sa k modlitbe, lebo Kristus hovorí: *Modlite sa a bedlite, aby ste neprišli do pokušenia* (Mt 26, 41). Nakoniec, keby ste po spovedi znovu zhrešili – čo najskôr povstaňte z pádu. Čím dlhšie ktosi odkladá s povstaním, tým ťažšie mu je polepšiť sa.

Kto bude používať tieto prostriedky, ten určite získa duchovné zdravie. Z chorôb teda sa vždy nedá vylicieť – tu často nepomáhajú žiadne lieky. Naproti tomu z najťažších chorôb duše sa možno vylicieť a vrátiť sa k plnému zdraviu.

III.

Kedy sa ľudia zle spovedajú? Po prvé vtedy, keď z hanby alebo zo strachu dobrovoľne zatajújú svoje hriechy alebo zamlčia priťažujúce okolnosti alebo umenšujú počet ťažkých hriechov. Po druhé, vtedy, keď si spytovanie svedomia robia ledabolo, keď sa spovedajú šablónovito, keď nemajú opravdivú ľútosť a silné predsavzatie pre nápravu. Po tretie, vtedy, keď si špeciálne vyhľadávajú najlaskavejších spovedníkov, len aby dostali rozhrešenie. Po štvrté vtedy, keď nenapravujú spôsobené krivdy. Po piate, [vtedy, keď po spovedi naďalej chcú zostať v hriechu, a teda napríklad] nenapraviteľní ťžerníci; návykovi zmyselníci, tí, ktorí nemitelne vedú márnotravný štýl života; tí, čo bývajú v domoch, kde stretávajú osoby, ktoré zle žijú; notorickí opilci; tí, ktorí naďalej žijú v hneve a nenávisti či nivočia dobré meno blížneho. Po šieste, nakoniec sa zle ľudia spovedajú vtedy, keď svätú sviatosť prijímajú bez správnej prípravy – lebo nepoznajú základné pravdy viery. Keby ste mali akúkoľvek pochybnosť, čo sa týka všetkých vecí, vstúpte do seba a napravte svoje dávne zlé spovede.

IV.

Kto si bude musieť vykonať spoveď z dlhšieho obdobia, nech sa zbytočne nesužuje, že nedokáže presne vypočítať svoje hriechy. Nech povie, koľkokrát mohol zhrešiť za týždeň či za mesiac. A ak je to starý návykový hriech, tak nech si pripomenie, ako dávno zotráva v tomto návyku – viac-menej koľko rokov, či boli prestávky, či nie, koľko mohlo byť z toho dôvodu svätokrádežných spovedí a koľko svätých prijímaní.

Pri takejto dlhšej spovedi ťažké hriechy treba vyznať hneď na začiatku, a nezačínať malými, lebo vtedy veľmi ľahko možno upadnúť do osídí diavla a čosi zatajiť. Pred sv. Jánom Klimakom sa objavil kedysi akýsi bandita, ktorý preukazoval veľkú ľútosť a dosvedčil, že chce zvyšok života stráviť v pokání v kláštore. Predstavený mu prikázal na skúšku stáť sedem dní pred bránou, a potom vyjaviť svoje hriechy pred niekoľkými ľuďmi. Vinník splnil tento príkaz. Predstavený mu kázal ešte vyspovedať sa nahlas pred rehoľníkmi. Na to tento skrúšený kajúcnik odpovedal, že je ochotný spovedať sa nielen pred kláštornými bratmi, ale pred celou Alexandriou. Nakoniec v nedeľu, po Evanjeliu, predstavený prikázal ešte raz ho zviazať, obliecť do kajúceho rúcha, posypať mu hlavu popolom a verejne ho biť palicami. Tento pohľad dojal všetkých rehoľníkov k slzám. A skutočne – tento zbojník mal úprimnú ľútosť! Sv. Augustín sa tiež nehanbí verejne spovedať – svoje viny vyznáva pred celým svetom! Keby sme poznali sami seba a mali pokoru, tak by sme sa nehanbili konať tak isto, ako títo dvaja. Človek, ktorý sa nechce priznať k vine, je plný pýchy. A pamätajme si, že predsa od dobrej spovede závisí naše večné šťastie. Keď sa dnes večer budete ukladať na spánok, predstavte si, že ležíte v rakve, so skrúženými rukami, s očami zatvorenými naveky, zakrytí smrteľnou plachtou. A potom si povedzte: po čom by som túžil v tejto chvíli? Moja duša je pošpinená toľkými hriechmi, ktoré mi ešte neboli odpustené. Či by som chcel takýto stáť na Božom súde? Či budem mať v hodine smrti pri sebe spovedníka? Predsa, keby som náhle zomrel, išiel by som do pekla. Nebudem teda odkladať, ale okamžite zmením svoj život, aby som získal stratené Božie priateľstvo a právo na nebo. Amen.

XVII

O LÚTOSTI

Tieto slová povedal sv. Augustín, keď po rokoch spomínal na svoje dávne cesty života. Keď na ne spomínal, srdce mu pukalo od žiaľu. Nie je teda divné, že s takou veľkou trpkosťou v duši volal: „Ó, Bože, premárnil som svoje roky, lebo som Ťa nemiloval. Pane, zabudni na moje dávne previnenia!“

Aké požehnané, aké cenné sú slzy, ktoré veľkého hriešnika premenili na svätca! Srdce, zlomené bolesťou, získalo stratené priateľstvo Boha. Kiežby sme i my, keď si pripomíname viny, ktoré sme spáchali, mohli so sv. Augustínom opakovať: „Beda mi, lebo som veľa zhrešil v predchádzajúcich rokoch môjho života! Bože, buď milosrdný mojej duši!“

Všetci sme hriešni, všetci potrebujeme Božie milosrdenstvo. To je veľké šťastie pre nás, že ho môžeme nájsť, že ako márnotravný syn, dosiahneme odpustenie, keď padneme na kolena pred najlepším z otcov. Ak však chceme získať odpustenie, musíme mať úprimnú ľútosť a silné rozhodnutie pre nápravu. Dnes budem teda hovoriť o ľútosťi a silnom predsavzatí k náprave.

I.

Ak chceme hovoriť o týchto pravdách správnym spôsobom, tak musíme najprv pochopiť, ako veľmi Boh – nekonečne svätý a spravodlivý – má odpor voči hriechu; treba pochopiť, koľko múk znášal pre našu spásu Ježiš Kristus; treba tiež pochopiť, ako to bolo, že veľkí svätí – neraz za drobné pády – robili pokánie dlhé roky. Je potrebné za týmto účelom navštíviť aj pekelné priepasti a počúvať nárek a škrípanie zubami zatratených.

Ale krv Bohočloveka, preliata pre odpustenie ľudských vín, hovorí o tom lepšie. Keby som mohol, zaviedol by som vás do Getsemanskej záhrady, kde Ježiš Kristus plače kvôli hriechom – roní nie obyčajné slzy, ale krv, ktorá v úžase smútku a strachu steká z Jeho tela a kropí zem okolo Neho. Zaviedol by som vás potom do Jeruzalema a ukázal by som vám Ježiša Krista, ako padá pod ťarchou kríža a v strašnej opustenosti na ňom zomiera. Sv. Bernard pri pohľade na kríž plakal – bol zaliaty slzami! Aká si ty cesta, aká skvelá – ľútosť! Aký šťastný je človek, ktorý ťa skutočne má!

Ku komu hovorím v tejto chvíli? Či hovorí k zatvrdnutému hriešnikovi, ktorý už dávno nechodí na spoveď? To by bolo nanič. To by znamenalo toľko, ako polievať skalú vodou – vodou, ktorá predsa nezmäkčí kameň. Alebo hovorím ku kresťanovi, ktorý zhora pozerá na misiú, na duchovné obnovy, na oslavy, na nauky svojho pastiera? To by tiež bolo zbytočné – srdce bezbožníka by sa nerozohrialo, tak ako sa nezohreje voda, keď do nej hodíš kus ľadu. Nebola by veľmi užitočná moja nauka tým, ktorí skutočne chodia na veľkonočnú spoveď, ale každým rokom majú na svedomí viac hriechov. Kedysi pravdepodobne budú obeťami Božieho hnevu a strávia ich večné plamene. Prirovnal by som ich k tým zločincem, ktorí sú už predurčení na zatratenie, chcú ešte v posledných chvíľach naslepo užívať života. Alebo hovorím k tým kresťanom, ktorí sa spovedajú každé tri týždne alebo každý mesiac, a aj napriek tomu páchajú tie isté hriechy? Nie, na nich sa neobraciam, lebo to sú slepci, ktorí nevidia, čo a ako robia.

Keď je to tak, tak ku komu hovorím? Kde mám hľadať jasnú ľútosť? Koho mám o ňu prosiť? Viem, Pane, kde je jej prameň! Ona pochádza z neba, Ty sám ju udeľuješ. Ó, Bože, udeľ mi túto ľútosť, ktorá trhá a zožiera srdce, ktorá odzbrojuje Tvoju spravodlivosť a premieňa nešťastnú večnosť na šťastie bez konca. Neodmietaj nám, Pane, túto ľútosť, ktorá odhaľuje pekelné podvody a strháva všetky osídla diabla. Pekná čnosť – ty ihneď navraciaš stratené priateľstvo Boha; ty si taká nutná, a predsa taká zriedkavá! Bez teba niet odpustenia a neba; bez teba sú nanič kajúce skutky, milosrdenstvo a almužna!

V čom spočíva ľútosť? Čo ona je? Je to bolesť duše a vedomá oškľivosť k spáchaným hriechom; oškľivosť, ktorú sprevádza silne predsavzatie, aby sme sa k tým hriechom nikdy viac nevrátili. Ona je nevyhnutne potrebná k získaniu odpustenia. Keby sme počas choroby stratili reč – nemali by sme povinnosť vyznať hriechy; keby nás náhle prekvapila smrť – boli by sme oslobodení od zadosťučinenia a vykonania uloženej pokuty, prinajmenšom v tomto živote. Bez ľútosťi by sme sa však nemohli zaobísť – bez nej by sme nedosiahli odpustenie hriechov. Vlastne kvôli nedostatku ľútosťi sa ľudia tak často dopúšťajú svätokrádežných spovedí a prijímaní. Bohužiaľ, ľudia tomu nevenujú pozornosť. Keď niekto zatají hriech pri spovedi, tak sa bojí, je zdesený, nenachádza pokoja, dokiaľ neodstráni zo srdca túto zvrátenosť. A nedostatku ľútosťi – naopak – malo kto venuje pozornosť.

Táto vnútorná ľútosť, čiže bolesť musí mať štyri vlastnosti.

1. Najprv musí pochádzať z hĺbky srdca, čiže ľútosť musí byť *vnútorná*. Ona teda nespočíva v slzách, ktoré sú dobrou a užitočnou vecou, hoci netvorí nutnú podstatu ľútosti. Svätý Pavol sa obrátil, obrátil sa na kríži dobrý lotor. Vôbec o nich nečítame, žeby plakali, a napriek tomu ich ľútosť bola úprimná. Netreba veľa dávať na slzy – oni často klamú. Mnoho ľudí v tribunáli pokánia plače, a pri prvej lepšej príležitosti sa vracajú k dávnyh hriechom. Preto prorok Joel vyzýva k plaču a roztrhnutiu šiat, ale napomína, aby naše srdcia boli roztrhnuté a preniknuté ľútosťou: *Roztrhnite si srdcia a nie rúcho, obráťte sa k Pánovi, svojmu Bohu, veď je dobrotivý a milosrdný* (Joel 2, 13). Spasiteľ sveta hovorí, že v duši a srdci sa rodia zlé myšlienky a túžby (por. Mt 15, 19). A teda toto srdce musí ľutovať, cítiť bolesť – v opačnom prípade Boh nám neodpustí.

2. Potom ľútosť musí byť *nadprirodzená*, čiže má pochádzať od Ducha Svätého – má vyplývať z nadprirodzených pohnútok, a nie z prirodzených pohnútok. Nič nie je hodná pri spovedi taká ľútosť, ktorú mladá osoba cíti preto, že kvôli hriechu stratila dobré meno. Alebo keď niekto ľutuje preto, že ho prichytili pri krádeži. Takáto ľútosť je iba prirodzená. Máme pri spovedi v srdci cítiť bolesť preto, že sme kvôli hriechom stratili večné dobrá, že sme sa vystavili zatrateniu, preto, že hriech je veľkým zlom. Takáto ľútosť je nadprirodzená, lebo pochádza z pohnútok viery – hoci je *nedokonalá*. *Dokonalú* ľútosť má ten, kto ľutuje *iba vzhľadom na to, že zarmútil nekonečnú dobrotu Boha*. Dokonalá ľútosť ospravedlňuje už pred spovedou, hoci prirodzene, takýto človek musí mať úmysel spovedať sa.

3. Ľútosť nad hriechmi musí byť *nadovšetko*, to znamená, že musíme viac trpieť preto, že sme urazili Boha, ako preto, že sme stratili rodičov, majetok, zdravie a pod. Keby naša ľútosť mala túto podmienku, tak sa musíme báť svojej spovede. Často plačeme, že sme stratili akúsi veľkú čiastku peňazí a tak veľmi sa trápime, že nemáme chuť do jedla a nemôžeme spať. A bohužiaľ, kvôli ťažkým hriechom nevyroníme ani jednu slzu, nevydáme zo seba ani jeden vzdych! Ako málo človek rozumie, čo je ťažký hriech! Prečo ľútosť nad hriechmi musí byť taká veľká? Lebo je urážkou najvyššieho Majestáta, lebo prináša úžasnú stratu a privádza na hriešnika strašné nešťastia. On nás pozbavuje neba a jeho rozkoše, odníma nám priateľstvo Boha a vrhá do pekla, čo je najväčším nešťastím. A podľa čoho môžeme poznať opravdivú ľútosť? Človek, ktorý ju má, začína ináč myslieť, ináč konať, ináč žiť. To, čo kedysi miloval, to teraz nenávidí; pred čím kedysi utekal a čo sa mu hnusilo, po tom teraz túži a to miluje. Pyšný človek, napríklad, sa už nevyvyšuje, všetkým preukazuje dobrotu a milosrdenstvo.

4. Ľútosť musí byť *všeobecná*, čiže musí sa vzťahovať na všetky hriechy. Kto by neľutoval iba jeden ťažký hriech, tak hoci by nad všetkými inými horko plakal, nebude ich mať odpustené.

Dozvedel sa kedysi ťažko chorý rímsky námestník, pohan Chromos, že svätý Sebastián robí mnohé zázraky. Pozval teda svätca k sebe a prosil ho, aby mu navrátil zdravie. Sv. Sebastián odpovedal, že opravdivý Boh neba i zeme navráti mu zdravie iba pod tou podmienkou, že zničí všetky modly, ktorým vzdáva úctu. Pohan s tým súhlasil a začal ničiť bôžikov. Ale jedného z nich mu bolo ľúto dolámať, teda ho schoval, lebo si myslel, že taká drobnosť mu nebude prekážať pri získaní zdravia. Veľmi sa však sklamal. Keď jeho choroba čoraz viac silnela, pozval k sebe sv. Sebastiána a začal mu veľmi vyčítať, že cíti čoraz väčšie bolesti, hoci zo svojho domu odstránil bôžikov. Vtedy sa svätec opýtal: „Rozbil si všetkých bôžikov? Nenechal si si ani jedného?“ Na to mu námestník odpovedal, že si nechal jednu drahocennú pamiatku, jedného bôžika, ktorého dlhé roky uchovávali v rodine. Svätý sa rozhodne dožadoval zničenia aj tohto bôžika. Keď to pohan urobil, okamžite ozdravel.

Mnoho hriešnikov sa podobá tomuto pohanskému námestníkovi. Ich ľútosť nie je všeobecná, lebo nemajú v ošklivosti všetky hriechy – na niektoré z nich sú naviazaní zvláštnym spôsobom. Dokiaľ však sa nebudú usilovať napraviť zo svojho obľúbeného, návykového hriechu – dokiaľ neopustia zlé priateľstvo, nepozbavia sa pýchy, snahy páčiť sa, prílišnej naviazanosti na pozemské dobrá – dovedy ich spovede nebudú mať žiadnu hodnotu, ba čo viac: budú to nové zločiny a svätokrádeže!

Opravdivú ľútosť stretáme zriedkavo, nie je teda divné, že i dobré spovede sú veľmi zriedkavé. Ukážem vám na príklade, čím je dokonalá, úprimná ľútosť za hriechy.

V IV. storočí brutálne prenasledoval kresťanov perzský kráľ, Sapor. Obrátil sa najprv proti katolíckym kňazom, ktorí nechceli vzdávať úctu slnku. Vtedy uväznili sv. Simeóna, arcibiskupa Seleúcie. Svätý vytrval neporušený akoby silnou skalou, o ktorú zbytočne narážajú morské vlny, nemôžu ju rozbiť. Nepomohli hrozby a sľuby – sv. Simeón nezaprel Krista. Keď ho viedli do väzenia, stretol starého eunucha, apostatu, ktorý bol vysokým úradníkom na kráľovskom dvore. Renegát preukazoval mučeníkovi veľký súcit, na znak úcty padol pred ním dokonca na kolena. Svätý biskup sa však odvrátil s pobúrením od zradcu, ktorý pod vplyvom

toho vstúpil do seba, preľakol sa Božieho súdu a vlastnou krvou napravil pohrdanie, ktoré predtým spôsobil Kristu Pánovi a Jeho Cirkvi.

Alebo svätá Margaréta – celý život oplakávala jeden všedný hriech, ktorý spáchala v mladosti. Keď mala totiž päť či šesť rokov, oklamala v maličkosti otca.

A čo bude, bratia, s nami – s nami, ktorí sme možno spáchali viac hriechov, ako máme vlasov na hlave, a predsa nechcem za ne ľutovať, robiť pokánie, aj napriek tomu, že svätí – vynahrádzali drobné chyby – kvílením a plačom naplňali skaly a púšte?

Istý zlodej, menom Jonatas, keď utekal pred ľudskou spravodlivosťou, schoval sa do stĺpa, kde robil pokánie sv. Šimon Stilita. Nazdával sa, že vzhľadom na tohto svätca, tu ho ľudia nebudú prenasledovať. A skutočne sa tak stalo. Následkom modlitieb Šimona Stilitu Jonatas pocítil takú ľútosť za svoje hriechy, že plakal nad nimi osem dní. Po uplynutí tohto času prosil svätca, aby mu dovolil odísť. Ale Šimon s tým nesúhlasil – bál sa, že zlodej sa vráti k starým hriechom. Jonatas mu však povedal, že myslí na návrat do neba a povedal: „Ježiš Kristus mi odpustil hriechy. Dnes som Ho videl“. – „Synu – odpovedal svätý – do neba ti dovoľujem odísť, aby si tam naveky ospevoval milosrdenstvo Božie“. A v tej chvíli kajúcnik zomrel, a Ježiš prijal jeho dušu do nebeského kráľovstva. Aká pekná a cenná je taká smrť – smrť, ktorá sa rodí z ľúlosti, že sme urazili nekonečne dobrého Stvoriteľa!

Usilujme sa, drahí, podľa vzoru svätých, vzbudiť si ľútosť, pričom rozjímajme o troch zastaveniach. Prvé z nich je peklo, v ktorom kvília odsúdení, pričom sa navzájom pozerajú a vrhajú z úst plamene ohňa. Keď si to istý nábožný biskup pripomínal, krv mu tuhla v žilách zo zdesenia a vyzeral ako mŕtvy. Odtiaľ sa myšlienkami preniesol do neba – [to je druhé zastavenie] – kde sa pozeral na tróny, na ktorých sedeli vyvolení. Pokánie a bolesti, ktoré títo svätí trpeli za života, pričom to obetovali za malé hriechy, naplnili tohto svätého človeka takým hlbokým smútkom, že sa nemohol zdržať plaču. Nakoniec [v treťom zastavení] sa preniesol v mysli na Kalváriu a pozeral sa na Ježiša Krista, ktorý tam zomieral za hriešnikov. Pri tomto pohľade každú chvíľku opakoval: „Ako aj môžem ešte žiť, keď pozerám na ukrižovaného Spasiteľa za moje hriechy“.

II.

Opravdivá ľútosť sa musí spájať so silným predsavzatím polepšiť sa. Dôkazom takého silného rozhodnutia bude predovšetkým *základná zmena života*.

Vezmime si napríklad matku, ktorá sa pri spovedi obviňuje z toho, že sa často hnevala na muža a na deti. Ak mal správnu ľútosť a silné rozhodnutie polepšiť sa, tak teraz sa už nehnevá a nepreklína. Ku všetkým je milá, plná dobroty; nestráca pokoj duše aj napriek utrpeniam, stratám a najrozličnejším smútkom.

Alebo – dievča sa spovedá, že sa zháňalo za príjemnosťami sveta: za tancom, za zábavami, za zlým spoločenstvom. Ak si vykoná dobrú spoveď, tak ju tam už nevidíte – bolo by ju treba hľadať v kostole alebo v dome rodičov. Už nie je plná prázdnoty, už nepozera celé hodiny do zrkadla, už sa nezabáva a nešalie s mladými ľuďmi. Pozemské príjemnosti uznala za ničotu, v slobode ducha ich pošliapala, pričom postúpila vyššie – rada číta knihy, ktoré budú zbožnosť, pomáha doma matke, pomáha v učení svojim bratom a sestrám, poslúcha rodičov a preukazuje im úctu. Keď jej niet doma, tak určite ju nájdete v kostole, kde ďakuje Bohu za milosť polepšenia. Na jej tvári vidno skromnosť, úprimnosť voči všetkým – i bohatým, i chudobným. Samotným svojím výzorom povzbudzuje iných k sústredenosti ducha.

Ako sa v duši tejto, do nedávna ľahkomyselnej dievčiny, mohla uskutočniť taká skvelá premena?! Jednoducho – pri spovedi mala úprimnú ľútosť.

Druhým znakom skutočne silného predsavzatia k polepšeniu je *starostlivé vyhýbanie príležitosti k hriechu* – a teda: zlým knihám, nemravným scénam, všetkým plesom, tancom, neslušným obrazom a pesničkám. Ježiš Kristus hovorí jasne, že keby bolo pre nás čosi také drahé ako oko či ruka, a spôsobovalo by nám to pohoršenie, tak musíme do od seba odhodiť, lebo lepšie je s jedným okom či s jednou rukou vojsť do neba, ako mať dve oči a dve ruky a byť zavrhnutý v pekle (por. Mt 5, 30).

Tretím znakom opravdivého rozhodnutia pre polepšenie je *pozorné stráženie seba samého a vykorenenie zlých návykov z duše*. A návykom nazývame ľahkosť vrátiť sa k starým hriechom – ľahkosť, do ktorej sme upadli následkom zlého života. Treba teda po spovedi konať dobré skutky, ktoré budú protikladom dávnych skutkov. Ak sme sa oddávali pýche, tak teraz sa musíme cvičiť v pokore – musíme pokojne znášať pohrdanie, utekať od pochvál sveta, pri každej príležitosti sa musíme pokorovať a vždy sa považovať za úbohých a nehodných hriešnikov. Ak sme často vybuchovali hnevom, tak teraz buďme voči blíznym láskaví v slovách a úprimní. Človek, ktorý podliehal zmyselnosti, nech sa umŕtvuje v jedení a pití, nech si dáva

pozor na svoje slová, pohľady a myšlienky – aby nebolo v nich nič, čo je v rozpore s čnosťou čistoty. Kto na seba nepracuje, kto sa hneď po spovedi vracia k tým istým hriechom, ten sa najpravdepodobnejšie spovedal svätokrádežne a spáchal ťažký zločin pred Bohom. Opravdivý kajúcnik musí nasledovať márnokratného syna, ktorý, pochopil svoju núdzu a svoje nešťastie, rozhodol sa vrátiť k otcovi a urobiť všetko, čo od neho otec žiadal. Okamžite opustil zlých priateľov, nechcel už na nich pozerieť, lebo vedel, že čím viac sa od nich vzdáľuje, tým viac sa blíži k otcovi. Nech sa naša ľútosť podobá ľúlosti márnokratného syna. Buďme pripravení všetko obetovať, len aby sme sa nevrátili k starým hriechom a zlým návykom. Sv. Ján Chryzostom hovorí, že mnoho ľudí má ľútosť iba zdanlivú, divadelnú. Takí kajúcnici sa podobajú hercom, ktorí hrajú na pohľad krvavé bitky – všetkým sa zdá, že zabíjajú protivníka, že prelievajú jeho krv. Ale len čo sa divadlo skončí, hneď títo zdanlivo zabití sa postavia na nohy a sú tak isto zdraví a silní, ako boli pred začatím hry. To isté sa odohráva pri mnohých spovediach, lebo neraz už za dva dni tí, čo v spovednici nariekali a oplakávali svoje hriechy, znovu sa hnevajú, pomstia, znovu sa dopúšťajú obžerstva a opilstva, znovu sú ľahostajní v službe Božej a leniví v plnení svojich povinností.

Svätý Bernard sa nás pýta, či by sme chceli dosiahnuť opravdivú ľútosť, opravdivú skrúšenosť. Ako cestu k tomuto cieľu nám on ukazuje kríž, na ktorý bol klincami pribitý Ježiš Kristus. Pohľad na Spasiteľa, ktorý zomiera z lásky za nás, musí raniť naše srdce ľútosťou, musí vytláčiť v našich očiach slzy. Podľa rozprávania Salviána, svätá Mária Magdaléna po Nanebovstúpení Ježiša Krista po celý život plakala nad neviazanosťou svojich mladých rokov. Slzy, ktoré tečú z jej očí, vytekajú akoby z dvoch živých prameňov – trpí pri kríži najprv na Kalvárii, potom vo svojej skrúšenosti.

Slávny Ludolf hovorí, že istý pustovník sa pýtal Pána Boha, akoby mohol najľahšie urobiť svoje srdce skrúšeným a vzbudiť v sebe plač kvôli svojim hriechom. A v tej chvíli sa mu ukázal Vykupiteľ – tak ako bol pribitý na kríž, pokrytý ranami – a povedal mu: „Pozri na mňa, a hoci by tvoje srdce bolo tvrdšie ako skaly, bude skrúšené pri pohľade na bolesti, ktoré som podstúpil za hriechy ľudského rodu“. Tento pohľad urobil na pustovníka taký veľký dojem, že do smrti už iba stenal a plakal. Vždy sa obracal na anjelov, alebo na svätých Pánových, pričom ich prosil, aby plakali spolu s ním.

Blažení všetci tí, ktorí plakali na zemi, lebo týmto spôsobom unikli večnému zúfalstvu! Ale akí iní sú ľudia v našich časoch! Aj napriek mnohým hriechom nechcú nič ľutovať, nechcú za nič robiť pokánie! Čo bude s nimi, čo ich čaká po smrti?!

Ó, Bože, daruj nám úprimnú ľútosť, aby sme mohli znovu získať Tvoju milosť a priateľstvo!

Bojme sa, bratia, každého hriechu, vyhýbajme nebezpečným príležitostiam a nikdy nezabudnime na to, čo trpia zatratení v pekle – tí, ktorí na tomto svete nechceli ľutovať a nechceli opustiť hriech. Nebojme sa naproti tomu žiadnych obetí, odvážne bojujme s pokušeniami, plačme a vzdychajme tu, na svete, ak chceme naveky oslavovať Boha tam, v nebi! Amen.

XVIII

O ROZHREŠENÍ

*Ktorým odpustíte hriechy, budú im odpustené,
ktorým zadržíte, budú zadržané.
(Jn 20, 23)*

Koľko múk musel vytrpieť Spasiteľ, koľko pohrdania, ako bolestne musel zomierať, aby tieto slová dostali účinnú moc! A my sme najčastejšie takí slepí, takí nerozumní, že sa nám zdá, akoby od kňaza záviselo, či dá alebo odmietne rozhrešenie. Hrubo sa, drahí bratia, mýlime. Ten, kto udeľuje sviatosť pokánia, je iba správcom milosti a zásluh Ježiša Krista (por. 1 Kor 4, 1) – preto on ich musí rozdeľovať podľa presne predpísaných pravidiel. Svätá bázeň a strach preniká neraz úbohému kňaza pri vykonávaní tohto strašného úradu, lebo chce zachraňovať iných, ľahko môže zahubiť sám seba. Strašné vyúčtovanie ho čaká na súde Božom za všetky udelené rozhrešenia, ak bol príliš márnivým alebo príliš skúpy správcom nebeských milostí. Ako ľahko tu možno poblúdiť! V takejto chvíli mnoho kňazov by chcelo byť radšej v laickom stave, ako

v duchovnom! Ale aj mnoho laikov čaká prísna zodpovednosť za to, že sa možno nikdy nemodlili za svojich pastierov – za tých, ktorí pre ich spásu sa vystavovali záhube...

Kňaz má moc odpúšťať hriechy, má tiež moc odmietnuť rozhrešenie. A preto hovorí sv. Gregor Veľký, že kňaz musí náležite skúmať usposobenie hriešnika, skôr, ako mu udelí rozhrešenie – musí venovať pozornosť tomu, či sa zmenilo jeho srdce a či má silné rozhodnutie pre nápravu.

Je teda skutočnou vecou, že spovedník, pod hrozbou straty vlastnej spásy, musí niektorým hriešnikom odmietnuť rozhrešenie alebo jeho udelenie odložiť na neskoršie. Dnes vám teda vysvetlím: 1. čo je to rozhrešenie a 2. komu ho treba udeliť a komu odmietnuť. Je to veľmi dôležitá matéria, lebo do hry tu vstupuje vaša spása alebo zavrhnutie.

Aký šťastný je človek – a súčasne: aký veľký je vinník! Hovorím, že je šťastný, lebo aj napriek tomu že stratil Boha, nebo i dušu, môže ešte napraviť túto stratu a získať večné šťastie. Keď boháč stratí majetok, tak neraz, aj napriek najúprimnejšej snahe, nebude v stave ho získať; hriešnik naopak – s malou námahou môže získať utrpené straty. Ó, Bože, ako miluješ hriešnikov, keď im dávaš toľko prostriedkov na získanie neba! A okrem toho hovorím, že sme veľmi vinní, keď pohrdame tak cennými dobrami, ktoré môžeme ľahko vlastniť. Drahý priateľ, keď si stratil nebo, tak prečo stále zostávaš v tejto chudobe?

I.

Ak sa ma opýtate, čo je rozhrešenie, odpoviem, že je to rozsudok, vydaný ústami kňaza v mene a autoritou Krista, ktorý odpúšťa naše hriechy a týmto spôsobom ich odpúšťa, akoby sme ich nikdy nespáchali – samozrejme, ak hodne a náležite splníme podmienky tejto sviatosti. Koho neudivuje účinnosť, koho neudivujú dobrodenia, obsiahnuté v tomto tribunáli Milosrdenstva? Ó, chvíľa, ktorá si pre obráteného hriešnika taká blažená! Len čo sluha Boží vysloví tieto slová: *Ja ťa rozhrešujem...* – sa už duša penitenta stáva čistou a slobodnou od všetkej špiny, vďaka zásluhám Najdrahšej Ježišovej Krvi, ktorá steká na duše počas rozhrešenia. Aký veľmi dobrý si k hriešnikovi, ó, Bože! Rozhrešenie vytrháva úbohú dušu z tyranie diabla, navracia jej priateľstvo a milosť Božiu, navracia tiež neoceniteľný pokoj svedomia. Či nemáme byť vzrušení k slzám pri pohľade na toľko Božích dobrodení? Či ste sa nikdy nezamysleli nad tým, že každé platné rozhrešenie privádza na kajúcnika, do jeho duše, také milosti? Treba si však zapamätať, že iba skrúšenie hriešnici, ktorí oplakávajú svoje dávne viny – tí, ktorí úprimne a srdečne ľutujú – stávajú sa účastníkmi tých neoceniteľných dobrodení sviatosti pokánia.

II.

A teraz vám poviem, kedy treba odmietnuť rozhrešenie alebo ho odložiť. Katolícka Cirkev tu ustanovila isté pravidlá, ktorých sa musí kňaz držať. Ak ich prekročí, beda jemu samému, beda aj tomu, ktorého vedie! Lebo v takom prípade slepý vedie slepého a preto obaja padnú do pekla (por. Mt 15, 14). Ak kňaz zo správnych dôvodov vám odmietne rozhrešenie, tak nesmiete šomrať – on to robí z lásky k vám a vrúčne túži po vašej spáse. Preto na Poslednom súde sa dozviete, že vám vtedy odmietol rozhrešenie, aby ste tým istejšie išli do neba. Nešomrite teda nikdy v podobnom prípade, ale poďakujte Bohu a pracujte usilovne na svojom polepšení.

1. Hovorím, že v prvom rade si nezasluhujú rozhrešenie tí, ktorí nepoznajú dôkladne katechizomové pravdy. Každý kresťan má povinnosť poznať náuku Ježiša Krista, jej tajomstvá, morálne predpisy a sviatosti. Sv. Karol Boromejský, arcibiskup Milána, jasne hovorí, že nemožno udeliť rozhrešenie tým, ktorí nepoznajú zásadné kresťanské pravdy, a tiež povinnosti svojho stavu – zvlášť ak táto nevedomosť pochádza z ľahostajnosti o spásu duše, ak je zavinená. Podľa predpisov Cirkvi, nemožno tiež rozhrešiť otcov a matky ako aj hospodárov a hospodárky, ktoré svoje deti, domácich neučia pravdy nutne potrebné k spáse, ktorí nebedlia nad nimi, nekarhajú ich omyly a rozmary.

Čo má teda nutne vedieť každý kresťan? Musí vedieť: *Otče nás, Zdravas Mária, Verím v Boha*, všeobecnú spoveď, akt viery, nádeje, lásky, prikázania Božie i cirkevné, a nakoniec akt ľútosti. Nestačí však vedieť tieto veci mechanicky opakovať – treba im tiež rozumieť. Treba vedieť, že *Otče nás* pochádza od samého Boha, že *Zdravas Mária* je vzaté čiastočne z Písma svätého (sú to slová anjela, ktorý pozdravil Najsvätejšiu Pannu Máriu), čiastočne pochádza od Cirkvi. Potom treba vedieť, že *Verím v Boha* zložili Apoštolovia po Zoslaní Ducha Svätého, skôr, ako sa rozišli po celom svete; preto všade v Cirkvi je tá istá náuka a tie isté tajomstvá. *Verím* obsahuje v skratke pravdy našej viery, náuku o Tajomstve Najsvätejšej Trojice, lebo hovorí

o jednom Bohu v Troch Osobách, o Bohu Otcovi, ktorý nás stvoril, o Synovi Božom, ktorý nás vykúpil i o Duchu Svätom, ktorý nás posväcuje v Krste. Všetky články *Apoštolského vyznania viery* treba rozumieť a vysvetliť.

Treba si tiež zapamätať, že prikázania Božie už v raji vryl Boh do srdca prvého človeka, a neskôr ich dal Mojžišovi na kamenných tabuliach na Hore Sinaj (pozri Ex 33, 18). Ježiš Kristus neodstránil tieto prikázania, ale ich pripomínal a obnovil. Ďalej treba vedieť, čo je to čnosť viery, nádeje a lásky, ako treba chápať vtelenie Syna Božieho, kto ustanovil sväté sviatosti, koľko ich je a aké milosti každá z nich udeľuje. [...]. Treba tiež poznať povinnosti svojho stavu – zvlášť rodičia a predstavení musia vedieť, ako majú viesť svoje deti a podriadených. Bohužiaľ, ako mnoho je medzi ľuďmi náboženskej temnoty! A ona je dôvodom záhuby mnohých katolíkov.

2. Treba odmietnuť rozhrešenie aj tým, u ktorých nevidno žiadnej ľútosti. Skúsenosť totiž učí, že na planých sľuboch a rozhodnutiach sa v žiadnom prípade nemožno spoliehať. Každý hovorí, že mu je ľúto, že sa polepší. Kňaz verí a dáva rozhrešenie. Ale čo sa deje hneď po vyslovení takýchto sľubov, po vyhlásení týchto rozhodnutí? Už o niekoľko dní vidíme tie isté hriechy a tie isté previnenia! Samotné sľuby nie sú teda dostatočným dôkazom silného rozhodnutia pre nápravu. Kristus hovorí, že strom poznať po jeho ovoci (pozri Mt 12, 33) – aj opravdivú ľútosť poznať podľa zmeny správania. Nestačí oplakávať hriechy – treba ich zanechať a vyhýbať všetkému, čo nás znovu môže priviesť k pádu. A teda treba mať predsavzatie pre polepšenie také silné, že by sme boli ochotní radšej všetko vytrpieť, ako sa vrátiť k tým istým hriechom. Tak je to – keď po spovedi vidno málo nápravy, z toho treba urobiť záver, že spoveď bola zlá alebo dokonca svätokrádežná. Ach, keby z tridsiatich rozhrešení jedno bolo dobré, svet by sa hneď zmenil! Nemožno teda udeľovať rozhrešenie tým, u ktorých nevidno dostatočné znaky ľútosti. Okrem toho mnoho osôb, ktorým bolo odmietnuté rozhrešenie, nevracia sa v určenom čase k spovedi, lebo nemali úprimnú snahu polepšiť sa. To je zlý znak, ak niekto, kto nedostal rozhrešenie, čaká so spoveďou do nasledujúcej Veľkej noci. Keby mu skutočne záležalo na zmene života, tak by sa usiloval zmieriť s milovaným Bohom čo najskôr.

3. Ďalej treba odmietnuť rozhrešenie všetkým tým, ktorí živia v srdci hnev a nenávisť, ktorí nechcú odpustiť a urobiť prvý krok k zmiereniu; nakoniec vôbec netreba ísť k spovedi, ak máme v duši niečo proti blížnemu. Avšak, treba blížnemu dokonca preukázať nejakú službu, tak akoby nás nikdy nezarmútil. Nestačí povedať, že nepravíte nepriateľovi zlo – treba ho s radosťou pozdraviť, neutekať pred ním. Pán Boh vám dovedy neodpustí, dokiaľ sa úprimne nezmierite s vaším blížnym a s koreňmi nevytrhnete zo srdca urážky a odpor. Vyhýbať blížnemu možno iba preto, aby sme vyhli urážke Boha, alebo aby sme sa nedopustili ohovárania alebo iného hriechu. Lebo s osobami, ktorých spoločenstvo nás vystavuje pádom, treba sa kontaktovať jedine v nutnej situácii. Naproti tomu netreba o blížnom nikdy hovoriť zle alebo želať mu nešťastie. Za nepriateľov sa treba dokonca modliť. Počúvajte, čo hovorí Pán Ježiš: *Keď teda prinášaš dar na oltár a tam si spomenieš, že tvoj brat má niečo proti tebe, nechaj svoj dar tam pred oltárom a choď sa najprv zmieriť so svojím bratom; až potom príd' a obetuj svoj dar* (Mt 5, 23). A sv. Jakub hovorí: *Súd bez milosrdenstva čaká totiž toho, kto nepreukázal milosrdenstvo* (Jak 2, 13). Vidíte teda, moji drahí, že s hnevom v srdci nemožno ísť k spovedi, lebo vtedy môžeme ľahko spáchať svätokrádež.

4. Rozhrešenie treba ďalej odmietnuť tým, ktorí spôsobili krivdu blížnemu na dobrom mene alebo na majetku, a nechcú napraviť spôsobenú škodu. Podľa Cirkevných Otcov, človek, ktorý môže krivdu napraviť, a nechce to urobiť, nebude spasený.

5. Treba tiež odmietnuť rozhrešenie tým, ktorí sa nachádzajú vo veľmi blízkej príležitosti k hriechu a nechcú sa jej vyhýbať. Najlepšou príležitosťou k hriechu nazývame tie miesta, osoby a okolnosti, kde obyčajne padáme. Sú to napríklad: divadelné scény, plesy, tance, zlé knihy, pochybné priateľstvá, neslušné piesne a obrazy, márnivé oblečenie, vzťah s osobami opačného pohlavia, ktoré už predtým boli dôvodom pádu. Nemožno tiež rozhrešiť kupcov, ktorí klamú a krivdia pri príležitosti predaja, čašníkov, ktorí predávajú alkohol notorickým alkoholikom, ktorí pracujú vo výčape počas pobožnosti alebo neskoro v noci. Kňaz tu môže udeliť rozhrešenie iba v tom prípade, ak kajúcnik prisľúbi, že opustí príležitosť k hriechu. Bez takéhoto sľubu by rozhrešenie bolo svätokrádežou.

6. Nemožno tiež rozhrešiť tých, ktorí pohoršujú, ktorí slovom, radou i príkladom privádzajú iných k zlému. K takým patria tí zvrátení kresťania, ktorí sa vysmieávajú z Božieho slova a z tých, ktorí ho hlásajú. Podobne treba postupovať s tými, ktorí si robia žarty z náboženstva, z pobožností, a svätých vecí, ktorí hlásajú nové zásady, v rozpore s vierou a zvykmi, v domoch ktorých sa konajú zábavy a pohoršujúce tance alebo hazardné hry, ktorí vlastnia neslušné obrazy alebo zlé knihy. Tak isto treba zaobchádzať s osobami, ktoré svojim oblečením, pohľadom a neslušným správaním, povzbudzujú iných k nečistým myšlienkam a túžbam.

Spovedník – podľa nauky sv. Karola – musí takým osobám odmietnuť rozhrešenie, lebo Písmo sväté hovorí: *Beda človeku, skrze ktorého pohoršenie prichádza* (Mt 18, 7).

7. Treba tiež odmietnuť rozhrešenie, alebo ho odložiť na neskôr, návykovým hriešnikom, ktorí už dlhší čas sa dopúšťajú tých istých pádov a neusilujú sa z nich povstať. K takým treba zarátať tých, ktorí stále klamú, ohovárajú blížneho, zlorečia, sú netrzepliví a každú chvíľu preklínajú, stále sa dopúšťajú opilstva alebo obžerstva, uchovávajú v srdci pyšné, prázdne či nečisté myšlienky; tých, ktorí sa nechcú úprimne spovedať, z ktorých kňaz musí otázkami vyzvedať hriechy. – Bohužiaľ, sú takí ľudia, ktorí sa vedome nechcú obviňovať, z ktorých treba nasilu dostávať hriechy, ktorí sa priam hádajú na spovedi a ospravedlňujú svoje hriechy. Osoby tohto druhu sú zle pripravené a nesmú pristupovať k sviatosti pokánia. Podľa všeobecnej nauky Cirkevných Otcov – falošné a zvodné je pokánie pre tých, u ktorých nevidno žiadnu nápravu. Tridentský koncil dovoľuje dať rozhrešenie iba tým, ktorí z hriechov povstávajú, svoje pády z minulosti nenávidia, a nakoniec sa vážne rozhodnú polepšiť a začať nový život.

Možno často počuť nespravodlivé výčitky proti prísnejším spovedníkom, že rúcajú zásady viery, že vrhajú hriešnikov do pekla, že je nemúdrou vecou vyžadovať od hriešnikov veľa. Najmilší! Tak zmýšľajú prevažne tí, ktorí si nezasluhujú milosť rozhrešenia. Od samého začiatku jestvovania Cirkvi svätí Otcovia učili, že ak chceme dostať rozhrešenie, treba mať najskôr odpor k hriechu a silné rozhodnutie pre nápravu. Iba ľudia, ktorí sami nerobia pokánie, nazvú odmietnutie rozhrešenia v takom prípade rozhrešenie zbytočnou prísnosťou. Lebo čo vyplýva z rozhrešenia nenapraviteľných hriešnikov? Celý rad svätokrádeží! Keď si po ťažkých hriechoch tak ľahko dostal rozhrešenie, tak očakávaš, že i neskôr to tak bude a ďalej sa pohruzuješ do hriechov. A naopak – keby ti vtedy odmietli rozhrešenie, bol by si sa vydesil, vstúpil by si do seba a uznal svoju morálnu úbohosť a nešťastie. A tak tvoj život sa skladá z radu ľahkých rozhrešení a nových pádov. – Skutočne, ľahko obdržané rozhrešenie nie je žiadnym dobrodením, je skôr ukrutnosťou. Sv. Cyprián učí, že spovedník sa musí držať predpisov Cirkvi a rozhrešovať iba vtedy, keď kajúcnik ukazuje výrazné znaky nápravy a zmeny života. Sám Ježiš Kristus, opravdivý Boh a Správca milostí, rozhrešoval iba opravdivých kajúcnikov. Odpustil dobrému lotrovi, lebo videl u neho opravdivú ľútosť a snahu po náprave, lotra zasa, ktorý nerobil pokánie, zavrhol navždy. Odpustil sv. Petrovi, lebo videl v jeho srdci skutočnú ľútosť, naproti tomu Judáša opustil, lebo jeho ľútosť bola falošná. Ak kňaz dáva pri spovedi rozhrešenie človeku, ktorý neľutuje, vtedy Ježiš Kristus to nepotvrďuje, namiesto toho na takého „kajúcnika“ vyslovuje rozsudok odsúdenia. Ale niekto povie: „Čo budú hovoriť ľudia, keď uvidia, že po spovedi nepôjdem na sväté prijímanie? Budú hovoriť, že som veľkým hriešnikom. A okrem toho viem, že mnohí žili podobne ako ja, tak isto porušovali Božie prikázania, a predsa dostali rozhrešenie a chodili na sväté prijímanie“. – Neklamte sa, bratia, nehovorte takto! Predsa tu ide o vaše duše – nebojte sa toho, čo o vás povedia ľudia, obávajú sa jedine Boha a večného zatratenia. A okrem toho, odkiaľ viete, že hriešnici, o ktorých hovoríte, sa úprimne nepolepšili? Zjavil vám to anjel, alebo sám Boh? A keby dokonca vylúdili rozhrešenie od spovedníka, či aj vy máte konať tak isto? Chceli by ste ísť do zatratenia preto, že budú iní zatratení?

Kedy – spýtate sa – máme znovu prísť na spoveď, aby nám bolo dovolené znovu pristupovať k svätému prijímaniu? Na Veľkú noc, na Turíce, či na Božie narodenie? Nie – odpovedá sv. Ján Chryzostom. Či snáď v hodine smrti? Nie – hovorí ďalej tento svätý. Kedy teda? Keď sa zrieknete hriechu, keď pomocou Božej milosti urobíte silné predsavzatie pre polepšenie, keď napravíte krivdy, zmierite sa s nepriateľom, keď sa skutočne obrátite.

Iní možno povedia: „Ak ma jeden nerozhreší, tak pôjdem k druhému spovedníkovi, lebo nemám čas, aby som stále chodil – jasne ten kňaz voči mne čosi má. Čo zlé som urobil?“ Môžeš, priateľu, ísť kde sa ti páči; si pánom svojej vôle. Myslíš si, že iný spovedník chce byť zatratený kvôli tvojim hriechom? Ja si myslím, že nie. Keby ťa rozhrešil, urobí to iba preto, že ťa nepozná. Kto koná týmto spôsobom a hľadá rozhrešenie niekde inde, ten opúšťa svojho dobrého spovedníka a najjednoduchšou cestou hľadá pas do pekla. – Ale povieš: „Už toľkokrát tak chodím na spoveď“ – Priateľu, naprav sa, a na prvý raz, keď prídeš do spovednice, dostaneš rozhrešenie. „Ak ho teraz nedostanem, tak sa tam veľmi dlho neukážem vôbec“. – Tým horšie pre teba, lebo sedemmil'ovými krokmi sa náhliš do zatratenia. Sú ľudia takí slepí, že si myslia, že spovedník voči nim niečo má, keď im nedáva rozhrešenie. Vedz, priateľu, zaobchádza s tebou takýmto spôsobom iba pre spásu tvojej duše – aby ťa zachránil pred zatratením – nie z osobnej nevôle. Ale povieš ešte: „Čo som také zlé urobil? Nikoho som nezabil, nikoho som neokradol...“ Hovoríš, že nikoho si nezabil, ani neokradol, ale vedz, že aj kvôli iným hriechom sa peklo naplňa hriešnikmi. Keby vám spovedníci udeľovali rozhrešenie vtedy, keď si ho nezasluhujete, stali by sa katmi vašich úbohých duší, ktoré iba ochutnávali Ježiša Krista.

Počúvajte, bratia, aké sú následky takého ľahkého a neplatného rozhršenia. Hovorí kňaz Karol Boro-mejský, že istý bohatý človek z Neapolu žil zle. Prišiel na spoved' ku kňazovi, o ktorom bola známa mienka, že je veľmi zhovievavý. A skutočne, ten kňaz vypočul jeho vyznanie a dal mu hneď rozhršenie, nerobil pri-tom žiadne ťažkosti, aj napriek tomu, že hriešnik nepreukázal žiadnu ľútosť. Zadivil sa ten bohatý človek – hoci nemal skoro žiadnu vieru – že tak ľahko dostal rozhršenie, keď predtým mnoho múdrych a skvelých spovedníkov ináč s ním zaobchádzalo. Vybral teda z vrecka niekoľko mincí a drsne povedal: „Vezmi si, oťče, tieto peniaze a zachovaj si ich do chvíle, keď sa uvidíme spolu na tom istom mieste“. „Kedy a kde sa máme vidieť?“ – spýtal sa udivený kňaz. „Môj oťče! Na dne pekla sa zakrátko stretne – ty preto, že si dal nehod-nému rozhršenie, a ja, že som ho prijal, pričom som nemal žiadnej ľútosť, ani ochotu polepšiť sa“.

Zamyslime sa, drahí bratia, nad týmto prípadom, o ktorom nám hovorí sv. biskup Milána a bojme sa podobného osudu. – Kedy teda možno prijať rozhršenie? – Vtedy, keď sa obrátite a polepšíte, keď sa budete modliť za spovedníka, aby správne rozoznal, či ste hodní tej milosti, keď svedomito splníte všetko, čo vám bude prikázané v spovedi, keď sa v určenom čase vrátite do spovednice.

Obrátil sa kedysi istý hriešnik; bolo to na misiách, preto kňaz, keď videl jeho dobrú prípravu, dal mu rozhršenie. Vtedy ten človek zvolal: „Čo, môj oťče, pre mňa rozhršenie? Musím najprv oplakávať spáchané viny! Skúšaj ma, aby si sa zorientoval, či je moje obrátenie úprimné!“ – Počas udeľovania rozhršenia tak-mer zomrel od ľútosť.

Aký zriedkavý je takýto postoj! Preto sú zriedkavé aj dobré spovede. Nenaliehajme teda nikdy na spo-vedníka, nám nutne dal rozhršenie, ak sa skutočne neobrátime. Prosme Boha pri spovedi o úprimnú ľútosť, aby sme si zaslúžili odpustenie. Amen.

XIX

O ZADOSTŮČINENÍ

Prinášajte teda ovocie hodné pokánia
(Lk 3, 8)

Tak hovoril predchodca Krista Pána na púšti k zástupom ľudu, ktoré prichádzali k nemu a pýtali sa, čo majú robiť, aby dosiahli život večný. Sv. Ján Krstiteľ im prikázal prinášať ovocie hodné pokánia. Ktokoľvek z nás spáchal hriech, hoci by už obsiahol odpustenie, musí robiť pokánie, aby mu bol odpustený aj dočasný trest. Medzi sviatosťou krstu a sviatosťou pokánia je ten rozdiel, že pri krste sa prejavuje samé milosrden-stvo, že tu nám Boh všetko odpúšťa a nič od nás nevyžaduje – v tribunáli pokánia nám odpúšťa hriechy, ale žiada od nás prácu a zadosťučinenie. Týmto spôsobom trestá hriešnika, ktorý pohrdol nadprirodzenými mi-losťami. Preto máme radi konať skutky pokánia, spájať ich s utrpeniami Ježiša a pamätať na to, že iba vzhľadom na Jeho zásluhy môžeme uzmierniť urazený Boží majestát. V dnešnej náuke vám ukážem, že musíme robiť pokánie aj za hriechy už odpustené. Po druhé, vyratúva práce a dobré skutky, ktorými môžeme zadosť-učiniť Božej spravodlivosti.

I.

Viete, že sviatosť pokánia ustanovil Ježiš Kristus na odpustenie hriechov spáchaných po krste. Skutoč-ne – nám tu preukazuje Spasiteľ nekonečné milosrdenstvo, lebo nám odpúšťa všetky hriechy, hoci by boli najstrašnejšie a nespočetné. Kto hodne prichádza k tribunálu pokánia, ten získava stratenú milosť a stáva sa priateľom Boha. Treba najprv poznať svoje hriechy, ich počet a okolnosti, ktoré menia druh hriechu. O toto poznanie sa treba modliť k Duchu Svätému. Kto sa nemodlí pred spoved'ou, ten sa vystavuje svätokrádeži, lebo pamäť klame, zlý duch nastavuje človeku osídla, zaslepujú nás vášne a ľudské ohľady, a okrem toho i prázdnota sa tlačí všade, takže dokonca najsvätejšie veci bez účasti Božej milosťi vykonávame šablónovito.

Hriechy treba vyznávať bez klamstva, nič nesmieme ukrývať. O túto úprimnosť treba tiež prosiť Boha. Dobrá sponď je nadprirodzeným dielom, ku ktorému je nutne potrebná Božia milosť, a obyčajným prostriedkom k obsiahnutiu tejto milosti je modlitba.

Tretou podmienkou k platnému prijatiu tejto sviatosti je skrúšenosť, čiže ľútosť, že sme urazili Boha: ľútosť spojená s úprimným rozhodnutím viac nehrešiť a vyhýbať tomu, čo nás môže znovu priviesť k pádu. Táto ľútosť je darom neba, a možno ju získať modlitbou. Nezabúdajme, že bez splnenia tejto podmienky naše sponďe nestoja za nič a že kvôli tomu, že mnohí neľutujú, idú do zatratenia. Nedostatok ľútosťi spôsobuje, že sa ľudia obviňujú ľahostajným spôsobom, akoby rozprávali nejaký príbeh. Po takejto mizernej sponďi nevidno žiadnu premenu. Ak ste po toľkých sponďiach a svätých prijímaniach nedosiahli nápravu, ak z roka na rok upadáte do tých istých chýb, tak sa zamyslite nad tým a proste milosrdného Boha, aby vás uchránil od morálnej slepoty a od večnej záhuby, ktorá je jej morálnym dôsledkom.

Ak sme pomocou Ducha Svätého spoznali svoje hriechy, dobre sme sa z nich vysponďovali, úprimne sme ich oľutovali, tak nám zostáva splniť ešte jedna podmienka – zadosťučinenie Pánu Bohu i blížnemu.

Od začiatku sveta spravodlivosť Božia vždy po odpustení vín vyžadovala ešte dočasné zadosťučinenie. Zadosťučinenie to je trest pre telo alebo pre ducha za to, že sme zhrešili. Tieto dočasné tresty sú čímsi veľmi malým v porovnaní s večnými trestami, ktoré sme si hriechmi zaslúžili. Ak sa nám pokánie, ktoré nám uložil kňaz, zdá ťažké, tak sa pozrite na pokánie svätých a určite zmeníte svoju mienku. Boh odpustil Adamovi, a predsa tento praotec ľudského rodu robil ťažké pokánie deväťsto rokov [pozemského života]. Prorok Nátan oznámil kráľovi Dávidovi, že mu Boh odpúšťa, a predsa Dávid neprestáva plakať a ľutovať, že zarmútil najlepšieho Pána. Jeho bolestné náreky sa rozliehajú v celom paláci; horkými slzami kropí každodenný chlieb, dokonca v noci, na lôžku, plače – ľútosť ho neopúšťa až po hrob. Peter zhrešil zo strachu a zbabelosti, a hoci mu Božský Majster odpustil to, že Ho zaprel, tak knieža Apoštolov aj napriek tomu plače po celý svoj život – slzy vyryli na jeho tvár brázdy. A čo robí po smrti Spasiteľa Magdaléna? Skryje sa na púšti, plače a celý život robí pokánie, hoci jej Boh odpustil, hoci jasne povedal farizejovi, že sa jej mnoho odpúšťa, lebo mnoho milovala.

Pozrime sa teda, aké pokánie ukladali v prvých storočiach Cirkvi. Ak niekto zbytočne vzýval meno Božie (čo je dnes všeobecným zvykom dokonca u detí, ktoré sa ešte nevedia modliť), tak ho odsúdili na pôst o chlebe a vode na sedem dní. Ak sa niekto radil s veštcami a čarodejníkmi, musel robiť pokánie sedem rokov. Za ťažkú prácu v nedeľu, hoci trvala iba krátko, dávali pokánie na tri roky. Za rozprávanie sa počas svätej omše odsudzovali na pôst o chlebe a vode na desať dní. Kto porušil jeden deň Veľkého pôstu, musel sa za to postiť sedem dní. Ak niekto v nedeľu alebo vo sviatok tancoval pred kostolom, musel robiť pokánie sedem rokov. Kto porušil suché (kántrove) dni, robil pokánie štyridsať dní o vode a chlebe. Za posmievanie sa biskupovi alebo kňazovi, za výsmech z ich náuky, odsudzovali na štyridsať dní pokánia. Ak vinou rodičov dieťa zomrelo bez svätého krstu, uložili im pokánie na tri roky. Za obliekanie a chodenie na plesy počas karnevalu vymierali tri roky pokánia. Ak sa chlapec alebo dievča oddávali nebezpečným tancom, museli robiť pokánie tri roky, a nové porušenie tohto predpisu hrozili kliatbou. Za nepotrebné cestovanie v nedeľu alebo vo sviatok bolo sedem dní pokánia. Ak sa dievča dopustilo hriechu so ženatým človekom, robilo pokánie desať rokov.

Čím je, drahí moji, dnešné pokánie v porovnaní s tým, ktoré som vymenoval? A predsa Božia spravodlivosť je tá istá, ako bola kedysi. A dnes hriechy sú tak isto odporné v očiach Božích, ako boli v prvých storočiach Cirkvi a zaslужujú si taký istý trest.

II.

Či sa nemáme hanbiť pri spomienke na dávnych kresťanov, ktorí konali také ťažké a dlhé pokánie, zatiaľ čo my nechceme vôbec trpieť za hriechy? „Ale – spýtate sa – akým spôsobom môžeme zadosťučiniť Božej spravodlivosti za naše viny?“ Splnením pokánia, ktoré vám uloží sponďník, a tiež pôstom, modlitbou, almužnou a získavaním odpustkov.

1. *Pokánie*, ktoré nám uloží kňaz pred rozhrešením, máme prijať s vdáčnosťou a radosťou, a potom ho svedomito vykonať. Keby sa nám zdalo, že ho nebudeme môcť vykonať, máme pokorne predložiť svoje dôvody a prosiť sponďníka o zmenu pokánia. Sú však pokánia, ktoré kňaz nemôže a nesmie zmeniť. Patria k nim tie, ktoré priamo smerujú k náprave hriešnika, ako napríklad, pre opilca – zákaz chodenia do krčiem, pre dievčatá – príkaz vyhýbať sa tancom, či pre chlapcov – zlé priateľstvo, pre zlodeja – príkaz napraviť krivdy, či pre návykového hriešnika – príkaz častej sponďe. Keby bolo skutočne potrebné zmeniť pokánie,

treba o túto zmenu poprosiť toho istého spovedníka, pred ktorým sme si vykonali svätú spoveď, lebo on lepšie pozná stav duše a vie, prečo nám uložil také alebo iné pokánie. Netreba nariekať, ak nám kňaz uloží ťažšie pokánie, treba si pripomenúť, ako strašne Boh trestá odsúdených v pekle. Každý z odsúdených by s radosťou prijal do konca sveta najprísnejšie pokánie, keby sa mohol týmto spôsobom oslobodiť od večného ohňa. Ó, ako málo chápe hriešnik svoje šťastie – šťastie, ktorým je to, že môže zadostučiť Božej spravodlivosti a uniknúť pekle!

2. Zanedbanie pokánia by svedčilo o veľkej ľahkomyselnosti hriešnika a mohlo by ťažko uraziť Boha. Čo si teda mysliť o tých, ktorý nekonajú pokánie? Ak kňaz niekomu odmietol rozhrešenie a prikázal mu najskôr istý čas konať pokánie, tak nutne treba toto pokánie vykonať. Kto nesplní radu spovedníka, tým ukazuje, že nemá ochotu polepšiť sa. Keď príde znovu k spovedi, kňaz mu musí znovu odmietnuť rozhrešenie. Ak by hriešnik dostal rozhrešenie, a z nedbalosti by nevykonal pokánie, smrteľne by zhrešil, zvlášť ak sa spovedal z ťažkých hriechov, a uložené pokánie bolo dosť značné. Mohol dokonca spáchať svätokrádež kvôli neúprimnej ľútosti a nedostatku silného rozhodnutia polepšiť sa. Prirodzene, nemám tu na mysli tých, ktorí svoje pokánie zabudli alebo ho nemohli vykonať v určenom čase – takí hriech nemajú.

Pokánie treba vykonať v celom rozsahu, v určenom čase a nábožne.

V celom rozsahu, čiže nemožno nič vynechať z toho, čo nám bolo uložené. Naopak, dokonca by sa žiadalo, aby sme si sami čosi priložili. Sv. Cyprián hovorí, že pokánie sa musí vyrovnávať vine, a liek sa musí prispôbiť chorobe. A aké pokánie nám ukladajú? Pomodliť sa litánie, iné modlitby, dať almužnu, umŕtvovať sa v drobnej veci. Povedzte, či toto drobné pokánie je primerané ťažkosti hriechov, ktorými sme si zaslúžili nekonečné tresty? Sú ľudia, ktorí sa modlia pokánie, pričom sedia alebo chodia, čo sa celkom nehodí. Pokánie sa máme pomodliť na kolenách, iba ak vám kňaz jasne povie, že ho môžete vykonať sediačky alebo za chôdze. Ak ste konali ináč, tak sa máte z toho vyspovedať, a v budúcnosti sa polepšiť.

Dalej. Pokánie treba vykonať *v určenom čase*. Ak bez dôvodu odkladáte, tak nie ste oslobodení od viny a máte povinnosť vyznať to pri spovedi. Spovedník vám napríklad prikazuje navštíviť Sviatosť Oltárnu hneď po pobožnosti – preto, aby ste nešli do zlého spoločenstva; alebo vám prikáže čosi ubrať z jedla pre umŕtvenie – pretože často hrešíte obžerstvom; alebo vzbudí si ľútosť – keď ste znovu upadli do dávneho hriechu.

Po tretie, pokánie treba vykonať *nábožne*, s vrúcnyim rozhodnutím nevrátiť sa k dávnyim hriechom. Pod zbožným vykonaním pokánia rozumieme pozornosť a vrúcnosť srdca. Keby ste sa ho pomodlili s dobrovoľnou roztržitosťou, spáchali by ste hriech. Pomodliť sa pokánie nábožne, znamená robiť to s veľkou dôverou, že Boh nám odpustí hriechy pre zásluhy Ježiša Krista, ktorý svojim utrpením a smrťou na kríži zadostučinil za naše viny. Pokánie máme vykonať s radosťou preto, že takýmto ľahkým spôsobom môžeme zmazať hriechy, ktorými sme si zaslúžili večné zatratenie. Keď konáme pokánie, dobre je povedať Bohu: „Bože môj, spájam toto ľahké pokánie s utrpeniami Ježiša Krista, môjho Spasiteľa a Jeho obetou za moje hriechy“. To spôsobí, že naše pokánie bude záslužné a milé Bohu.

Okrem toho pokánie musíme vykonať s úprimnou túžbou zanechať hriechy, hoci nás to malo mnoho stáť, hoci by sme museli kvôli tomu dokonca zomrieť.

Nesmieme sa tiež uspokojovať pokánim, ktoré nám uložil spovedník, lebo ono je veľmi malé v porovnaní s trestami, ktoré sme si hriechmi zaslúžili. Spovedníci nás šetria preto, aby nás neznechutili v práci na spásu duše. Ale ak vám skutočne záleží na vlastnom posvätení, tak si ešte musíte čosi sami pridať k pokániu. Ak ste niekoho pohoršili, máte dávať pozor na seba, aby ste už nikdy nedali bližnému zlý príklad. Ukážte mu, že teraz ste začali nový život. Ak ste mali nešťastie, že ste zhrešili proti čnosti čistoty, tak umŕtvujte telo pôstmi, spávajte občas na tvrdej, nepohodlnej posteli, starajte sa o telo iba natoľko, aby ste mohli žiť a plniť si svoje povinnosti. Ak vám chutia maškrtky, tak si kvôli umŕtšovaniu odrieknite tieto milé veci. Ak ste predtým lichotili telu, tak teraz ho trestajte, lebo ono sa usilovalo zahubiť vašu drahocennú dušu. Ak myslíte na nemravné veci, tak teraz sa prenášajte v myšlienkach z času na čas do krajiny večnej úbohosti, ktorá je pripravená nemravníkom. Ak ste naviazaní na zem, dávajte almužnu, premáhajte závisť, zbavujte sa toho, čo vám nie je absolútne potrebné k životu. Ak ste zanedbávali služby Božie, tak teraz, nakoľko môžete, zúčastňujte sa na pobožnostiach, ktoré konajú vo farnosti, choďte na svätú omšu, na večpery, na katechézy, na ruženec – aby nám Boh odpustil previnenia. Ak nám zostane trochu času pred pobožnosťou, čítajme pre pokrm duše nejakú nábožnú knihu, zvlášť *Životopisy svätých*, z ktorých sa dozvieme, koľko oni priniesli obetí pre svoje posvätenie. Ich príklad nás zahreje a dodá nám odvahy. Počas krátkej návštevy Najsvätejšej Sviatosti prosme o odpustenie hriechov, ktoré sme spáchali počas týždňa. Očist'ujme sa od drobných chýb, aby naše modlitby a dobré skutky boli milšie Bohu a priniesli väčší úžitok duši. Ak podliehame zlozvyku preklíňania, padnime často na kolena a modlime sa túto modlitbu: „Bože môj, nech je Tvoje sväté meno oslávené

po všetky veky vekov. Bože, očisť moje srdce i pery, aby nikdy nehovoril to, čo Ťa uráža a čo ma oddeľuje od Teba“. Keď sa vám stane, že kvôli krehkosti znovu upadnete do tohto hriechu, okamžite si vzbudte ľútosť alebo dajte drobnú almužnu chudobným. Keby ste v nedelju pracovali alebo kupovali či predávali bez nutnej potreby, dajte chudobným almužnu, ktorá prevyšuje zisk, ktorý z toho máte. Ak ste nad mieru jedli alebo pili, uberte si trochu z potravín pre umŕtvenie. Podobné pokánie, spojené so zásluhami Ježiša Krista, bude nielen zadost'učinením Božej spravodlivosti, ale uchráni vás pred novými pádmi. Ak budete zachovávať tieto rady, s Božou pomocou sa určite polepšíte.

Naozaj – musíme trestať sami seba, lebo vďaka tomu unikáme trestu v budúcom živote. Nebojme sa, že k tomu treba isté obety a sebazaprenia. Lepšie je robiť pokánie tu a teraz, ako znášať tresty v budúcom živote. Nech nás povzbudí k pokániu príklad Ježiša Krista, ktorý pre našu spásu toľko pracoval a trpel. Spomeňme si na mučeníkov, ktorí s radosťou v srdci sa odovzdávali katom. Oživujme si spomienky na tých, ktorých požírajú očistcove plamene, v ktorých biedne duše do posledného haliera splácajú Božej spravodlivosti za hriechy oveľa menšie, ako sú naše. Nakoniec nezabúdajme na to, že za drobné pokánie nás čaká v nebi večná odmena.

2. Už sme spomenuli, že sa môžeme odplácať Božej spravodlivosti ústnou alebo myšlienkovou *modlitbou*, obetovaním Bohu všetkých našich záležitostí, pozdvihnutím srdca k Bohu počas dňa. Dobré je opakovať si počas dňa takýto vzdych: „Bože, Ty vieš, že pre Teba pracujem. Ty si mi prikázal namáhať sa, aby som zaplatil Tvojej spravodlivosti za moje hriechy. Bože, zmiluj sa nado mnou úbohým hriešnikom, ktorý sa toľkokrát búril proti Tebe, Spasiteľovi a Bohu. Nech všetky moje myšlienky a túžby sa vzťahujú na Teba jediného; nech sú To moje skutky milé“. Spasiteľná je aj myšlienka na posledné veci: na smrť, súd a peklo pripravené pre hriešnikov.

3. Možno tiež Bohu zadost'učiniť *pôstom*, pod ktorým chápem v širšom význame každé umŕtvenie tela i ducha ako aj zriekanie sa vlastnej vôle, trpezlivé znášanie všetkých krívd a nezaslúženého pohrdania, vzhľadom na lásku Boha, odriekanie si istých návštev, kľáčanie dlhší čas pri modlitbe atď.

4. Povedal som, že môžeme tiež odplatiť Božej spravodlivosti *almužnou* – podľa toho, čo povedal prorok Pánov kráľovi Nabuchodonozorovi: *Preto, kráľu, nech sa ti zapáči moja rada, odčihň svoje hriechy spravodlivosťou a svoje viny milosrdenstvom k bedárom* (Dan 4, 24). Sú rôzne druhy almužny. Jedny sa vzťahujú na telo, ako sytenie úbožiacov, zaodievanie nahých, navštevovanie chorých, ustlatie im lôžka, príprava liekov. Ale oveľa cennejšie sú duchovné almužny, keď s dobrotou a láskou potešujeme smutných, keď im ukazujeme odmenu pripravenú u Boha za utrpenia prijaté z lásky k Nemu, a potom, keď im pripomínáme, že pozemské námahy trvajú iba chvíľu, naopak odmena – sa nikdy neskončí. Duchovná almužna je naučiť umeniu, čiže učiť ľudí, ktorí nepoznajú najzákladnejšie zásady našej svätej viery. Predovšetkým sa to vzťahuje na vás, otcovia, matky, či zamestnávateľa. Kiežby ste len chceli pochopiť, akou je vašou veľkou povinnosťou, aby vaše deti a vaši pracovníci neurážali tak ťažko Boha! Strašná zodpovednosť čaká otcov za to, že ich domáci – z ich viny – žijú v duchovných temnotách a strácajú spásu.

Zamestnávateľa, neodmietajte pracovníkom túto duchovnú almužnu! Na Božom súde sa budete kedysi zodpovedať za to, ako žijú vaši pracovníci. Nech sa vám nezdá, že ste urobili všetko, lebo ste pracovníkom vyplatili odmenu! Vždy sa usilujte, aby sa modlili ranné a večerné modlitby, aby poznali katechizmus, aby pristupovali k svätým sviatostiam, aby plnili všetky predpisy našej svätej viery. Budú vám za to ďakovať po všetky veky vekov a vydajú svedectvo, že po Bohu ste boli najväčšími dobrodincami a že ich spása je v značnej miere vašou zásluhou. Ó Bože, ako možno pohŕdať ľudskými dušami, ktoré toľko stáli Ježiša Krista! Možno poviete, že keď napomínate domácich a poučujete ich o veciach viery, že oni nielen nechcú poslúchať, ale sa z vás ešte aj vysmieávajú. Je pravdou, že často sa tak stáva, ale nie vždy. Nebuďte zarmútení! So sladkosťou poučujte blúdiacich, a hoci by vaše slová narazili na srdce z kameňa, tak Boh vám odmení vynaloženú námahu. Okrem toho spásne napomenutie neraz začína kľíčiť a prinášať ovocie až neskôr. Tí, ktorí teraz pohŕdajú napomenutím, spomenú si na ne v budúcnosti, použijú ich a budú sa za vás modliť k Bohu.

Dajte im almužnu vašich modlitieb. Zamestnávateľa, musíte sa každý deň modliť za robotníkov. Zle ste robili, ak ste tak nekonali doteraz. Otcovia, matky a zamestnávateľa! Okrem modlitby dávajte svojim deťom a pracovníkom almužnu dobrého príkladu, ktorý bude pre nich sprievodcom do neba. Myslím si, bratia, že týmto spôsobom najlepšie vynahradíte spravodlivému Bohu za hriechy, ktoré už máte odpustené.

Dobрым prostriedkom na tento účel je trpezlivé znášanie každej životnej núdze, a teda: bolesti, chorôb, utrpení, chudoby, námah, práce, hladu, chladu, horúčavy, smrti a všetkých smutných udalostí. Beda nám, ak sa budeme rozčuľovať a nebudeme chcieť využiť tieto m i l o s t i dobrého Boha! Kto chce uniknúť več-

ným utrpeniam, nech pokojne znáša krátko trvajúce nepríjemnosti. Spojme naše utrpenia s umučením Ježiša Krista, aby z toho oni čerpali svoje zásluhy pre život večný. A nakoniec, odplácajme sa Bohu za naše viny vrúcnou láskou k Nemu, opravdivou ľútosťou za hriechy. Lebo Ježiš Kristus jasne hovorí, že mnoho sa odpúšťa tomu, kto mnoho miloval, a málo tomu, kto málo miloval (pozri Lk 7, 47).

5. Od očistcových trestov nás chránia aj *odpustky*, čerpané z nesmierne bohatých zásluh Ježiša Krista, Najsvätejšej Matky a svätých Pánových. Tieto zásluhy tvoria nevyčerpatelný poklad, od ktorého má kľúče Cirkev svätá. Odtiaľ môžeme čerpať a týmto spôsobom splácať dlhy Božej spravodlivosti – tak ako chudobný čerpá z pokladnice bohatého, aby mohol zaplatiť svoje záväzky. Už viete, že odpustky môžu byť čiastočné alebo úplné. Čiastočné odpúšťajú iba časť trestov. Dosiahneme ich, keď sa modlíme napr. Litánie k Najsvätejšiemu Menu Ježiš alebo Litánie loretánske, alebo *Zdravas Mária, Anjel Pána* alebo úkony viery, nádeje a lásky; ďalej: keď navštevujeme chorých a poučujeme nevedomých. Úplné odpustky zničia všetky tresty, ktoré by sme mali znášať v očistci. Hoci by sme spáchali v živote mnoho ťažkých hriechov, tak po získaní úplných odpustkov, boli by sme oslobodení od očistca, tak ako deti, ktoré zomierajú hneď po krste alebo mučeníci, ktorí položili svoj život za Krista. Takéto odpustky môžu získať členovia sv. ruženca, bratstva Najsvätejšej Sviatosti a pod., ak sa dobre vyspovedajú a prijmú Najsvätejšiu Sviatosť a pomodlia sa predpísané modlitby. Prirodzene, treba nutne byť v stave milosti posväcujúcej, srdečne ľutovať svoje hriechy dokonca všedné a mať silné rozhodnutie viac sa k nim nevrátiť. Drahí bratia! Nechcime byť duchovnými úbožiakmi, keď sa môžeme tak ľahko obohatiť a uniknúť tým očistcovým trestom!

Keď budeme splácať Božej spravodlivosti, musíme tiež vynahradiť krivdy, ktoré sme spôsobili blížnym – na tele i na duši. Mám tu na mysli krivdu spôsobujúce slová, pohrdavé a nespravodlivé zaobchádzanie s ľuďmi. Ak sme niekomu ukrivdili slovami, poprosme ho o odpustenie a zmierme sa s ním. Ak sme mu ukrivdili tak, že sme bili alebo zmrzачili jeho zviera za to, že nám urobilo škodu na poli, tak sme zaviazaní napraviť zlo. Môžeme žiadať vynáhradu škody na poli, ale nie pomstiť sa na zvieratách. Ak niekomu uškodíme ohováraním, usilujme sa teraz o ňom dobre hovoriť. Osočovanie treba odvolať pred tými osobami, ktoré ich počuli.

Zamýšľajte sa, či ste nepohoršili nejakým spôsobom deti alebo susedov. Koľko otcov, koľko matiek, koľko zamestnávateľov pohoršuje svoje deti a svojich pracovníkov, keď sa ráno a večer nemodlia alebo sa modlia počas obliekania alebo sediačky, keď sa neprežehnajú pred a po jedení! Koľkokrát vás vaše deti a vaši pracovníci videli, ako ste sa rúhali a preklínali, alebo ako ste v nedeľu od rána ťažko pracovali! Treba sa skúmať, či ste nespievali zlé piesne, či ste neprinášali domov zlé knihy, či ste nedávali zvrátené rady, či ste nepovzbudzovali k pomste a odplate, či ste vrátili požičané veci, či ste dávali prikázané almužny, či ste vynahradiť majetkové krivdy, ktoré spôsobili vaši chudobní, už zomrelí rodičia. Po odpustení hriechu treba napraviť krivdy spôsobené tak na majetku, ako i na dobrom mene, treba sa zmieriť s nepriateľom a preukázať mu takú dobrosrdečnosť, akoby by ste cez celý život žili s ním čo najlepšie. Pokánie treba prijať s ochotou, so zámerom, že ho vykonáme v určenom čase a nábožne. Nešťastia a tresty Božie v tomto živote treba prijímať v odovzdanosti do Božej vôle; treba tiež získavať odpustky. Týmto spôsobom po smrti budeme môcť s dôverou sa postaviť pred Boží tribunál a obdržať večnú odmenu. Amen.

XX

O MODLITBE

*Veru, veru, hovorím vám: Ak budete o niečo
prosiť Otca v mojom mene, dá vám to.
(Jn 16, 23)*

Aký je to blažený a potešujúci prísľub, že Boh vypočuje všetko, o čokoľvek Ho budeme prosiť v mene Ježiša Krista! Spasiteľ nám nielen dovoľuje modliť sa k Bohu – dokonca prikazuje a prosí nás o to. Lebo hovoril Apoštolom: „Už tri roky som s vami, a o nič ste ma neprosili. Proste teda, aby vaša radosť bola úplná a dokonalá“. Modlitba je prameňom všetkého dobra a šťastia na zemi. Ak sme teda úbohí, pozbavení svetla

a Božích milostí, tak vina spočíva v tom, že sa nemodlíme, alebo že sa zle modlíme. Naozaj – s bolesťou v srdci musíme priznať, že značná časť ľudí vôbec nevie, čo to znamená „modliť sa“. Jedni k tejto praxi – pre dobrého kresťana tak milej a posilňujúcej – cítia odpor. Iní sa skutočne modlia, ale nič nedostávajú – lebo ich modlitba je zlá. Lebo sa modlia bez prípravy a dokonca sami si neuvedomujú, aké modlitby prednášajú milosrdnému Stvoriteľovi. Takmer všetky dočasné nešťastia, ktoré na nás dopadajú, sú spôsobené zanedbaním modlitby alebo jej nedbalým vykonaním. Keby sme neurážali Boha, boli by sme takí šťastní, ako Adam pred pádom. Ale je nemožnou vecou, aby nezarmútil Boha ten, kto sa vôbec nemodlí alebo sa zle modlí. Dnes by som vás teda chcel povzbudiť k častej a dobrej modlitbe a preto vás poučím, po prvé, že bez modlitby nemožno dosiahnuť spásu; po druhé, že modlitba ju u Boha všemohúca; po tretie, aké podmienky musí spĺňať modlitba, aby sa páčila Bohu a bola pre nás úžitkom.

I.

Modlitba je pre dušu tým, čím je pre zem dažď. Hoci by ste navozili najlepšej zeme, hoci by ste ju čo najlepšie obrábali – všetko bude nanič, ako nebude dažďa. Tak isto, hoci by ste konali veľmi veľa dobrých skutkov – ak sa nebudete často a dobre modliť, nedosiahnete spásu; lebo modlitba otvára oči duše, pripomína jej vlastnú úbohosť, napája nedôverou voči sebe a prikazuje utiekať sa k Bohu. Nábožný kresťan celú svoju dôveru skladá v Bohu, so sebou príliš neráta. Povedzte sami: kto naklonil svätých k prinášaniu takých veľkých obetí – že opustili svoje majetky, rodičov, všetky výhody a celý život v nedostupných lesoch oplakávali svoje hriechy? Modlitba rozpálila ich srdcia láskou k Bohu a ukázal im, že iba pre Neho samého treba žiť. Čomu sa takmer výlučne oddávala Magdaléna po svojom obrátení? Či nie modlitbe? Sv. Ľudovít, francúzsky kráľ, počas svojich ciest sa neuložil na lôžko, ale celé noci trávil v kostole a prosil dobrého Boha o nesmierny dar, aby vytrval v Jeho milosti. Neraz sme to už sami zakúsili, že len čo zanedbáme modlitbu, strácame chuť k Božím veciam, myslíme iba na zem, a keď sa znovu začneme modliť, znovu sa v nás vzbudzuje túžba po nebi. Hoci by sme boli v milosti Božej, ak zanecháme modlitbu, naraz vybočíme z cesty spásy.

Po druhé, tvrdíme, že bez modlitby nedosiahnu obrátenie hriešnici. Sv. Monika kľáči pri kríži a modlí sa so slzami, prosí tiež rozvážnych a nábožných ľudí, aby spolu s ňou prosili Boha o obrátenie jej syna. A keď už sv. Augustín úprimne túžil zmieriť sa s Bohom, tak sa išiel modliť do záhrady a tam so slzami prosil Boha, aby obmäkčil a zmenil jeho srdce. Tak je to – Boh odpúšťa dokonca najväčším hriešnikom – ak sa o to modlia. Nie je teda nič divné, že zlý duch používa všetky spôsoby, aby sme modlitbu alebo zanedbávali, alebo aby sme sa zle modlili – on vie lepšie ako my, aká hrozná je modlitba pre peklo a vie, že Boh neodmie-ta žiadnu milosť tým, ktorí sa náležite modlia. Koľko hriešnikov by okamžite povstalo zo svojich pádov, keby sa len chytili zbrane modlitby!

Po tretie, musím zdôrazniť, že odsúdení, ak išli do zatratenia, tak preto, že sa alebo vôbec nemodlili, alebo sa zle modlili. A teda so zbraňou modlitby v rukách bez pochyb pôjdeme do neba; a naopak – bez tejto zbrane nás čaká večná záhuba.

Ale prečo cítíme taký odpor k takej príjemnej a tak posilňujúcej praxi? Lebo sme sa zle modlili a tak sme nikdy nezakúsili chuť tej sladkosti, akú v modlitbe nachádzali svätí. Hilarionovi sto rokov života strávených v modlitbách uplynulo ako blesk. Dobrá modlitba je balzam, ktorý naplnia dušu svojou vôňou, pričom dovoľuje zakúsiť predchuť neba. Nie je divné, že sv. František Assiský tak často pri modlitbe upadal do vytrženia a neuvedomoval si, či sa nachádza na zemi či medzi vyvolenými v nebi. Počas modlitby jeho srdce prenikal oheň Božej lásky, ktorý celému jeho telu udeľoval prirodzené teplo. Raz, keď sa modlil v kostole, pocítil takú prudkú lásku k Bohu, že nahlas zakričal: „Bože môj, už dlhšie nevydržím!“ Poviete mi, že toto šťastie stretáva iba tých, ktorí sa vedľa modliť pekné modlitby. Bratia! Predsa Boh nepozera na to, či sú modlitby dlhé alebo pekné, ale chce, aby vychádzali z hĺbky srdca, aby sme sa ich modlili s veľkou úctou a túžbou páčiť sa Mu. Istý pokorný rehoľník sa pýtal sv. Bonaventúru, veľkého Doktora Cirkvi, či on, jednoduchý a nevzdelaný človek, sa dokáže dobre modliť. „Priateľu – odpovedal svätý – Boh v prvom rade miluje tých, ktorí sú ľuďmi jednoduchého srdca“. Táto odpoveď tak veľmi potešila dobrého rehoľníka, že bežal ku kláštornej bráne a tam, každému, kto vchádzal, s radosťou rozprával: „Počúvajte, čo mi povedal Bonaventúra: my nevzdelaní ľudia, môžeme milovať Boha tak isto, ako učení“.

Modlitba je pozdvihnutím srdca k Bohu; je sladkou zábavou dieťaťa s Otcom, poddaného so svojim Kráľom, sluhu s Pánom, priateľa s Priateľom – s Priateľom, do srdca ktorého vkladáme naše starosti a súženia. Počas modlitby láskavý Stvoriteľ berie biedne stvorenie na svoje ruky a dáva mu všetko požehnanie. Čo ešte môžem povedať o modlitbe? Ona je zjednotením najpodlejšej veci s Najväčšou, Najmocnejšou

a Najdokonalejšou Podstatou. Či teraz chápeme, ako veľmi nám je potrebná modlitba a akým veľkým šťastím je ona pre nás?

Šťastie človeka na zemi spočíva v milovaní Boha, a bez modlitby niet lásky k Bohu. Pán Ježiš chce, aby sme sa čo najčastejšie utiekali k Nemu, On nás k modlitbe rozpaľuje, a pritom hovorí, že ak sa budeme dobre modliť, tak On nám nič neodmietne.

Katechizmus nás učí, že sa treba modliť ráno, večer, a tiež často počas dňa – čiže vždy.

Kresťan, ktorý chce spasit' svoju dušu, hneď po prebudení urobí na sebe znamenie kríža, odovzdá svoje srdce Bohu, obetuje Mu všetky svoje skutky a pripravuje sa na modlitbu. Bez nej nikdy nejde do práce – prežehná sa svätenou vodou, kľakne si a modlí sa pred obrazom Ukrižovaného. Bratia, nikdy na to nezabúdajme – od dobre začatého dňa závisí celý rad milostí, ktoré nám udeľuje Boh, aby sme deň prežívali svätým spôsobom. Raz zlý duch, ktorý hovoril ústami posadnutého, vyznal exorcistovi, že ak získa prvú rannú chvíľu, tak mu bude patriť aj celý deň. Teda treba plakať nad slepotou ľudí, ktorí hovoria, že nemajú čas na modlitbu! Či môže byť nejaká činnosť, ktorá by bola od nej krajšia? Či kŕmenie dobytká, obrábanie zeme, starosť o deti či pracovníkov je dôležitejšia ako spása duše? Nevďačníci! Keby vás Boh vzal zo zeme v dnešnú noc, tak vtedy by ste mali čas pracovať? Alebo keby na vás zoslal chorobu, ktorá by trvala tri či štyri mesiace? Úbožiaci! Zasluhujete si, aby vás Boh v tejto vašej zaslepenosti opustil! Obetovať Stvoriteľovi päť minút a poďakovať Mu za obdržané milosti – to sa vám zdá namáhavé a ťažké. Priateľu, prácou sa vyhováraš a nemodlíš sa? Či môže byť dôležitejšia práca, ako myslieť na spásu duše? Ak nevykonáte nejakú prácu, urobí to za vás niekto iný; ale ak zahubíte svoju dušu, kto bude potom v stave spasit' ju?!

Áký je ešte iný úžitok z častej modlitby? Osladzuje nám naše námahy a kríže, odtrháva nás od zeme, prináša nám milosrdenstvo Božie, chráni nás od hriechu, posilňuje dušu, vzbudzuje chuť k pokániu, učí, akým ťažkým zlom je urážka Boha. Modlitbou sa páčime Bohu, duchovne sa obohacujeme a zaistujeme si život večný. Či náš život teda nemá byť stálou modlitbou, neustálym zjednocovaním sa s Bohom? Ak niekoho máme radi, tak nám je ľahké na neho myslieť. Ak milujeme dobrého Boha, tak modlitba bude pre nás čímisi takým obyčajným, ako dýchanie.

Ak máme tie milosti pri modlitbe získať, tak sa nesmieme modliť náhlivo – Boh chce, aby sme sa modlili dlhší čas; chce, aby sme Ho prosili o potrebné milosti, aby sme oplakávali svoje dávne hriechy a ďakovali za obdržané dobrodenia.

Opýtate sa ma, či je možné neustále povznášať srdce k Bohu? Nie je nič ľahšie! Myslíme na Boha z času na čas počas práce, vzbudzujme si úkon lásky, pokorujme sa, vzbudzujme si dôveru, keď si pripomíname, že Boh aj napriek našej úbohosti nielen nezabúda na nás, ale ešte nás hojne obdarúva milosťami. Dobré je mať pred očami umučenie a smrť Ježiša Krista – ako sa modlil v Getsemanskej záhrade, ako bola Jeho hlava zranená trňovou korunou, ako niesol ťažký kríž na Kalváriu, ako na ňom zomieral. Alebo si predstavte Jeho vtelenie, narodenie a útek do Egypta, alebo rozjímajte o posledných veciach: o smrti, o súde, o nebi a pekle. V krátkej modlitbe sa tiež zverujeme aj anjelovi strážcovi, modlíme sa *Anjel Pána*, keď počujeme zvony. Týmto spôsobom, bratia, skutočne veľmi ľahko je modliť sa bez prestania. Tak to vlastne robili svätí.

II.

Modlitba je u Boha všemohúca. Bolo jej sľúbené všetko. Keď sa dobre modlíme, dostaneme – ako nás uisťuje Ježiš Kristus – všetko: *Proste a dostanete, hľadajte a nájdete, klopte a bude vám otvorené. O čokoľvek budete prosiť môjho Otca v mojom mene, dá vám to.* Potvrďuje to dokonca Spasiteľ slávnostnou prisahou: *Veru, veru hovorím vám, čokoľvek budete prosiť Otca v mojom mene, dá vám to.* Kto ešte po týchto slovách bude pochybovať o sile a účinnosti modlitby? Alebo stratíme nádej pri myšlienke na to, ako veľmi sme nehodní? Predsa Boh vie, že sme hriešni a že rátame iba s Jeho nekonečnou dobrotou! Či zásluhy Ježiša Krista nezakrývajú našu slabosť a nehodnosť? A keby naše hriechy boli neviem aké ťažké a početné, tak On ich odpustí, ak budeme úprimne robiť pokánie. Boh neopúšťa nikoho, kto sa s pokorou utieka k Nemu. Pozrite na Adama, ktorý po svojom páde sa utieka k milosrdenstvu Božiemu. Pán mu dáva prísľub Spasiteľa, potešuje ho a dvíha na ducha. Ďalej. Boh, skrze proroka Jonáša hrozí Ninivčanom strašným zničením. Ale keď sa títo začali modliť k Pánovi, On odvracia od nich svoju trestajúcu pravicu. Keby sa pred všeobecnou potopou ľudia obrátili k Bohu, tak by toto nešťastie nedopadlo na zem. Keď Jozue bojuje s nepriateľmi, Mojžiš sa na hore modlí. A pokiaľ prosebne dvíha ruky k nebu, víťazia Izraeliti – keď ich spustí, Vyvolení ľud utrpí porážku. A koľko ráz tento Boží vodca, ktorý viedol Židov z egyptského otroctva, svojimi modlitbami zakrýva nevďačníkov pre Božím hnevom? Čo robí Judita, keď chce zachrániť mesto a celú vlasť pred strašným

nepriateľom? Modlí sa a po modlitbe utne hlavu Holofernesovi. Nábožný kráľ Ezechiáš, ťažko chorý, keď mu prorok oznámil, že zomrie, modlitbou si predlžuje život o pätnásť rokov. Pokorný mýtnik získa vo svätyni odpustenie svojich hriechov, lebo sa bije do prs a neodváži sa zdvihnúť oči k nebu. K nohám Spasiteľa padá verejná hriešnica, umýva ich slzami a prosí o odpustenie. A vlastne preto počuje tie slová plné útechy: „Odpúšťajú sa ti hriechy“. Dobrý lotor po pravici má mnoho hriechov na svedomí; ale pretože s pokorou a dôverou prosí o odpustenie, Pán Ježiš mu prisľúbil, že ešte v ten deň bude s Ním v raji. Nedokážem vypočítať všetky príklady tohto druhu. Lebo všetci hriešnici, ktorí sú teraz svätými – bez výnimky! – získali odpustenie iba prostredníctvom modlitby.

III.

Pravdepodobne sa spýtate: „Prečo teda, aj napriek toľkým modlitbám stále sme hriešnikmi a vôbec sa nepolepšujeme? – Vlastne preto, že sa modlíme zle, bez prípravy a bez ochoty polepšiť sa. Často dokonca nevieme, o čo prosíme dobrého Boha. Okrem toho hriešnici dosiahli obrátenie, a spravodliví vytrvali v dobrom pre *vrúcnu* modlitbu. Ak niekto zakusuje prudké pokušenia, nech sa aj napriek tomu modlí, vtedy určite odolá pokušeniu. V modlitbe človek nachádza potrebné milosti. Pomocou modlitby zvíťazíme nad svetom, nad diablom a nad zlými náklonnosťami. Zvlášť v situácii utrpenia a pokušenia sa utiekajme k Bohu – vtedy sa naše kríže stanú ľahké a pokušenia sa rozplynú. Ale, bohužiaľ, hriešnici – hoci to všetko dobre vedia – nemodlia sa, alebo sa zle modlia. Často idú spať a vstávajú ako nerozumný dobytok – bez myšlienky na Pána Boha. A ak sa už modlia, tak hľadajú výhody: opierajú sa o stolík alebo sa modlia na lôžku, modlia sa počas obliekania alebo vyzliekania; chodia pri tom po dome, volajú na domácich a deti a nadávajú im. Nevediať u nich najmenej prípravy. Skončili modlitbu a vlastne nevedia, čo Bohu hovorili. Keby sme sa na nich pozreli v kostole, tak nás prenikne ľútosť! Či si uvedomujú, že sú v Božej prítomnosti? Vôbec nie! Pozerajú, kto vchádza, kto vychádza, rozprávajú sa, nudia, zívajú, driemu, alebo sa zlostia, že pobožnosť trvá dlho. Keď sa žehnanú svätenou vodou, robia to tak ľahostajne a mechanicky, akoby naberali vodu z vedra, aby sa napili. Na obidve kolená sa im nechce pokľaknúť. Myslia si, že stačí, ak trochu sklonia hlavu cez premenenie a požehnanie. Očami blúdia po kostole a neraz sa zastavujú pri veciach, ktoré ich môžu povzbudzovať k zlému. Len čo vošli do svätyně, už by z nej chceli utekať. Keď vojdú do kostola, robia krik ako väzni, ktorých pustili na slobodu.

Nie je divné, že po takejto modlitbe sa hriešnik nemení!

Výsledky modlitby, ako sme povedali, závisia od spôsobu, ako sa modlíme.

1. Aby modlitba bola milá Bohu a pre nás užitočná, musíme byť *v stave milosti alebo prinajmenšom mať túžbu zanechať hriech*; lebo modlitba hriešnika, ktorý sa nechce polepšiť, je urážkou Pána Boha. Ak sa chceme dobre modliť, tak sa treba na to *prípraviť*. Bez prípravy bude modlitba zlá. Taká príprava spočíva v tom, aby sme skôr, ako pokľakneme, mysleli chvíľku na Boha a zamysleli sa, s kým sa máme rozprávať a o čo prosiť. Ách, ako málo ľudí sa týmto spôsobom pripravuje na modlitbu! Okrem toho – či nám Boh udelí potrebné milosti, keď Ho o nič neprosíme, nič nechcem? Hriešnik pri modlitbe veľmi často pripomína žobráka, ktorý nechce almužnu; chorého, ktorý nechce uzdravenie; slepeho, ktorému sa páči jeho slepota; nakoniec odsúdeného, ktorý nechce nebo a súhlasí so svojim peklom.

2. Povedali sme, že modlitba je povznesením srdca k Bohu; povedali sme, že je to sladká a lahodná zábava stvorenia so svojím Bohom. *Ak teda pri modlitbe myslíme na niečo iné, ako na Boha, tak naša modlitba je zlá*. Len čo zbadáme, že náš rozum začína kdesi blúdiť, vráťme sa rýchlo k Bohu, pokorme sa pred Ním a – nikdy nezanedbávajme modlitbu preto, že nepocitujeme pri nej žiadnu útechu. Ak napriek tomu, že zakusujeme isté ťažkosti či akúsi nechúť, neopustíme modlitbu, tak ona získava ešte väčšie zásluhy v očiach Božích. Raz sa jeden svätec pýtal druhého: „Prečo sa náš rozum počas modlitby zapodieva tisícmi akýchsi cudzích vecí, akoby sme sa vôbec nerozprávali s Bohom?“ Na to mu ten druhý svätec odpovedal: „Nediv sa tomu, priateľu. To je záležitosť pekelného ducha, ktorý nám závidí Božiu milosť, ktorú dostávame skrze modlitbu a ktorý dokonale vie, že nám nemôže uškodiť, ak sa dobre modlíme. Okrem toho on si dobre uvedomuje, že keď sa horlivo modlíme, zakusujeme čoraz silnejšiu príťažlivosť k modlitbe a čoraz viac nám chutí“. V inom prípade povedal zlý duch, že najčastejšie prekáža kresťanom v modlitbe preto, že u jedných vyvoláva zívanie, u druhých driemanie, iným káže, aby sa svojou myslou preniesli z dediny do dediny, z mesta do mesta, z predmetu na predmet. A okrem toho dobre vieme z vlastnej skúsenosti, že je to tak!

Kedysi jeden rehoľník pred začatím modlitby dával akési znamenia, akoby sa s niekým rozprával. Keď sa ho spýtali, čo mali znamenať tie pohyby, odpovedal, že privoláva všetky svoje myšlienky a túžby, aby

spolu s ním vzdávali úctu Ježišovi Kristovi. O prvých kresťanoch Kasián hovorí, že stáli pred tvárou Boha s veľkou úctou, pričom zachovávali také hlboké mlčanie, akoby boli mŕtvi. V kostole boli naplnení svätou bážňou; nemali tam žiadne stoličky ani lavice. Padali tvárou na zem, ak vinníci, ktorí očakávajú rozsudok. Ale vtedy sa aj nebo rýchlo zapláňalo a v Cirkvi bolo mnoho svätých.

3. Naše modlitby nech sú *plné dôvery a silnej nádeje*, že Boh nám udelí to, o čo Ho prosíme. Ježiš Kristus od tých, ktorým udeľoval akékoľvek milosti, vyžadoval vždy vieru a dôveru. A ktože by mohol strácať nádej, keď si pomyslí, že Božia všemohúcnosť je nekonečná, a milosrdenstvo Božie je bez hraníc, že zásluhy Ježiša Krista sú nevyčerpatel'né, že sám Ježiš Kristus sa modlí s nami k svojmu Otcovi? Takúto neochvejnú dôveru mala tá žena z Evanjelia, ktorá bola chorá na krvotok. Povedala si: „Keď sa dotknem čo len obruby jeho rúcha, budem uzdravená“. A skutočne, keď Spasiteľ prechádzal, ona padla k Jeho nohám, dotkla sa Jeho plášťa a okamžite získala zdravie. Pán Ježiš pohliadol na túto ženu s láskou a povedal jej: „Chod', tvoja viera ťa uzdravila“. Kto má takúto dôveru, ten sa nikdy nesklame.

4. Pri modlitbe tiež treba mať *čistý úmysel* a prosiť iba o to, čo sa môže pričiniť o slávu Božiu a o našu spásu. O dočasné veci tiež môžeme prosiť, ale iba s tým úmyslom, aby priniesli nám alebo našim blíznym duchovný úžitok. Ak nás Boh v takej situácii nevypočuje, to znamená, že to robí preto, že sa nechce pričiniť o našu záhubu. Bohužiaľ, ako často naše modlitby nespĺňajú túto podmienku čistého úmyslu! Svätý Augustín hovorí, že neraz skutočne chceme čosi iné – nie to, o čo sa modlíme. Napríklad, keď sa modlíme *Otče náš*, hovoríme: *Otče náš, ktorý si na nebesiach*. Tieto slová znamenajú toľko, ako: „Bože, odtrhni moje srdce od zeme, od vecí, aby som pohŕdal dočasnými vecami, aby všetky moje myšlienky a túžby sa povzniesli do neba!“ – A predsa, koľko ľudí by sa nahnevalo, keby im Pán Boh udelil takúto milosť! Zvlášť v čase skúšok a hroziacich nám duchovných nebezpečenstiev, musíme sa modliť, aby sme neupadli. Tak sa správali tí kresťanskí žoldnieri za cisára Licinia, ktorých štyridsať zhodili v noci nahých do zamrznutého rybníka. Všetci, s výnimkou jedného, sa modlili, pričom prosili Boha o mučenícku korunu. Aj Augustín po svojom obrátení sa vzdialil od ľudí a prosil Boha o milosť, aby vytrval v dobrách, pre ktoré sa rozhodol. A keď už bol biskupom, značnú časť noci trávil na modlitbe. Svätý Vincent Ferarský, ktorý obrátil toľko duší, jasne povedal, že modlitba je najúčinnjším prostriedkom na obrátenie, že ako ostrá strela prebodáva srdce hriešnika.

Tak je to, bratia moji! Modlitba môže všetko. V nej spoznáваме svoje povinnosti i svoju úbohosť. Ona nám ukazuje, s akou dispozíciou máme prijímať sväté sviatosti. Ona nás učí, že život je krátky, že sa nemáme naviazať na pozemské veci, ona v nás vzbudzuje svätú bázeň. Preto sv. Hugo, biskup Grenobla, neustále sa modlil *Otče náš*, a keď ho upozornili, aby sa tak nevyčerpával, odpovedal, že skôr naopak – modlitba mu spôsobuje úľavu.

5. A nakoniec nech je vaša modlitba *vytrvalá*. Neraz nás Boh chce skúšať a vypočuje nás nie hneď. Sv. Augustín päť rokov prosil Boha o svoje obrátenie. Egypt'anka Mária devätnásť rokov neprestávala prosiť Boha, aby ju oslobodil od nečistých myšlienok. A my obyčajne strácame odvahu a prestávame sa modliť, ak nás Boh nevypočuje ihneď. Svätí postupovali ináč. Zapamätajme si, že ak nám Boh nedá to, o čo prosíme, tak nás obdaruje inými, potrebnjšími milosťami. Vzorom vytrvalosti v modlitbe je pre nás kanaánska žena, ktorá prosila Ježiša Krista o uzdravenie svojej dcéry. Plnou dôverou a vytrvalou modlitbou vzkriesil aj sv. Makárius, pustovník, mŕtveho človeka – aby podal dôkaz, že kresťanská viera je pravdivá; skompromitoval tak istého heretika a priviedol na cestu pravdy množstvo ľudí, ktorý ten heretik predtým zviedol. Ak nás dobrý Boh nevypočuje, tak sa jasne modlíme bez živej viery, dokonca nie na čistý úmysel, bez dôvery, alebo bez vytrvalosti.

Ešte raz na zakončenie opakuje, že ak zotrávame v hriechoch, neobrátime sa v krížoch a utrpeniach, ktoré Boh na nás zosiela, šomreme, pochádza z toho, že sa nemodlíme, alebo to robíme zle. Bez modlitby neprijmeme hodne sväté sviatosti a nedozvieme sa, aká je Božia vôľa s nami, aké je naše povolanie. Ak sa nebudeme modliť, pôjdeme do pekla. Bez modlitby neokúsime sladkosť, ktorá pochádza z Božej milosti. Bez modlitby všetky naše kríže budú pozbavené akejkoľvek zásluhy. Modlíme sa teda a myslíme na Boha, modlíme sa sústredene, s pokorou a dôverou, a vtedy Boh nás určite vypočuje. Amen.

XXI

O POKORE

*Kto sa povyšuje, bude ponížený,
a kto sa ponízuje, bude povýšený.
(Lk 18, 14)*

Spasiteľ nám nemohol jasnejšie a presnejšie ukázať, ako veľmi musíme byť v našich myšlienkach, slovách a činoch pokorní, ak chceme dosiahnuť nebeskú slávu. On bol kedysi svedkom toho, ako sa ľudia chválili svojimi skutkami, pričom tým ponížovali iných, a preto im vyrozprával podobenstvo o farizejovi a mýtnikovi, ktorí prišli do chrámu, aby sa modlili. Farizej stál a modlil sa takto: „Bože, ďakujem Ti, že nie som taký zlý, ako iní ľudia – vydierači, nespravodlivci, cudzoložníci alebo aj ako tento mýtnik. Postím sa dva razy do týždňa, dávam desiatky zo všetkého, čo mám“. A mýtnik stál vzadu, dokonca sa neodvážil pozdvihnúť oči k nebu, iba sa bil do prs a hovoril: „Bože, buď milostivý mne hriešnemu“ (por. Lk 18, 10-13).

Modlitba farizeja je plná pýchy a nadutosti. On neďakuje Bohu za milosti, nemodlí sa, iba sa vychvaľuje a vysmieva z blížneho, ktorí sa modlí vedľa neho. Preto Pán odpúšťa hriechy mýtnikovi, a farizej naopak – taký zaslúžilý a čnostný vo vlastných očiach – vracia sa domov s novými hriechmi a v nemilosti Boha. Pokora mýtnika – aj napriek tomu, že je hriešny – viac sa páčila Bohu, ako všetky zdanlivé zásluhy pyšného farizeja. Na mýtnikovi sa splnili slová Žalmistu: *Zhliadne na modlitbu ponížených a nepohrdne ich prosbami* (Ž 102, 18).

Keď Pán Ježiš povedal toto podobenstvo, ešte dodal slová, ktoré sme uviedli na samom začiatku: *Kto sa povyšuje, bude ponížený, a kto sa ponízuje, bude povýšený*. Táto Kristova veta nepozná výnimky. Ona je potvrdením iných miest Písma svätého, napr. slov proroka Jeremiáša, ktorý hovorí: *Strach, čo si šíril, ťa sklamal aj pýcha tvojho srdca, čo bývaš v trhlinách skál, obsadzujes vysoké kopce. Postav si hniezdo vysoko sťa orol, zrútim ťa odtiaľ* – hovorí Pán (Jer 49, 16). Žiadna iná cesta okrem pokory nevedie do slávy budúceho života – lebo, ako hovorí mudrc Pánov: *Slávu predchádza pokora* (Prís 15, 33). Bez tejto peknej, nekončne cennej čnosti pokory, tak ako bez krstu – nevojdete do neba. Zamyslime sa dnes nad tým, prečo sa máme starať o túto čnosť. Najprv dokážem, že ak naše skutky budú pozbavené pokory, tak sa nebudú páčiť Bohu a nezískame zásluhy pre život večný. Po druhé, ukážem, ako mnoho príležitostí máme, aby sme sa v tejto čnosti cvičili.

I.

V čom spočíva táto pekná čnosť, ktorá je nám taká potrebná, ako krst po dedičnom hriechu, a po ťažkom páde sviatosť pokánia? Sv. Bernard, ktorý zavrhol bohatstvo, pozemské radosti, rodičov i priateľov, a potom sa vybral do lesov medzi divé zvieratá, aby týmto spôsobom konal pokánie za svoje hriechy - hovorí, že táto čnosť nám dáva poznať seba samých, učí nás pohrdať sebou a neteši sa z pochvál, ktorých sa nám dostane.

Ak chceme, aby to, čo robíme, malo zásluhy pre život večný, nutne potrebujem pokoru! Ježiš Kristus hovorí, že bez pokory, podobne ako bez krstu, neobsiahneme život večný. Sv. Augustín to vyjadruje týmto spôsobom: *Ak sa ma spýtate, aká je prvá čnosť kresťana, odpoviem vám, že pokora; ak sa ma spýtate, aká je druhá čnosť – poviem, že pokora; ak sa spýtate, aká je tretia čnosť – znovu odpoviem, že pokora. A vôbec, koľkokrát mi položíte takúto otázku, toľkokrát dostanete tú istú odpoveď*.

Ak je pýcha matkou všetkých hriechov – *Počiatkom každého hriechu je pýcha, kto sa jej pridŕža, je plný zlorečených činov* (Sir 10, 15) – pokora zasa opačne: rodí všetky čnosti. Keď budete mať pokoru, budete sa páčiť Bohu a spasíte svoju dušu; bez nej – všetky ostatné vaše čnosti budú ničím. Sväté Evanjelium hovorí, že niektoré matky privádzali svoje deti k Ježišovi, aby ich požehnal. Apoštolovia ich nechceli k Spasiteľovi pustiť. Pánu Ježišovi sa to nepáčilo, preto povedal: *Nechajte maličkých prísť ku mne; takým totiž patrí nebeské kráľovstvo*. Potom ich bral na ruky a požehnával. – Prečo sa Pán Ježiš tak úprimne venoval deťom? Lebo deti sú pokorné, jednoduché a niet v nich zvrátenosti. Ak teda chceme, aby aj s nami podobne zaobchádzal, buďme vo všetkých našich záležitostiach pokorní a prostoduchí. Táto pekná čnosť spôsobila, ako hovorí sv. Bernard, že Odveký Otec so záľubou pozrel na Najsvätejšiu Pannu Máriu. A ak, podľa toho istého svätca, toto panenstvo Márie nasmeroval k nej Boží zrak, tak samotné vtelenie spôsobila predovšetkým jej pokora. Ak je svätá Panna dnes Kráľovnou panien, tak je aj kráľovnou pokorných. Svätá Terézia z Avily sa kedysi pýtala Boha, prečo sa skôr Duch Svätý daroval tak ľahko niektorým postavám Starého zá-

kona (napríklad Prorokom či patriarchom) a zjavoval im svoje tajomstvá, a teraz nekoná týmto spôsobom. Pán jej odpovedal, že tamtí boli pokorní, naproti tomu dnešní ľudia majú srdcia dvojaké, plné pýchy a prázdnoty. Boh ich teda nemiluje tak, ako miloval čestných prorokov a patriarchov, ktorí sa vyznačovali prostotou a pokorou srdca. Sv. Augustín hovorí: *Ak sa hlboko ponížite a uznáte, že ste ničotou a nič si nezasluhujete, tak Boh vám štedro udelí svojej milosti. Ak sa budete vyvyšovať a myslieť si, že ste kýmisi, odíde od vás a ponechá vás na vašu úbohosť.*

Božský Spasiteľ, keď nám chcel ukázať, že pokora je najkrajšia a najcennejšia zo všetkých čností, začína ňou svoje blahoslavenstvá: *Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo.* Sv. Augustín hovorí, že tými chudobnými v duchu sú pokorní ľudia. Preto aj u proroka Izaiáša čítame: *A na takéhoto zhliadnem: na pokorného a zroneného duchom* (Iz 66, 2).

Táto čnosť spôsobuje, že sa stávame milí nielen Bohu, ale i ľuďom. Pokorného človeka všetci milujú a každý ochotne prebýva v jeho spoločenstve. Prečo sú deti tak veľmi obľúbené, ak nie kvôli ich pokore a jednoduchosti? Pokorný človek ľahko ustúpi druhému, nikoho nenahnevá, so všetkým bude spokojný a bude sa usilovať ukryť svoju osobu pred zrakom sveta. Vidíme to na príklade sv. Hilariona, ktorého, ako píše sv. Hieronym, si vážili cisári, králi i kniežatá. Vôňa čností tohto muža a svetlo jeho zázrakov sa šírili ďaleko, pričom priťahovali do jeho pustovne nespočetné zástupy ľudí. A on, keď mohol, ukryval sa, často menil svoju celu, chcel žiť v zabudnutí, nikým nepoznaný. Plakal, keď videl, že kvôli rôznym milostiam i zdraviu – či telesnému alebo duchovnému – ľudia sa obracajú vlastne na neho. Túžil po dávnej samote a so slzami v očiach hovoril: „Vrátil som sa do sveta; už v tomto živote som dostal odmenu, lebo ma ľudia považujú za kohosi väčšieho“. A sv. Hieronym dodáva, že nemôže byť nič obdivuhodnejšie ako takáto pokora v situácii tak všeobecnej úcty. Keď sa dozvedeli, že sv. Hilarion sa chce ukryť v nedostupnej púšti, aby ho tam nikto nenašiel, začali ho nepretržite sledovať, aby nemohol uskutočniť svoj zámer. Vtedy svätec povedal zástupom, ktoré ho nasledovali, že nevezme do úst omrvinku jedla, ak ho nenechajú na pokoji a neponechajú mu slobodu. A nakoniec, sedem dní nič nejedol, až ho nakoniec prestali sledovať. Vtedy utiekol do najvzdialenejších zákutí púšte a z lásky k Bohu sa oddával nábožným cvičeniam. Zdalo sa mu, že až teraz začal skutočne slúžiť Bohu. Aká zriedkavá je opravdivá pokora a pohľadanie sebou samým! Nie je divné, že je tak málo svätých! A ľudia, tak ako neznášajú pyšných, tak milujú pokorných – lebo tí vždy chcú byť na poslednom mieste, lebo si každého vážia, každého docenia. A preto všetci ich radi navštevujú, lebo majú také pekné prednosti.

Potom, je pokora základom všetkých iných čností. Kto by chcel slúžiť dobrému Bohu a spasiť svoju dušu, ten musí v celom rozsahu praktizovať túto čnosť. Bez nej sa nábožnosť bude podobat' stebľu slamy zapichnutému v zemi – zvalí ho akýkoľvek závan vetra. Bratia! Zlý duch sa nebojí nábožnosti, ak ona nemá základ pokory, lebo vie, že v takom prípade ju bude môcť zničiť, kedy sa mu zachce. Tak sa stalo s tým pustovníkom, ktorý chodil po žeravom uhľí, pričom neutrpel žiadne popáleniny, a hneď potom sa stal otrokom najhanebnejších previnení – kvôli nedostatku pokory. Ak nemáte pokoru, tak si musíte priznať, že ste veľmi úbohí, že pri prvom lepšom pokušení padnete. V životopise sv. Antona čítame, že mal zjavenie od Boha a videl množstvo sietí, ktoré nastavil zlý duch, aby zviedol ľudí na hriech. Pri tomto pohľade sa svätec triasol od zdesenia na celom tele, ako lístok osiky, a pýtal sa Boha: „Ách, Pane, kto unikne toľkým osídlam?“ A počul takúto odpoveď: „Pokorný, lebo pokorným Boh dáva milosť, aby sa mohli vzoprieť pokušeniu; naproti tomu pyšní naopak – sú hračkou v rukách diabla a len čo príde pokušenie – padnú. Naproti tomu na pokorných sa zlý duch neodváža zaútočiť“.

Teda v nebezpečenstve duše sa zahaľujme plášťom pokory – vtedy nás diabol nepremôže. Tak postupoval sv. Makárius, ktorý, keď prišlo na neho pokušenie, padol pokorne na kolená a zlý duch utekal. Aká milá je táto čnosť Bohu, akou mocnou zbraňou je proti osídlam pekla!

Bohužiaľ, ako zriedkavo ju dnes stretáme! Predsa pokora nespočíva v pekných slovách a skromných vyjadreniach o sebe. Vidno to na tomto príklade. K sv. Serapionovi prišiel istý pustovník, ktorý sa s týmto svätcom nechcel dokonca modliť – kvôli svojim početným omylom sa považoval za nehodného takej milosti. Neodvážil sa dokonca – hovoril – dýchať ten istý vzduch a sedieť na lavičke vedľa sv. Serapiona. Nedovolil mu ani umyť nohy, čo bolo vo zvyku u pustovníkov. Zdalo by sa, že tento pustovník bol skutočne pokorný. Sv. Serapion ho upozornil, že by bolo lepšie, keby zostal vo svojej pustovni a pracoval, namiesto toho, aby zbytočne behal z kláštora do kláštora. Pri týchto slovách sa pobúrený mních strhol a odišiel, čím jasne ukázal, že jeho pokora je predstieraná. – Preto mu ešte pri odchode Serapion povedal: „Ách, synu, len čo si sa priznával k všetkým možným hriechom, nechcel si sa so mnou modliť ani jesť, lebo si nehodný, a teraz ťa obyčajné

napomenutie vyvádza z rovnováhy a popudzuje k hnevu?! Priateľu, tvojim čnostiam a dobrým skutkom chýba najkrajšia ozdoba – chýba im pokora!

Na tomto príklade vidno, aká zriedkavá je opravdivá pokora. Keď ľudia počujú pochvaly, pochlebovania, keď ich oceníme, vtedy sú zapálení za dobré skutky – všetko by dali, všetko by rozдали. Ale keď počujú čo len malé pohanenie, keď vidia ľahostajnosť voči svojej osobe – už ich to sužuje, dokonca niekedy ich to vedie k slzám, naplňa ich to trpkosťou, už sa búria a znechucujú, ohovárajú blížneho z nespravodlivosti, uchylujú sa k ohováraníu. Nie je divné, že v dnešných časoch vidíme u kresťanov čnosti iba zdanlivé – lebo im chýba pokora.

V čom spočíva pokora? Budem vám hovoriť o dvoch druhoch tejto čnosti: o pokore vnútornej a vonkajšej. *Vonkajšia* pokora spočíva v tom, aby sme sa:

1. nechválili pred ľuďmi dobrými skutkami a úspechom, nerozprávali o svojich prednostiach, ba dokonca o omyloch, neopakovali to, čo iní hovoria o nás dobré;

2. ukrývať svoje dobré skutky, almužny, modlitby, pokánie, dobrodenia preukázané blížnemu ako aj neviditeľné milosti, ktoré udeľuje sám Boh;

3. netešili z pochvál a aby sme iba samému Bohu pripisovali skutok, kvôli ktorému nás ľudia chvália; dobre je prejsť v rozhovore na inú tému, aby sme prerušili pochvaly;

4. nehovorili o sebe, ani zle, ani dobre; (Sú ľudia, ktorí často hovoria o sebe zle preto, aby ich chválili. To je falošná pokora. Nehovorte o sebe nič a buďte presvedčení, že sami ste úbohí a že vás iba Boh z ľútosťi drží na svete);

5. nikdy sa nehádať so seberovnými; treba ustúpiť, ak to dovoľuje svedomie; (Nech sa nám nezdá, že je pravda vždy na našej strane – veď či sa často nemýlime? Iba človek plný pýchy chce vždy, aby bolo podľa neho).

6. nebuďme smutní a nežiaľme, ak nás hania – to by svedčilo o nedostatku pokory; (Podľa vzoru svätého kráľa Dávida (pozri Ž 7, 5) treba ďakovať Bohu, keď sa nám ľudia odplácajú zlom za dobro).

7. podľa vzoru Krista, ktorý bol *naplnený výsmechom* ako aj podľa vzoru Apoštolov (pozri Sk 5, 41), ktorí sa tešili, že mohli trpieť z lásky k Spasiteľovi, treba ochotne znášať prenasledovania a urážky, lebo to bude našim šťastím a nádejou v hodine smrti;

8. nerobiť sa nevinným a neospravedlňovať sa, ak sme sa dopustili činu hodného odsúdenia; (Obyčajne ľudia v takých prípadoch sa utiekajú ku klamstvám a vytáčkam. Keby nás nesprávne posudzovali, usilujme sa mlčať, ak tým neutrpí sláva Božia. Tak konala mladá dievčina sv. Marína. Mohla sa ľahko očistiť od výčitiek, ale to neurobila).

9. túžiť po nepríjemných veciach a skromne sa obliekať.

V čom spočíva *vnútorná* pokora? V tomto:

1. Myslieť o sebe pokorne, nechváliť sa v srdci a mať hlboké presvedčenie, že podľa nauky Ježiša Krista (pozri Jn 15, 5), bez milosti nemôžeme nič dobré urobiť; bez nej nedokážeme dokonca meno Ježiš vysloviť s úctou (pozri 1 Kor 12, 3);

2. nesužovať sa, keď iní vidia naše omyly, lebo vtedy máme možnosť pokoriť sa;

3. byť spokojný s darmi, ktoré dostávame a nesužovať sa, že iní sú bohatší, schopnejší a čnostnejší;

4. podrobovať sa vôli a súdom iných, ak to nie je proti nášmu svedomiu; (Skutočne pokorný človek pripomína zomrelého, ktorý sa nehnevá, keď mu krivdia, ale ani sa neteší, keď ho chvália).

V tom teda spočíva kresťanská pokora, ktorá nás robí milými Bohu i ľuďom. Zamyslite sa teraz, či máte túto čnosť. Ak ju nemáte, tak sa vrúcne o ňu modlite k Bohu, aby ste ju dostali. Lebo bez nej nemožno dosiahnuť kráľovstvo nebeské. Sv. Bernard bol tak presvedčený o svojej ničote, že keď vstúpil do nejakého mesta, padol na kolená a prosil Boha, aby nekarhal obyvateľov kvôli ich hriechom. Lebo si myslel, že kdekoľvek sa ocitne, pritiahne na to miesto, svojou hriešnosťou, Božie prekliatie. Ako neobdivovať pokoru tak veľkého svätca – a predsa jeho život je jedna dlhá reťaz zázrakov!

Kiežby táto pekná čnosť vždy sprevádzal naše skutky – vtedy budú mať zásluhu pre život večný!

Ste pokorní pri modlitbe a máte pocit, že ste nehodní, aby ste stáli v prítomnosti Boha? Keby ste mali pokoru, nepohrdali by ste modlitbou a nemodlili by ste sa pri obliekaní alebo pri práci. Keby ste mali túto peknú čnosť, s akou úctou, skromnosťou a chvením by ste počúvali svätú omšu! Nebolo by vás vidieť, ako sa smejete, ako sa rozprávate, ako sa obzeráte na všetky strany, spíte v kostole, či ako sa modlíte, pričom neprekazujete ani znak zbožnosti či lásky k Bohu. Nenudili by ste sa na pobožnosti, boli by ste vdáční Bohu za

to, že je taký dobrý a milosrdný, že vám dovoľuje prebývať medzi veriacimi, hoci kvôli svojim hriechom by ste si zaslúžili večné zavrnutie. Keby ste mali túto čnosť, nasledovali by ste tú kanaánsku ženu, ktorá, keď prosila o uzdravenie pred očami všetkých ľudí, padla pred Pánom Ježišom na kolena (pozri Mt 15, 26). Nasledovali by ste príklad Magdalény, ktorá pred toľkými zhromaždenými bozkávala Kristovi nohy (por. Lk 7, 38). Keby ste mali pokoru, konali by ste tak, ako tá žena, ktorá dvanásť rokov trpela na krvotok, s pokorou sa vrhla pred Božským Majstrom na zem, aby sa dotkla aspoň obruby Jeho rúcha. Keby ste mali pokoru sv. Pavla – ktorý bol uchvátený do tretieho neba, a aj napriek tomu sa považoval za posledného z Apoštolov – vaše konanie by muselo byť celkom iné!

Ó, môj Bože, aká pekná je táto čnosť, ale aká zriedkavá...

Keby ste mali pokoru, nezatajovali by ste v spovedi svoje hriechy, nehovorili by ste ich bezmyšlienkovito, ako keď rozprávate nejaký príbeh pre zábavu, nezvalovali by ste viny na iných! Keby ste si patrične uvedomili veľkosť svojich hriechov a nesmierne milosrdenstvo Božie, prenikol by vás svätý strach! Sv. Ján Klimak hovorí, že na vlastné oči videl veľmi pokorných a umŕtvených rehoľníkov, ktorí hlasne stenali, pričom prosili milosrdného Boha o odpustenie. Ich ston a modlitby mohli pohnúť srdcia tvrdé ako kamene. A ďalej hovorí tento svätý, ako počul v kláštore hrozné náreky: „Beda nám nešťastným! Tvoja spravodlivosť, Pane, nás môže vrhnúť do pekla! Ách, Bože, odpusť nám, ak naše duše sú ešte schopné obsiahnuť odpustenie!“ Všetci títo pustovníci pred očami duše mali obraz smrti a preto si hovorili: „Čo sa s nami stane, keď sme urazili takého dobrého Boha? Či ešte môžeme mať nádej v deň pomsty?“ Iní zasa prosili, aby ich telá po smrti utopili alebo hodili na zožratie zvieratám. A potom sa pýtal predstavený tohto kláštora sv. Jána Klimaka: „Otče, vidíš našich žoldnierov?“. A sv. Klimak mu na to vyznal, že keď počul náreky týchto koriacich sa kajúcnikov, nemohol hovoriť, nemohol sa modliť – iba sa neovládal a plakal, nariekal.

A prečo my, drahí bratia, sa neponížime, hoci sme sa dopustili mnoho horších hriechov? Dôvod bohužiaľ spočíva v tom, že málo poznáme sami seba.

II.

Ak kresťan dobre pozná sám seba, tak musí byť pokorný. Lebo sú tri veci, ktoré nám musia pokoru ponúkať. Sú to: 1. veľkosť Božia; 2. poníženie a pokorenie sa Ježiša Krista; 3. naša vlastná úbohosť.

1. Kto rozjíma, aký veľký je Boh – On, ktorý úkonom svojej vôle stvoril z ničoho nebo a zem a jedným pohľadom môže obrátiť navnivoč celý vesmír – kto o tom rozjíma, či sa bude nadúvať pýchou v Jeho prítomnosti? Boh je nekonečne veľký, Jeho moc nepozná hraníc; On má všetky dokonalosti, je večný, nekonečne spravodlivý, a Jeho prozreteľnosť najmúdrejšie všetko riadi. A my sme ničotou. Či sa nemáme oveľa viac báť ako sv. Martin, že sa otvorí zem pod našimi nohami a pohltí nás zaživa, lebo nie sme hodní, aby sme žili na svete? V živote sv. Pafnucia čítame, že kedysi stretol veľkú hriešnicu a spýtal sa jej iba toľko, či je Boh v nebi. – „Áno – odpovedala – a viem aj to, že jeho kráľovstvo je pripravené pre tých, ktorí žijú podľa Jeho prikázaní a že jestvuje peklo pre zlých“. – „Ak vieš o tom všetkom, tak prečo nivočíš toľko duší a sama sa vystavuješ večnému ohňu?“ – spýtal sa Pafnucius. Vtedy si hriešnica uvedomila, že k nej hovorí človek poslaný od Boha – padla mu so slzami k nohám a povedala: „Otče, ulož mi akékoľvek pokánenie a ja ho čo najprísnejšie zachovám“. Vtedy ju svätý starec zatvoril do maličkovej cely a povedal: „Si veľký zločinec; si nehodná vysloviť meno dobrého Boha; preto sa obracaj k východu slnka, a budeš sa modliť iba túto jednu modlitbu: *Ty, ktorý si ma stvoril, zmiluj sa nado mnou*“. – A tak tri roky, každý deň a každú noc, so slzami a nárekom kajúcnicu – sv. Tais – opakovala túto jednu modlitbičku. Áno – pokora nás učí poznať aj seba samých!

2. Pokorenie Ježiša Krista je druhým podnetom, ktorý nám prikazuje ponížovať sa. Keď si pomyslím – hovorí sv. Augustín – že Boh od svojho vtelenia až po smrť na kríži žil v pokorení a pohrdaní, že bol nedocenený na zemi, či sa ja mám báť vlastného pokorenia? Boh hľadá poníženie, a ja, pozemský červík, mal by som sa vyvyšovať? Ó, Bože môj, znič tú pýchu, ktorá ma vzdáľuje od Teba!

3. A tretím podnetom, ktorý nám káže pokorovať sa, je naša úbohosť. Ničota je našim začiatkom; uplynul nekonečný počet storočí, kým sme prišli na svet. K ničote smerujeme – iba ruka Všemohúceho nás udržia. Bez bdelej opatery Boha, zmizli by sme z povrchu zeme tak rýchlo, ako slabý lístok strhávaný šialeným víchrom. A čím sa môže človek vynášať – ten človek, o ktorom hovorí Jób: *Ved' človek, čo sa zo ženy narodil, má dni krátke a plné lopoty, jak keď kvet pučí, vzápätí však vädne, jak keď tieň beží, nezastaví sa* (Jób 14, 1). Sv. Gregor pápež hovorí, že človek, ktorý si myslí, že je čímisi, je nemúdry. Keby dobre poznal seba, cítil by voči sebe odpor a pohrdanie.

Všetky naše schopnosti a všetky talenty pochádzajú od Boha, ktorý ich rozdeľuje podľa svojej vôle a my nemáme z toho žiadny dôvod na slávu. Človek nie je správcom svojej spásy, sám od seba neprináša nič, okrem hriechu a klamstva. Sám, vlastnými silami, môže sa nanajvýš zahubiť. Sv. Augustín hovorí, že celé naše poznanie sa obmedzuje na to, že sami od seba sme ničotou, a všetko, čo máme, pochádza od Boha.

Okrem toho nakoniec, preto sa musíme ponížovať, že si to vyžaduje naše šťastie a nebeská sláva. Sami so sebou tu nemôžeme rátať – môžeme rátať iba s milosrdenstvom Božím a nekonečnými zásluhami Ježiša Krista. Ako deti Adama, zasluhujeme si peklo. Aký dobrý, aký milosrdný je Boh, ktorý nekonečne dobrá – dobrá, ktoré si nemôžeme sami zaslúžiť – predsa nám ich prisľúbil!

Aký je z toho záver?

Každý deň prosme Boha o pokoru, aby sme si pomocou Jeho milosti mohli uvedomiť, že sami od seba sme ničím, že všetky dobrá tak telesné ako i duchovné pochádzajú iba od Neho. Cvičme sa v pokore, vždy, keď máme k tomu príležitosť. – Budme presvedčení, že žiadna čnosť sa tak nepáči tak veľmi Bohu, ako pokora, že spolu s ňou máme všetky ostatné čnosti. Aj keby sme boli akými veľkými hriešnikmi, Boh nám určite odpustí – ak budeme pokorní. Áno, bratia, milujme túto peknú čnosť, lebo ona nás zjednocuje s Bohom, ona uľahčuje spolužitie s blížnymi, ona nám pomáha niesť kríž a naplňuje nás tou blaženou nádejou, že kedysi budeme vidieť Boha. *Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo.* Amen.

XXII

O LÁSKE K BLÍŽNEMU

Chod' a rob aj ty podobne.
(Lk 10, 37)

Svätý Lukáš hovorí, ako sa pred Krista postavil akýsi zákoník, a keďže Ho chcel podrobiť skúške, spýtal sa: „Učiteľ, čo mám robiť, aby som dosiahol život večný?“ Ježiš odpovedal: „Čo je napísané v Zákone? Ako tam čítaš?“ Zákoník odpovedal: „Milovať budeš Pána, svojho Boha, z celého svojho srdca, z celej duše svojej, zo všetkých svojich síl a z celej svojej mysle a svojho blížneho ako seba samého!“ Vtedy Kristus povedal: „Dobre si odpovedal. Toto rob a budeš žiť!“ (por. Lk 10, 25-28).

Ale potom zákoník sa Ho pýta, kto je ten blížny a kohože to má milovať ako seba samého. A Kristus vtedy hovorí príklad o milosrdnom Samaritánovi. – Akýsi človek išiel z Jeruzalema do Jericha a padol do rúk zbojníkov. Olúpili ho, ťažko ho zranili a utiekli, zanechali ho tam skoro mŕtveho. Tou istou cestou prechádzal starozákonný kňaz, videl nešťastníka, ale ho obišiel. Tak isto sa zachoval aj levíta, ktorý prechádzal okolo. Nakoniec prechádzal tou cestou Samaritán, zbadal smrteľne raneného, zľutoval sa, pristúpil k úbožiakovi, nalial mu na rany olivového oleja a vína, postaral sa o neho, vzal ho so sebou, priviezol ho do hostinca a tam sa o neho postaral. V nasledujúci deň ráno dal hospodárovi dva denáre a povedal: „Staraj sa o neho, ak vynaložíš na neho viac, zaplatím ti, keď sa vrátim, keď pôjdem naspäť“. Ježiš vyrozprával tento príbeh, a potom sa spýtal: „Ktorý z týchto troch je blížny tomu, ktorý padol do rúk zbojníkov?“ Na to Mu zákoník odpovedal: „Ten, ktorý mu preukázal milosrdenstvo“. A vtedy Ježiš povedal: „Chod' a rob aj ty podobne“ (por. Lk 10, 30-38).

A takto, bratia moji, vyzerá dokonalý vzor lásky, akú máme preukazovať blížnemu. Takáto láska nám zaistí večnú spásu. Naša viera a všetky naše čnosti budú vymyslené, a Boh nás bude mať za klamárov, ak nebudeme mať v srdci lásku k blížnemu. Po tejto čnosti možno poznať, či sme deťmi Božimi: *Každý, kto miluje, narodil sa z Boha a pozná Boha. Kto nemiluje, nepoznal Boha, lebo Boh je láska* (1 Jn 4, 7). Prikázanie lásky k blížnemu je také veľké a dôležité, že ho Boh stavia hneď po prikázaní lásky k Bohu. Ono je všeobecné, nutné a patrí k podstate nášho náboženstva, a od jeho splnenia závisí zachovanie iných prikázaní. Sv. Pavol hovorí, že iné prikázania zakazujú cudzoložstvo, krádež, krivdu, falošné svedectvo. Ak milujeme blížneho, neurobíme nikdy nič z tých vecí, lebo láska k blížnemu neznáša žiadnu krivdu iným (por. Rim 12, 9-10).

Najprv teda hovorím, že ak nezachováme toto prikázanie, nemôžeme byť spasení – lebo ak nemilujeme brata, *zostávame v smrti*, ako sa vyjadruje sv. Ján. A Kristus hovorí, že nás uzná za svoje deti iba pod touto podmienkou, že sa budeme navzájom milovať (pozri Jn 13, 35).

Po druhé, máme zachovať toto prikázanie preto, že všetci tvoríme jednu rodinu, sme stvorení na podobu Boha, máme jeden cieľ, našim spoločným Otcom je Ježiš Kristus, ktorý nás vykúpil svojim umučením a svojim križom. Túto pravdu vyjadruje sv. Pavol vo svojom liste Efezanom (pozri Ef 4, 2-6).

V čom spočíva táto láska k blížnemu? Po prvé, v tom, aby sme chceli dobro blížnemu. Po druhé, v tom, aby sme mu preukázali dobro pri každej príležitosti, ktorá sa naskytne. Po tretie, v tom, aby sme znášali a ospravedlňovali omyly blížneho. V tom spočíva opravdivá láska, bez ktorej je nemožné nájsť milosť u Boha a spásu svojej duše.

1. Každému človeku teda máme *želať dobro* a sužovať sa, ak niekoho stretne nešťastie, lebo všetkých ľudí, dokonca nepriateľov, treba považovať za bratov. K všetkým musíme byť úprimní, nezávidieť tým, ktorým sa darí. Dobrých ľudí treba milovať kvôli ich čnostiam, a zlých – s úmyslom, aby sa stali dobrí; dobrým treba želať, aby vytrvali v milosti Božej, zlým – obrátenie. Ak je niekto veľký a veľmi zvrátený hriešnik, tak musíme nenávidieť jeho hriech, naproti tomu musíme milovať osobu hriešnika, ktorá je obrazom Boha.

2. Všetkým, nakoľko môžeme, musíme *preukazovať dobro* – tak čo sa tela, čo sa týka dobrého mena, ako aj duchovných dobier. Čo sa týka dobier tela, nesmieme nikdy krivdiť blížnemu, ani mu sťažovať dočasné zisky, hoci by sme mali kvôli tomu dokonca trpieť. Nič sa tak nepáči Bohu, ako súčiť s blížnymi. Sv. Pavol „plakal s plačúcimi a radoval sa s radujúcimi“ (por. Rim 12, 15). Ak však ide o dobré meno blížneho, tak sa chráňme ohovárania, osočovania a zlorečenia. Ak nemôžeme predísť ohováraniam kohosi, tak opusťme spoločenstvo ľudí, ktorí ohovárajú, pričom treba najskôr povedať všetko dobré, čo vieme o ohováraných osobách. Zvlášť otec a matka musia bdieť nad svojimi deťmi a domácimi, pričom musia spomedzi nich odstraňovať tento druh pohoršenia. Bohužiaľ, v dnešných časoch ľudia podceňujú dušu – tak svoju, ako i duše osôb, ktorí im boli zverené do starostlivosti. Neraz si viac cenia nerozumné zviera, ako vlastné nesmrteľné duše, ktoré sú sestrami anjelov, predurčenými pre nebeskú slávu. A sv. Ján Chryzostom hovorí, že každá duša je v očiach Ježiša Krista taká drahá, že Spasiteľ by radšej zničil nebesia ako by mal stratiť túto jedinú dušu. Keby ste sa ocitli pri nohách Krista, tak určite by ste s veľkou úctou zberali kvapky Jeho najsvätejšej krvi. Augustín predsa hovorí: „Keď som pochopil, že moja duša bola vykúpená Krvou Kristovou, rozhodol som sa zachovať sa v milosti Božej, hoci by som mal dokonca život položiť – lebo nechcem svoju dušu hriechom odovzdať satanovi“. Preto teda vy, otcovia i matky, tak pokojne a s takou ľahostajnosťou pozeráte na to, ako tie nešťastné bytosti – vaše deti – hynú?!

Prví kresťania počas prenasledovaní rozprávali pohanským cisárom, že všetci tvoria jednotu, že im je cudzia nenávisť či pomsta, že žehnanú tým, ktorí ich prenasledujú a sa rúhajú. Ách, bratia, kde sa podeli tie skvelé časy! Teraz kresťania milujú seba a svoje výhody. Dnes niet na svete takých horlivých kresťanov, ako vtedy.

Dnes, ak dve osoby majú taký istý charakter a také isté náklonnosti, tak sa ešte ako tak tolerujú. Ale ak majú opačné charaktery, okamžite mizne pokoj, mizne priateľstvo, mizne láska k blížnemu. Hovoríte, že vám je ťažké prispôbiť sa ľuďom s odlišným charakterom a postojom. Milovaní! Vlastné náboženstvo nepoznáte, nepoznáte milosrdného Boha! Opravdivá láska k blížnemu spočíva v tom, že preukazujete dobro každému bez rozdielu. – Počúvajte, čo hovorí sv. Jakub: *Lebo ak príde na vaše zhromaždenie muž so zlatým prsteňom a v skvostnom rúchu a príde aj chudobným v chatrnom odeve a vy si všimnete toho, ktorý je oblečený do nádherného rúcha a poviete: ty sa posad' pekne tu!, ale chudobnému poviete: ty si staň tam, alebo si sadni k mojej podnožke!, vari nerobíte rozdiely medzi sebou a nestali ste sa zlomyselnými sudcami?! (Jak 2, 3-4).* Sv. Augustína hovorí, že máme milovať blížneho tak, ako nás miluje Ježiš Kristus, ktorý nebral ohľad na telo a krv, ale si nás zamiloval, aby nás posvätil a zaslúžil nám život večný.

To, či ideme cestou spásy, či skutočne milujeme Boha, môžeme poznať vlastne podľa toho, či sa dohodneme s osobami opačného charakteru, či sme radi v ich blízkosti, či o nich dobre hovoríme, či im preukazujeme služby, alebo dokonca máme dojem, že takým osobám dávame prednosť pred tými, ktorí nás podporujú a v ničom sa nám neprotivia – iba v takej situácii milujeme blížneho po kresťansky a zachováme si priateľstvo s Bohom. Kto koná opačne, ten smeruje do zatratenia. Pomstiví! Zapamätajte si, že vaše modlitby, vaše pokánie, vaše pristupovanie ku svätým sviatostiam a almužny vám nič nepomôžu, ak budete v srdci živiť nenávisť. Sú ľudia, ktorí všetko obetujú pre osoby, ktoré milujú; ale ako málo je takých, ktorí sa skutočne páčia Bohu, lebo milujú ľudí, ktorí sú im nemilí, alebo sú im dokonca nepriateľmi!

Uvediem vám teraz príklad, ktorý ukazuje, ako vyzerá opravdivá láska k blížnemu.

Istý pustovník stretol jedného dňa na ceste biedneho mrzáka, pokrytého vredmi. Úbožiak sa ledva hýbal. Pustovník ho vzal do svojej cely a preukazoval mu všetku potrebnú pomoc. Keď konečne tento úbožiak nadobudol silu, pustovník sa ho spýtal, či by nechcel zostať v samotke spolu s ním. „Budeme sa spolu modliť – povedal – slúžiť dobrému Bohu, a ja budem pamätať na tvoj pokrm“. – „Ách, ako sa teším – odpovedal úbožiak. – Tvoje milosrdenstvo je pre mňa šťastím a potechou!“ Pustovník začal teraz dvojnásobne pracovať, aby uživil mrzáka i seba. Rád dával chudákovi lepšie porcie. Zakrátko však úbožiak začal šomrať proti svojmu dobrodincovi, pričom narietal, že ho zle živí. – „Drahý priateľ – odpovedal pustovník – lepšie ťa kŕmim, ako seba samého, viac už nemôžem pre teba urobiť“. O niekoľko dní neskôr nevďačník znovu sa začal sťažovať, pričom zllorečil svojmu dobrodincovi. Pustovník pokojne trpel, nič nepovedal. Úbožiak sa zahanbil, že sa tak vyjadril o svätom človeku, ktorý mu dobre želať a preukazoval mu dobrodenia. Poprosil teda pustovníka o odpustenie. Ale znova ho ovládla netrpezlivosť a nenávisť. Začal teda kričať: „Je tu nuda, nemôžem s tebou vydržať – zaved' ma tam, kde si ma našiel. Nie som naučený na takú úbohú stravu“. Vtedy pustovník poprosil úbožiaka o odpustenie a sľúbil mu, že sa bude o neho lepšie starať. Z Božieho vnuknutia išiel k istému milosrdnému obyvateľovi v susedstve a poprosil ho o akési lepšie jedlo pre mrzáka. Obyvateľ pohnutý ľútosťou sľúbil, že mu bude každý deň dávať čosi zo svojho stola. Chudák bol však nejaký čas spokojný. Avšak po niekoľkých týždňoch znovu začal robiť pustovníkovi trpké výčitky: „Si klamár! Predstieraš, že hľadáš pre mňa almužnu, ale robíš to pre seba, potichu zješ lepšie kúsky, a mne necháš iba zvyšok“. – „Ách, priateľu – hovoril pustovník – krivíš mi týmito výčítkami. Nič nechcem pre seba a nič neberiem z toho, čo mi pre teba prinášajú. Ak nie si s tým spokojný, tak buď trpezlivý hoci z lásky ku Kristovi, a ja sa budem usilovať polepšiť“. „Neprijímam tvoje vysvetlenie“ – hovorí žobrák. Chytil pritom kameň a namieril na hlavu pustovníka, aby ho uderil. Pustovník sa sklonil na bok a vyhol úderu. Úbožiak teda chytil palicu, ktorou sa podopieral a tak silno ňou uderil dobrodinca, že ten padol na zem. „Nech ti Boh odpustí – povedal svätý človek – tak, ako ti ja odpúšťam krivdy, ktoré si mi spôsobil“. – „Odprosuješ ma slovami, ale v srdci mi určite želaš smrť“. – „Z celého srdca ti odpúšťam, priateľu“ - odpovedal dobrý pustovník. Na dôkaz toho chcel žobráka objasniť, ale ten ho v tej chvíli chytil za hrdlo, poškriabal mu tvár nechtami a začal ho dusiť. Pustovník sa vytrhol z rúk zlostníka, ale ten ešte za ním volal: „Len choď, ale zapamätaj si, že kedysi mojou rukou zomrieš!“. Milosrdný pustovník trpezlivo, v duchu kresťanskej lásky znášal toho žobráka štyri roky, hoci stále musel počúvať množstvo výčítiek zo strany úbožiaka. Každú chvíľu sa dožadoval, aby ho pustovník zanesol na cestu, kde ho vzal, že radšej chce zomrieť hladom a zimou alebo chce byť roztrhaný divými zvermi, ako bývať spolu s ním. Dobrý pustovník nevedel, čo má urobiť: z jednej strany sa bál, že úbožiak, ponechaný na opustenom mieste, zahynie; z druhej strany – obával sa, že už s ním dlhšie nevydrží, že musí stratiť trpezlivosť. Išiel teda s týmto problémom k sv. Antonovi, aby sa poradil, čo má robiť, aby sa páčil Bohu. Nebál sa námah a urážok, ktorých sa mu dostávalo za svoje dobrodenia – iba chcel poznať vôľu Božiu. Keď prišiel k sv. Antonovi, ten mu z Božieho vnuknutia povedal:

„Ách, synu, viem, čo ťa privádza a prečo ma hľadáš. Neprepusť od seba toho úbožiaka, to je pokušenie zlého ducha, ktorý ťa chce pozbaviť nádhernej koruny. Ak ho opustíš, syn môj, dobrý Boh nezabudne na neho“. Zo slov sv. Antona sa pustovník zorientoval, že jeho spása je závislá od starostlivosti, ktorú bude preukazovať nešťastnému mrzákovi. Po chvíli krátkeho premýšľania znovu prehovoril k sv. Antonovi: „Otcie môj, bojím sa, či nestratím trpezlivosť, či to dlhšie vydržím“. – „Synu – hovorí sv. Anton – prečo by si mal stratiť trpezlivosť? Či nevieš, že najšľachetnejšie musíme zaobchádzať s tými, ktorý nám spôsobujú najviac zla? Nemáme zásluhy, ak preukazujeme trpezlivosť osobám, ktoré nám nerobia nič zlé. Či nevieš, syn môj, že láska je odvážnou čnosťou, ktorá sa nepozera na omyly nepriateľa, ale jedine na Boha? Napomínam ťa teda, aby si ponechal chudáka vo svojom dome. Čím bude horší, tým viac mu preukazuj ľútosť, a Ježiš Kristus ti to pripočíta ako zásluhu, ako keby si túto milosť preukázal Jemu samému. Svojou trpezlivosťou ukáž, syn môj, že si učeníkom trpiaceho Boha. pamätaj, že znakom kresťana je trpezlivosť a láska. Vedz, že z vôle Božej vlastne tento úbožiak sa má zaslúžiť, aby si dosiahol korunu nebeskej slávy“.

Pustovník teraz jasne pochopil, čo vyžaduje od neho Boh. Vrátil sa domov, zabudol na krivdy, urážky a nečestné konanie žobráka, ďalej mu preukazoval bezhraničnú trpezlivosť, posluhoval mu s veľkou pokorou a neustále sa za neho modlil. Trpezlivosť a láska mladého pustovníka premenili srdce úbožiaka, ktorý pod vplyvom milosti Božej sa obrátil. Stalo sa to už za života veľkou odmenou pre svätého Božieho sluhu.

Kedysi, v deň Posledného súdu, tento príklad zahanbí kresťanov, ktorí nie sú v stave dokonca niekoľko dní pokojne a bez šomrania znášať trpkosti zo strany osôb opačného charakteru. Hovorí, že pre svätý pokoj treba ukončiť s nimi každý vzťah! Môj Bože, koľko kresťanov pôjde do zatratenia kvôli nedostatku trpezlivosti! Chceli by ste dokonca robiť zázraky, i tak nedosiahnete spásu, ak nebudete mať lásku. Kto je netrpez-

livý, kto sa neriadi pohnútkami viery, ten nie je opravdivým učeníkom Krista, lebo ide za svojimi chůtkami, rozmarmi a náklonnosťami.

Zapamätajte si, vy – veriaci ľudia, že ak nemáte lásku, tak ste pokrytcami a nikdy nebudete vidieť Boha v nebi. Hoci by ste celý svoj majetok porozdávali na almužny, hoci by ste každý deň boli na svätej omši a prijímali Najsvätejšiu Sviatosť – bez tejto čnosti sa nedostanete do neba.

„Nechcem – hovoríš – vidieť mojich nepriateľov; dokonca v kostole sa nemôžem kvôli nim sústrediť“.
– Čo to hovoríš, nešťastný človeče? To nie je žiadna kresťanská láska, ak preukazuješ dobro tým, ktorí sa ti neprotivia, ktorí ti pochlebujú, ktorí ti ďakujú za dobrodenia, ktorí sú k tebe milí. Kvôli takým osobám sa nebojíš žiadnej obety a námahy. Ale ak niekto tebou pohŕda, ak sa ukazuje hrubý a nevďačný, nechceš ho milovať, nechceš ho vidieť, vyhýbaš sa jeho spoločenstvu. Môj Bože! Predsa takéto správanie nás privedie do zatratenia!

Sv. Pavol Apoštol učí: *A keby som rozdal celý svoj majetok ako almužnu a keby som obetoval svoje telo, aby som bol slávny, a lásky by som nemal, nič by mi to neosožilo* (1 Kor 13, 3). K láske voči nepriateľom nás povzbudzuje umučenie Krista Pána a životopisy svätých, ktorí sa vlastne vyznačovali touto čnosťou – milovali svojich nepriateľov, dobrom sa odplácali za zlé. Sv. František Salezský hovorí, že keby mohol vykonať iba jeden dobrý skutok, tak by ho vykonal skôr tomu, kto mu spôsobil krivdu, ako oddanému priateľovi. Kto nemá opravdivú lásku k blížnemu, ten svojho protivníka prísne posudzuje, ohovára ho a vidí v ňom zlo. – Možno poviete, že vaši nepriatelia sa dopúšťajú mnohých zlých vecí, že často ich vidno, ako páchajú rozmanité hriechy, že sa nedá o nich zmýšľať ináč. – Nemáte v srdci opravdivú lásku, preto vidíte v protivníkovi samé zlo, preto často vo svojich súdoch sa dopúšťate omylov a preto nesprávne posudzujete.

Kedysi žil na púšti dlhé roky svätý muž, Simeón. Z Božieho vnuknutia opustil svoju samotu a vrátil sa do sveta. Robil zázraky, vyhánal zlých duchov z posadnutých, uzdravoval chorých. Avšak preto, že si chcel zachovať pokoru, špeciálne sa dopúšťal mnoho nesprávnych skutkov, aby ľudia o ňom zmýšľali zle. A skutočne, vo svete pohŕdali Simeónom a odsudzovali ho, nazývali ho hlupákom, šialencom, pijanom a voľnomyšlienkárom. A tieto sudy boli mylné, lebo tento človek bol skutočne svätý.

A tak isto aj my často krivdíme blížnym, ak vynášame unáhlené sudy. Tí, ktorých odsudzujeme ako tzv. zlých, môže predsa byť milí v očiach Božích.

Niekedy sa ľudia ospravedlňujú, že nemôžu udržiavať kontakty s tým, alebo iným, lebo on má zvrátený charakter. Chcel by som sa takých opýtať, či oni sami sú svätí a bez chýb? Obyčajne je to tak, že najhorší ľudia si myslia, že nikomu sa nerobí nič zlé a sami sú nespravodlivo prenasledovaní inými. Ako často ľudia, ktorí nemajú v srdci lásku, sú *zaslepení*! Zapamätajme si: odpor a nechť k blížnemu to sú zlé znaky – môžu nás priviesť do zatratenia. Nikto z klamárov, ktorí nosia v srdci nenávisť, nepôjde do neba! Inou cestou išli svätí, ktorí nám zanechali pekné vzory k nasledovaniu.

Istý pustovník, ktorý sa považoval za nedokonalého, pocítil v hodine smrti veľkú radosť a bol úplne pokojný. Jeho predstaveného to veľmi udivovalo, spýtal sa teda zomierajúceho, prečo sa nebojí Božieho súdu a či si náhodou zlý duch nerobí z neho žarty. „Pravda, môj otče – odpovedal vtedy zomierajúci – že nebolo vidno u mňa mimoriadne veci. Mojou jedinou zásluhou je to, že som podľa príkazu Pána miloval všetkých ľudí, znášal som ich chyby, ospravedlňoval som ich, preukazoval som im služby, o nikom som nezmysľal ani nehovoril zle. To ma utešuje a dáva mi nádej, že Boh sa zľutuje nado mnou“. Predstavený sa vtedy zadivil a unesený zvolal: „Bože, aká pekná, aká cenná čnosť! Synu, keď si zachovával toto prikázanie, vykonal si všetko – skutočne máš zaistené nebo!“.

Drahí poslucháči! Využime každú príležitosť a pestujeme túto čnosť, ktorá má toľko predností a toľko úžitku prináša – čnosť, bez ktorej naše kontakty s blížnymi vždy budú iba obyčajným pokrytectvom.

Odkiaľ pochádza nedostatok tejto čnosti, ktorá naplňa pokojom, obšťastňuje a zjednocuje ľudí? – Dôvodom tohto nedostatku sú žiadostivosť, pýcha a závisť. Máte voči niekomu smútok v srdci, lebo vás nepodporuje, lebo povedal čosi proti vám, lebo vám odmietol nejakú službu, alebo vás predišiel v nejakom obchode. Tak dlho pestujete v duši nechť, vyhýbate tej osobe, zdržujete sa od nej ďaleko. Nešťastní ľudia! Nezabúdajte, že vždy, keď konáte týmto spôsobom, vždy sa protivíte Bohu – a konečne On vás kedysi opustí a vtedy úboho zahyniete. Pravda, nesmieme milovať hriechy a priestupky blížneho, že ich treba nenávidieť, ale samotnú osobu treba milovať, lebo hriešnik neprestáva byť obrazom Boha. Keby ste chceli milovať iba tých, ktorí nemajú žiadnu škvrnu, tak by ste nemilovali nikoho, lebo všetci ľudia na svete majú akési nedokonalosti a chyby. Dobrý kresťan musí preukazovať hriešnikovi srdečný súcit, lebo je to človek biedny. To nás učí svojím príkladom Kristus. Lebo On sa modlil a zomrel za hriešnikov. A čo naklonilo Apoštolov k tomu, aby preplávali more a zomierali mučeníckou smrťou? Naklonila ich k tomu láska k nepriateľom! To

vlastne táto láska spôsobila, že svätý František Xaverský opustil vlast' a všetky výhody, a odišiel medzi barbarov, aby pre nich znášal všetky možné námahy a utrpenia. Pustovník Abrahám tiež opustil svoju celú a išiel hlásať svätú vieru neznámym ľuďom; tam ho vláčili koňmi po zemi, potom ho polomŕtveho odhodili. Ale kto má v srdci opravdivú lásku, ten nevidí omyly svojho brata, naproti tomu mu pomáha, hoci by ho to malo stáť veľmi veľa.

Kto miluje blížneho, ten mu nikdy nedá pohoršenie. Okrem toho opravdivá láska k blížnemu sa prejavuje navonok skutkami. Kto ich koná, toho Kristus na Poslednom súde postaví po svojej pravici a pozve do svojho kráľovstva. *Pod'te požehnaní môjho Otca, zaujmite kráľovstvo, ktoré je pre vás pripravené od stvorenia sveta* (Mt 25, 34). Sv. Serapion všetko rozdal chudobným, ba dokonca predal knihu Evanjelií, aby zachránil úbožiaka – a už predtým predal vlastné oblečenie. Keď sa ho jeden zo žiakov spýtal, prečo sa tak všetkého zrieka, svätec mu odpovedal, že v Evanjeliu si môže prečítať: *Chod', predaj všetko čo máš a rozďaj chudobným a budeš mať poklad v nebi*. Ten istý Serapion prikázal, aby jeho samého predali do otroctva a získané peniaze prikázal dať chudobnej vdove na výživu detí.

Keby sme mali túto skvelú čnosť, koľko duší by sme získali pre Boha, tak ako Serapion, ktorý mnohých barbarov obrátil na opravdivú vieru! Sv. Ján, nazývaný Almužník, keď rozjímal nad týmto príkladom, hovoril svojim priateľom: „Zdalo by sa, že si už urobil veľa, lebo si rozdal chudobným celý svoj majetok, ale keď pozeráš na taký skutok, vidíš, že si neurobil nič, lebo si nedal sám seba, ako to urobil Serapion, ktorý keď chcel zachovať pri živote deti chudobnej vdovy, predal sám seba“.

Nakoniec vám hovorím: láska je najkrajšou čnosťou. Ona nám zaistuje priateľstvo Boha, ona nás chráni pred peklom – preto, že prikazuje preukazovať dobro nepriateľom, že nedovoľuje nikoho nenávidieť, že chce každému dobre. Kiežby ste všetci mali túto vznešenú a drahocennú perlu – opravdivú lásku k blížnemu. Amen.

XXIII

O NÁDEJI

Milovať budeš Pána Boha svojho
(Mt 22, 37)

Svätý Augustín hovorí, že dokonca, keby neočakával nebo a nebál sa pekla, ani tak by neprestal milovať Boha, lebo On je nekonečne dokonalý a hoden lásky. A tento nekonečne dobrý Pán nám ešte sľubuje večnú odmenu, aby nás tým viac pritiahol k sebe. Ak dobre splníme toto prikázanie lásky k blížnemu, nájdeme šťastie na zemi a dosiahneme slávu v nebi. Viera nás učí, že Boh vidí všetko, že On je svedkom našich činov i našich utrpení. Naproti tomu čnosť nádeje nám káže úplne sa oddať do Jeho vôle, s presvedčením, že On nás bude odmeňovať po celú večnosť. Táto krásna čnosť podporuje v utrpení mučeníkov, v pokání – pustovníkov, v bolestiach – chorých. Ako viera všade ukazuje na prítomnosť Boha, tak nádej nám ukazuje, aby sme všetko, čo robíme, robili s radostným presvedčením, že dostanem večnú odmenu. Pretože táto čnosť je osladením všetkých našich utrpení, zamyslime sa, v čom spočíva.

Vierou poznávame, že Boh je jeden, náš Stvoriteľ, Spasiteľ a Najvyššie Dobro. Viera nám ukazuje, že cieľom nášho života je to, aby sme Boha poznali, milovali, Jemu slúžili a tak Ho obsiahli. Naproti tomu nádej nám káže dúfať, že hoci sme toho nehodní, tak predsa k tomu blaženému cieľu prídeme – skrze zásluhy Ježiša Krista.

Aby naše skutky boli záslužné pre život večný, musia spĺňať tri podmienky: viera – ktorá nám ukazuje Boha všade prítomného; nádej – ktorá nám káže konať za tým účelom, aby sme sa páčili Bohu; a láska – ktorá nám káže prílnúť k Bohu ako Najvyššiemu Dobru. Drahí bratia! Nikdy nepochopíme to, aký veľký stupeň slávy v nebi nám pripravuje Boh za každý skutok – ak ten skutok vykonáme s čistým úmyslom páčiť sa Bohu; dokonca svätí obyvatelia neba to nepochopia! V živote sv. Augustína čítame, že raz napísal list sv. Hieronymovi, pričom sa ho pýtal, aký výraz treba použiť, aby čo najlepšie vyjadril šťastie vyvolených v nebi. V momente, keď začal písať to ten istý pozdrav, ako obvykle – „Spása a pozdrav v Ježišovi Kristovi našom

Pánovi“ – celá izba sa naplnila krásnym svetlom, jasnejším od poludňajšieho slnka, a príjemnou vôňou. Sv. Augustín upadol do extázy tak hlboko, že takmer zomrel od radosti a šťastia. Súčasne sa k tomu svetlu pripojil hlas: „Drahý Augustín! Myslíš, že som ešte na zemi, a ja vďaka Bohu, som už obyvateľom neba. Chcel si sa ma spýtať, aký treba použiť výraz, aby si najpresnejšie opísal šťastie svätých. Vezď, priateľu, že toto šťastie presahuje všetky ľudské myšlienky, takže ľahšie by bolo spočítať hviezdy na nebi, umiestniť vody všetkých morí do jednej fľaše a celú zem udržať v ruke, ako pochopiť najnižší stupeň nebeskej slávy. Poviem ti, že sa mi prihodilo to isté, čo kráľovnej zo Sáby. Mala veľkú mienku o kráľovi Šalamúnovi, lebo jej o ňom mnoho rozprávali. Keď však videla na vlastné oči krásu a nesmierny lesk, aké panovali v jeho paláci – keď spoznala neslýchanú múdrosť a znalosť tohto kráľa – bola udivená a tak bola veľmi unesená, že po návrate domov tvrdila, že všetko, čo počula o Šalamúnov, je ničím v porovnaní s tým, čo sama videla. A mne sa zdalo, že za života som pochopila niečo na tému nebeskej krásy a šťastia; ale teraz vidím, že moje najvznešenejšie výrazy, ktoré sa pokúšajú hovoriť o kráľovstve nebeskom, sú ničím v porovnaní s tým, čo tam prežívajú blažení“.

Sv. Katarína zo Sieny videla za života svetlo nebeskej slávy, pričom upadla do extázy. Keď sa prebrala, spovedník sa chcel od nej dozvedieť, čo jej Boh ukázal. Svätica mu vtedy povedala, že videla okraj nebeského šťastia, ale nemôže ho predstaviť, lebo šťastie vyvolených prekračuje ľudskú schopnosť chápania. Taká je, bratia, odmena za činy milé Bohu; také sú dobrá, ktoré nám prikazuje očakávať čnosť nádeje!

Povedali sme, že nádej potešuje a posilňuje nás v skúškach a krížoch, ktoré Boh na nás zosiela. Pekným príkladom toho môže byť na smetisku sediaci Jób, ktorý bol od nôh po hlavu pokrytý vredmi. Všetky jeho deti zahynuli pod ruinami padajúceho domu. On sám musel opustiť ľudskú spoločnosť a sedieť na smetisku, ďaleko od ľudských príbytkov. Jeho telo – za života! – tak žrali červy, že musel črepinou zoškrabovať hnis z jatriacich sa rán, pričom musel počúvať ťažké výčitky svojej ženy, ktorá sa rúhala Bohu a hovorila: „Pozri, ako ti Boh odpláca tvoju vernosť. Teraz Ho pros o smrť, aby si unikol týmto utrpeniam“. Najlepší priatelia pridávali k jeho ťažkému utrpeniu ešte ťažké výčitky. A predsa, aj napriek svojomu poľutovaniahodnému stavu, neprestal Jób skladať svoju nádej v Pánovi, nestratil dôveru, neupadol do zúfalstva – jasne povedal, že Boh bude jeho spasiteľom a odmenou. Hľa, čím je opravdivá nádej! Ona nikdy nehynie, hoci by Boh dopustil na nás najťažšie údery. Nádej pripisuje svoje utrpenia hriechom. Všetci ľudia považujú Jóba za nešťastného, a on pozbavený majetku, opustený všetkými, sediaci na smetisku, celú dôveru a šťastie skladá v Bohu. Ach, keby sme mali podobnú nádej v našich utrpeniach, smútkoch a chorobách! Koľko pokladov by sme si vzali do života večného! Oživení svätou nádejou, trpeli by sme s radosťou, pričom by sme neboli smutní a nenariekali by sme.

Spýtate sa ma, čo znamená mať nádej. – Mať nádej znamená túžiť po čomsi, čo ma v budúcom živte urobí šťastným, to znamená vrúčne túžiť po vyslobodení z nešťastí dočasnosti, to znamená túžiť po takých dobrách, ktoré nás môžu uspokojiť úplne. Keď Adam zhršil a následkom toho dopadla naň veľká bieda, vtedy nachádzal útechu vo svätej nádeji – v presvedčení, že utrpeniami si zaslúži odpustenie hriechov a večné šťastie. Aká veľká je dobrota Boha, keď najmenší čnostný skutok odmeňuje naveky! Stvoriteľ však chce, aby sme všetku svoju dôveru skladali v ňom – ako deti v najlepšom Otcovi. Vlastne preto na mnohých miestach Písma svätého On sa nazýva Otcom a túži, aby sme sa k Nemu utiekali vo všetkých potrebách duše i tela; pritom nám sľubuje svoju pomoc. Skrže prorok Izaiáša Boh hovorí jasne: nemôže matka zabudnúť na svoje dieťa, a hoci by ona zabudla, tak Boh nikdy neopustí toho, kto Mu dôveruje (pozri Iz 49, 15). A znovu nám pripomína, aby sme neskladali nádej v kráľoch či kniežatách, lebo budeme sklamaní. Ústami Jeremiáša nazýva prekliatym toho, kto nedôveruje Bohu; a naopak, žehná toho, kto uložil v Pánovi svoju nádej (Jer 17, 5.7). V Evanjeliu sa nakoniec prirovnáva s otcom, ktorý objíma márotnatného, ktorý sa s dôverou a s ľútosťou vrátil zo svojho omylu. A teda v našich duchovných potrebách, keď nám svedomie prísne vyčíta, choďme k Bohu, a On nás privinie k sebe, znovu nás oblečie do svadobných šiat milosti posväcujúcej. Lebo ústami proroka Micheáša nás uisťuje, že hoci by bolo našich hriechov veľa, ako hviezd na nebi, alebo ako kvapiek vody v mori, či lístia na lesných stromoch, alebo piesku na brehoch oceánu – odpustí nám všetko a zabudne, ak sa úprimne obrátíme. Keby naša duša bola čierna ako uhlie alebo červená ako šarlát – stane sa krásna a jasná ako sneh. Aká veľká je láska Boha, akú veľkú dôveru musíme mať k Nemu kvôli tomu!

Po druhé. Aj v dočasných potrebách majme nádej v Pánovi. On nás nikdy neopustí, hoci by mal urobiť dokonca zázrak. Štyridsať rokov živil na púšť svoj ľud mannou, ktorá denne pred východom slnka padala z neba. V tom istom čase ani oblečenie nepodliehalo zničeniu. Aj v Evanjeliu sa nám zakazuje prílišná starostlivosť o pokrm a oblečenie: Pozrite sa na nebeské vtáky: nesejú, ani nežnú, ani do stodôl nezhrmažďujú, a váš nebeský Otec ich živí. Nie ste vy oveľa viac ako ony? A kto z vás si môže starosťami pridať čo len

lakeť k svojmu životu? A čo sa tak staráte o svoj odev? Pozrite sa na poľné ľalie, ako rastú: nepracujú, nepradú; a hovorím vám, že ani Šalamún v celej svojej sláve nebol oblečený tak ako jediná z nich. Keď teda Boh takto oblieka poľnú bylinu, ktorá dnes je tu a zajtra ju hodia do pece, o čo skôr vás, vy maloverní?! Nebuďte teda ustarostení a nehovorte: „Čo budeme jesť?“ alebo: „Čo budeme piť?“ alebo: „Čo si oblečieme?“! Ved' po tomto všetkom sa zháňajú pohania. Váš nebeský Otec predsa vie, že toto všetko potrebujete. Hľadajte teda najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť a toto všetko dostanete navyše (Mt 6, 26-33). A aby nás ešte viac povzbudil k dôvere, nazýva sa našim Otcom. Keď vystupuje do neba, hovorí Apoštolom: *Vystupujem k môjmu Otcovi a vášmu Otcovi* (Jn 20, 17). A teda na svete je iba ten nešťastný, kto nedôveruje Bohu!

Ďalej. Nestrácajme odvahu, keď nás sužujú utrpenia, námahy, smútok a choroby. Nech nás vtedy potešuje a podporuje nádej neba. Keď sv. Simfóriána viedli na mučenícku smrť, jeho matka mu hovorila: „Synku, pozri na nebo, nestráť odvahu! Cesta do neba je ťažká, ale krátka“. Slová matky oživil v srdci dieťaťa nádej a Simfórián s nebojácnu mužnosťou podstúpil smrť za svätú vieru. Sv. František Salezský, oživený veľkou nádejou a dôverou v Boha, sa nebál žiadneho prenasledovania. Uvedomoval si, že všetky utrpenia pochádzajú z Božieho dopustenia. Keď ho neprávom ohovárali, a on nestratil obyčajný pokoj ducha, lebo dúfal, že bude mať z toho úžitok jeho duša a bude to na väčšiu slávu Božiu. Modlil sa teda za tých, čo ho osočovali. A my tiež, keď zakúsime pohrdanie, alebo budeme skúšaní iným spôsobom, neupadajme na duchu. Nezabúdajme, že sme učeníkmi Krista Pána, ktorého znevažovali a prenasledovali. V chorobách i smútku nezabúdajme na Boha. Zo sv. Elzearda sa ľudia vysmievali a verejne si z neho robili žarty, on si so slzami v očiach pripomínal utrpenia Ježiša Krista a hovoril, že keby mu dokonca aj oči vylúpili, tak by sa nest'ážoval, lebo pamätá na odmenu, ktorú Boh pripravuje tým, ktorí z lásky k Nemu trpia nevinné prenasledovania.

Istý kňaz kázal v nemocnici chorým – hovoril kázeň o utrpeniach. Ukazoval im, ako veľmi sa páči Bohu, keď kresťan pokojne znáša svoje kríže. Túto kázeň počúval človek, ktorý bol chorý už mnoho rokov. Po kázni tento človek zostal smutný a začal plakať. Kňaz sa ho pýtal, čo sa stalo, či mu niekto nespôsobil nejakú krivdu. „Nie – odpovedal tento chorý – nemám výčitky voči nikomu, iba voči sebe samému“. – „Ako to?“ – pýta sa udivený kňaz. – „Duchovný otče, toľko rokov som chorý a stratil som všetky zásluhy kvôli mojej netrpezlivosti. Keby som bol pokojne znášal chorobu, aké veľké poklady by som si odniesol do večného života!“

Mnoho ľudí v hodine smrti sa presvedčí, že nevedeli využiť utrpenie, ktoré by ich priamou cestou zaviedlo do neba. Kedysi sa spýtali ženy, ktorá veľmi dlho a ťažko trpela, a aj napriek tomu nestrácala pohodu ducha – čo jej je v takom strašnom stave oporou, čo jej dodáva potrebnú silu a mužnosť? Táto chorá vtedy odpovedala: „Viem, že svedkom mojich utrpení je Boh a že On mi ich odmení vo večnosti. Keď si na to pomyslím, zakusujem úžasné šťastie; vtedy trpím príjemne a nezamenila by som svoj osud za žiadne kráľovstvo sveta“. Uznáte, že ak niekto má čnosť trpezlivosti, tak jeho bolesť a trpkosť sa menia v opravdivú rozkoš.

Bohužiaľ, vidíme na svete mnoho takých úbožiacov, ktorí preklínajú sami seba, sú pohrúžení v smútku a zúfalstve – predstavujú si malý obraz pekla. Akí úbohí sú ľudia, ktorí nedôverujú Bohu a nemyslia na nebeskú odmenu. Svätá Felicita svojho najmladšieho syna, ktorý kráčal na mučenícku smrť, povzbudzovala k mužnosti a odvahe, pričom mu hovorila: „Syn môj, pozri na nebo – ono bude tvojou odmenou. O chvíľu tvoje utrpenia navždy skončia“. Tieto slová matky naplnili srdce syna neopísateľnou radosťou a dodali mu takej sily, že bez strachu pozeral na svojich katov, ktorí ho potom najbrutálnejšie mučili. Sv. František Xaverský zakusoval od barbarov a modlárov mnoho súžení. A pretože nestratil dôveru v Boha, vždy akýmsi predivným spôsobom mu prišiel Boh na pomoc.

Nech naša dôvera v Ježiša Krista a Jeho Najsvätejšiu Matku zostane neochvejná! Potešiteľka utrpených, nebeská Kráľovná, pamätá na naše duchovné i dočasné potreby. Ona nás zachraňuje zvlášť vtedy, keď je naše svedomie zaťažené hriechmi, keď nás preniká falošná hanba a bojíme sa spovede. Padnime vtedy s dôverou k Jeho nohám, a ona nám určite u Neho vyprosí milosť dobrej spovede a odpustenia.

Sv. Alfonz Ligouri hovorí, že nejaká Helena, veľká hriešnica, divným Božím riadením vošla kedysi do kostola a práve bola kázeň o ružencovej pobožnosti. Kňaz povzbudzoval veriacich k horlivej modlitbe svätého ruženca a poukázal na veľký úžitok, ktorý vyplýva z tejto pobožnosti. Helena si teda kúpila ruženec a rozhodla sa ho modliť. Na začiatku sa bála ľudí, modlila sa potajomky a ešte nenachádzala v tejto modlitbe príjemnosť. Po istom čase jej však táto modlitba tak zachutila, že sa pričinením Najsvätejšej Matky prebudilo v nej uspané svedomie – pocítila úžasný odpor k dávne mu životu a vo dne i v noci ju začali trápiť hrozné výčitky svedomia. Vnútorň hlas ju povzbudzoval k svätej spovedi, ktorá je najlepším liekom na choroby duše. A skutočne, pod vplyvom milosti Božej Helena úprimne vyznala svoje hriechy a tak vrúcne ich oplakávala, že keď to videl spovedník, uznal to za zázrak Božej milosti. Keď už dostala rozhréšenie, padla na kole-

ná pred oltárom Matky Božej a naplnená citom hlbokoj vďačnosti, s veľkým vzrušením hovorila: „Najsvätejšia Panna, bola som doteraz skutočne ošklivým netvorom. Ale ty, u Boha mocná, pomôž mi, aby som sa polepšila. Zvyšok života chcem stráviť v pokání“. A od tej chvíle, opustila zlé spoločenstvo, rozdelila svoj majetok chudobným a oddala sa prísnemu pokániu. V poslednej chorobe sa jej za to ukázal Pán Ježiš s Najsvätejšou matkou a v ich objatí jej duša, očistená slzami pokánia, uletela do nebeskej krajiny. A tak táto kajúcnica vďačí za svoju spásu Najsvätejšej Matke.

Svätá nádej nám prikazuje robiť všetko iba na ten úmysel, aby sme sa páčili Bohu – nie svetu. Keď sa ráno zobudíme, s vrúcnou láskou odovzdajme svoje srdce Bohu, nezabúdajme však, že počas tohto dňa si môžeme našetriť mnoho milostí a zhromaždiť mnoho zásluh pre večný život – ak budeme všetko robiť na slávu Božiu. Čokoľvek dobré robíme, nehľadajme ľudské pochvaly ani vlastnú záľubu – venujme pozornosť iba samému Bohu. Keď niekomu preukazujeme službu, nečakajme od neho vďačnosť, nebuďme nešťastní, ak sa nám nedostane uznania: zapamätajte si, že odmena nás neminie u Boha. Svätý František Salezský hovorí, že keby ho dve osoby požiadali o službu v tom istom čase, tak v prvom rade by preukázal lásku tomu, od koho by očakával menej vďačnosti – lebo vtedy by našiel väčšiu odmenu u Boha. A skutočne je to ak – kto nemá čnosť nádeje, ten všetko robí pre svet, aby si získal lásku a úctu ľudí; taký človek nekladie dôraz na nebeskú odmenu.

Pán Ježiš nás poučuje, že vždy máme dôverovať Bohu – tak v potrebách duše, ako i tela. A vlastne preto nám hovorí, že keby niekto vstal v noci a išiel k svojmu spiacemu susedovi, aby ho poprosil o chlieb pre hosťa, ktorý nečakane prišiel, tak hoci by ten spiaci sa najprv protivil a karhal by prosiaceho za to, že jemu i jeho deťom prerušuje spánok, tak predsa nakoniec vstane a splní prosbu dotieravého, nie tak z lásky, ale aby sa ho zbavil. Z tohto príkladu robí Pán nasledujúci záver: „Proste a bude vám dané; hľadajte a nájdete; klopte a otvoria vám. Kedykoľvek budete o niečo prosiť môjho Otca v mojom mene, dostanete“.

Nakoniec, nech je vaša nádej všeobecná – to znamená, utiekajme sa k Bohu v každej potrebe. Skladajme v ňom všetku dôveru, keď sme chorí – predsa On za pozemského života vylicil toľko chorých. Ak sa má naše zdravie pričiniť o Božiu slávu a spásu našej duše, tak ho určite dostaneme. Alebo opačne – ak bude pre nás užitočnejšia choroba, tak On nám dá mužnosť, aby sme ju trpezlivo znášali a zaslúžili si večnú odmenu. Keď sa nám čosi prihodí, alebo keď nám hrozí akési nebezpečenstvo, nasledujme troch mládencov, ktorých babylonský kráľ prikázal hodiť do rozpálenej pece. Oni vtedy ukázali takú dôveru v Boha, že sa ich oheň dokonca nedotkol – spálil iba povrazy, ktorými boli spútaní, takže sa mohli prechádzať po rozpálenej peci ako po rozkošnej záhrade. V ťažkých bojoch a pokušeniach dôverujme Ježišovi Kristovi – vtedy nepodľahneme. Predsa Spasiteľ sám prešiel diabolským pokušením a zaslúžil nám milosť víťazstva. Ak sme upadli do zlých návykov, nezúfajme, lebo z Božou pomocou s nich povstaneme! Ale súčasne sa vystríhajte prehnanej dôvery. Lebo Boh náhle prichádza na pomoc iba vtedy, keď sa nachádzame v nebezpečenstve bez vlastnej viny. Nezneužívajte teda Božiu trpezlivosť, nemyslíme si, že Pán Boh nám odpustí, hoci budeme úmyselne odkladať pokánie zo dňa na deň. Môžeme zomrieť v každej chvíli – nepoznáme ani dňa ani hodiny. Prehnaná dôvera v Božie milosrdenstvo sa stala pre mnohých dôvodom odsúdenia.

Musíme sa teda báť prílišnej dôvery, ale musíme sa báť aj zúfalstva – lebo zúfalstvo je najťažším hriechom. Obráťme sa k Bohu úprimne a vtedy On nám neodmietne svoje odpustenie. Milosrdenstvo Božie je nekonečné, pred ním sú naše najťažšie hriechy ako drobný piesok v porovnaní s obrovskou horou. Keby Kain po zabití brata hľadal odpustenie, bol by ho u Boha určite našiel. Keby bol Judáš padol k nohám Spasiteľa s prosbou o odpustenie, dostal by ho tak isto ako svätý Peter.

Viete prečo ľudia tak dlho zostávajú v hriechoch a boja sa sponedať? Dôvodom toho je pýcha. Keby sme mali pokoru, nezostávali by sme v hriechu, nestrácali by sme toľko času odkladaním spovede. Nech Boh dá, aby sme pohrdali sebou a ihneď sa vyspovedali zo svojich hriechov!

Na zakončenie vás povzbudzujem, aby ste často prosili Pána Boha o svätú čnosť nádeje; aby ste všetky skutky konali v snahe páčiť sa Bohu. A v chorobách i smútku chráňte sa zúfalstva. Zapamätajte si navždy, že týmito chorobami a smútkom nás navštevuje Boh, a týmto spôsobom nám dáva dôkaz svojho milosrdenstva a príležitosť, aby sme získavali zásluhy pre večný život. Amen.

*Milovať budeš Pána, svojho Boha
celým svojím srdcom...*
(Mt 22, 37)

Ak chceme dokonale slúžiť Bohu, nestačí iba v Neho veriť! Nepopieram, že viera v zjavené pravdy posväcuje naše skutky a spôsobuje, že sa stávajú milé Bohu. Viera je k spásu nutne potrebná. – A predsa táto dôležitá čnosť, ktorá nám odhaľuje bohatstvo nebeskej krásy, kedysi nás opustí – v budúcom živote nebude predsa žiadnych tajomstiev. Aj nádej je drahocenným darom nebies, lebo riadi naše činy, prikazuje nám ich konať s dobrým úmyslom, aby sme dosiahli život večný a vyhýbali peklu, ale aj ona skončí – stane sa vlastníctvom. Zatiaľ čo láska nám ukazuje na nekonečne dobrého Boha a prikazuje odovzdať Mu srdce. A táto čnosť nás nikdy v nebi neopustí.

Máme túto milú a peknú čnosť, ktorá spôsobuje, že konáme šľachetne a milujeme Boha nielen zo strachu pred peklom, či v nádeji na nebo, ale predovšetkým preto, že On je nekonečný vo svojich dokonalostiach? Musíme vrúcne túžiť po tejto čnosti a prosiť, aby nás vždy sprevádzala. Ona je taká krásna a taká potrebná dokonca k pozemskému šťastiu, že sa patrí, aby sme sa zamysleli, či ju máme a aké prostriedky máme užívať, aby sme ju získali?

I.

Ak sa spýtam niektorého dieťaťa, čo je to láska, tak mi odpovie: „Je to čnosť, ktorá pochádza z neba, ktorou milujeme Boha z celého srdca, a vzhľadom na Boha aj bližneho, ako seba samého“. Môžete sa ma teraz spýtať, čo to znamená „milovať Boha z celého srdca“ – viac ako všetky veci, viac ako seba samých? Znamená to – odpoviem – že Boha treba postaviť vyššie ako akékoľvek stvorenie a že treba sa rozhodnúť radšej všetko stratiť – majetok slávu, rodičov, priateľov, deti, muža či ženu, a nakoniec i život – ako spáchať čo i len jediný ťažký hriech. Sv. Augustín hovorí, že dokonale miluje Boha ten, kto Ho miluje bez miery – bez ohľadu na nádej na nebeské šťastie či na strach pred peklom. Musíme milovať Boha z celého srdca preto, že On je nekonečne dobrý a nekonečne hodný lásky. Ani utrpenia, ani prenasledovania, ani pohrdania, ani život, ani smrť nás nesmú odvieť od lásky k Bohu.

Ak, drahí bratia, nemilujeme dobrého Boha, sme veľmi nešťastní. Človek je na to stvorený, aby miloval Boha, lebo iba v samom Bohu nájde úplné šťastie. Hoci by sme získali celý svet, ak nemilujeme dobrého Stvoriteľa, nebudeme spokojní. Lepšie sa o tom presvedčíte, ak sa pozriete na ľudí, ktorí žijú bez lásky k Bohu. Ak sa pozriete na osoby, ktoré opúšťajú sväté sviatosti a modlitbu, uvidíte, aký veľmi smutný je ich život, ako títo ľudia preklínajú sami seba, ako si siahajú na vlastný život alebo ako zomierajú od smútku. Lakomec nikdy nebude spokojný – bez ohľadu na to, či má mnoho, či málo. Opilec nebude šťastný s pohárikom, hoci v ňom hľadá útechu. Pyšný nikdy nemá pokoja, lebo vždy sa bojí pohrdania. Pomstivý dokonca v noci nemôže zaspáť, lebo stále myslí na to, ako by sa vypomstil svojmu nepriateľovi. A ak sa pozriete na nečistého človeka, ktorý svoje šťastie vidí v rozkošiach tela – stráca dobré meno, stráca majetok, zdravie, stráca i dušu, a nikdy nezakúsi pokoj.

Prečo teda nemôžeme nájsť šťastie v stvorených veciach? Preto, že našim cieľom je Boh a iba On môže uspokojiť naše túžby a urobiť nás šťastnými - nakoľko je to možné tu na zemi, v tomto údolí slz a plaču. Ako veľmi sme slepí, keď tak lípneme k životu a dočasným dobrám, v ktorých je iba trpkosť a smútok!

Svätí boli od nás oveľa múdrejší – lebo pohrdali všetkým a hľadali iba samého Boha! preto vidíme medzi nimi kniežatá, kráľov a cisárov, ktorí opustili všetko a odišli do púšte alebo do kláštorov, aby tam mohli slobodnejšie slúžiť Bohu. Iní išli bez váhania na popravisť, pričom opúšťali tróny. Kto sa odpútal od pozemských vecí a úplne sa odovzdal Bohu, ten je skutočne šťastný.

Bohužiaľ, mnohí z nás – hoci máme už dvadsať či tridsať rokov – ešte nikdy neprosili dobrého Boha o tento nesmierne cenný dar nebies – o lásku. Nie je divné, že sme tak málo duchovní, že zmýšľame tak príliš pozemsky. Ak budeme ďalej takto pokračovať, tak zahynieme naveky – Boh nás zavrhne! Lebo prečo, bratia,

sa neobraciame na Boha, ktorý je našim jediným šťastím! Jeho láska tvorí radosť a šťastie svätých v nebi! *Ach, krásna stará a vždy nová*, kedy si Ťa zamilujeme výlučne a nerozdielne!

Ak sa ďalej spýtate dieťaťa, čo je láska k blížnemu, tak ono nám odpovie, že čnosť lásky k blížnemu spočíva v tom, „aby sme ho milovali ako seba samého a želali mu všetko to, po čom sami túžime“. Bez toho sa nedostaneme do neba, nezískame Božie priateľstvo.

Ak nám chýba čnosť lásky k blížnemu, tak to prináša zneužívanie svätých sviatostí a vedie dušu do zatratenia. Ba, čo my chápeme pod slovom – „bližný“? Čnosť lásky k blížnemu sa vzťahuje predsa na všetkých ľudí, na priateľov i nepriateľov, na tých, ktorí nám spôsobujú krivdy na dobrom mene i na majetku. Musíme milovať aj nepriateľov – aj im máme želať dobre. Ak tak nerobíme, tak nemáme lásku Božiu a sme zlými kresťanmi. Pozrite, ako konal Jozef vo vzťahu k bratom, ktorí ho chceli zabiť, hodili ho do hlbokkej studne, a nakoniec ho predali cudzím kupcom (por. Gn 27). Boh neopustil Jozefa – potešoval ho v nešťastí, a pokorenie zoslal na neho preto, aby ho povýšil. Keď sa stal Jozef správcom Egypta, jeho bratia v čase neúrody prišli do tejto krajiny pre obilie. Jozef vidí svojich nepriateľov – tí ho nepoznajú. Mohol sa teraz na nich pomstiť – ako prvý človek po faraónovi mal na to možnosti. A čo urobil? Krivdy, ktoré mu spôsobili, zotrela v jeho pamäti láska! Zасыpáva bratov dobrodeniami, plače od radosti, vypytuje sa na otca a na ostatných, prosí, aby tam všetci prišli a bývali u neho navždy.

Podľa čoho poznať, či máme túto dôležitú čnosť – čnosť, bez ktorej celá naša nábožnosť by bola divadlom?

1. Osoba, ktorá miluje, nevie čo je to pýcha, nechce panovať nad inými, nekritizuje konanie iných, nehovorí o ich správaní, nevyvyšuje sa, a iných považuje za lepších od seba, nezlostí sa, keď je niekto viac ocenený ako ona. Keď ňou pohrdajú, nesužuje sa, ale myslí si, že si zasluhuje ešte väčšie pohrdanie. Osoba, ktorá má v srdci lásku, nezarmucuje iných, lebo láska je kráľovský plášť, ktorý zakrýva omyly spolubratov.

2. Človek, ktorý miluje, trpezlivo a odovzdane prijíma chorobu, nešťastia a všetky ťažkosti, lebo pamätá, že je hriešnikom, a život na zemi nie je večný. Jób, vyhodený na smetisko, je spokojný a nezúfa, lebo v jeho srdci je láska Božia (por. Jób 2, 8). Tobiáš ranený slepotou nestráca pokoj duše, lebo vie, že svojím utrpením plní vôľu Božiu a pričíňuje sa o Jeho slávu (por. Tob 2, 11).

3. Človek, ktorý má lásku, nie je lakomý a nezhrmažďuje žiadostivo majetok. Rád pracuje, lebo taká je Božia vôľa a prijíma výroky prozreteľnosti, lebo jej úplne uveril. Pozemské veci sú pre neho ničím, a ľudí, ktorí sa zháňajú za peniazmi, považuje za nešťastných. Peniaze využíva na konanie dobrých skutkov, almužnami sa snaží vykúpiť svoje hriechy a získať nebo. Ku všetkým je milosrdný, neriadi sa ľudskými ohľadmi; čokoľvek dobré robí, obetuje to Bohu. Podporuje biedneho v jeho núdzi a nepozera na to, či je to jeho priateľ, či nepriateľ. Nasleduje sv. Františka Salezského, ktorý v prvom rade pomáhal svojmu nepriateľovi, ak bol v núdzi. Lebo oveľa viac sa páči Bohu, ak pomáhamo tým, ktorí nám krivdia. V živote sv. Ignáca čítame, že jedného dňa, kvôli mnohým prácam, prepustil žobráka naprázdno. Keď však zbadal svoj omyl, bežal za žobrákom a štedro ho obdaroval, a Bohu sľúbil, že nikdy viac neodmietne almužnu, keď ho budú o ňu prosiť v mene Božom.

Iste si pomyslíte, že sa hneď sami stanete úbožiakmi, ak budete všetkým takto pomáhať. Počúvajte teda, čo hovorí Tobiáš svojmu synovi: Svoj majetok používaj, syn môj, na skutky milosrdenstva! Nikdy neodvracaj svoju tvár od chudobného, aby sa neodvrátila Božia tvár od teba! Konaj skutky milosrdenstva, syn môj, podľa toho, koľko máš! Ak máš veľa, dávaj z toho viac; ak máš málo, neboj sa konať dobro aj z mála! Tak si pripravíš dobrý poklad na deň núdze. Ved' milosrdenstvo oslobodzuje od smrti a chráni pred cestou do temnôt. Ten, kto koná skutky milosrdenstva, prináša Najvyššiemu dar, ktorý sa mu ľúbi (Tob 4, 7-12). Dom, ktorý rád dáva chudobným, nikdy nezahynie – Boh to nedovolí; dokonca, keby mal za tým účelom urobiť zázrak.

Pozrite na sv. Antona, ktorý predal všetko, čo mal, rozdal peniaze chudobným a išiel do púšte, kde sa úplne odovzdal do rúk Prozreteľnosti. Sv. Pavol pustovník, sv. Alex, sa pozbavujú všetkého a vedú chudobný život. Sv. Serapion predal nielen svoj majetok a odev – aby z otroctva vykúpil zajatca, ale predáva aj seba samého.

Zle konáme, keď nedávame almužnu, keď pohrdáme chudobnými, keď ich odháňame a ešte hovoríme, že sú to lenivci a že sú povinní pracovať. Drahí bratia, podľa miery svojich možností – dávajme almužnu, lebo v hodine smrti ona bude pre nás posilou. Počúvajte, čo povie Kristus Pán na Poslednom súde: *Pod'te, požehnaní môjho Otca, zaujmite kráľovstvo, ktoré je pre vás pripravené od stvorenia sveta. Lebo som bol hladný a dali ste mi jesť; bol som smädný a dali ste mi piť; bol som pocerstý a pritulili ste ma!* (Mt 25, 34-35). Chceli by ste, aby vaše deti boli šťastné a rozvážne? Ak áno, tak im dávajte príklad obetavosti a lásky

k chudobným, a vtedy ich Boh určite bude požehnávať. Dobre to pochopila sv. Blanka, ktorá svojmu synovi hovorievala: „Synu, vždy budeme bohatí, ak budeme milovať Boha a preukazovať dobro svojim bratom“.

Ak teda máme túto Bohu milú čnosť, tak nebudeme nasledovať pohanov, ktorí dobre robia iba svojim priateľom – tým, od ktorých čosi očakávajú – ale budeme konať dobré skutky preto, aby sme sa páčili Bohu a aby sme vykúpili svoje hriechy. Nesmieme myslieť na to, či nám ľudia budú vďační alebo nie, či nám budú krivdiť alebo žehnať, či budú nami pohrdať, alebo nás budú chváliť. Mnoho kresťanov sa riadi iba pozemskými pohnútkami. Ak dávajú almužnu alebo niekomu preukazujú službu, a potom nevidia odplatu, tak sa zlostia a hovoria, že boli nemúdri... Alebo robíte dobré skutky pre Boha alebo pre svet! Ak sa zháňate za ľudskou úctou a slávou, tak sa správate ako pohanovia, ktorí sa za každý dobrý skutok dožadovali vďačnosti. Ale ak sa chcete páčiť Bohu a vykúpiť svoje viny, tak prečo ste smutní, že sa vám nedostalo uznania? Predsa odmenu očakávate iba od samého Boha. Musíte skôr ďakovať Stvoriteľovi za to, že sa vám odplácajú nevďačnosťou – predsa tým väčšia bude vaša odmena v nebi. Či je to malé šťastie, že nám za drobné veci Boh odplatí večne? Áno, bratia moji, radi konajme dobré skutky hlavne tým, ktorí sa nám nemôžu odvdáčiť – tým istejšie vtedy nájdeme zásluhu u Boha.

Chcete vedieť, či máte opravdivú lásku? Najlepším overením je konanie dobrých skutkov voči tým, ktorí sú nám nemilí a neďakujú nám za každú službu. Ak chceme dostať trvalú odmenu za dobré skutky, hľadáme iba Božiu chválu, nech motívom našej činnosti bude Boh.

Zatiaľ však, aká zriedkavá je táto čnosť u kresťanov! Nie je divné, že je tak málo medzi nami svätých. Ľudia sa skoro nikdy nemodlia o túto čistú a šľachetnú pohnútku. Sami mi dáte za pravdu, že vám je veľmi ťažké preukazovať dobro tým, ktorí vám spôsobili nejakú nepríjemnosť alebo vám ukrivdili. V srdci prechováate akúsi nechotu, akýsi odpor a ľahostajnosť vo vzťahu k týmto osobám. Sotva sa s nimi privítate a ledva im čosi poviete. Ó Bože, koľkí kresťania žijú úplne ako pohanovia, a aj napriek tomu sa považujú za dobrých kresťanov. Ako veľmi to budú ľutovať vtedy, keď v Božom svetle uvidia, čo je láska, ktorá posväcuje všetky skutky pre život večný!

4. Duša, ktorá miluje Boha, je slobodná od hriechu nečistoty, lebo tak úzko je zjednotená so Stvoriteľom, že duch zmyselnosti nemá nad ňou moc. Srdce a všetky zmysly vtedy preniká nebeský oheň, preto peklo sa neosmeluje napadnúť takú dušu. Skutočne je to tak – láska Božia očisťuje zmysly človeka od špinavých žiadostí! Kto môže pochopiť šťastie duše, ktorá skutočne miluje Boha?

5. Láska v žiadnom prípade nezávidí. Nesužuje sa dobrom bližneho, ani duchovným, ani dočasným. Nikdy sa nehnevá, ak je niekto viac ocenený alebo keď ho pochvália – skôr naopak, chváli Boha za to, že dáva úspech bližnemu. Ak vaše srdce prenikne závišť, keď sa niekomu inému darí lepšie ako vám, tak ešte nemáte čnosť lásky, ktorá je taká milá Bohu.

6. Kto miluje, ten je oslobodený od hnevu, lebo sv. Pavol jasne hovorí (por. 1 Kor 13, 4), že láska je trepezlivá a úprimná voči všetkým. Ešte máme ďaleko k tejto čnosti, ak sa často hneváme, nariekame, kričíme, niekoľko dní nosíme v srdci trpkosť! Poviete: „To je už moja povaha, že hovorím hlasnejšie a zahorím, ale v srdci nie som vôbec urazený“. – Treba skôr povedať, že nemáte túto kráľovskú čnosť, ktorá je sladká a trepezlivá – že nie ste dobrými kresťanmi. Keby ste ju mali, tak by ste sa tešili z nepríjemností a zakusovaných krívd. – „Poškodili moje dobré meno!“ – Priateľu, toľkokrát si si zaslúžil svojimi hriechmi peklo, a či ťa dobrý Boh netoleruje ešte na tomto svete? A ty by si chcel úctu?! Ách, bratia, keby sme mali túto čnosť, tak hoci sme ešte pútnikmi na zemi, podobali by sme sa svätým v nebi a nebolo by medzi nami toľko zla! Svätí Otcovia nemôžu dostatočne vynachváliť túto čnosť. Prirovnávajú ju k slnku, ktoré skvelo svieti na nebeskej oblohe a dáva svoje svetlo a krásu hviezdám – lebo aj táto čnosť nás obohacuje, dodáva jas iným čnostiam a spôsobuje, že oni si zaslужujú život večný a stávajú sa milé Bohu. Potom Otcovia prirovnávajú lásku k ohňu – v podstate najšľachetnejšiemu a najpohyblivejšiemu živlu – lebo i láska je výnimočne aktívna a živá; pohrda zanedbateľnými vecami a túži po dobrách, ktoré nikdy nehynú. Láska sa podobá zlatu – cennému, lesklému a šľachetnému kovu – lebo ozdobuje a skrášľuje naše skutky. Najmenšiemu skutku sladkosti alebo pokory dodáva neoceniteľnú hodnotu. Boh v Písme svätom hovorí (por. Pies 4, 9), že snúbena zranila Jeho srdce vlasom svojej šije. Chce nám tým povedať, že najmenší dobrý skutok vykonaný z lásky, páči sa Bohu, akosi preniká Srdce Stvoriteľa a núti Ho k vzájomnej láske. Ách, krásna čnosť, aké veľké šťastie dávaš tým, ktorí ťa vlastnia! Ale ako zriedkavo sa nachádzajú na svete takíto šťastlivci!

Svätí ešte prirovnávajú lásku k ruži – najkrajším a najvoňavejším kvetom – lebo je to čnosť zo všetkých najkrajšia, a jej skvelá vôňa sa vznáša pred trón Boha.

Táto čnosť je nám tak potrebná, ako je duša potrebná telu. Kto nemá v srdci lásku Božiu, pripomína mŕtvolu, v ktorej niet života a duše. Láska podporuje a oživuje vieru, bez aktívnej lásky viera je mŕtva. Viera a nádej bez lásky zvädnú, neudržia sa dlho.

II.

Teda treba často prosiť Boha o túto dôležitú čnosť, lebo keď ona vstúpi do našej duše, tak privedie so sebou celý zástup iných čností. Ona posväťí a očistí naše skutky od pozemských prvkov, ona zdokonalí dušu. Svätý Augustín hovorí, že všetky čnosti sú obsiahnuté v láske a opačne – láska sa rozlieva v nich všetkých. Ona vedie k Bohu a dokonca najmenší ľudský skutok povyšuje na úroveň nadprirodzených zásluh. Sv. Pavol, táto skvelá fakľa Cirkvi, krásne píše o tejto čnosti vo svojom liste Korint'anom: *Keby som hovoril ľudskými jazykmi aj anjelskými, a lásky by som nemal, bol by som ako cvendžiaci kov a zuniaci cimbal. A keby som mal dar prorocstva a poznal všetky tajomstvá a všetku vedu a keby som mal takú silnú vieru, že by som vrchy prenášal, a lásky by som nemal, ničím by som nebol. A keby som rozdal celý svoj majetok ako almužnu a keby som obetoval svoje telo, aby som bol slávny, a lásky by som nemal, nič by mi to neosožilo* (1 Kor 13, 1-3).

Pozrite, bratia, aká vynikajúca je táto čnosť – to je čnosť, bez ktorej všetky iné sú ničím!

Mal ju vo svojom srdci Mojžiš. Keď Boh potrestal jeho sestru malomocenstvom za to, že šomrala proti bratovi, vodcovi Vyvoleného ľudu, vtedy sa Mojžiš za ňu modlil takto: „Pane, prečo si tak potrestal moju sestru? Ja som nikdy nežiadal pomstu pre ňu; odpusť jej teda, Pane, ak je to Tvoja vôľa“. Písmo sväté (pozri Nm 12) skutočne nazýva tohto muža najláskavejším z ľudí. – Konali by sme aj my tak, ako Mojžiš? Keby sme videli nášho nepriateľa v nešťastí, prosili by sme Pána o odvrátenie toho trestu od neho?

Ale poviete: „Keď nám niekto spôsobuje krivdu, ako ho môžeme milovať? Pozrite, bratia, na svätého Štefana, ako sa modlí zahádzaný hromadou kameňov, ako dvíha ruky k Bohu a prosí o odpustenie pre svojich nepriateľov (pozri Sk 7, 59). Uvážte: „Štefan bol svätý, teda nie je nič divné, že sa modlil za nepriateľov a odpúšťal“. – I my musíme byť svätí: ináč beda nám! A bez tejto čnosti určite nikdy nedosiahneme svätosť. Koľko hriechov páchajú ľudia proti čnosti lásky k Bohu a blížnemu! Milujeme Stvoriteľa z celého svojho srdca? Nestaviame často vyššie od Neho našich rodičov alebo priateľov? Nevynechali sme niekedy pobožnosť, večpery, katechizáciu, večernú modlitbu, lebo sme akurát išli k niekomu na návštevu? Koľkokrát vynechali deti vašou vinou modlitbu, lebo ste im kázali okamžite vyhnat' dobytok na pašu! Sami ste vynechávali modlitby, alebo ste sa modlili na lôžku, alebo ste pritom chodili alebo sa obliekali. Či sme sa usilovali všetky naše myšlienky, túžby a činy obetovať Bohu? Odkedy sme začali užívať rozum, zasvätili sme sa Stvoriteľovi a obetovali sme Mu všetko, čo máme? Sv. Tomáš učí, že keď majú deti viac ako desať rokov, rodičia by ich mali obetovať Bohu a týmto spôsobom privedú na ne rôzne milosti a požehnanie neba. Ten istý svätý dodáva, že matky, ktorým záleží na spásе svojich detí, majú ich obetovať Bohu ešte pred narodením.

Kto má v srdci lásku Božiu, ten musí trpezlivo a pokojne znášať všetky nešťastia, ako choroby či nešťastia, a pamätať na to, že je hriešnikom a pútnikom na zemi.

Proti láske k Bohu sa prehrešujeme aj vtedy, keď dlhší čas vôbec nemyslíme na Boha. Sú ľudia, ktorí takmer nikdy nepozdvihnú srdce k Stvoriteľovi, neďakujú Mu za dobrodenia, za to, že sú kresťanmi, že sa narodili v lone svätej Cirkvi, že ich Pán uchránil pred smrťou po spáchaní ťažkého hriechu. Ďakujeme Ježišovi Kristovi za ustanovenie svätých sviatostí, za vtelenie, za Jeho umučenie a smrť? Neboli sme ľahostajní v službe Bohu? Nestránili sme sa sviatostí? Nevynechávali sme modlitby a neodkladali pokánie zo dňa na deň? Keď sa iní rúhali menu Božiemu, mlčali sme, akoby sa nás to vôbec netýkalo. A ako často sme sa modlili bez chuti a bez ochoty zapáčiť sa Bohu! Nevynechali sme v nedeľu večpery, pričom sme si hovorili, že stačí ak budeme iba na svätej omši? Bolo nám to ťažké, keď sme museli vynechať svätú omšu alebo pobožnosť? Usilovali sme sa to nejako vynahradiť? Nevynechávali z našej viny deti a domáci nedeľné a sviatočné pobožnosti? Premáhali sme v sebe nenávistné, pomstivé a nečisté myšlienky?

Nestačí hovoriť, že milujeme Boha. Treba ešte splniť Jeho prikázania a starať sa o tých, ktorí sú nám zverení, aby ich tiež plnili. Počúvajte, čo hovorí Pán: *Veru hovorím vám, nie ten, kto mi hovorí: Pane, Pane, vojde do nebeského kráľovstva, ale ktorý plní vôľu môjho Otca* (Mt 7, 21). Boha milujeme skutočne vtedy, keď sa Mu usilujeme páčiť vo všetkom, čo robíme. Sv. Ignác mal takú veľkú túžbu vidieť Boha, že keď sa zamýšľal nad smrťou, plakal od radosti. Ako je pravda, netreba Boha prosiť o dlhší život ani o smrť. Ale nie je hriechom, ak si niekto žiada smrť preto, aby videl Boha z tváre do tváre. Ten istý sv. Ignác dodával, že hoci si žiada smrť, tak predsa by chcel zostať na zemi tak dlho, ako sa bude páčiť Boh. On tak veľmi túžil po spásе duší, že jedného dňa, keď nemohol obrátiť akéhosi zatvrdnutého hriešnika, ponoril sa po krk do zamrz-

nutého jazera, aby tomuto hriešnikovi vyprosil u Boha milosť obrátenia. Keď išiel do Paríža, jeden z jeho žiakov mu vzal všetky peniaze. Tento žiak neskôr ochorel v Rouen, a sv. Ignác, keď sa o tom dozvedel, opustil Paríž a peši, bez topánok, vydal sa k lôžku chorého, aby mu vyprosil zdravie, aj napriek tomu, že v srdci mohol mať smútok kvôli peniazom, ktoré mu zobral.

Povedzte, bratia: či to nie je dokonalá láska? A vám sa zdá, že robíte veľmi veľa, keď komusi odpustíte. Milujme všetci Boha i bližneho – k tomu netreba ani bohatstva, ani vedu. Srdce má každý, a k láske k Bohu to postačí.

Dvaja pustovníci kedysi dlhší čas prosili Boha o milosť, aby Mu verne slúžili a milovali Ho – predsa kvôli tomu opustili svet. Počas modlitby počuli hlas, ktorý ich vyzval, aby išli do Alexandrie, kde nájdu človeka menom Euchaistesa a jeho ženu Máriu, ktorí verne slúžia Bohu; od nich sa mali naučiť dokonale milovať. Obšťastnení touto inšpiráciou, vybrali sa teda do Alexandrie. Po príchode na miesto, niekoľko dní sa vypytovali na tieto sväté osoby, ale nemohli ich nájsť. Už sa mali vrátiť na púšť, lebo si mysleli, že hlas, ktorý počuli, bol zvodný. Náhle na prahu príbytku stretli akúsi ženu, spýtali sa jej teda, či náhodou nepozná človeka menom Eucharistesa. „To je môj muž“ – odpovedala žena. – „A ty sa voláš Mária?“ – dopytovali sa pustovníci. – „Kto vám povedal, aké je moje meno?“ – „Nadprirodzený hlas. Prišli sme sem, aby sme sa s vami porozprávali“. – Večer sa vrátil domov muž tejto ženy, pričom viedol malé stádo baranov. Pustovníci ho uvítali a poprosili, aby im vyrozprával o svojom spôsobe života. – „Ach, otcovia, predsa ja som úbohý pastier!“ – „Na to sa nepýtame; povedz nám, akým spôsobom žijete a ako slúžite dobrému Bohu?“ – „Otcovia, to skôr vy mňa poučte, ako treba slúžiť Bohu, lebo ja som úbohý a nevzdelaný úbožiak“. – „To nie je dôležité! – oni na to. – Z Božieho príkazu sme sa ťa prišli opýtať, ako obaja so ženou slúžite Bohu“. – „Teda dobre, rozpoviem vám to. Mal som bohabojnú matku, ktorá ma od mladosti povzbudzovala, aby som všetko robil a všetko znášal z lásky k Bohu. Tiež rád prijímam napomenutia, ktoré mi hovoria ľudia; všetko vzťahujem na Boha. Ráno vstávam, pomodlím sa a pracujem z lásky k Bohu. Na odpočinok tiež odchádzam z lásky k Nemu. Z tých istých pohnútok trpím hlad, smäd, zimu i horúcosť, znášam choroby a všetky ťažkosti. Deti nemám; so ženou žijem vždy vo veľkom porozumení ako so sestrou. To je spôsob môjho života i mojej ženy“. Pustovníci s obdivom pozerali na tieto Bohu milé duše a spýtali sa ešte, či majú nejaký majetok. – „Málo mám; toto stádo, ktoré som zdedil po otcovi, mi úplne stačí. Moje skromné príjmy delím na tri časti: jednu časť dávam do kostola, druhú chudobným, a tretia slúži na živobytie pre mňa a moju ženu. Jem skromne, nikdy však neľutujem, všetko znášam z lásky k Bohu“. – „Máš nejakých priateľov?“ – spýtali sa ešte pustovníci. – „Ách, otcovia, kto by ich nemal! Hoci ich mám, predsa sa usilujem pri každej príležitosti preukázať im nejaké služby, a sám nikomu nespôsobujem krivdu!. – Keď si pustovníci toto všetko vypočuli, vrátili sa domov veľmi spokojní, že im bol ukázaný taký ľahký spôsob, ako slúžiť Bohu a posväcovať sa.

Vidíte, teda, bratia, že ak chceme milovať Boha a bližneho, netreba vôbec byť ani učený, ani múdry – vo všetkých skutkoch treba iba hľadať slávu Boha a všetkým preukazovať dobro – tak isto zlým, ako i dobrým. Nech je našim vzorom Ježiš Kristus, ktorý miloval všetkých ľudí, nevyklučujúc svojich katov. Pozrite, ako pre nich prosí o odpustenie a milosrdenstvo! Aj za nich obetuje svoje umučenie a smrť. Ak nemáme čnosť lásky, tak nemáme nič – sme iba zdanlivo kresťanmi. Ak nebudeme milovať všetkých ľudí – dokonca najväčších nepriateľov – tak budeme odsúdení. A pretože, bratia moji, táto pekná čnosť je darom nebies, modlime sa o ňu vrúcne, a vtedy ju určite dostaneme. A keď budeme mať túto čnosť lásky, budeme sa páčiť bohu a zaistíme si nebo. Toto šťastie vám želim. Amen.

XXV

O SPOMIENKE NA SMŔŤ

*Keď sa priblížil k mestskej bráne,
práve vynášali mŕtveho. Bol to
jediný syn matky a tá bola vdova.
(Lk 7, 12)*

Nič nás nedokáže tak účinne odtrhnúť od sveta a od jeho príjemnosti, a súčasne vzrušiť tú strašnú chvíľu, ktorá rozhoduje o celej večnosti, ako pohľad na zomrelého, odprevádzaného na miesto večného odpočinku. Vlastne na to myslí Cirkev, keď trikrát do roka nám číta Evanjelium o zomrelých, ktorých Pán Ježiš vzkriesil. Keď nám Cirkev pripomína smrť, chce nás pripraviť na cestu do domu večnosti. Raz nás ukazuje dvanásťročné dievča, jedinou dcéru veľmi bohatých rodičov, ktorú smrť vzala, pričom nepamätala na plač osamelých rodičov. V druhom prípade smrť vzala mládenca v dvadsiatom piatom roku života a tiež nezohľadnila, že on bol jedinou útechou a oporou ovdovenej matky. Nakoniec v treťom prípade hovorí Evanjelium o smrti Lazára, ktorý svojim sestrám - Marte a Márii Magdaléne – nahrádzal otca. Zdalo by sa, že kosa smrti mala ušetriť aspoň mladého Lazára. Ale nie, lebo viac-menej v štyridsiatom roku života ho ona vohnala do hrobu a vydala za pastvu červikom. Ježiš Kristus musel teda urobiť tri zázraky, aby navrátil týchto zomrelých k životu. Otvorme teda oči, bratia – pozerajme, ako pomíňa život, už zavčasu sa odtrhávajme od sveta, skôr, ako to za nás urobí neúprosná smrť. Svätý kráľ Dávid často nad tým premýšľal a už predtým sa pripravoval na túto poslednú cestu. Aby ste aj vy konali tak isto, ukážem vám, že musíte bezpodmienečne pamätať na smrť a tým sa odpútať od sveta a zjednocovať sa s Bohom.

I.

Dokonca najväčší bezbožník a neverec nemôže poprieť, že smrť sa zmocní každého človeka. Nemôže to poprieť, hoci sa usiluje túto myšlienku odstrániť z pamäte a pozbaviť sa jej ako nepríjemného dotieravca, ktorý mu prekáža v užívaní sveta, ktorý rodí nepokoj a zmätok v duši. Ježiš Kristus však chce, aby myšlienka na smrť a na večnosť nás sprevádzala vždy. On nevzkriesil deti, ktoré ešte nevedia užívať pozemské rozkoše, ani zohnutých starcov, ktorí aj napriek naviazaniu na útechy sveta, ani na chvíľu nepochybujú, že ich koniec je blízko. Naopak – vzkriesil zomrelých v takom veku, v ktorom ľudia najčastejšie zabúdajú na túto spásnu myšlienku: vzkriesil zomrelých medzi štrnástym a štyridsiatym rokom života. Po štyridsiatke smrť už uhaňa za nami cvalom. Každým dňom cítime, ako nám ubúdajú sily, ako nám sivejú vlasy, ako nám vypadávajú vlasy na hlave, ako nám vypadávajú zuby, slabne zrak. Toto všetko nám hovorí, že už zakrátko sa bude treba rozlúčiť s týmto svetom. Nakoniec sami potvrdzujeme, že už nie sme takí, ako kedysi. Nikto nepochybuje, že raz príde deň, keď nás už nebude medzi živými, že na nás zabudnú tak, ako by nás nikdy na svete nebolo. Pozrite na tú mladú, svetovú osôbku, ktorá sa tak chcela blýskať, tak chcela na seba pútať pozornosť, páčiť sa svetu. Prosím – zomrela, zostala z nej hrst' prachu, po ktorom šliapu nohy pútnikov. V hrobe tiež už leží, vydaný za korisť červikom, ten pyšný človek, ktorý sa tak pýšil svojimi schopnosťami, svojimi bohatstvami, úctou, ktorú mu preukazovali, úradom. Už svet na neho zabudol. Uvidíme ho až pri Poslednom súde, tam spoznáme aj jeho hriešne činy.

Čím je táto chvíľ smrť – chvíľa, na ktorú musíme tak veľmi pamätať? Ona trvá krátko a málo o nej vieme. Ale v tejto krátkej chvíli sa uskutočňuje náhle dlhá cesta – prechod zo zeme do večnosti. Je to strašná chvíľa, lebo v nej hynie pre človeka všetko – on zomiera pre všetky stvorenia. Je to zlovestná chvíľa, lebo počas nej prebieha rozlúčka duše a tela. V tejto chvíli človek stráca všetko. Jeho postava sa stáva svetu odporná; jeho oči hasnú, ústa onemejú, ruky a nohy sú pozbavené pohybu, tvár bledne, telo sa začína rozkladať a stáva sa predmetom strachu pre živých. Je to chvíľa, ktorá nepozná ľútosť, lebo v nej najväčší vládcovia a boháči strácajú význam, majetok i slávu, a ako dedičstvo im zostáva iba hrob. Je to chvíľa veľmi pokorujúca, lebo najväčšieho mocnára robí rovným s najväčším úbožiacom na zemi. Vtedy hynú všetky vyznamenania a pocty, všetko zostupuje na tú istú úroveň. Je to chvíľa plná hrôzy, lebo prináša straty, ktoré nemožno nahradiť, lebo jej následky sa stávajú večné. Písmo sväté hovorí o zomierajúcom: *Človek pôjde do domu svojej večnosti* (Sir 12, 5). Zomieranie netrvá dlho, ale je rozhodujúcou chvíľou, lebo od tejto chvíle ani hriešnik nemôže očakávať žiadne milosrdenstvo, ani spravodlivý už nezberá zásluhy. Spomienka na túto poslednú hodinu naplnila kláštory ľuďmi, neraz vysoko postavenými vo svete. Opustili všetko na zemi, aby mohli slobodnejšie myslieť na tento strašný prechod zo zeme do večnosti. Myšlienka na smrť tiež zaľudnila púšte a spôsobila, že ľudia z lásky k Bohu, ďaleko od hluku sveta, oddávali sa prísnemu pokániu.

Prečo teda my, drahí bratia, tak málo myslíme na túto rozhodujúcu chvíľu? Koľko duší následkom tohto zanedbania horí teraz v neuhasiteľnom ohni? Opustíme hoci len na chvíľu svet, jeho dobrá a príjemnosti a myslíme na túto strašnú chvíľu. Nasledujme príklad svätých, pre ktorých táto spomienka bola najdôležitejšou prácou – nech hynie to, čo uletí časom, a my pozerajme na veci, ktoré trvajú večne. Táto myšlienka je v stave odtrhnúť nás od hriešnych záľub – ona desí dokonca kráľov na trónoch, sudcov v tribunáloch a ľahkomyselných ľudí pohrúžených do užívania a rozkoší. Uvediem vám príklad, ktorý dokazuje, že tejto myšlienke sa nič nevzoprie. Svätý Gregor Veľký veľmi starostlivo pracoval na spáse jedného mládenca, kto-

rý sa vášnivo zamiloval do istej mladej osoby. Keď dievča zomrelo, mládenec upadol do strašného smútku a nechcel prijať žiadnu útechu. Svätý Gregor, pápež, sa modlil a robil pokánie, pričom žobral o milosrdenstvo Božie pre toho mladého človeka. Nakoniec sa vybral k nemu a povedal mu: „Priateľu, pod so mnou a pozri sa ešte raz na tú osobu, po strate ktorej tak vzdycháš a plačeš“. Vzal ho za ruku a zaviedol ho na hrob zomrelej. – Keď otvorili rakvu, mladík v nej videl telo strašne rozložené a plné červíkov, takže až cúvol od zdesenia. – „Nie, priateľu, neutekaj, pozeraj chvíľu na tento obraz smrti. Pozri, čo sa stalo s krásou, ktorá ťa očarovala. Vidíš tú hlavu bez tela, vidíš tie vyhasnuté oči, tie holé kosti, ten prach, hnilobu a červíkov? Priateľu, to je predmet tvojej lásky – čosi, pre čo si vystavil nebezpečenstvu svoju dušu“. Po tejto skúsenosti sa mladík úplne zmenil – už videl, akou pominuteľnou vecou je krása; videl, že sa pomíňa ako letiaca strela. Zakrátko potom celkom opustil svet a odišiel do kláštora, v ktorom oplakával omyly svojej mladosti, čím sa pripravoval na dobrú smrť. Aký šťastný to človek – už zavčasu mu bolo dané pochopiť, aký pominuteľný je svet! Keby sme často rozjímali o smrti, náš život by sa určite veľmi zmenil.

Ách, bratia, v hodine smrti ľudia hodnotia všetko celkom ináč ako za života. Uvediem vám príklad istej znamenitej pani, ktorá užívala sveta a všetkým sa chcela páčiť. Ale i pre ňu nadišla posledná hodina – hodina, ktorú ešte neočakávala. Keď ochorela, zo začiatku jej hovorili, že nie je na tom nič strašné; klamali ju – ako to často robia ľudia s chorými – že čoskoro vyzdravie. Choroba sa však rozmáhala každým dňom; stav bol hrozný a preto ju chceli pripraviť na prijatie svätých sviatostí. Keď jej to oznámili, chorá sa tak vydesila, lebo dovedy nikdy na smrť nemyslela. „Zdá sa mi, že môj stav nie je až taký zlý – povedala tým, čo boli pri nej – ešte mám čas“. Vtedy jej povedali, že niet na čo čakať, lebo lekári nemajú nádej, že prežije. Ženy, keď to počula, začala plakať a sťažovať sa, že už musí opustiť svet, hoci by ešte mohla užívať jeho príjemnosti. Domáci jej vysvetlili, že predsa nikto z ľudí nie je nesmrteľný; že hoci by z tejto choroby vyzdravela, tak nakoniec i tak sa kedysi treba rozlúčiť so svetom; že si treba očistiť svedomie, aby sa mohla s dôverou postaviť pred Boží tribunál. A skutočne, chorá vstúpila do seba, začala ľutovať hriechy, vyspovedala sa úprimne a ochotne priniesla život na obeť Bohu, pričom sa úplne oddala Jeho vôli. Pred smrťou ešte pozvala k sebe svoje priateľky a kolegyne a s plačom im povedala: „Moje drahé, zakrátko sa musím postaviť pred Ježiša Krista a vydať pred Ním prísny účet. Dobre viete, že som zle slúžila Bohu a veľmi sa bojím o moju dušu. Utielam sa však k Jeho milosrdenstvu. Drahé priateľky, nečakajte na hodinu smrti, ale už teraz začnite konať dobré skutky. Vidím vás posledný raz a zaprisahávam vás, nestrácajte ani chvíľu z toho času, ktorý vám Pán Boh dáva. Pre mňa už všetko pominulo, už nemôžem zberať zásluhy, zostávajú mi iba slzy, pokánie a bázeň pred Božím súdom. Do videnia, idem do večnosti! Nezapúšťajte na mňa v modlitbách. Možno mi Pán Boh odpustí, a vaše modlitby skrátia moje očistcove utrpenia“. Priateľky odišli s plačom, lebo slová zomierajúcej urobili na ne úžasný dojem. Začali teda získavať zásluhy pre večný život a odvtedy už neodkladali svoje obrátenie na hodinu smrti.

Kiežby sa i v nás pod vplyvom myšlienok o smrti a pri pohľade na zomrelého uskutočnila podobná premena! Predsa i my – tak isto ako tie pani, ktoré sa obrátili pri smrti tej mladej dámy – musíme spasiť svoje duše. Môj Bože, prečo tak veľmi lipneme k životu, ktorý sa rýchlo pomíňa? Prečo tak málo milujeme Boha, ktorý má byť našim šťastím po celú večnosť? Prečo tak veľmi milujeme svet a jeho príjemnosti, keď sme nahí prišli na zem a nič si z tejto zeme nevezmeme do hrobu? Slávny Saladin, pred ktorým sa chvela celá zemeguľa, pochopil vo chvíli smrti, akou márnosťou je sláva a moc. Rozkázal svojmu vlajkonosičovi, aby usekol kus plátna, do ktorého malo byť zavinuté jeho telo a pred uložením do hrobu, aby ho zavesil na vysokú tyč, potom aby ho nosil po meste a hlasne volal: „To je všetko, čo si zo svojich pokladov a víťazstiev berie do hrobu víťaz Východu a pán Západu, veľký Saladin!“ Môj Bože, o koľko by sme boli rozvážnejší, keby nás táto myšlienka nikdy neopúšťala!

Keby ten lakomec, ktorý krivdí a klame blížnych, hoci len chvíľu myslel na hodinu, keď bude musieť všetko opustiť – či by pre také chvíľkové dobrá riskoval stratu večnej spásy? Obrovský zástup ľudí žije na tomto svete tak, ako by ho nikdy nemali opustiť. Nie je divné, že toľko osôb v tejto morálnej slepote hynie. Dám vám príklad, ktorý to dokazuje. Vzdelaného a svätého kardinála Belarmína, autora hlbokých teologických diel, pozvali raz k chorému, ktorý zastával vysoký úrad, a okrem toho na škodu vlastnej duše žiadostivo zhromažďoval peniaze. Kardinál sa ochotne náhlil k jeho lôžku, lebo si myslel, že ten človek sa chce čo najúprimnejšie zmieriť s Bohom. Vošiel do príbytku a hneď mu začal hovoriť o spáse duše. – Ale chorý ho prerušil a povedal mu: „Otče, nie preto som vás tu zavolať. Chcel som vás poprosiť, aby ste potešili moju ženu – ona pri myšlienke na moju smrť si veľmi zúfa. Čo sa mňa týka, tak idem rovno do pekla“. Kardinála to veľmi udivilo, že tento hodnostár mohol s takou ľahostajnosťou povedať takéto slová. Bolela ho jeho slepota a zatvrdnosť, teda ho začal prehovárať: „Priateľu, ľutuj, vyspovedal sa; milosrdný Boh ti odpustí“. Ale ne-

šťastník odpovedal, že je zbytočné strácať čas – on nechce poznať svoje hriechy, a v pekle bude dost času, aby sa na ne rozpamätal. Kardinál ho prosil a zaprisahával na všetko, aby sa zľutoval nad svojou dušou, sľuboval mu odpustenie a nebo, len čo preukáže ľútosť. Nič nepomohlo prehováranie – zatvrdnutý hriešnik zomrel bez pokánia.

A tak to skutočne je – kto za života nemyslí na smrť, ten najpravdepodobnejšie nikdy na to nepomyslí, nenapraví krivdy, ktoré spôsobil. A kto na smrť pamätá, ten vyhne mnohým hriechom a nebude naveky pohrúžený do zúfalstva. Ten istý kardinál hovorí, ako navštívil v chorobe jedného zo svojich priateľov, pričom ho povzbudzoval k spovedi a k ľútosti nad hriechmi. Chorý sa ho vtedy spýtal: „Povedz mi, otče, čo je ten úkon ľútosti? To je pre mňa celkom cudzí pojem“. Kardinál mu teda vysvetlil, že ide o zošklivenie si hriechov, ktoré sme spáchali a o rozhodnutie, že sa im budeme v budúcnosti vyhýbať. „Daj pokoj, otče, nepridávaj mi ešte starosti“ – povedal na to ten zaslepený, zatvrdnutý hriešnik, a potom zomrel, pričom neprejavil ani najmenšiu ľútosť.

Bože, ako veľmi biedny je človek, ktorý stratil vieru! Pre neho už niet záchrany! Správne sa hovorí: Aký život, taká smrť. Keby opilec myslel na to, že na konci jeho zábav a neviazanosti čaká smrť, že jeho telo sa stane obživou pre červíky, a biedna duša bude horieť v pekle, či by zotrval vo svojom zlozvyku? Ale bohužiaľ, on sa z toho všetkého vysmieva a upadá hlbšie do zla, akoby sa týmto životom malo všetko končiť.

Zlý duch sa veľmi usiluje vymazať z ľudskej pamäte spásnu myšlienku na smrť – vie predsa, že ona môže vytiahnuť hriešnika z bahna hriechu a zmieriť ho s Bohom. Preto, z druhej strany, svätí veľmi sa usilovali, aby si túto myšlienku v duši uchovávali. Vlastne preto, napríklad sv. Wilhelm, arcibiskup z Bourges, výnimočne rád – iba ak mal nejakú vážnu prekážku – sa zúčastňoval na pohreboch. Iný svätý zasa strávil celý rok v lese, aby sa dobre pripravil na smrť, lebo ako hovoril – keď už smrť príde, na prípravu bude neskoro.

Akú veľkú silu má táto myšlienka, ako ona zabezpečuje pred hriechom, ako nakláňa k dobrým skutkom! Nech sa len taký nemravník zamyslí nad tým, že jeho telo – to telo, ktorému on teraz tak hovel – rozsype sa na prach; nech uváži, aké množstvo suchých ľudských kostí spočíva na cintorínoch; nech len chvíľku pozornosti venuje hrobom: nech sa pozrie na hnijúce a zapáchajúce mŕtvolky, na tie lebky napoly zožraté červíkmi! Nezarazí ho tento pohľad? – Nebude oplakávať svoje hriechy a svoje zaslepenie – to, že si dovolil znesvätiť svoje telo – telo, ktoré je svätýňou Boha?

Ukázať vám, ako zomiera taký nešťastný nemravník – taký, čo za života nikdy nechcel myslieť na smrť? Hovorí sv. Peter Damiáni, že istý Angličan, keď chcel vyhovieť svojim hanebným chůtkam, upísal dušu diablovej, ale pod tou podmienkou, že satan ho tri dni vopred upovedomí na blížiacu sa smrť - vypočítal si, že toľko mu stačí, aby sa obrátil a polepšil. Aký slepý je človek, ktorý hoci raz okúsi hriech! Ten Angličan sa váľal v bahne nečistoty, ťahal strašné jarmo neviazanosti až po samú smrť. A satan, hoci je luhár, dodržal slovo dané nemravníkovi. Iba, že ten vôbec teraz nechcel robiť pokánie! Keď mu ľudia hovorili o spáse duše, o spovedi, akoby zasipel a nedal žiadnu odpoveď. Ale keď bola reč o dočasných veciach, naopak – okamžite ožil a bol pri vedomí. A ako žil v nečistote, tak v nej aj zomrel. A Boh ako výstrahu pre iných ukázal, že tento nešťastník išiel do zatratenia. Lôžko zomrelého totiž obkľúčili veľké čierne psy a zdalo sa, akoby ho chceli ukoristiť. Dokonca na jeho hrobe ich videli – ako keby sa tam starali o svoj odporný depozit. A koľko ešte máme podobných, desivých príkladov!

Keby ctižiadostivý človek pomyslel, ako pomynie jeho veľkosť, ako ho zasypú zemou, ako z celej jeho slávy zostane iba tých pár slov na náhrobnom kameni: „Tu odpočíva N.N.“ – Nezamyslel by sa nad sebou? – Istý človek, ktorý za života vôbec nemyslel na spásu svojej duše, iba na zábavy a na zhromažďovanie majetku, v hodine smrti si náhle uvedomil, ako veľmi bol zaslepený a vtedy prikázal na svojom hrobe umiestniť nápis: „Tu odpočíva šialenec, ktorý odišiel zo sveta, ktorý si neuvedomil, prečo ho Boh na tomto svete umiestnil“. – Hriešnici sa vysmievajú z Božích milostí, nevstávajú zo svojich zlozvykov. Ale príde chvíľa, keď ich Boh opustí a vtedy zomrú v hriechoch.

Myšlienka na smrť veľmi účinne pôsobí na človeka, pričom ho povzbudzuje k čnosti. Ona, napríklad, spôsobila obrátenie svätého Františka Borgiáša. Keď bol totiž na španielskom dvore, práve zomrela Izabela, žena Karola V.; František vtedy odprevádzal jej mŕtvolu do kráľovských hrobov v Granade. Pred spustením rakvy do hrobky otvorili veko, aby podľa zvyku potvrdili, že sú to pozostatky zomrelej cisárovnej a napísali zodpovedný akt. Po otvorení rakvy František Borgiáš videl, že kedysi taká pekná tvár úplne sčernela a napoly zhnila, že oči sa rozpadli, a z rakvy vychádzal nevydržateľný zápach. Vtedy zvolal: „Áno, prisahám, že je to telo kňaznej, ale jej črty rozoznať už nemožno“. Od tej chvíle začal premýšľať o tom, aká chvíľková je krása, akou ničotou sú vysoké postavenia a hodnosti. A potom zavrhol svet a začal pracovať na slávu Božiu a pre spásu svojej duše. A často opakoval: „Čo sa stalo s tou kňaznou, ktorá bola považovaná za prvú krásu na

svete? Aký slepý je človek, že na škodu svojej duše sa naväzuje na nestále stvorenia!“ A táto blažená myšlienka mu vydobyla nebo!

A prečo my nepamätáme na smrť, aby sme sa na ňu dobre pripravili? Prečo sa nám ona zdá taká vzdialená? Je pravda – zlý duch nemá za cieľ, aby nám, ako prvým rodičom, nahováral: „Nezomriete“ (pozri Gn 3, 4) – to by mu teraz už nikto neveril. Používa však iný spôsob a hovorí nám: „Nezomriete tak rýchlo“. Týmto spôsobom nás klame a spôsobuje, že odkladáme obrátenie na samý koniec, kedy možno už bude neskoro.

Dám vám ešte iný príklad na to, ako účinne pôsobí obraz smrti na dušu – hoci najhriešnejšiu. Dvaja mladí ľudia žili v zakázanom vzťahu. Mládenca zabili potajomky v lese. Pes, ktorý sa počas vraždy nachádzal pri svojom pánovi, vrátil sa do príbytku dievčiny – ťahal ju za sukňu, akoby ju chcel viesť. A skutočne, dievča išlo na miesto, kam ju viedol pes a tu videla v lese konáre a v nich svojho milenca zabitého banditami, ako ležal v kaluži krvi. Vtedy začala plakať a hovorila si: „Kde by som bola teraz, keby ma stretlo to isté? Horela by som v pekle, ako určite horí kvôli mne tento úbožiak! Lajdáčka, ako si mohla žiť tak hriešne? Ako teraz vyzerá tvoja duša? Ďakujem Ti, Bože, že si ma nedal za príklad iným v tom, ako strašne trestáš hriešnikov!“ Potom opustila svet, odišla do kláštora, robila pokánie a zomrela ako svätá.

Neodkladajme pokánie, obráťme sa okamžite, lebo zatvrdnutých hriešnikov Pán Boh v hodine smrti opúšťa!

Istý človek žil dlho vo svojich zlovykoch. Napravil sa, čo je pravda, chvíľkovo, ale po nejakom čase znovu sa vrátil k dávnyh hriechom. Priatelia sa trápili nad stavom jeho duše a často ho nahovárali, aby sa obrátil k Bohu. On im to prisľúbil, ale nerobil nič, aby sa z hriechov dostal. Jedného dňa vlastne títo priatelia mu povedali, že v susednej farnosti sa má konať duchovná obnova a preto prídu pre neho v nasledujúce ráno a pôjdu spolu do tej farnosti. Ale ten človek bol už skazený, dávno sa vysmieval z Boha a tak isto – výsmešne – odpovedal svojim priateľom. Dobré, pôjdem s vami. Včasráno teda prišli do jeho domu s nádejou, že sa konečne hriešnik zmieri s Bohom. Aký hrozný pohľad ich však vydesil, keď vošli do domu! Už ležal mŕtvy! Zomrel náhle v noci – nemal čas ani na spoveď, ani na ľútosť nad hriechmi. A kde sa podela tá nešťastná duša, ktorá pohrdala milosťou milosrdného Boha?

II.

Myšlienka na smrť teda vyvoláva trojaký účinok.

Po prvé, odtrháva nás od sveta. Po druhé, ujarmuje naše vášne. Po tretie, nakláňa nás k lepšiemu životu. Svet je v stave nás klamať iba dočasne – stvorené veci nebudú môcť do konca života vymazať z nášho rozumu spomienku na smrť. Keď človek pamätá na smrť, považuje sa za pútnika na zemi, za pocestného, ktorého nič nemôže zastaviť na ceste, lebo jeho cieľom je čosi iné, lebo on ide do vlasti. Svätý Hieronym, keď sa lúčil v hodine smrti so svojimi žiakmi, hovoril im: „Deti moje, ak chcete mať pokojné svedomie v hodine smrti, tak ako ja teraz, tak za života sa odlučujte od všetkého. Ak sa v tej strašnej chvíli nechcete báť, nemilujte to, čo budete musieť opustiť“. Koho svet neklamal, kto pohrdol jeho tzv. dobrami, jeho falošnými sladkosťami a šialenými sľubmi, tomu bude ľahké zomierať.

Druhým následkom, aký vyvoláva myšlienka na smrť, je ujarmenie vášní. Táto myšlienka ukazuje predivnú silu v čase pokušenia. Zakúsili to na sebe svätí. Svätý Pavol Apoštol, hovorí, že zomiera každý deň (pozri 1 Kor 15, 31). Kristus Pán za života tiež často hovoril o svojom umučení (pozri Mt 16, 21 a i.). Egypťanka Mária vlastne pomocou tejto myšlienky odháňala pokušenia. Svätý Hieronym touto myšlienkou takmer dýchal. V dielku s názvom *Život Otcov na púšti* čítame o istom pustovníkovi, ktorý bojoval s pokušeniami, pričom pozeral na akúsi vec, ktorá zostala po zomrelej osobe. – Iný mladý pustovník sa kedy si pýtal staršieho: „Otče, ako sa mám zachovať počas pokušení, zvlášť proti čnosti svätej čistoty“. – „Syn môj – odpovedal svätý starec – pamätaj na smrť a na muky, ktoré znášajú v pekle nečistí, a táto myšlienka určite odoženie od teba zlého ducha. Sv. Ján Klimak hovorí, že istý pustovník počas pokušenia si zvykol hovoriť sám pre seba: „Ách, nešťastný, o chvíľu zomrieš, a doteraz si neurobil ešte nič, aby si mohol pokojne stáť pred tvárou Božou“. Áno, bratia, kto chce spasť dušu, nech nikdy nestráca túto myšlienku z pamäte!

Po tretie, myšlienka na smrť nám ponúka nábožné úvahy. Staví nám pred oči celý náš život a pripomína, že zábavy a rozptýlenia sa menia vo chvíli smrti na trpkosť, že vtedy hriech sa ukáže pre dušu ako jedovatý had. V hodine smrti pochopíme, koľko času sme stratili nadarmo, koľko sme premárnili milostí. Istý zomierajúci úradník pozval k svojej smrteľnej posteli knieža, ktorému dlhé roky verne slúžil. Knieža splnil vôľu zomierajúceho a navštívil ho. – „Pros ma o čo len chceš – povedal mu vtedy – určite ti nič neodmietnem!“ – „Môj knieža – ozval sa na to zomierajúci – predĺž mi, prosím, život o štvrt' hodiny“. – „Ách,

priateľu, to nie som v stave urobiť; pros o čosi iné, ak chceš byť vypočutý“. – „Bohužiaľ – stenal chorý – keby som tak verne slúžil Bohu, ako som slúžil tebe, dostal by som nie pätnásť minút, ale celú večnosť“.

Podobne hovoril v hodine smrti istý učený právnik: „Bol som šialencom, že som toľko písal pre svet a neurobil som nič pre vlastnú dušu. Musím zomrieť, hoci som nespokojný, lebo za života som skoro nič neurobil pre Boha“. Šťastný je ten človek, ak prinajmenšom sám v hodine smrti využil tieto spásne myšlienky!

A nakoniec nás musí myšlienka na smrť nakláňať i k príprave na smrť. Ak sa nepripravíme na poslednú chvíľu, tak zostaneme raz navždy vylúčení zo spoločnosti Ježiša Krista, Najsvätejšej Matky, anjelov a svätých, naproti tomu pôjdeme na spálenie tam, kde nariekajú zlí duchovia a odsúdenci. Počúvajte, akú radu dával v hodine smrti svojim učeníkom sv. Hieronym, majster, ktorý bol predsa vo veciach Božích skúsený. Jeho akýmsi testamentom boli tieto slová: „Zomieram, o chvíľu moja duša už opustí telo. Takmer za istú považujem mienku, že z tisíce návykových hriešnikov sa sotva jeden spasí a šťastne skončí život. Lebo kto chce dobre zomrieť, ten musí každý deň myslieť na smrť. Nech sa vám nezdá, že tak hovorím preto, že som chorý; tento súd zakladám na celej mojej šesťdesiatročnej skúsenosti. Áno, deti moje, z tisíc osôb, ktoré zle žijú, sotva jedna bude mať šťastnú smrť! Nič tak účinne nevedie k nábožnému životu, ako myšlienka na smrť“.

Aký záver urobiť z toho všetkého? Taký, že keď budeme často myslieť na smrť, zachováme si milosť Božiu, a ak sme v stave milosti, tak vďaka tejto myšlienke s zmierime najskôr so Stvoriteľom, odtrhneme srdce od pozemských dobier a príjemností, mužne a v duchu kresťanského pokánia budeme znášať núdzu tohto života, pričom budeme v nej vidieť dokaz Božej lásky k nám. Povieme si: „Smerujem k prahu večnosti, o chvíľu ma už nebude na tomto svete... A kde budem cez celú večnosť, keď opustím zem? Budem v nebi, či v pekle? To predsa závisí od môjho života“. Nech teda i starý i mladý často myslí na smrť, aby sa na ňu pripravil, ako sa patrí. Šťastný je ten, kto by sa mohol každú hodinu postaviť pred Boha. Toto šťastie vám želám. Amen.

XXVI

O SMRTI SPRAVODLIVÉHO

*V Pánových očiach má veľkú
cenu smrť Jeho svätých.
(Ž 116, 15)*

Pre hriešnika, ktorý nerobí pokánie, smrť je strašná, je zlovestná – lebo ho odtrháva od pozemských príjemností a rozkoší. Ubitý fyzickým utrpením, vidí spravodlivého Sudcu, vidí peklo, ktoré ho o chvíľu už pohltí. V tejto strašnej chvíli ho opúšťajú všetky stvorenia, opúšťa ho aj sám Boh. Naopak spravodlivý – zomiera s radosťou a nádejou, lebo žil podľa zásad Evanjelia, nasledoval Ježiša Krista a oddával sa pokániu. Pre spravodlivého je smrť koncom všetkého zla, koncom smútku, pokušení i nešťastí, ale je aj začiatkom – začiatkom šťastia, bránou do života, odpočinku a večného šťastia. Všetci ľudia, dokonca najhorší, túžia po pokojnej a šťastnej smrti. Prečo však iba tak málo ľudí používa prostriedky, ktoré vedú k tomuto cieľu? Lebo sú zaslepení. Chceme vás teda vrúcne povzbudiť, aby ste zmenili svoj život a pripravili sa ako treba na túto rozhodujúcu chvíľu. Za tým účelom vám ukážem, aký úžitok vyplýva z dobrej smrti a vymenujem prostriedky, ktoré treba užívať, aby sme sa dobre pripravili na poslednú chvíľu.

I.

Keby sme mohli zomierať dva razy, mohli by sme riskovať a prvý raz sa vystaviť nebezpečenstvu. Avšak preto, že človek zomiera iba raz – *Je ustanovené, že ľudia raz zomrú a potom bude súd* (Hebr 9, 27). Kde strom spadne, tam zostane. A od smrti závisí naša večnosť. Ak sa v hodine smrti človek nachádza v stave ťažkého hriechu, tak jeho biedna duša padne do pekla; ak bude v stave milosti – povznesie sa duša k nebu. Ó, šťastná cesta, ktorá nás vedieš do šťastia a k nekonečným dobrám! Hoci by sme mali ísť do neba dokonca cez očistcový oheň, tak aj to bude pre nás veľkým šťastím.

Smrť sa podobá životu. Ak žijeme ako dobrí kresťania, tak zomrieme šťastne a navždy sa spojíme s Bohom. A naopak – ak budeme nasledovať vášne, zháňať sa za hriešnymi príjemnosťami, ukončíme bez pochyb svoj život nešťastne. Nikdy nezabúdajme na pravdu, ktorá obrátila toľko hriešnikov: *Ak padne strom na juh alebo na sever, tam kde padne, tam zostane* (Sir 11, 3). Od nás záleží, či bude naša smrť šťastná, pekná a pokojná. Keď sv. Hieronymovi priatelia povedali, že sa už blíži jeho smrť, pozberal posledné sily a zvolal: „Ó, blažená a dobrá novina! Smrť, prichádzaj rýchlo, lebo už dávno túžim po tebe! Príd' a vytrhni ma z úbohostí tohto sveta a spoj ma so Spasiteľom!“. A potom, keď sa obrátil na tých, čo stáli okolo neho, dodal: „Priatelia moji, kto chce mať sladkú a pokojnú smrť, nech chodí cestou, ktorú nám vytýčil Ježiš Kristus a nech sa neustále umŕtvuje“. A skutočne – až v hodine smrti dostáva kresťan odmenu za všetko, čo urobil v živote dobré; v tejto poslednej chvíli mu s úsmevom otvárajú nebo a dostáva ochutnať sladkosť opravdivých dobier. Sv. František Salezský, keď chodil na vizitácie vo svojej diecéze, navštívil chorého, čestného dedinčana, ktorý veľmi túžil dostať pred smrťou biskupské požehnanie. Muž s potešil, keď videl pri lôžku svojho biskupa, poprosil ho tiež o spoveď. Keď už dostal rozhrešenie, spýtal sa svätého biskupa: „Otec biskup, teraz už zomriem?“ František Salezský si najskôr myslel, že chorý sa bojí smrti. Začal mu teda hovoriť, že náš život i naša smrť závisia od Boha, že treba dôverovať Bohu, že neraz sa stalo, že ľudia veľmi chorí sa uzdravili. – „Ale, otec biskup, čo si myslíš o mojom stave?“ – „Synu, to by ti najlepšie vedel povedať lekár; tvoja duša sa nachádza v milosti Božej a možno inokedy by si nebol tak pripravený na smrť, ako si teraz. Zverujem ťa teda celkom prozreteľnosti milosrdného Boha; nech sa s tebou stane všetko podľa Jeho najsvätejšej vôle“. – „Lebo ja, otec biskup – hovorí dedinčan – nie preto sa pýtam, žeby som sa bál smrti, ale bojím sa dlhšie žiť na tomto svete“. Svätec sa zadivil, keď počul takéto slová, ale nepochopil, čo bolo ich príčinou – či veľká čnosť, či hlboký smútok. Spýtal sa teda, z čoho pochádza táto nechúť k životu. „Ách, otec biskup – zvolal chorý – svet je pre mňa ničím! Nechápem, ako sa možno naviazať na život. Keby to nebolo proti Božej vôli, už dávno by som nebol medzi živými“. – „Prečo máš v sebe takéto pocity? Z biedy alebo z utrpenia?“ – „Nie. Slobodne a veselo som prežil sedemdesiat rokov a vôbec som nevedel, čo je to bieda“. – „Ale potom máš nejaké trpkosti zo strany ženy alebo detí?“ – „Nie, nespôsobili mi nikdy najmenší zármutok, dokonca naopak, vždy sa mi snažili urobiť život milý a možno ich by som najviac ľutoval, keby som odchádzal zo sveta“. – „Prečo teda tak vrúčne túžiš po smrti?“ – „Lebo som počúval zázračné veci o rozkošiach v raji a preto svet sa mi zdá tesným a temným väzením“. – A tu začal dedinčan hovoriť z bohatstva svojho srdca, pričom rozprával o nebi tak krásne a vznešene, že biskup do konca rozhovoru nemohol vyjsť z údivu. Cítil sa oživený a povznesený na duchu; naučil sa vtedy pohrdať stvorenými vecami a túžiť po nebi.

Či som nemal pravdu, keď som hovoril, že pre dobrého kresťana smrť je sladká a potešujúca? Ona nás odtrháva od úbohosti dočasnosti a vedie k vlastneniu večných dobier. Ako sa možno naväzovať tak veľmi na márný život! Čím je tento život označuje niekoľkými slovami a presne Jób: *Veď človek, čo sa zrodil zo ženy, má dni krátke a plné lopoty, jak keď kvet pučí, vzápätí však vädne, jak keď tieň beží, nezastaví sa* (Jób 14, 1-2).

Žiadne zviera nezakusuje na zemi toľko súženia ako človek. Jeho telo od nôh po hlavu podlieha najrozličnejším chorobám. Sprevádza ho neustála obava a strach pred nešťastiami, ktoré sa mu možno nikdy neprihodia. Naproti tomu smrť nás od všetkých týchto starostí oslobodzuje. Svätý Pavol vo svojom liste Hebrejom hovorí: *Lebo tu nemáme trvalé miesto, ale hľadáme budúce* (Hebr 13, 14). Aká radosť napĺňa srdce človeka, ktorý celé roky strávil vo vyhnanstve, v otroctve, keď mu predpovedajú, že jeho túlanie sa skončilo, že sa môže vrátiť do vlasti, stretnúť svojich príbuzných a priateľov! Také isté šťastie stretne dušu, ktorá miluje Boha a túži po nebi, keď bude opúšťať zem a ide do krajiny medzi svätých, ktorí sú jej opravdivými príbuznými a priateľmi. Nie je divné, že spravodlivý vrúčne vzdychá za touto blaženou chvíľou.

Smrť je pre dobrého človeka tým, čím pre unaveného robotníka po jeho námahách a lopote dňa osviežujúci spánok. Lebo smrť, ako hovoril sv. Pavol, oslobodzuje ho z väzenia tela: *Ja nešťastný človek! Kto ma vyslobodí z tohto tela smrti?* (Rim 7, 24). A svätý kráľ Dávid hovorí Bohu: *Vyved' ma zo žalára, aby som Tvoje meno mohol velebiť. Kto mi dá krídla holubice, aby som mohol lietať a odpočívať?* (Ž 142, 8; 44, 7?). A Snúbenica v Piesni Piesní volá: *Zaprisahám vás, dcéry jeruzalemské, ak by ste našli môjho milého, povedzte mu, že som ochorela od lásky!* (Pies 5, 8). Naša úbohá duša je v tele ako diamant v kaluži blata. Ó, blažená smrť, ktorá nás vytrhávaš z tejto úbohosti!...

Sv. Gregor Veľký hovorí, že istý chudobný človek, menom Prenestes, dlhší čas ochrnutý na celom tele, prosil tých, čo boli pri jeho smrti, aby mu zaspievali pieseň. Pýtali sa ho, odkiaľ pramení táto jeho radosť, a on im odpovedal: „Predsa čoskoro moja duša opustí telo a bude vyslobodená z väzenia“. Po chvíli spevu,

bolo ešte chvíľu počuť krásnu anjelskú hudbu. „Či nepočujete anjelské spevy?“ – zvolal vtedy zomierajúci a skončil. V tom momente izbu zomrelého naplnila milá vôňa balzamu.

Tento príklad vás musí presvedčiť, že správne povedal Boh ústami proroka Izaiáša: *Preber sa, preber sa, vstaň, Jeruzalem, čo si pil z Pánovej ruky kalich jeho hnevu; omamný pohár si pil, vyprázdnil. Toto hovorí tvoj Pán, Jahve, a tvoj Boh, ktorý si bráni svoj ľud: "Hľa, vezmem ti z ruky kalich omamný, pohár svojho hnevu; nebudeš ho viac piť. Vzbud' sa, vzbud' sa, obleč si, Sion, svoju moc; obleč si šatu svojej nádhery, sväté mesto, Jeruzalem, ved' už viac do teba nevstúpi neobrezaný a nečistý!" Stras zo seba prach, povstaň, posad' sa, Jeruzalem, roztvor putá svojho hrdla, zajatá dcéra sionská!* (Iz 51, 17.22; 52, 1-2).

Kto pochopí radosť sv. Ludviny, keď bola za života sužovaná rakovinou a hmyzom dvadsaťsedem rokov, pochopila, že sa jej život končí! Vtedy zvolala: „Aké to šťastie! Končia sa všetky moje utrpenia... Je to vzácna novina! Ponáhľaj sa, smrť, lebo už dávno po tebe túžim!“ Nie menej šťastný sa cítil svätý Klement mučeník, keď sa po tridsiatich dvoch rokoch väzenia a utrpenia dozvedel, že ho odsúdili na smrť. „Ó, šťastná novina – zvolal. – Lúčim sa s vami, väzenie i muky i kati! Už je koniec môjho života i môjho mučenia. Aká drahá si mi, smrť! Nemeškaj! Príď a ovenči ma slávou a navždy ma spoj s Bohom!“

Šťastný je kresťan, ktorý odvážne kráča za svojim Božským Majstrom... A život Ježiša Krista bol pásmom nepretržitej modlitby, námah a utrpenia. Vo svojom verejnom živote často odchádzal od ľudí do samoty, aby sa modlil. Okrem toho bez prestávky pracoval na spáse duší. I pre nás modlitba musí byť čímisi tak prirodzeným, ako dýchanie. Vo svojom živote, naplnenom modlitbou a prácou, Ježiš mnoho vytrpel: chudoba, prenasledovanie, pokorenie a pohrdanie všetkého druhu. Sám hovorí o sebe ústami proroka: *Život sa mi v strastiach mňa a roky v nárekoch. Biedny som a slabnem a chradnú mi kosti* (Ž 31, 11). Život dobrého kresťana sa nezaobíde bez kríža.

Svätí nemali nikdy dost' bolesti, iba v nich nachádzali príjemnosť. Veľký pápež, Inocent I., pokrytý vredmi od hlavy po päty, neustále vzdychal po nových utrpeniach a modlil sa: „Bože, pomôž mojej bolesti, zošli na mňa oveľa ťažšie choroby, len aby si mi udelil nové milosti!“ – „Prečo prosíš Boha o rozmnoženie bolesti? Už aj tak si celý pokrytý ranami“ – hovorili svätému. – „Neviete - odpovedal Inocent – aká je to veľká zásluha trpieť z lásky ku Kristovi. Keby ste pochopili význam kríža, zamilovali by ste si ho z celej duše“. Sv. Ignác Mučeník sa obával, či levy a tigre, namiesto aby ho zožrali, nebudú mu lízat' nohy, ako sa to neraz stalo. Preto hovoril: „Budem vás hladkať a maznať, len aby ste ma prv zožrali. A keby ste ma nechceli zožrať, budem vás dráždiť, aby ste sa na mňa vrhli s väčšou zúrivosťou“. A svojim učeníkom napísal: „Odkazujem vám, že som šťastný, lebo zomriem pre Ježiša Krista, môjho Boha. A iba o to vás prosím, aby ste sa nenažili vyslobodiť ma od smrti. Dobré viem, čo je pre mňa užitočnejšie. Som Božou pšenickou. Je potrebné, aby som bol zomletý zubami levov a stal sa chlebom hodným Ježiša Krista“. Sv. Andrej Apoštol, sa tešil pri pohľade na kríž: „Požehnaný kríž, ty ma spojiš s mojím Majstrom! Prijmi ma do svojho objatia, lebo z neho prejdem do lona môjho Boha“. Sv. Vavrínek sa tiež tešil, keď ležal na rozpalenej hranici a žartoval – tak veľmi ho v utrpeniach posilňovala Božia milosť. Sv. Pavlína, znamenitá Rimanka, prežívala strašné bolesti žalúdka, a aj napriek tomu chcela radšej zomrieť, ako ochutnať čo len kvapku vína, ktoré jej podávali. Sv. Gregor hovorí, že istý žobrák, mnoho rokov ochrnutý, ležal v brlohu a nemohol sa pohnúť, a hoci prežíval strašné bolesti, bez prestania za ne ďakoval Bohu. Aj zomrel tak, že zveleboval Stvoriteľa.

Aké je potešujúce – hovorí svätý Augustín – zomrieť a mať pritom čisté svedomie a bohatý pokoj srdca! Pokoj duše je najcennejším pokladom na zemi, ako hovorí sám Duch Svätý: *Niet väčšej blaženosti nad radosť srdca!* (Sir 30, 16). Spravodlivý sa nebojí smrti, lebo ona ho zjednotí s Bohom a privedie ho k vlastníu veľkých dobier. Pozrite na svätých! S akou radosťou srdca idú na smrť! Hľa – hovorí Ján Chryzostom – sv. Pavol: mužne a nebojácne ide do Jeruzalema, hoci ho tam čaká prenasledovanie. Lebo jasne hovorí: „Viem, že ma čakajú utrpenia j, okovy a prenasledovania; nech je akokoľvek, nebojím sa, lebo som presvedčený, že ma neopustí môj dobrý Majster“. A keď videl plačúcich učeníkov, dodal ešte tieto slová: „Prečo plačete a zarmucujete moje srdce? Som pripravený na väzenie i smrť pre meno Pána Ježiša (pozri Sk 20). Hoci sa nepodbáme Pavlovi Apoštolovi, tak predsa môžeme dúfať, že po dobrej spovedi a po zadosťučinení naše hriechy budú zničené a utopené v najsvätejšej Krvi Ježiša Krista, ako vojsko faraóna v Červenom mori. Na Kalvárii stáli tri kríže, a v strede bol kríž Ježiša Krista – kríž nevinnosti, na ktorý nemôžeme aspirovať, lebo sme zhrešili. Ale stál tam aj kríž dobrého lotra, kríž pokánia; a on nech je našim krížom. Berme si príklad z tohto lotra, ktorý v posledných chvíľach života robil pokánie a priamo z kríža išiel do neba. Jemu totiž Spasiteľ povedal: *Dnes budeš so mnou v raji* (Lk 23, 43). Nakoniec posledný kríž na Kalvárii, to je kríž zvráteného zločinca – ten ponechajme hriešnikom, ktorí sa nechcú polepšiť.

Od nás samých záleží, či naša smrť bude šťastná. V poslednej hodine nás opustí všetko: majetok, príbuzní i priatelia. Pri myšlienke na to je hriešnik zdesený, a spravodlivý sa teší. Lebo prečo by mal smútiť za dobrami, ktorými celý život pohrdal? V tej poslednej chvíli mu nejde o telo – považoval ho predsa za ukrutného tyrana, ktorý neraz vystavil jeho dušu strašnému nebezpečenstvu. Možno by teda mal ľutovať pozemské príjemnosti? Nie – predsa strávil život v nárekoch, v slzách a pokání. Smrť ho odtrháva od tých vecí, ktorými vždy pohrdal a ktoré nenávidel, odtrháva ho od hriechu, sveta i jeho rozkoší. Naproti tomu všetko, čo miloval – čnosti a dobré skutky – si berie so sebou. Opúšťa všetku úbohosť, a berie so sebou nespočetné bohatstvá; opúšťa bojové pole, aby užíval pokoj; opúšťa strašného nepriateľa – satana – a ide do lona najlepšieho Otca. Dobré skutky ho triumfálne vedú do lona Stvoriteľa, pred ktorým on stojí nie ako pred svojim Sudcom, ale ako pred dobrým priateľom, ktorý mu teraz odmení všetky utrpenia.

Skutočne, tak to vlastne je – čnostné skutky nám otvoria brány raja a zaslúžia nám kráľovstvo nebeské! Kráľ Ezechiáš robil mnoho dobrého a chcel sa páčiť iba Bohu. A Boh ho požehnával v živote. V hodine smrti ho opustil lesk slávy a bohatstva, opustili ho najvernejší poddaní; zostali pri ňom iba dobré skutky a oni mu vyprosili milosť u Boha. Lebo chorý kráľ sa modlil k Pánovi takto: *Ach, Pane, spomeňže si, ako som putoval pred tvou tvárou verne a celým srdcom, a robil som, čo je v твоjich očiach dobré* (Iz 38, 3). Svätý Ján v Apokalypse hovorí: *Blahoslavení sú mŕtvi, ktorí umierajú v Pánovi, už odteraz. Áno, hovorí Duch, nech si odpočinú od svojich námah, veď ich skutky idú s nimi* (Apk 14, 13). Do neba si vezmeme najdrahšie veci – pomínuteľné dobrá zanecháme na zemi, a tie, čo trvajú večne, pôjdu s nami pred trón Najvyššieho. Za pustovníkom pôjdu: jeho samota, meditácia, mlčanie a modlitby. Rehoľníka budú sprevádzať: bičovanie, pôsty a zdržanlivosť. Za kňazom pôjde apoštolská práca. Tam uvidí všetky duše, ktoré obrátil svojou horlivosťou, tie duše, ktoré budú jeho odmenou a slávou. Dobrý kresťan tam nájde svoje dobré spovede a sväté prijímania i všetky čnostné skutky, ktorými sa vyznačoval za života. Smrť spravodlivého človeka je skutočne sladká! Počúvajte, čo hovorí prorok Izaiáš:

Povedzte spravodlivému, že dobre mu, že bude jesť ovocie svojich skutkov (Iz 3, 10).

Uznáte teda, že smrť spravodlivého je skutočne veľmi cenná pre všetkých ľudí. Keď kňaz prichádza k takému človeku pred smrťou, tak vidí, ako sa upevňuje jeho vlastná viera a nádej. Len čo začne hovoriť o Bohu, už srdce tamtoho začína búcha láskou ako rozpalená pec. Keď mu spomenie sväté sviatosti, ten sa netrasie ako hriešnik, ale zakusuje veľkú nádej, pramene šťastia mu zalievajú dušu, lebo vie, že príde Pána a vezme ho so sebou do raja. Sv. Gregor hovorí, že jeho teta Tarsilia v hodine smrti v údive volala: „Hľa, môj Boh a môj Snúbenec!“ Aj zomrela v extáze lásky. V izbe sv. Mikuláša z Tolentina – od momentu, keď v poslednej chorobe prijal Spasiteľa – osem dní bolo počuť anjelské spevy, ktoré skončili až hodinu po jeho smrti. Nebeskí duchovia hneď po smrti vzali tohto Božieho vyvoleného do výšin. Blahoslavená je smrť spravodlivého! Sv. Terézia sa ukázala jednej z rehoľných sestier vo veľkom svetle a uistila ju, že Pán Ježiš bol pri jej smrti a zaviedol jej dušu do neba. Aké je to sladké, aké je to plné nádeje – zomierať v priateľstve s Bohom!... Či to nie je skvelá odmena za dobré skutky vykonané za života?

II.

A teraz vymenujem prostriedky, ktoré nás istým spôsobom pripravujú na šťastnú smrť. Sú to: svätý život, úprimné a opravdivé pokánie za hriechy, ako aj dokonalá podoba našej smrti so smrťou Ježiša Krista.

Smrť podľa Písma svätého a Cirkevných Otcovi je obyčajne odrazom života. Kto žil skutočne po kresťansky, ten zomrie nábožne. Kto žil zle, ten pravdepodobne aj zle skončí. Prorok Izaiáš hovorí (pozri Iz 3, 11), že beda bezbožnému, ktorý sa namáha na zlom. Podľa skutkov jeho rúk sa mu dostane. A skutočne je to tak – hraničí to so zázrakom, ako po zlom živote prichádza dobrá smrť.

Po druhé – srdce Boha obmäkčujú opravdiví kajúnci a oni aj nachádzajú u Pána milosrdenstvo v hodine smrti. Duch Svätý nás povzbudzuje, aby sme priateľovi pred smrťou preukazovali dobro: *Rob dobre priateľovi, kým neumrieš, koľko môžeš, podaj a daruj chudobnému* (Sir 14, 13). Ach, bratia, či môžeme mať lepšieho priateľa ako svoju dušu? Teda, preukazujme jej dobro, dokiaľ môžeme, lebo nadíde chvíľa, v ktorej si už nič nebude môcť zaslúžiť. Život rýchlo uteká. Ak odkladáte obrátenie na hodinu smrti, tak ste slepí! Neviete predsa ani deň, ani miesto, kedy vám príde zomrieť a nevíete, či vtedy budete mať nejakú pomoc. Kto vie, či ešte v túto noc nebudete stáť pred tribunálom Ježiša Krista, pokrytí hriechmi. Buďte teda pripravení, aby ste mohli stáť pred Sudcom s čistým a pokojným svedomím v každom čase.

Sv. Peter Damiáni hovorí, že istý rehoľník väčšiu časť svojho života v kláštore sa hádal so svojimi bratmi. Počas choroby ho rehoľníci napomínali, aby myslel na svoju dušu, ale nemohli z neho vytiahnuť ani

slova. A keď už zomierajúci začal hovoriť, tak hovoril o procesoch a iných veciach, ktorými sa dávnejšie zaoberal, naproti tomu o duši a o náprave nepovedal ani slovíčka. Napomenutia bratov nepriniesli ovocie – zomrel bez najmenšieho znaku ľútosti.

Áno, milovaní, aký život, taká smrť! Boh zriedkavo robí zázraky. Ak žijete v hriechu, tak v hriechu aj zomriete. Máme na to množstvo dôkazov. Čítame v Písme svätom, ako pyšný Abimelech pozabíjal svojich bratov, aby mohol panovať sám. Raz obliehal akési obranné miesto. Počas obliehania napadol vežu, ktorú chcel podpáliť. Avšak zhora ho zbadala akási žena a smrteľne ho zranila, keď zhodila na neho kameň. Trafila ho rovno do hlavy a on zavola svojho zbrojnoša, aby ho prebodol mečom – aby nehovorili, že zahynul rukou ženy. Bol plný pýchy po celý život a preto vo chvíli smrti ho tiež neopustila pýcha. – Šaul utržil ťažkú ranu vo vojne s Amalekitmi a vedel, že všetko je už stratené. Vrhol sa teda na vlastný meč, aby sa prebodol. Avšak nezomrel, iba sa trápil. A keď videl prichádzajúceho žoldniera, hovorí mu: „Priateľu, prístup bližšie, povedz mi, kto si“. – „Som Amalekita“. – „Prosím ťa, preukáž mi tú milosť a dobi ma. Lebo veľmi trpím, a nemôžem zomrieť“ (por. 1 Sam 31).

Spýtate sa, prečo tento úbožiak chce zomrieť rukou Amalekitu? Či to bol prvý alebo posledný kráľ, ktorý prehral bitku? Nedivte sa – odpovedia vám svätí Otcovia – tento vládca sa cez celý život oddával hriechom, závidi, lakomosti a iným vášňam. Nie je teda divné, že zle zomiera, lebo zle žil. – Absolón bol neposlušný a vzbúril sa proti vlastnému otcovi. Keď nadišla hodina jeho smrti, ktorá mu bola určená Bohom od vekov, odvisol na strome, a Joab ho prebodol strelami (pozri 2 Sam 18). Prečo tak úboho hynie toto knieža? Lebo bol zlým synom – preto zle končí. Vidíte teda, že kto chce šťastne zomrieť, musí viesť nábožný život a robiť pokánie za hriechy.

Tretí prostriedok, ktorý zaručuje šťastné ukončenie života aj nasledovanie zomierajúceho Krista. Zomierajúcemu človeku podávame kríž nielen preto, aby zahnal zlého ducha, ale aj preto, aby ukrižovaný Spasiteľ bol zomierajúcemu vzorom. Keď chorý pozerá na Spasiteľov kríž, má sa pripraviť na smrť tak, ako sa pripravoval Ježiš Kristus. A On pred svojou smrťou sa vzdialil od Apoštolov – aj človek, ktorý zomiera, má sa utiahnuť od sveta, odlúčiť sa od osôb, hoci najdrahších a zaoberať sa iba Bohom a spásou svojej duše. Ježiš Kristus, keď predvídal svoju smrť, padol na zem v Getsemanskej záhrade a vrúcne sa modlil. To isté musí urobiť aj chorý, keď sa blíži jeho koniec. Má sa vrúcne modliť a spojiť svoje zomieranie so zomieraním Krista. Ak chorý chce mať zásluhu, nech prijme smrť s radosťou alebo prinajmenšom s veľkou oddanosťou do vôle nebeského Otca; nech pamätá, že ak chce vidieť Boha, ktorý je našim jediným šťastím, nutne treba zomrieť. Svätý Augustín hovorí, že ten, kto nechce zomrieť, nosí v sebe znamenie zavrhnutia. Aký šťastný je v hodine smrti kresťan, ktorý dobre prežil svoj život! Opúšťa všetku úbohosť, aby prevzal do vlastníctva nesmierne dobrá! Šťastná a blažená rozlúčka! Ty nás zjednotíš s Najvyšším Dobrom, ktorým je Boh. To vám želám. Amen.

XXVII

O OSOBNOM SÚDE

*Vydaj počet zo svojho šafárenia,
lebo nemôžeš ďalej šafáriť.
(Lk 16, 2)*

Či nás nepreniká zdesenie, keď si pomyslíme na prísny Boží súd? Dni nášho života sú spočítané; nepoznáme hodinu ani chvíľu, v ktorej Najvyšší Sudca nás pozve pred svoj trón a prikáže nám presne vyúčtovať. Viera nám hovorí, že máme ešte nádej, že sa ešte môžeme pripraviť na tento strašný moment, aby nás nezaškoľ tak, ako správcu, o ktorom hovorí Evanjelium. V dnešnej náuke vám ukážem, kedy pre nás nastane jednotlivý súd, pri ktorom budeme prísne účtovať zo všetkých našich skutkov. Potom vám ukážem prostriedky, aké máme užívať, aby tento súd nedopadol v náš neprospech.

I.

Viete, že budeme súdení dvakrát: na konci sveta pred všetkými ľuďmi a hneď, priamo po smrti. Ľudský život možno vyjadriť troma slovami: žiť, zomierať a stáť na súde. Tomuto nemeniteľnému zákonu neunikne nikto. Rodíme sa, aby sme zomierali; zomierame, aby sme sa postavili pred súd, ktorý rozhodne o našom večnom šťastí alebo nešťastí. Posledný súd, ktorého sa zúčastníme všetci, bude iba vyhlásením rozsudku, ktorý bude vynesený v hodinu smrti. Moji drahí, Boh spočítal naše roky a určil, ktorý rok má byť posledným rokom v našom živote. V tomto poslednom roku On pozná posledný mesiac, a v poslednom mesiaci posledný deň, a v poslednom dni poslednú hodinu, v ktorej vlastne prestaneme žiť. A čo sa stane s hriešnikom, ktorý si sľubuje dlhý život? Preráta sa, lebo sa nečakane objaví jeho posledná hodina, v ktorej pre neho nebude už žiadnej nádeje ani záchrany. Okamžite po smrti nasleduje súd.

Poviete mi: „My to dobre vieme“. – Hoci viete, ale neveríte, lebo keby ste verili, ani chvíľku by ste dlhšie nezostávali v stave hriechu, pričom sa neustále vystavujete pekelnému zatrateniu. Nadíte chvíľa, v ktorej Boh vytlačí pečať nesmrteľnosti na vaše dlhy – vytlačí pečať a znamenie, ktoré nikto neroztrhne! Bude to strašná chvíľa! Prichádza tak rýchlo, pričom prináša so sebou strašný rad vekov!

Tak je to – každý z nás osobne sa postaví pred tribunál Ježiša Krista, aby vyúčtoval z dobrého i zlého. Neraz Pán Boh, aby uchránil blúdiaceho človeka a naklonil ho k náprave, privádza túto chvíľu ešte za jeho života. Istý zvrátený človek, dopustil sa počas dňa mnohých hriechov, po čom mal v noci videnie – zdalo sa mu, že stojí pred trónom Božím. Možno si predstaviť, aká hanba ho prenikla, akú trpkosť cítil v duši! Keď sa prebudil, bolo vidno, že bol celý spotený, vlasy mu celkom ošediveli, a ľuďom hovoril so slzami: „Nechajte ma samého, videl som strašného Sudcu! Odpustenie, Bože môj, odpustenie!“ – Jeho kolegovia, s ktorými sa spolu oddával hriechom, dozvedeli sa, že je chorý, teda ho prišli navštíviť. Začali ho utešovať, a on im povedal: „Chod'te preč! Už nie ste mojimi priateľmi, nechcem vás poznať! Videl som sudcu v sláve a majestáte. Obvinili ma a položili mi otázky, na ktoré som musel odpovedať. Všetky moje priestupky sú dôkladne spísané. Čítal som ich, poznal som ich zlo i počet. Banda zlých duchov už iba čakala, aby ma strhla do pekla. Odíďte, odporní priatelia, nechcem vás viac vidieť! Budem považovať za veľké šťastie, ak sa mi podarí prísny pokáním uzmierniť hnev Sudcu. Táto posledná chvíľa môže pre mňa nadísť i dnes! Bože, odpusť mi! Bože, zmiluj sa nado mnou!“ – A skutočne celý zvyšok svojho života strávil v slzách a pokání.

Na osobnom súde budeme najprv účtovať zo všetkých darov, ktoré sme dostali od Boha. A ako prvé sme dostali od Neho prirodzené dobrá tela i duše. Sudca sa nás teda spýta, načo sme využívali svoje fyzické sily? Či sme preukazovali službu bližným? Či sme svedomito pracovali? Či sme robili pokánie a či sme putovali na sväté miesta? Alebo naopak – zneužívali sme zdravie na zábavy, na chodenie po šenkoch, na okrádanie bližného, na prácu v nedeľu, na nepotrebné cesty vo sviatočné dni, keď sa máme modliť a využívať čas na dobré skutky? Ďalej sa nás bude Sudca pýtať, či sme nezneužívali za zlé ciele dary rozumu: na čítanie zlých kníh, na stretávanie so zvrátenými ľuďmi, na klamanie pri kupovaní a predávaní, na falošné prisahy, na súdne procesy, na pomstu, na rúhanie proti Bohu a náboženstvu a vymýšľanie proti kňazom? Ešte nás bude skúmať Sudca, či sme nespievali, alebo neskladali bližnému nemravné piesne, či sme neučili iných čosi zlé? A znovu budeme účtovať, či sme patrične používali svoj majetok. Vtedy beda otcom i matkám, ak kupovali svojím deťom oblečenie na záhubu ich vlastných i cudzích duší! Budú im tiež pripomenuté peniaze na hry, opilstvá, tance a iné nepotrebné výdavky. Či sme to nemohli lepšie využiť na podporu chudobných? Vtedy to všetko uvidíme a bude už neskoro.

Potom budeme účtovať z milostí nadprirodzeného poriadku. Narodili sme sa v lone katolíckej Cirkvi, zatiaľ čo toľko iných ľudí žije a zomiera v pohanských bludoch. Boh nám pripomenie, koľko rokov, mesiacov, týždňov a dní nás udržiaval pri živote, hoci nás dávno mohol potrestať smrťou, lebo sme Ho ťažko urazili. Pripomenie nám všetky dobré myšlienky a vnuknutia, ktorými nás tak štedro obdaroval. Bohužiaľ, koľko z týchto milostí sme premárnili! Pripomenie, ako sme boli povzbudzovaní k čnostiam, ako nás učili katechizmus, čo sme vyčítali v textoch, ktoré sa týkali viery; pripomenie nám spovede, sväté prijímania. Mnoho

kresťanov nedostalo dokonca stotinu z tých milostí, čo my, a predsa sa posvätili! Beda kresťanovi, ktorý nevyužil tieto poklady! Keď sa svätý Augustín nad tým zamyslel, prenikol ho strach: „Čo sa stane so mnou – hovoril – keď som dostal toľko milostí? Viac sa bojím kvôli premárneným milostiam, ako kvôli spáchaným hriechom! Bože, čo ma čaká?!“ Hovorila, že dokonca svätá Terézia počas svojej poslednej choroby upadala do zdesenia, keď porovnávala svoj život so životom Spasiteľa. V ten deň spravodlivý Sudca nám položí správnu výčitku, že sme zneužívali Jeho najsvätejšiu Krv a že sme nevyužili Jeho poklady. Nazve nás nevd'áčnymi, neúrodnými stromami a viničom, ktorý aj napriek toľkej starostlivosti a úsiliu, nepriniesol ovocie. Aké strašné výčitky budeme počuť! Svätý Ján Klimak hovorí, ako po prísnom živote zomieral v pokročilom veku pustovník Štefan. Deň pred smrťou mal oči naširoko otvorené a obzeral sa vpravo i vľavo, akoby videl kohosi, kto žiadal od neho vyúčtovanie. Prítomní počuli, že mu akási osoba kládla otázky, na ktoré chorý odpovedal. – „Áno, spáchal som ten hriech, ale postil som sa zaň toľko a toľko rokov“. A znovu bolo počuť odpoveď: – „Nie je pravda, toho hriechu som sa nedopustil“. – Alebo: „Zavinil som to, ale milosrdný Boh mi to odpustil“. Tento neviditeľný súd – ako hovorí spomínaný svätý – vydesil všetkých prítomných, tým viac, že Štefan bol na ňom obviňovaný z akýchsi hriechov, ktoré nespáchal. Ak teda svätí pustovníci, ktorí strávili život v slzách a pokání, sa tak báli pri vyúčtovaní, tak čo bude s hriešnikom, ktorý uvidí okolo seba iba samé hriechy a ktorý nebude mať do čoho vkladať svoju nádej?

Tento sú sa bude konať pred Bohom ako aj pred anjelom strážcom, ktorý pripomenie naše dobré skutky, i pred diablom, ktorý vyjaví naše hriechy. Ďalej Boh vyhlási rozsudok na celú večnosť. Svätý opát Anton, keď zomieral, pozeral bez pohybu do neba. Jeden z rehoľníkov sa ho spýtal, kde sa díva? – „Som pred tvárou Boha – znela odpoveď – a čakám na súd. Zdá sa mi, že som verne plnil prikázania, ale aj napriek tomu nie som oslobodený od strachu, lebo Boží súd je iný ako ľudské súdy“.

Ak vyúčtovanie z premárnených milostí je také strašné, tak čo povedať o súde z hriechov, ktoré sme spáchali?! Najskôr z hriechov spáchaných myšlienkami: z nečistých túžob, z nenávisti, závisti, pýchy, klamstva. Zlý duch predloží knihu, do ktorej zapísal všetky nehanebné činy, nečisté pohľady, cudzoložstvá, všetky svätokrádežné spovede a sväté prijímania. Lepšie by bolo, keby Boh zhodil bezbožníka do pekla bez tohto súdu – akej úžasnej hanbe by vtedy unikol!

Tento súd sa bude najpravdepodobnejšie konať v izbe pri lôžku zomierajúceho. Hriešnici pozbavení hanby uvidia – ako bezbožný Baltazár – na stenách napísaný strašný rozsudok odsúdenia. Nebudú môcť nič popierať, lebo Ježiš Kristus otvorí knihu a ukáže im miesto a hodinu spáchania hriechu. Vtedy už nebude čas na pokánie – Spasiteľ vtedy prekľaje nehanebného hriešnika naveky. Pod vplyvom svetla Božieho budú pred očami zomierajúceho vtedy v celej svojej hrôze všetky nečistoty, znesväcovanie sviatkov a nediel, opilstvo, krčmové výstupy, hanebné zábavy a tance, hriechy zvrátených detí, ktoré nemali rodičov za nič a zle s nimi zaobchádzali; povstanú pred očami, ako živé, všetky krivdy, zdieranie a nespravodlivosti. Na svete človek vždy nájde čosi na svoju obranu – tu to tak nebude. Zlý duch nebude meškať, aby pred naše oči postavil hriechy, ktoré z našej viny spáchali iní ľudia. Vtedy zlí rodičia uvidia, koľkokrát deti z ich viny vynechali ranné a večerné modlitby. Zamestnávateľia uvidia, koľkokrát znemožnili pracovníkom ísť na nedeľnú svätú omšu, a tiež na katechizáciu. Opilcom živo postaví pred oči, koľko ľudí pokúšali k tomu, aby chodili do krčiem, a nemravným, koľkokrát zviadli iné osoby. A čo bude s krčmármi, ktorí u seba dovoľovali všetky orgie a hanebnosti? Čo sa bude diať so synmi, ktorí potajomky okrádali svojich rodičov, a ich peniaze vynakladali na hriechy? Budú sa vtedy báť všetci osočovatelia, ktorí kvôli vine jedného človeka, osočovali celý kňazský stav.

Budú nás vtedy súdiť aj z toho, čo sme robili, aby sme sa pripodobnili svetu: iba pre ľudské oko, vedené klamstvom a farizejstvom každého druhu. Nemusím dodávať, že nás bude Kristus súdiť aj z toho, že sme zanedbávali konanie dobrých skutkov, aj napriek tomu, že sme často mali k tomu príležitosť. Koľkokrát sme mohli navštíviť Najsvätejšiu Sviatosť, vyspovedať sa, prijať Najsvätejšiu Sviatosť, vykonať milosrdný skutok, umŕtvovať sa v jedení – koľkokrát sme mali takú príležitosť, a nevyužili sme ju? Boh za života dáva kresťanovi všetky milosti, ktoré sú mu potrebné k spáse. Keď sa teda človek odsúdi, tak vinu za to pripíše sám sebe – lebo nechcel spolupracovať s milosťou Božou, lebo zneužil slobodnú vôľu.

II.

Čo má robiť hriešnik, aby v tej chvíli bol bezpečný? Nech hneď vstúpi do seba! Nech sa vážne zamýšľa nad stavom svojej duše; nech si stále pripomína hodinu smrti a osobný súd. To mu naplní srdce svätou bázňou – bázňou, ktorá je začiatkom múdrosti! Nech tak, ako Zachej vráti všetko, čo mu nepatrí. Keby to neuro-

bil, neunikol by pekle. Nech spolu s Dávidom horko plače za hriechy, ktoré spáchal, a nových nech sa nedopúšťá. Nech sa hlboko poníži pred Bohom a nech s radosťou – prinajmenšom odovzdane – prijme z Jeho ruky všetky utrpenia. Lebo lepšie je plakať a robiť pokánie na zemi, ako po smrti, kde slzy a utrpenia sú bez zásluh.

Najmilší bratia! Žime v strachu pred duchovnou slepotou! Pamätajme si, že vo chvíli, v ktorej to budeme najmenej očakávať, Pán Ježiš zaklope a pozve nás na strašný súd. Blahoslavený človek, ktorý na to pamätá a v každej chvíli je pripravený vyúčtovať spravodlivému Sudcovi zo svojho správcovstva. Amen.

XXVIII

O PEKLE KREŠŤANOV

*Tam bude plač a škrípanie zubami.
(Mt 8, 12)*

Keď potom vošiel do Kafarnauma, pristúpil k nemu stotník s prosbou: „Pane, sluha mi leží doma ochrnutý a hrozne trpí.“ On mu povedal: „Prídem a uzdravím ho.“ Stotník mu odpovedal: „Pane, nie som hoden, aby si vošiel pod moju strechu, ale povedz iba slovo a môj sluha ozdravie. Ved' aj ja som podriadený človek a mám pod sebou vojakov. Ak doktorému poviem: „Chod!“ - ide; inému: „Pod' sem!“ - tak príde; a svojmu sluhovi: „Urob toto!“ - on to urobí.“ Keď to Ježiš počul, zadivil sa a tým, čo ho sprevádzali, povedal: „Veru, hovorím vám: Takú vieru som nenašiel u nikoho v Izraeli. Hovorím vám, že prídu mnohí od východu i západu a budú stolovať s Abrahámom, Izákom a Jakubom v nebeskom kráľovstve, a synovia kráľovstva budú vyhodení von do tmy; tam bude plač a škrípanie zubami.“ A stotníkovi Ježiš povedal: „Chod' a nech sa ti stane, ako si uveril.“ A v tú hodinu jeho sluha ozdravel (Mt 8, 5-12).

Či kohosi nevydesí myšlienka, že zlí kresťania budú vyhodení do vonkajšej tmy čiže do pekla, kde bude plač a škrípanie zubami, namiesto toho modlári a pohanovia, ktorí nepoznali Krista, naopak – otvorí oči, opustia cestu, ktorá vedie do zatratenia, vojdú do lona katolíckej Cirkvi a zaujmú miesto zlých kresťanov, ktorí vo svojej zaslepenosti pohrdali Božími milosťami? Zlí kresťania budú kedysi v pekle znášať strašnejšie muky, ako neveriaci, ktorí nikdy nepočuli o Kristovi a Jeho náboženstve. Kresťanom, len čo dosiahnu vek užívania rozumu, svieti akoby skvelé slnko falkou viery. Teda dostatočným spôsobom môžu poznať svoje povinnosti voči Bohu, voči sebe samým, voči blížnemu. Aké strašné, aké hrozné bude peklo kresťanov! Ako je nebo vzdialené od zeme, tak bude odsúdenie kresťanov ďaleko ťažšie od odsúdenia neveriacich. Lebo spravodlivý Boh prísnejšie potrestá toho, kto dostal viac milostí, ale nimi pohrdol, namiesto toho, aby ich využil a verne slúžil Pánovi. Odsúdený kresťan teda trpí v pekle neporovnateľne viac ako pohan. Keby som mohol teraz zavolať Judáša a prikázal mu prehovoriť, hovoril by takto: „Áno, trpím!“ Nemohol by povedať nič viac, lebo ľudský jazyk nie je v stave podať to, ako Božia spravodlivosť trestá hriešnika po smrti.

Ako v nebi sú rôzne stupne slávy pre vyvolených – primerane zásluhám každého – tak i v pekle sú rôzne stupne múk a toľko je pekiel, koľko je hriešnikov, lebo každý zo zavrhnutých tam trpí primerane počtu a kvalite svojich hriechov. Všetci sú nešťastní, lebo nevidia Boha, čo je najväčším trestom. Keby odsúdený mohol vidieť Boha hoci raz za tisíc rokov čo len päť minút, tak jeho peklo by prestalo jestvovať. Bezbožníci sa mýlia, keď hovoria, že im je všetko jedno, či pôjdu do zatratenia za veľký počet hriechov, či za malý. Skutočne, niekedy sa mi zdá, akoby som videl plamene zapálené rukou spravodlivého Boha, ako sa odvracajú od modlárov, a so šialenou zúrivosťou sa vrhajú na odsúdených kresťanov. A znovu sa mi zdá, akoby z tých temných hlbín sa predieral hlas k pohanom: „Prečo, Bože, si nás zavrhol do tejto priepasti ohňa? Predsa sme

nevedeli, čo máme robiť, aby sme Ťa milovali. Ak sme Ťa urazili, tak bo bolo iba z nevedomosti. Keby si k nám prehovoril, ako si kedysi prehovoril ku kresťanom, milovali by sme Ťa, vyhýbali by sme sa hriechom“. Ježiš Kristus si zapcháva uši na volanie týchto nešťastníkov, lebo predsa dal im prirodzený zákon a neopustil ich úplne. Ale sťažnosť odsúdených kresťanov je neporovnateľne otrasnejšia. Tí nepretržite nariekajú: „Ach, ako trpím! Vidím oheň, dotýkam sa ho, cítim ho, sám som ohňom! Z vlastnej viny som odsúdený. Dobře som vedel, čo bolo treba robiť pre spásu a mal som všetko, čo bolo k tomu potrebné. Vedel som, že hriechom stratím Boha, stratím dušu i nebo, vystavujem sa večnému ohňu. Trpím tieto tresty, lebo som to sám chcel. Milosrdný Boh ma toľkokrát chcel výčitkami svedomia nakloniť k tomu, aby som opustil hriech. Ale pohrdal som náukou katolíckej Cirkvi a aj napriek tomu, že som dostal mnoho svetla, zúfalo som hrešil. Trestaj ma, spravodlivý Bože, predsa pre mňa si prijal ľudské telo, pre mňa si znášal toľko pokorenia a múk, pre mňa si prijal bolestnú smrť! Pre mňa si ohlasoval vznešenú náuku a hojne si rozdával svoje milosti.

Naveky bude mať hriešnik pred očami všetky dobré myšlienky, túžby i skutky, ktoré mohol vykonať, ale nevykonan; sväté sviatosti, ktoré nevyužil; modlitby, ktoré zanedbal; sväté omše, ktoré vynechal.

A teda rozum osvietený vierou musí uznať, že odsúdenie a muky kresťana budú oveľa väčšie a ťažšie ako muky neveriaceho alebo modlára. Tak isto učia Cirkevní Otcovia.

Sv. Augustín hovorí, že v pekle sú takí kresťania, ktorí ako jednotlivci trpia viac než celé pohanské národy, lebo sami jednotlivo dostali viac milostí, ako tí modloslužobníci spolu. A sv. Ján Chryzostom dodáva, že hriechy kresťanov sú v širšom význame strašnými svätokrádežami. Lebo svätokrádež v presnom slova zmysle je zneuctením vecí zasvätených Bohu, napríklad kostolov, svätých nádob, osôb oddaných do služby Bohu, svätých sviatostí. Avšak vo všeobecnejšom význame každý kresťan je svätynou Ducha Svätého. Vo svätom prijímaní predsa prijíma do srdca Telo a Krv Ježiša Krista. Avšak po ťažkom hriechu stráca milosť a s ňou z ľudskej duše odchádza aj Boha, a okamžite berie dušu do vlastníctva pekelný duch. Či to nie je veľké znesvätenie a svätokrádež? Už nechcem hovoriť o zlých spovediach a svätých prijímaniach, ktoré spôsobujú strašné zneváženie Boha, pričom šíria zničenie na nebi i na zemi. Treba sa diviť, že pod nohami človeka, ktorý sa dopúšťa svätokrádeže, sa neotvorí zem a nepohltnú ho peklo za živa! Pri samotnej myšlienke na to srdce vrúcneho katolíka zomiera a tuhne mu krv v žilách. Slávny Salvián hovorí, že pohľad na odsúdených katolíkov vzbudzuje hrôzu. Oni, ktorí mali byť hviezdami žiariacimi na klenbe nebies! Oni, ktorí sa mali krásou vyrovnat' anjelom! Ó, Bože, kto to pochopí – kresťan stená v pekle! Pokrstený človek sa nachádza medzi diabľami, člen Cirkvi Ježiša Krista v plameňoch, dieťa Božie v pazúroch Lucifera?! A Kristus hovorí, že na Poslednom súde Ninivčania povstanú proti Vyvolenému ľudu, lebo oni na hlas proroka Jonáša sa obrátili – teda neveriace národy budú súdiť nevďačných kresťanov a oni ich odsúdia (por. Mt 12, 41).

Príbeh Egyptanov, ktorí sa potopili v Mŕtvom mori, vzbudzuje v nás akoby súciť. To isté more, ktoré ich kedysi unášalo na svojich vodách – more, po povrchu ktorého toľkokrát šťastne preplávali na svojich lodiach – to isté more je teraz pre nich nástrojom trestu. Pre mňa táto biblická scéna je obrazom odsúdenia kresťanov. Ako z mŕtvol utopených Egyptanov vytekala voda, tak z úst odsúdených po celú večnosť bude počuť náreky, že nechceli využiť Božie milosti, že za života znevažovali Telo a Krv Ježiša vo svätom prijímaní. Naveky – podľa slov sv. Bernarda – budú mať pred očami utrpenie a muky Ježiša Krista, ktoré podstúpil aj za ich spásu. Tak je to – hovorí ďalej ten istý svätec – nezmizne im nikdy pred očami obraz slz, ktoré preliat Božský Spasiteľ, obraz Jeho pokánia. Budú vidieť Krista v podobe, v ktorej prišiel na svet a v ktorej ležal uložený v jaslách na sene. Budú Ho vidieť v Getsemanskej záhrade, kde krvavými slzami oplakával ich hriechy. Uvidia Ho v smrteľnej agónii, uvidia, ako Ho vláčili po uliciach Jeruzalema. Budú počuť údery kladív, ktoré Ho pribíjali na kríž na Kalvárii, pochopia ako nekonečne milosrdný bol k nim Pán, ako draho chcel vykúpiť ich duše, koľko vytrpel pre ich spásu, aby mohli vojsť do neba – do neba, ktoré stratili vlastnou vinou a ľahkomyselnosťou. Akým zúfalstvom a súžením ich to naplní, akým strašným červom to bude pre nich! Z priepasti horiacej ohňom budú volať: „Ó, krásne nebo! Malo si byť našim večným príbytkom a šťastím! Lúčime sa s tebou! Stratili sme ťa vlastnou vinou a zlobou!“.

Naproti tomu pohania nebudú mať takéto výčitky, lebo nepoznali Cirkev, nepoznali jej náuku a prostriedky spásy. Kto teda strčil kresťana do pekla? Boh? Vôbec nie! Ježiš Kristus vrúčne túžil po jeho spásu. Zlý duch? „Ó, nie – odpovie si kresťan – predsa som ho nemusel počúvať, tak ako ho neposlúchalo toľko iných ľudí. Moje zlé náklonnosti? Nie! S pomocou Ježiša Krista som ich mohol ujarmiť, mohol som nad nimi panovať – predsa Božia milosť mi nikdy nechýbala. Komu teda mám pripísať svoju záhubu a svoje nešťastie? Bohužiaľ – iba sebe samému. Nie Bohu, nie zlému duchu, nie vášňam. Sám som na seba priviedol všetky tieto nešťastia, sám z vlastnej vôle som sa zahubil. Musím to pripísať vlastnej zlobe, mojej vlastnej

bezbožnosti, mojej vlastnej samovôli. Oni ma strčili do plameňov ohňa – do plameňov, v ktorých niet najmenšieho osvieženia, ani akejkol'vek nádeje na osvieženie a posilnenie!“

Ak si u vás Boh zasluhuje ešte akúkoľvek vieru, tak vás pre všetko prosím, aby ste sa pozorne zamysleli nad touto pravdou, ktorá zachránila a obrátila toľko duší! Prečo by nemala ukázať účinnosť vo vzťahu k vám? Áno, bratia! Alebo sa musíme úplne zmeniť, alebo pôjdeme do zatratenia. Náš doterajší život nás vôbec nevedol k bránam neba. Tak to skutočne je – stane sa s nami to isté, čo sa prihodilo nešťastnému Joabovi. Chcel si zachrániť život, utiekol do svätyne a chytil sa oltára. Nič mu však nepomohol útek cez prah svätyne, lebo tu vlastne bol zabitý na príkaz kráľa Šalamúna, ktorému Dávid ešte pred svojou smrťou prikázal zabiť Joaba, lebo on svojvoľne zabil Abnera a Amaza (pozri 1 Kr 2). Žoldnier, ktorý ho prenasledoval, vtrhol za ním do svätyne a zvolal: „Vyjdi stadiaľto!“ – „Nie – odpovedal na to nešťastník. – Ak mám zomrieť, nech zomriem tu“. Keďže žoldnier ho nemohol odtrhnúť od oltára, vytasil dýku a vbodol mu ju do srdca. A tak Joab zahynul v Božom príbytku, v ktorom hľadal záchanu.

Aj nás kedysi stretne to isté, ak neprestaneme pohrdáť Božími milosťami. Predsa Joab bol kedysi dôverným priateľom Dávida. Aj my sme teraz bratmi Ježiša Krista, ktorý nám tak štedro napája zdrojmi svojich milostí. Ale my, nevďační ako Joab, váľame svoje ruky v krvi Abnera, lebo každý deň spôsobujeme ťažké rany Kristovi, zneužívame sväté sviatosti, sme vo vzťahu k Bohu ukrutní a nevďační.

Nešťastník – hovorí sv. Augustín – topíš sa v hriechu a myslíš si, že sa kedysi zastavíš! Prečo ťa nepreniká strach pri myšlienke na to, že kedysi miera tvojich nepravostí sa musí konečne naplniť? Ako často posledné sviatosti a duchovná pomoc sú zbytočné hriešnikom, ktorí za života pili nepravosť ako vodu a bez prestania pohrdali Božími milosťami! Ale príde i pre vás ten moment, keď v hodine smrti prijmete nábožnú útechu a svetu sa možno bude zdať, že ste sa náležite zmierili s Bohom. Ale bohužiaľ, vtedy sa stane s vami to isté, čo sa prihodilo nešťastnému Joabovi! Ježiš Kristus, Knieža a Pán náš, vynesie na vás rozsudok zatratenia! Pokrm na cestu do večnosti a posledné sväté prijímanie bude pre vás akoby ťažkou masou olova, ktorá vás so závratnou rýchlosťou uvrhne do priepasti. Ako Joab, budete sa držať rohov oltára, a aj napriek tomu neuniknete večnej smrti. Aký to strašný pohľad – kresťan, zmáčaný Krvou Ježiša Krista, sýtený Jeho Telom, navždy sa musí rozlúčiť s krásnym nebom, so šťastnou večnosťou, s obyvateľmi neba; zostanú mu iba náreky a sťažnosti v plameňoch, stratí každú nádej! Nech nám tieto pravdy ani na chvíľu neuletia z pamäte, a vtedy s Božou pomocou unikneme tomuto nešťastiu, ktoré nemožno nikdy nahradiť – a spasíme svoju dušu. Amen.

XXIX

O POSLEDNOM SÚDE

*Vtedy uvidia Syna Človeka prichádzať
v oblaku s mocou a veľkou slávou.
(Lk 21, 27)*

Nie Boh obklopený slabosťou, skrytý v chudobnej maštaľke, uložený v jaslách, plný urážok, padajúci pod bremenom kríža – ale Pán v sláve, moci a majestáte prichádza znovu na zem, a Jeho príchod zvestujú desivé znamenia: zatmenie slnka a mesiac, padanie hviezd a úplné zvrátenie prírody. To nebude sladký Spa-

siteľ, prirovnaný k jahňat'u, súdený ľuďmi, pre vykúpenie ktorých prišiel na svet! Teraz sa On zjavuje ako prísny a neúprosný Sudca. To nie je ľútostivý Pastier, ktorý hľadá stratené ovečky, aby im odpustil, ale je to Boh pomsty, ktorý už navždy oddeľuje hriešnikov od spravodlivých, v zápale svojho hnevu trestá zvrátených, a spravodlivých ponára do zdrojov večných rozkoší.

Kedy nadídeš, strašná, desivá chvíľa? Nevieme! Mohla by si sa objaviť dokonca o niekoľko dní, pričom by si priviedla hrozných zvestovateľov, ktorí predpovedajú príchod strašného Sudcu pre hriešnikov. Hriešnici, povstaňte z hrobu, postavte sa pred tribunál Boha, aby ste sa presvedčili, ako ste dopadli! Dnes sa bezbožný človek nebojí moci Božej, lebo vidí na svete ťažké pády, ktoré zatiaľ unikajú trestu. Často dokonca hovorí: „Boha niet, pekla niet“ alebo „Boh sa nestará o zem ani o ľudské činy“. Počkajme trochu, a uvidíme, ako v ten veľký deň súdu Boh ukáže svoju moc a ako všetky národy sa presvedčia, že On predsa všetko videl a všetko zrátal.

Áké úplne iné budú tieto znamenia, ktoré Boh urobí pri konci sveta, od znamení, ktoré vykonal pri jeho stvorení! *Nech vody zavlžia a zúrodnia zem* – hovorí Pán na začiatku. A naraz vody pokryli zem a zúrodnili ju. Ale keď príde svet zničiť, prikáže moru, aby vyšlo zo svojich hraníc, a ono šialenou prudkosťou zatopí svet. Kedysi rozmiestnil hviezdy na nebeskej oblohe; na Jeho hlas slnko ožiarilo deň a mesiac svietil v noci. Naproti tomu v posledný deň slnko sa zatmie, mesiac a hviezdy nevydajú svetlo, a nebeské telesá budú padať s desivým hukotom.

Na stvorenie sveta použil šesť dní – zničiť ho môže za okamih. Pri stvorení sveta i všetkého, čo sa na ňom nachádza, nemal Boh žiadneho svedka. Keď ho bude ničiť, uvidia to všetky národy a budú musieť vyznať, že On je všemohúci. Choďte bezbožní vysmievači, choďte rafinovaní neverci, presvedčte sa uznajte, že je Boh všemohúci, ktorý videl všetky vaše skutky! Ách, Bože, vtedy bude hriešnik ináč hovoriť – bude vzdychať a ľutovať, že stratil drahocenný čas! Pre neho sa všetko už skončilo, zostane mu iba zúfalstvo. Aká strašná bude táto chvíľa! Svätý Lukáš hovorí, že ľudia budú usychať od strachu, keď si pomyslia, aké nešťastia ich čakajú.

Keby v tejto chvíli, keď vám hovorím o Poslednom súde, na ktorom ľudia budú počuť neodvolateľný rozsudok, keby v tejto chvíli zastal uprostred nás anjel Boží a vyhlásil, že za dvadsaťštyri hodín bude svet spálený sírovým ohňom; keby ste už počuli hrmot bleskov a videli strašnú blýskavicu, keby sa vaše domy už začali váľať, keby sa otvorili pekelné čeluste a na moment by vypustili zatratených, ktorých desivý krik by sa rozliehal do končín zeme – či by ste vtedy nenariekali a neprosili by ste so slzami v očiach o ľútosť? Nezanechali by ste hriechy, nerobili by ste pokánie? Nepadli by ste na kolená pred oltára a neprosili by ste o milosrdenstvo? Prečo to teda nerobíte teraz, napriek tomu, že vám kňazi tieto posledné pravdy hlásajú? Prečo vaše srdcia nepukajú od žiaľu? Prečo nie ste zalíati slzami? Aká je to veľká slepota, aké strašné nešťastie, že vás nevzruší Boží súd, že ste takí zatvrdnutí, že stále žijete v hriechu a že uznáte svoje šialenstvo až vtedy, keď už nebude žiadnej záchrany! Zakrátko už ten zaslepenec, ktorý si pokojne žil v hriechu, bude počuť výrok zavrhnutia a začne sa pre neho smútok naveky, smútok bez ovocia, bez výsledku!

Áno, bratia, budeme súdení – to je bez pochyb. Skutočne, príde chvíľa, v ktorej už nebude milosrdenstva a v ktorej začneme naveky zúfať nad tým, že sme zhrešili.

I.

Koľkokrát Boh na ľudí zosielať tresty, vždy obyčajne aj napomínal znameniami, aby naklonil svet k pokániu. Pred potopou Noe sto rokov budoval svoju archu a vyzýval ľudí k pokániu. Židovský historik Jozef Flávius hovorí, že pred zrúcaním Jeruzalema veľmi dlho sa na nebi ukazovala zlovestná kométa vo forme meča, ktorá zasievala zdesenie u obyvateľov zeme. Ľudia, keď ju videli, volali: „Čo to znamená? Určite Boh zošle nejaké strašné nešťastie!“ Osem nocí nesvietil na nebi mesiac. Mnohí si vtedy mysleli, zdesení, že všetko sa už na svete skončilo. Náhle sa objavil akýsi úplne neznámy človek a tri roky, deň a noc, chodil po uliciach svätého mesta, pričom kričal: „Beda Jeruzalem! Beda Jeruzalem!“ Chytili ho, zbili ho palicami, aby prestal vykrikovať, ale nič nepomohlo. Na konci tretieho roku volal: „Beda Jeruzalem! Beda mne samotnému!“ A keď takto kričal, spadol na neho ťažký kameň, vrhnutý zariadením nepriateľa, ktorý obliehal mesto, pričom ho na mieste rozdrtil. Nešťastia, ktoré hlásal tento neznámy človek, dopadli na Jeruzalem. Počas jeho obliehania nastal taký veľký hlad, že matky zabíjali na pokrm svoje vlastné deti. Obyvatelia, naplnení akousi divnou zaľatosťou a ošialom, vraždili sa navzájom; ulice boli preplnené mŕtvolami, krv tiekla v prameňoch. Keď bol Jeruzalem dobytý, Rimania sa dopúšťali na Židoch hrozných ukrutností. Kto nezahynul rímskym mečom alebo hladom, bol odvedený do otroctva.

Deň Posledného súdu bude strašný, a budú ho predchádzať také hrozné znamenia, že ľudia, dokonca ukrytý v priepastiach, budú zomierať od zdesenia. Pán hovorí, že v tento nešťastný deň slnko nevydá svetlo, mesiac sa bude podobat' obrovskej krvavej mase, a hviezdy budú padať z neba. Oblaky, plné búrok, bleskov, budú vyzerat' ako obrovský požiar, pôjde z nich taký obrovský rachot hrmenia, že ľudia budú usychat' od strachu. Strhnú sa prudké vetry, ktorým nič neodolá; povyvracajú stromy a domy. More, rozbúrené víchricami, vyjde z brehov, zatopí ľudmi obývané mestá; jeho vlny sa pozdvihnú a preletia ponad štíty najvyšších hôr, vylejú sa do hlbokých priepastí. Všetky stvorenia, dokonca nerozumné, budú túžiť po zničení, aby týmto spôsobom unikli tvári Stvoriteľa, nahnevaného na ľudí za to, že svojimi zločinmi skazili zem. Vody morí a riek sa budú peniť ako olivový olej v kotle. Stromy a rastliny budú pokryté krvavou matériou. Nastane také veľké zemetrasenie, že sa na zemi všade vytvoria hlboké priepasti. Stromy a zvieratá budú upadať do týchto čelustí, a ľudia, ktorí zostanú pri živote, budú vyzerat' ako posadnutí. Hory a skaly so strašným rachotom sa zrúti do údolí. Po týchto všetkých strašných javoch zo štyroch svetových strán vybuchne oheň; spáli kameň, skaly i zem ako do pece hodenu hrst' slamy. Vesmír sa premení na popol. Zem, skazená zločinmi ľudí, musí byť očistená ohňom, ktorý roznieti spravodlivo nahnevaný Pán. Potom Boh vyšle na všetky strany sveta svojich anjelov s trúbami; tí budú vyzývať zomrelých: Vstaňte, zomrelí, vyjdite z hrobov, dostavte sa pred súd! Vtedy všetci, odpočívajúci v hrobch – dobrí i zlí, spravodliví i hriešnici – odejú sa znovu do svojich dávnych tiel: more vráti všetky mŕtvoly, ktoré dovtedy pohltili jeho priepasti, aj zem vydá telá ľudí, ktorí od vekov spočívajú v jej lone. Duše svätých, žiariace slávou, zostúpia z neba a priblížia sa k svojim telám, budú ich žehnať a povedia: „Pod' ku mne, môj spoločník utrpení! Pracoval si na slávu Boha, toľko si trpel a bojoval. Teraz pre nás oboch prišiel čas odmeny! Ja – duša – už tisíc rokov som prežívala šťastie! Ako sa teším, že môžem teraz môjmu telu zvestovať nespočetné dobrá, ktoré trvajú celú večnosť! Pod' te, požehnané oči, ktoré ste sa toľkokrát zatvárali pri pohľade na nečisté veci, v obave straty Božej milosti; pod' te pozerat' krásu v nebi, o ktorej sa vám na zemi dokonca ani nesnívalo! Moje uši, ktoré ste sa báli špinavých a osočujúcich rečí, počujte teraz v nebi melódiu tak zázračnú, že zostanete v neustálom údive. Moje ruky a nohy, ktoré ste sa tak často ponáhľali na pomoc nešťastným, pod' te so mnou, aby ste naveky prežívali šťastné nebo, pod' te zvelebovať najdrahšieho Spasiteľa, ktorý si nás tak veľmi zamiloval“. Ach, predsa tam uvidíme Toho, ktorý toľkokrát spočíval v našom srdci! Predsa tam budeme vidieť klincami prebitú ruku Spasiteľa; ruku, ktorá nám zaslúžila celú plnosť slávy! Teda i telá i duše spravodlivých budú sa navzájom žehnať na nekonečné veky.

Ďalej teraz spravodliví, už v oslávených telách, budú čakať na moment, v ktorom Boh pred celým svetom ukáže ich slzy, ich pokánie, ich dobré skutky, ktoré vykonali za života. Ježiš Kristus im povie: „Teraz ukážem pred všetkými ľudmi, koľko námah ste pre mňa podstúpili. Zatvrdnutým hriešnikom a nevercom sa zdalo, že všetko, čo ste pre mňa urobili, že mi to bolo ľahostajné. Ale ja dnes dokážem, že slzy, ktoré ste prelievali v neobývaných púšťach – videl som ich a spočítal; dnes dokážem, že keď ste kvôli mne išli na popravisko, aby ste podstúpili mučenícku smrť – stál som tam pri vás. Ukážte sa hriešnikom, ktorí mnou pohrdali, presvedčte ich, že som dobrý a že som si vás zamiloval nekonečnou láskou.

Ako nádherne vyzerá tento nespočetný zástup spravodlivých, ktorých telá žiaria jasnejšie ako svetlo slnka! Vidíte mučeníkov s víťazným palmami v rukách? Vidíte tie snehobiele zástupy s vencami panenstva na hlavách? Vidíte tých apoštolov a kňazov? Koľko duší zachránili, toľko lúčov slávy ich teraz ozdobuje. Všetci sa obrátia k Márii, Božej Matke a zvolajú: „Teraz sa spojíme so Stvoriteľom a Tebe pridáme, Kráľovná svätých, nový jas!“

Ešte chvíľu počkajte, požehnaní, trpezlivo! Zakusovali ste poníženia, osočovania a prenasledovania zo strany zlých – je teda potrebné, aby ste skôr, ako vystúpите do neba, videli trest a hanbu, ktoré ich stretnú.

II.

Aký strašný, aký desivý otras! Počujem hlas trúby archanjela, ktorý pozýva z podsvetia odsúdených. Pod' te hriešnici, tyrani a kati! – zvolá Boh, ktorý chcel spasiť všetkých. – Pod' te, postavte sa pred tribunál Syna Človeka, o ktorom ste hovorili, že vás nevidí ani nepočuje! Všetko, čo ste kedykoľvek urobili, bude teraz vyjavené pred celým svetom. A anjel zvolá: „Pekelné priepasti, otvorte brány! Vydajte všetkých zavrnutých, lebo Sudca ich pozýva pred seba!“ A vtedy vyjdú nešťastné duše odsúdených, ohavné ako satani, opustia na moment hlboké priepasti a so zúfalstvom budú hľadať svoje telá. Ach, chvíľa zlovestná! Keď sa duša odsúdenca spojí s telom, vtedy toto telo okamžite pocíti celú pekelnú hrôzu. Telá i duše zavrnutých sa budú navzájom preklínať. „Ách, prekliate telo – zvolá duša – to pre teba som sa váľala vo výkaloch nečisto-

ty, a teraz už toľko storočí horím a trpím v pekle. Odíd'te, prekliate oči, ktoré ste toľkokrát s uspokojením pozerali na nemravné veci – odíd'te, sýt'te sa teraz pohľadom na odporných netvorov! Prekliate uši, ktoré ste sa tak tešili, keď ste počúvali vulgárne rozhovory – teraz už budete večne počúvať satanský krik a náreky! Prekliaty jazyk i vy, ústa, ktoré ste sa toľkokrát dopúšťali špinavých bozkov a cítili ste rozkoš pri obžerstve a opilstve – teraz sa budete v pekle sýt'ti žľčou škorpiónov a drakov! Ó, prekliate telo, ktoré si neustále hľadalo príjemnosti – teraz budeš ponorené do ohňa a síry, zapáleného všemohúcnosťou nahnevaného Boha. Kto zráta všetky tie prekliatia a zlorečenia, ktorými sa budú po celú večnosť prenasledovať telo a duša?

Už všetci spravodliví i odsúdení, sa spojili so svojimi telami; teraz očakávajú Sudcu, ktorý nepozná súcit ani ľútosť, ktorý trestá a odmeňuje spravodlivo podľa skutkov. A hľa, tu sa blíži – s mocou a majestátom, v slnečnom jase, obklopený všetkými anjelmi, a pred Ním vidno triumfálny kríž. Keď ukrižovaní uvidia ukrižovaného Spasiteľa, ktorý za nich trpel, a oni pohrdli Jeho milosťou, budú kričať: „Hory, padnite na nás, zničte nás, uchráňte nás pred Sudcom plným hnevom! Padnite na nás ťažké balvany a zvrhnite nás do čelústí pekiel!“ Pristúp, hriešnik, pred trón Božieho súdu – pred toho Boha, ktorého si toľkokrát znevážil! – „Ó, Sudca môj, Otec a Stvoriteľ, kde sú moji rodičia, kvôli ktorým som odsúdený? Chcem ich vidieť, chcem Ťa poprosiť o nebo pre nich – o nebo, ktoré som sám ich vinou stratil“. – Nie, nie, choď pred Boží tribunál, pre teba sa už všetko skončilo. – „Ách, Sudca môj – zvolá tá dievčina – kde je ten nemravník, ktorý mi zatvoril nebo?“- Nie, nie, choď pred trón Súdu, pre teba niet už žiadnej nádeje, niet záchrany, si stratená a odsúdená! Všetko sa skončilo, stratila si dušu, stratila si Boha.

Kto pochopí nešťastie odsúdeného, ktorý oproti sebe uvidí svätých, svojho otca a matku, určených pre večnú slávu, keď on sám pôjde do pekla! – „Hory! – budú kričať odsúdenci – Zľutujte sa, prival'te nás! Brány pekla, otvorte sa, schovajte nás pred očami ľudí!“ – Hriešnik, stále si porušoval moje prikázania; dnes ti ukážem, že ja som tvojim Pánom. Postav sa pred mňa so svojimi zločinmi, ktoré boli obsahom tvojho života!

A skutočne to tak bude: vtedy otvorí Pán – tak ako to hovorí prorok Ezechiel – tú divnú stránku, na ktorej sú napísané priestupky všetkých ľudí. Vtedy budú odhalené všetky tajné hriechy, o ktorých nikto na svete nevedel. Traste sa od zdesenia, bezbožníci, ktorí ste od pätnástich či dvadsiatich rokov prikladali hriech ku hriechu! Beda vám teraz!

Vtedy Ježiš Kristus otvorí knihu svedomí a pripomenie hriešnikom všetky ich hriechy z celého života a hlasom ako blesk vykrikuje:

„Čítajte rozkošníci! Toto sú všetky vaše myšlienky, ktorými ste špinili svoje predstavy; to sú ošklivé túžby, ktoré otrávil vaše srdcia. Čítajte a spočítajte svoje cudzoložstvá – tu máte čas a miesto, kedy a kde ste ich spáchali; tu sú ľudia, s ktorými ste žili v neviazanosti. Čítajte tú špinu a nečistotu, zrátajte, koľko ste ztratili duši, ktoré som ja mojou Najdrahšou Krvou vykúpil.

Toľko rokov uplynulo, odkedy vaše telá ležia v hrobe, duša nariekala v pekle, a zlý príklad, ktorý ste dali na svete, neprestal hubiť duše! Pozrite, to je žena, ktorú si naveky ztratil; to je muž, deti susedia! Všetci vás obviňujú a žiadajú pomstu, lebo vašou vinou stratili nebo a pôjdu do večného zatratenia. Žena, zahľadená do sveta, ty nástroj satana! Pozri, koľko času si stratila na oblečenia; porátaj zlé myšlienky a zlé túžby, ktorých si bola príčinou. Počuj, ako proti tebe volajú duše, ktoré si uvrhla do pekla! Pod'te, zlostní, falošní udavači, čítajte všetky svoje zlorečenia, klamstvá, výsmechy, ohovárania! Koľko hádok, koľko nepriateľstva, koľko strát a nešťastí ste spôsobili svojim zlostným jazykom! Úbožiaci, ako odmenu za to budete naveky počúvať strašné kliatby a krik satanov. Pozrite sa, lakomci, na tie peniaze a smutné dobrá, v ktorých ste utopili svoje srdcia, kvôli ktorým ste pohrdli Bohom a predali ste svoje duše. Zabudli ste už, akí neľútostní ste boli voči úbožiakom? Tu máte svoje peniaze, zrátajte ich. Nech vám to zlato a striebro príde teraz na pomoc, nech vás vytrhne z mojich rúk! Pod'te, pomstiteľia – pozrite, koľko krivdy ste spôsobili blížnemu! Zrátajte všetky myšlienky plné nenávisti, ktoré ste uchovávali v srdciach. Na veky je pre vás pripravené peklo! Nechceli ste počúvať, hoci v kázniach vás tisíckrát vyzývali k láske k nepriateľom – teraz už nebude pre vás milosrdenstva! Choďte prečo odo mňa, prekliati, pre vás je pripravené peklo – tam budete naveky obeťami môjho hnevom, tam sa presvedčíte, že pomsta patrí samému Bohu. Pozri, opilec, ktorý si takej strašnej nůdzi vystavil svoju ženu a deti! Vidíš tie hriechy? Zrátaj tie dni a noci, nedele a sviatky, ktoré si strávil po krčmách! V tejto knihe sú zapísané všetky nehodné slová, ktoré si hovoril, keď si bol opitý. Čítaj tie zlorečenia, tie kliatby, pozri tie pohoršenia, ktoré si dal žene, deťom i susedom! Tu je všetko zapísané a zrátané. Choď preč do pekla! Tam ťa teraz napoja – žľčou môjho hnevom!

A vy, obchodníci a producenti, vypočítajte teraz do haliera všetko, čo ste kúpili a predali, čo ste zarobili. Pozrime sa teraz spolu, či vaše miery, váhy a výpočty súhlasia s mojimi. Pozri, predavač, toto je deň, keď si oklamal to dieťa; toto je deň, keď si si prikázal dvakrát zaplatiť tú istú vec.

Vy, ktorí ste sa dopúšťali svätokrádeží, pozrite, koľkokrát ste sa dopustili zneuctenia svätých sviatostí, koľkokrát ste boli pokryteckí. Otcovia i matky, vydajte účet za duše, ktoré som vám zveril. Koľkokrát vaše deti a vaši domáci hrešili vašou vinou, lebo ste im dovolili udržať kontakty so zlými kamarátmi?! A tu ešte zlé myšlienky a zlé túžby, ktorých príčinou sa stala vaša dcéra; nemravné objatia a hanebné skutky; tie špinavé slová vyslovené vašim synom. – „Ale, Pane – budú volať otcovia i matky – predsa my sme im to nekázali robiť!“ – To je bezvýznamné – odpovie Sudca – hriechy vašich detí sú vašimi hriechmi. Lebo kde sú tie čnosti, ktoré ste im kázali pestovať? Kde sú dobré príklady, ktoré ste im dávali? – Ach, čo stretne otcov i matky, ktorí pokojne pozerajú na to, ako ich deti idú na nebezpečné tance, na zábavy a do krčiem? Ó, môj Bože, kto pochopí toto zaslepenie! Koľko zločinov uvidia títo ľudia – zločiny, ktoré Boh v tom strašnom momente vlastne im pripíše! Koľko skrytých hriechov sa vtedy odhalí pred očami celého sveta! Otvorte sa, hlboké priepasti pekla a pohltite toto veľké množstvo odsúdených, ktorých život bol neustálym pohrdaním Boha – prácou na vlastnom zatratení.

A teraz sa spýtate, či vám nič nepomôžu dobré skutky, ktoré ste vykonali. Tie pôsty, pokánia, almužny, spovede a sväté prijímania: to všetko bude bez odmeny? „Áno – odpovie Ježiš Kristus. – Lebo vaše modlitby boli obyčajným návykom; pôsty – klamstvom; almužny – pustým vychvaľovaním sa. Cieľom vašej práce bolo lakomstvo a skúposť; vaše utrpenia sprevádzali sťažnosti a nariekania. Čokoľvek ste robili, nešlo vám o to, aby sa to páčilo Bohu. Okrem toho vaše dobré skutky som odmenil už za života: požehnával som vašu prácu, dával som dobrú úrodu vašim poliam, dal som bohatstvo vašim deťom. Naproti tomu vaše hriechy žijú pred mojimi očami večne. Chod'te teda, prekliati do večného ohňa, ktorý je pripravený pre všetkých, ktorí mnou za života pohrdali“.

Strašný je tento rozsudok, ale je spravodlivý. Boh cez celý život dával hriešnikovi svoje milosti, ale ten ich nevyužil a nechcel opustiť zlo. Či sa bezbožníci nevysmievali zo svojho pastiera a z napomenutí, ktoré počuli v kostole? Či sa nevystatovali svojou neverou? Či sa nepovažovali za lepších od kresťanov, ktorí verili a pristupovali k sviatostiam? Či sa často nevysmievali zo spovede a či sa hanebne nerúhali? Či neverci verejne nehovorili, že smrťou sa všetko končí? Teraz, na Poslednom súde si zúčajú a priznávajú sa k svojej bezbožnosti, pričom žobru o milosrdenstvo.

Pre vás sa už všetko skončilo, vašim údelom je peklo! Vidíte toho pyšného, ktorý sa tak vysmieval a robil si žarty z každého? Teraz bol odsúdený, aby ho pošliapali diabli. Vidíte neverca, ktorý hovoril, že niet Boha, ani pekla? Teraz pred celým svetom svedčí, že je Najvyšší Sudca a je peklo, z ktorého on nikdy nevyjde. Dokonca, keby Boh dovolil hriešnikom povedať niečo na svoje ospravedlnenie, nič im to nepomôže. Lebo, čo dokáže povedať ten zločinec, ktorý keď pozerá na seba, vidí v sebe iba zlobu a odpornú nevďačnosť? Hoci by tento nešťastník dokonca otvoril ústa, aj tak neunikne trestajúcej ruke Boha: výhovorky a ospravedlnenia ukážu iba jeho bezbožnosť a nevďačnosť ešte v jasnejšom svetle.

III.

Vo chvíli Posledného súdu bude pre nás najdesivejšia spomienka na to všetko, čo Boh urobil pre našu spásu. Nič pre nás neľutoval: smrťou na kríži nám zaslúžil nespočetné poklady milosti, dal nám, že sme sa narodili v lone katolíckej Cirkvi, dal nám duchovných pastierov, ktorí nám ukazovali cestu do večného šťastia, ustanovil sväté sviatosti, aby sme po každom páde mohli získať priateľstvo Boha, toľkokrát nám odpustil, koľkokrát sme ukázali úprimnú ľútosť. Celý rad rokov čakal na našu nápravu, a napriek tomu, my sme Ho bez prestania urážali. Túžil po našej spáse, aj napriek tomu, že my sme boli zaslepení zlom. My sami Ho nútime, aby vyniesol rozsudok večného odsúdenia: „Chod'te, prekliati, aby ste sa spojili s tým, ktorého ste nasledovali za života! Ja vás nepoznám; môj hnev vás bude ťažiť večne!“

Ústami jedného z prorokov Pán vyzýva hriešnikov – mužov i ženy, bohatých i chudobných – a chce sa s nimi súdiť, chce odvážiť ich skutky na váhe vo svätyni. Aký je to strašný moment pre hriešnika – nech sa z ktorejkoľvek strany pozrie na svoj život, vidí takmer samé previnenia a žiadne dobré skutky. A čo sa vtedy bude diať? Na svete zvrátený človek vždy čosi nájde na svoju obranu; pýcha ho neopúšťa dokonca pri pokání, kde sa predsa každý musí obviňovať a odsúdiť. A tu sa jedni vyhovárajú nevedomosťou, iní prudkými pokúšeniami, zasa iní príležitosťami a zlými príkladmi. To je normálna obrana hriešnikov, vlastne takýmto spôsobom zakrývajú svoje temné skutky. Na Poslednom súde uvidíme, keď sa postavíte pred rozhnevaného Stvoriteľa, ktorý všetko videl, všetko zrátal a odvážil – či vtedy dokážete vy, sebaistí hriešnici, povedať čosi na svoju obranu!

Hovoríte, že údajne ste nevedeli, že je to hriech. „Ách, úbožiaci – odpovie Ježiš Kristus. – Keby ste sa narodili medzi modloslužobníkmi, ktorí nikdy nepočuli o opravdivom Bohu, mohli by ste sa zakrývať nevedomosťou. Ale vy ste kresťania, vyrástli ste v lone katolíckej Cirkvi; svetlo vám nechýbalo. Od najmladších rokov vás poučovali o večnom šťastí; o prostriedkoch na jeho dosiahnutie, trestali vaše priestupky a povzbudzovali vás k čnostiam. A teda vaša nevedomosť je zavinená. Nešťastníci! Vaše ospravedlnenia vám prinášajú ešte väčšie prekliatie. Choďte do pekla na spálenie, spolu so svojou nevedomosťou!“

Možno povie, že ste boli slabí, že vás opanovali prudké vášne. Pán vám vtedy pripomína, že vás povzbudzovali k bdeniu, k umŕtšovaniu, do boja s vášňami. Prečo ste nechceli počúvať tie spásne napomenutia? Prečo ste hovelí telu a hľadali ste príjemnosti? Keď ste vedeli, že máte takú vrozenú slabosť, tak prečo ste sa neusilovali o kresťanskú mužnosť, ktorá by vám dovolil víťazne zápať s diablom? Prečo ste podceňovali sviatosť, v ktorých bolo možné obsiahnuť všetky milosti, ktoré boli potrebné, aby ste čnostne žili? Prečo ste podceňovali slovo Božie, ktoré vám ukazovalo cestu do neba? Nevďační a zaslepení ľudia! Prečo ste nechceli využiť tie spásne prostriedky? Vzdialte sa odo mňa, úbožiaci! Poznali ste svoju slabosť, a nechceli ste sa obrátiť k Bohu o pomoc.

Niektó iný povie, že mal zvlášť mnoho príležitostí k hriechu. Je pravda, že v každom stave sú nejaké nebezpečenstvá. Treba vedieť, že príležitosti k hriechu sú trojaké. Jedny vyplývajú z povinností nášho stavu. Druhé, to sú príležitosti, ktoré sa naskytnú, hoci ich nehľadáme. A nakoniec príležitosti, ktorým sa bez potreby vystavujeme sami. A tie nebudú pre nás pred Bohom žiadnym ospravedlnením. Neraz hriešnici hovoria, že počuli nemravné piesne, nejaké preklínania či ohovárania. Sami sú vinní, lebo sa zbytočne zdržovali medzi ľuďmi bez viery, lebo chodili do podozrivých domov, alebo dokonca hľadali zlé priateľstvo. Kto sa bez potreby vystavuje nebezpečenstvu, ten v ňom zahynie. A naopak – kto dokonca upadne, pričom sa však vedome nevystavuje nebezpečenstvu, ten rýchlo povstane a v budúcnosti bude konať ostražitejšie a rozvážnejšie. Boh svoju pomoc v pokušeniach prisľúbil tým ľuďom, ktorí nehľadajú pokušenia dobrovoľne. Nie je divné, že na Poslednom súde nič nepomôže takáto výhovorka; že vtedy Boh povie tým, ktorí budú stáť po ľavici: „Odídte odo mňa, lebo sami ste sa vo svojom zúfalstve vystavovali záhube!“

Možno povie, že ste mali zlé príklady. Tak prečo ste nenasledovali skôr dobré príklady, ako zvrátené? Videla si predsa, ako to dievča chodilo do kostola, ako pristupovalo k svätému prijímaniu. Tak prečo si sama chcela chodiť na tance a zábavy? Videl si, ako ten mladý chlapec chodil do kostola na adoráciu Najsvätejšej Sviatosti – tak prečo si ty v tom čase chodil do krčmy? Nepáčila sa ti úzka cesta, ktorá viedla do neba, vybral si si širokú, ktorá viedla do záhuby. Príčina tvojich pádov a tvojho zavrnutia nespočíva teda v zlých príkladoch, ani v zlých príležitostiach, ani v slabosti, ani v nedostatku milosti. Zahubil si sám seba, lebo si išiel za vášňami – zahubil si sa, lebo si to sám chcel.

„Hovorili nám, že Boh je dobrý“. Áno, Boh je nekonečne dobrý a toľkokrát ste zakúsili Jeho dobrotu a milosrdenstvo za života. Ale teraz panuje iba Jeho spravodlivosť a pomsta. Ách, keby sa v tejto strašnej chvíli mohol odsúdený spovedať, keby mu bolo dané aspoň päť minút, ako by ich vedel využiť, akú ľútosť by preukázal vo sviatosť pokánia, aj napriek tomu, že predtým cítil k spovedi odpor. Ale na nápravu už nebude času!

Kráľ Bohoris bol od nás múdrejší. Po prijatí kresťanskej viery, nezanechal ešte svoje svetské príjemnosti. Avšak riadením Božej prozreteľnosti istý kresťanský maliar, ktorý zdobil jeho palác, namiesto toho, ako mu prikázali, namaľovať poľovačku na divé zvieratá, namaľoval tam Posledný súd. Udivený kráľ náhle uzrel namaľovaný svet v ohni, ďalej Ježiša Krista uprostred bleskov a búrky, už napoly otvorené peklo – akési strašné postavy. Vtedy si kráľ spomenul, čo predstavuje táto maľba, v jeho pamäti ožili spomienky na upozornenia misionára o tom, čo treba robiť, aby sme unikli pekelnému ohňu. Okamžite po tejto udalosti zmenil spôsob svojho života, opustil rozkoše a pozemské útechy, oddal sa pokániu a umŕtšovaniu. Keby sa kráľ neobrátil, tieto pozemské útechy by ho aj tak v momente smrti opustili, naproti tomu jeho duša by nariekala v pekle. A tak on je šťastný v nebi a pokojne pozerá na Posledný súd. Boh mu odpustil jeho hriechy a už nikdy mu ich nepripomenie pred ľuďmi.

Aj svätého Hieronyma naklonila k prísnemu pokániu na púšti myšlienka na Posledný súd. Hovorieval, že sa mu zdalo, akoby každú chvíľu počul zvuk trúby archanjela a akoby už mal stáť pred tribunálom Krista.

Tá istá myšlienka naplnila bázňou a strachom kráľa Dávida, ona tiež vydesila svätého Augustína, ktorý bol ešte pohrúžený do pozemských príjemností. Svätý Augustín z času na čas hovorieval svojmu priateľovi Alipiovi: „Drahý priateľu, predsa kedysi sa musíme postaviť pred Boží súd a za to, čo robíme, musíme prijať trest alebo odmenu. Zanechajme teda cestu hriechu, a nasledujme príklad spravodlivých a už od dnes sa pripravujme na ten strašný moment“.

Podľa svätého Jána Klimaka, svätí rehoľníci, po živote strávenom v pokání, prežívali v hodine smrti strach. Diabol, aby ich vystrašil a priviedol do zúfalstva, staval im pred oči najrozličnejšie hriechy. A čo bude s nami, keď zlý duch nám začne pripomínať nielen naše hriechy spáchané dobrovoľne, ale aj naše zanedbania dobrých skutkov, ktoré sme mali vykonať a nevykonali sme ich?

A aké poučenie si z toho vezmeme? To, že raz budeme bez milosrdenstva súdení, že naše hriechy budú vyjavené pred celým svetom a že nás za ne čaká večné odsúdenie; že sme nemúdri, ak teraz nechceme využiť čas a robiť pokánie, aby sme obsiahli odpustenie hriechov a zaistili si nebo. Teraz je čas milosrdenstva a odpustenia – na Poslednom súde nebude pre nás žiadnej záchrany. Teraz z hĺbky srdca volajme k Bohu: - „Bože môj, daj, aby som nikdy nestratil z očí túto strašnú chvíľu. Daj, aby som na ňu pamätal zvlášť uprostred pokušení, aby som neupadol a nesúhlasil s hriechom. Kiežby som v deň Posledného súdu mohol počuť tie sladké slová: Poďte požehnaní môjho Otca a zaujmite kráľovstvo, ktoré vám je pripravené od ustanovenia sveta. Amen.

OBSAH

ENCYKLIKA – SACERDOTII NOSTRI PRIMORDIA	2
---	---

I.	O POKUŠENIACH	22
II.	NÁUKA O SMRTEĽNOM HRIECHU	28
III.	NÁUKA O PÝCHE	35
IV.	O ŽIARLIVOSTI	41
V.	O NEČISTOTE	48
VI.	O CHLADNOSTI	57
VII.	NÁUKA O OHOVÁRANÍ	63
VIII.	O ĽAHKOMYSEĽNOM POSUDZOVANÍ BLÍŽNEHO ...	68
IX.	O MODLITBE HRIEŠNIKA, KTORÝ NECHCE ROBIŤ POKÁNIE	73
X.	O NEHODNOM SVÄTOM PRIJÍMANÍ	79
XI.	O ODKLADANÍ POKÁNIA	83
XII.	O POKÁNÍ	88
XIII.	O VEĽKONOČNEJ SPOVEDI	93
XIV.	O VLASTNOSTIACH ČÍŽE PODMIENKACH SPOVEDE	98
XV.	O ZLEJ SPOVEDI	103
XVI.	O SPOVEDI	107
XVII.	O ĽÚTOSTI	113
XVIII.	O ROZHREŠENÍ	119
XIX.	O ZADOSTŮČINENÍ	125
XX.	O MODLITBE	131
XXI.	O POKORE	139
XXII.	O LÁSKE K BLÍŽNEMU	146
XXIII.	O NÁDEJI	153
XXIV.	O LÁSKE	159
XXV.	O SPOMIENKE NA SMRŤ	167
XXVI.	O SMRTI SPRAVODLIVÉHO	175
XXVII.	O OSOBNOM SÚDE	182
XXVIII.	O PEKLE KREŠŤANOV	186
XXIX.	O POSLEDNOM SÚDE	190